

Bilagorna finns sammanställda i en särskild del.

TONÅRINGARS NORMER OCH NORMKLIMAT

DEL III: NORMGRUPPER OCH MÖNSTER

Marta Henricson

1971

Del III
INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid.
KAP I.	
KLASSIFICERINGSPROBLEM OCH KLASSIFICERINGS-	
METODIK	1
A. Målsättning	1
B. Klassificering	1
C. Latent strukturanalys	2
1. Principen om lokalt oberoende	2
2. Mätproblematiken - punktfördelningen	3
3. Tracelinesannolikhet och rekryteringsannolik-	
het	4
4. Antaganden bakom latent profilanalys	5
D. Några synpunkter i anknytning till bearbetnings-	
programmet för LPA	6
KAP II.	
KLASSIFICERINGSPROCESSEN - SÖKANDET EFTER	
NORMMÖNSTER	7
A. Basdata för klassificeringen	7
B. Profilgrupperingen som informationskälla	7
C. Sökandet efter normgrupper med olika mönster i	
värderingar	8
1. Utkristalliseringen av flickprofiler	8
2. Utkristalliseringen av pojkprofiler	9
D. Sökandet efter normgrupper med olika mönster i	
handlingsintentioner	9
1. Utkristalliseringen av flickprofiler	9
2. Utkristalliseringen av pojkprofiler	10
KAP III.	
NORMMÖNSTER I TONÅRINGARNAS VÄRDERINGAR	
OCH HANDLINGSINTENTIONER	12
A. "Rensade" profiler	12
B. Normmönster i tonårsvärderingar	13
1. Flickornas normmönster i värderingarna	13
a. Den lågaccepterande gruppen (L)	
b. Den samlagsaccepterande låggruppen (LS)	
c. Mellangruppen (M)	
d. Höggruppen (H(H))	

	sid.
2. Pojkarnas normmönster i värderingarna	15
a. Grupp L	
b. Grupp LS	
c. Grupp M	
d. Grupp H	
e. Grupp HH	
C. Normmönster i handlingsintentioner	16
1. Flickornas normmönster i handlingsinten- tionerna	16
a. Lågprofilen (L)	
b. Låg- och mellanprofilen (LM)	
c. Mellanprofilen (M)	
d. Grupp H	
e. Grupp HH	
2. Pojkarnas normmönster i handlingsinten- tionerna	18
a. Lågprofilen (L)	
b. Låg- och mellanprofilen (LM)	
c. Mellanprofilen (M)	
d. Grupp H	
e. Grupp HH	
D. Jämförelse mellan profilgruppstillhörighet vid vär- deringar resp. vid handlingsintentioner	19
1. Handlingsintentionegruppernas profiltillhörig- het på värderingssidan	20
1. Utgångspunkten förlagd till värderingarna	20
E. Några sammanfattande kommentarer om normgrup- perna.....	21

KAP IV. PROFILGRUPPERNAS FÖRHÅLLNINGSSÄTT I NORM- FRÅGOR	22
A. Övergripande konsekvenshypoteser	22
B. Specifika hypoteser om profilgruppskillnader	23
1. Hypoteser om grupp L	23
2. Hypoteser om den samlagsaccepterande låg- profilen (LS)	24
3. Hypoteser om grupp LM	25
4. Hypoteser om grupp M	25
5. Hypoteser om högrupperna	26

	Sid.
C. Profilgruppernas förhållningssätt i de olika normdimensionerna	26
1. Profilgrupper i tonårsvärderingarna	26
a. Typmönster	
b. Grupp LS	
2. Relationen till referensgruppsvärderingarna för grupper med olika värderingar	28
3. Profilgrupper i tonåringarnas handlingsintentioner	29
a. Typmönster	
b. Några gruppavvikelser från typmönstret	
4. Relationen till referensgruppsintentioner och förväntningar för tonårsgrupper med olika egna intentioner	31
D. Slutkommentar	32
KAP. V. SOCIAL BAKGRUND - INTELLIGENS - SKOLANPASSNING. NÅGRA SYNPUNKTER PÅ NORMGRUPPERNAS SITUATION	33
A. Några allmänna synpunkter på omfattningen av den avslutande studien av normgrupperna	33
1. Avgränsning av ingående grupper	33
2. Delstudier	33
3. Dataredovisning	33
4. Bearbetningar	34
B. Normgruppernas sociala bakgrund	34
C. Intellektuell kapacitet och skolprestation i normgrupperna	35
1. Intelligens	35
2. Kreativitet	36
3. Skolprestation	36
D. Skolanpassning i tidig pubertet för olika normgrupper	37
1. Lärarnas upplevelse av elevernas skolanpassning	37
2. Elevernas upplevelse av skolan	39
3. Kamraternas upplevelse av elevernas skolmotivation	39
4. Normgrupper och skolanpassning i tidig pubertet: slutkommentar	40

	Sid.
KAP. VI. KAMRAT- OCH FÖRÄLDRARELATIONER I NORMGRUPPERNA	43
A. Kamratrelationer i normgrupperna	44
1. Hur såg kamratkontakterna ut i puberteten för intentionsgrupperna?	44
a. Flickor	
b. Pojkar	
c. Elevernas egen upplevelse av kamratrelationer i klassen i Åk 6	
d. Hur ser eleverna på sina kamrater i klassen?	
e. Sammanfattande kommentar	
2. Kamratorientering och kamratrelationer i Åk 8	46
a. Typ av och frekvens i kamratkontakter	
b. Upplevelse av kamratrelationerna	
c. Vikten av kamratpopularitet	
d. Kamraternas möjlighet till åsiktsstyrning	
3. Kamratsituationen i Åk 8 för värderingsgrupperna	48
4. Flickornas upplevelse av kamratsituationen i Åk 8 vårterminen	49
5. Relationen till pojkar och sexuell erfarenhet i Åk 8 vårterminen	51 a
B. Positionen mellan kamrater och föräldrar	51 a
1. Förväntningar om profilgruppernas förhållningssätt	51 b
2. Valet mellan kamrater och föräldrar för olika profilintensionsgrupper	51 b
3. Relativ kamrat- och föräldraorientering i värderingsgrupperna	52
C. Föräldrarelationer i de olika profilgrupperna	52
1. Upplevelsen av föräldrarelationerna i Åk 8	52
2. Föräldrarelationer i olika intentionsgrupper	53
3. Föräldrarelationer i värderingsgrupperna	54
4. Föräldrarnas upplevelse av problem i pubertetsåren	55
5. Föräldrarelationer för flickor i Åk 8 (vårterminen)	56
6. Profilgruppstillhörighet och föräldrarelationer	56

	Sid.
KAP. VII. SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE DISKUS- SION OM PROFILGRUPPERNA	58
A. Sammanfattning av målsättning och procedur	58
B. Några ytterligare valideringsdata för de olika profilgrupperna på flicksidan	60
C. Profilgruppsskillnader i social bakgrund, in- telligens och skolprestation	61
D. Sammanställning av profilgruppernas skol-, kamrat- och föräldrasituation	61
E. En skiss av de olika profilgruppernas situa- tion sådan den framstår i materialet.	63
1. Grupp L	63
2. Grupp LM	65
3. Grupp M	67
4. Grupp H	68
5. Grupp HH	70
6. Profilgrupper baserade på värderingar	72
7. Slutkommentar	73
F. Några avslutande reflexioner	73

Del III behandlar olika normgrupper i tonårspopulationen som har ett speciellt normmönster i värderingar eller i handlingsintentioner.

Del III bygger på material som behandlats i Del II av undersökningen, men är i övrigt avsedd att kunna läsas fristående.

KAP I. KLASSIFICERINGSPROBLEM OCH KLASSIFICERINGS- METODIK

A. Målsättning för del III

Tonårsforskningen har vanligen rapporterat en rad medeltal eller procent-siffror, där man behandlat tonåringarna som en stor och homogen grupp. Naturligtvis vet alla att verkligheten är betydligt mer mångfacetterad än dessa medeltal. Den "genomsnittlige tonåringen" är en forskningsartefakt.

Vi ville söka oss ett steg under denna genomsnittliga nivå och undersöka några olika undergrupper i tonårspopulationen och deras normmönster. Vi rör oss då fortfarande med abstraktioner, men vi tar större hänsyn till variationen inom tonårspopulationen.

Målsättningen kan delas upp i följande steg:

1. Att undersöka vilka normgrupper som finns i de aktuella tonårssnormerna.

För detta ändamål utnyttjade vi klassificeringsmetodik (latent profilanalys). Denna del rapporteras i Kap I - III.

2. Att undersöka om dessa homogena undergrupper bildar ett meningsfullt mönster och om de olika normdimensionerna ger en konsistent bild av dessa grupper.

Resultaten från denna del rapporteras främst i Kap III - IV.

3. Att belysa dessa grupper närmare, ex. vilka bakomliggande variabler som kan spela roll för grupptillhörigheten, hur grupperna skiljer sig åt i olika personlighets- och anpassningsvariabler etc.

Denna del av undersökningen rapporteras i Kap V - VII.

B. Klassificering

Den mångdimensionella klassificeringssituation vi här ställdes inför innebär att vi utifrån en rad normskattningar skulle försöka finna grupper som är "lika" i sin attityd till de aktuella normerna. Vi ville alltså finna mera generella (latenta) normmönster utifrån en rad manifesta observationer.

De manifesta indikatorer vi här utnyttjar (normskattningar) ger oss ibland inkonsekvent information på grund av s.k. slumpvariationer. För att i viss mån kunna kringgå detta har vi utnyttjat latent strukturanalys-metodik vid klassificeringen. Vid denna bortser man nämligen från slumpfelen och får därigenom en "renare" klassificering. Vi ska i detta kapitel i korta drag redogöra för metodiken.

C. Latent strukturanalys (LSA)

Redogörelsen för LSA och dess olika modeller bygger helt på Lazarsfeld, 1959, Mårdberg, 1966, 1967 och Gunnerblad och Mårdberg, 1969.

Vid latent strukturanalys uttrycks en given informationsmängd i de manifesta variablerna i en ny informationsstruktur, nämligen i latent variabler. Latent strukturanalys är den generella matematiska modellen. Vi har sedan två delmodeller för datastrukturering: 1) Lazarsfelds "Latent class analysis" (LCA) för dikotomiserade variabler (indikatorer) och 2) Gibsons generalisering av denna till kontinuerliga variabler "Latent profile analysis" (LPA). (Det rör sig här hela tiden om matematiska och statistiska modeller och det är alltså viktigt att hålla i minnet att latent variabler inte har, utan antas ha ett visst utseende.)

Latent profilanalys har störst intresse för den aktuella undersökningen p g a att indikatorerna här är kontinuerliga variabler. LPA strukturerar data genom en systematisk omformulering av information till profiler. Dessa profiler representerar grupper av individer som är "lika" i den latent variabeln.

1. Principen om lokalt oberoende

LPA söker reducera variationen mellan manifesta variabler i totalgruppen till variation mellan subgrupper (profilgrupper). All variation i data ska idelat kunna förklaras av mellan-gruppsvarians. Denna princip belyses kanske enklast av ett exempel från Lazarsfeld (1959).

Han fann i en totalgrupp en korrelation mellan individernas utbildningsnivå och deras valdeltagande. Om han däremot delade upp totalgruppen i undergrupper beroende på deras läge i en tredje (bakomliggande) variabel: politiskt intresse, fann han i subgrupperna inte längre denna korrelation mellan utbildning och valdeltagande.

Tabell 1 visar hur korrelationen mellan två variabler (här dikotoma) i en fyrfältstabell kan förklaras av en tredje latent variabel, enligt vilken individerna grupperas, (i tre undergrupper).

Tabell 1 "The mixture phenomenon" beskrivet i Lazarsfeld, 1959

			I				II				III				
+	70	38	108	+	50	10	60	+	18	18	36	+	2	10	12
-	38	70	108	-	10	2	12	-	18	18	36	-	10	50	60
	108	108	216		60	12	72		36	36	72		12	60	72

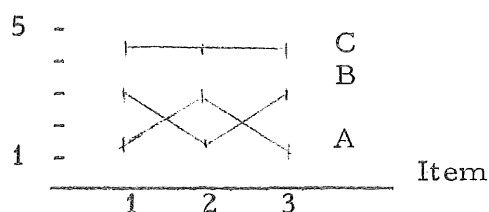
Undergrupperna (Klass I - III) antas alltså erhållna genom en gruppering av den ursprungliga individpopulationen efter den latent variabeln. I dessa undergrupper finns inte någon relation mellan variablerna, vilket är lätt att konstatera i grupp II. En χ^2 - prövning av grupp I och III visar nollkorrelation mellan de båda variablerna också där. Oberoende av vilket svar som givits på item 1 är sannolikheten att svara + eller på item 2 lika stor. I dessa "klasser" är alltså variablerna oberoende, man har lokalt skapat ett oberoende.

Om alla individer är lika i den underliggande variabeln så bör det inte vara några statistiska samband mellan de olika indikatorerna på denna underliggande variabel. Dvs inom de homogena subgrupperna råder ett statistiskt oberoende mellan olika indikatorer. (Korrelationer, trippelkorrelationer etc. = 0 eller slumpmässigt fördelade runt 0.) Detta kallas för principen om lokalt oberoende och är det centrala antagandet för de aktuella klassificeringsmetodikerna. Genom principen om lokalt oberoende omformulerar man alla problem till en mätning av statistiskt oberoende i stället för de konventionella korrelationsberäkningarna.

2. Mätproblematik - punktfördelningen

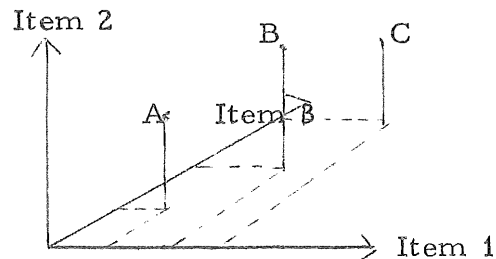
En individ kan karakteriseras av sina värden i tre indikatorer, ex. frågor på ett attitydformulär, med hjälp av en profil.

Figur 1 a. Attitydprofil för tre individer i tre item

Vi kan också låta personen representeras av en punkt i en tredimensionell rymd, där dessa tre item bildar de rumsliga relationerna (Figur 1 b).

Figur 1 b. Samma attitydvärden uttryckta i rumsliga relationer

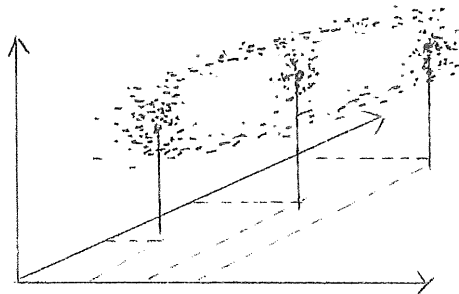

Vid klassificering rör man sig ofta med betydligt fler än tre indikatorer, men bilden blir klarare så här och tolkningen är densamma.

Man kan se individen karakteriserad som en punkt i en mångdimensionell rymd. Avståndet mellan två individer (punkter) är då ett mått på "profil-likhet".

Den klassificering som genomförs med LPA kan då beskrivas som en lokalisering av punktsvärmar i en mång-dimensionell rymd. Detta blir klarare i figur 1 c.

Figur 1 c. Tänkt fördelning av individer på tre item.

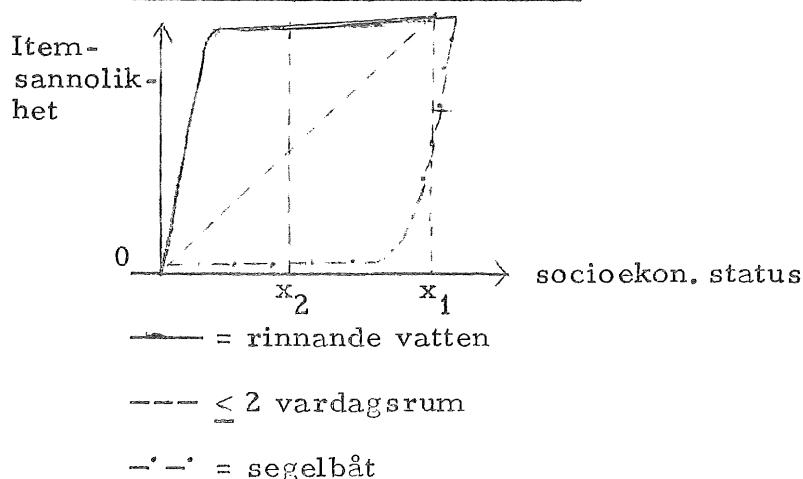

Dessa pricksvärmar utgör den latent struktur som man söker vid analysen. Den latent variabeln antas vara en diskret fördelning.

3. Tracelinesannolikhet och rekryteringssannolikhet

Tracelinesannolikheten är sannolikheten att få ett visst svar på ett item (ett värde i en indikator) beroende på var någonstans på det latent kontinuet man befinner sig.

Figur 2. Tre olika indikatorers relation till bakomliggande variabeln socioekonomisk status.

Figur 2 visar hur linjerna "spårar" (traces) sannolikheten för olika värden i de tre indikatorerna när en individ rör sig längs den bakomliggande variabeln socio-ekonomisk status, ("tracelines")

Vid LPA gör man inga antaganden om trace-line-funktionens form. (Vid faktoranalys antar man lineära trace-lines).

Rekryteringssannolikheten är sannolikheten att en individ med ett givet svarsmönster kommer från en viss punkt i den latent rymden.

4. Antaganden bakom latent profilanalys

Latent profilanalys är i viss mån en generellare metod än ex. faktoranalys. Den utnyttjar också väsentligen mera information genom att den också tar upp produktmoment av högre ordning.

Faktoranalysen kan genom införandet av en rad speciella antaganden om fördelningsform, trace-linefunktioner etc. ses som ett specialfall av LPA. På faktoranalysens restriktiva antaganden kan man dock inte säga att den löser samma problem som LPA.

Antaganden bakom LPA-modellen är följande:

1. Antagandet om lokalt oberoende
2. Att den latent variabeln är diskret. Dvs individmassan i den latent rymden fördelar sig på ett antal olika kluster.

Man gör inga antaganden om trace-linefunktionens form. Detta är i och för sig en logisk konsekvens av punkt 2, dvs varje item kan ha vilken typ av regression på det latent kontinuet som helst.

Konsekvenserna av detta är också att man inte lägger några restriktioner på fördelningsformen för varje item (indikatorer). Vid LPA bör dock data ligga på ordinalskalenivå.

D. Några synpunkter i anknytning till bearbetningsprogrammet för LPA

LPA är en ny metod och mycket återstår för att förfina den. Den infördes i Sverige av B. Mårdberg, som också lagt upp ett databearbetningsprogram.

Vid klassificering kan man maximalt erhålla så många profilgrupper som man har indikatorer $(m) + 1$. Dessutom finns en maximal gräns vid 25 profiler.

Det är vanligt att man får några profiler med mycket liten individtilldelning. Vi har här satt en minimigräns vid c:a 10 individer, under vilken vi inte ansett att profilen är intressant att undersöka i nuläget. Den kan då strykas ur lösningen.

I LPA-programmet redovisas såväl de latent profilererna som de manifesta. Tyvärr finns ännu inga bra mått på anpassningen mellan den latent och de manifesta profilerna. De differensmått som finns i programmet är av visst intresse, men den väsentligaste informationen erhålls ur värdena för de olika variablernas diskriminabilitet. Diskriminabilitetsvärdet visar hur väl ett item differentierar mellan olika latent- resp. mellan observerade profilgrupper.

Genom att någon tillfredsställande test på modellens anpassning till data inte föreligger rymmer valet av slutgiltig lösning en del subjektiva moment. Man utgår från följande kriterier:

1. diskriminabilitetskoefficienterna för varje item. Dessa anger hur väl varje item bidrar till differentieringen av individer i olika profilgrupper. Detta är således en standardiserad mellanvarians-term.
2. Lösningens meningsfullhet.

Om flera lösningar uppfyller då båda första kriterierna väljer man

3. den lösning som har färre nonsensprofiler.

KAP II. KLASSIFICERINGSPROCESSEN - SÖKANDET EFTER NORMMÖNSTER

Hösten 1969 hade hela Åk 8 i Örebro grundskolor besvarat en enkät om tonårsnormer. Analysen av data visade (Del II) att tonåringarna varierade sinsemellan ganska kraftigt i sina värderingar och intentioner i olika situationer. Vi ville därför undersöka vilka homogena undergrupper som fanns i materialet och hur deras normmönster såg ut. Vi hade alltså ett klassificeringsproblem som vi angrep med latent profilanalys (LPA).

A. Basdata för klassificeringen

I Normenkät 1969 (se bilaga 1) frågade vi dels efter tonåringarnas egna värderingar av ett antal olika beteenden, dels efter deras handlingsintentioner i situationer där dessa beteenden aktualiseras. (En av frågorna i enkäten, som visat sig differentiera dåligt mellan eleverna och som också hade en annan utgångspunkt än övriga frågor (Tala med skolläkaren) ströks från basdata vid klassificeringsanalysen.)

Vid bearbetningen av basdata fann vi att värderingarna skilde sig markant från handlingsintentionerna (Del II, Kap XII bl a). Man kunde alltså anta att normmönstret skulle te sig olika för dessa båda normaspekter och vi valde då att undersöka gruppstrukturen separat för varje delaspekt. Dessutom sårhölle könen, då strukturerna kan tänkas te sig olika på grund av olika krav och förväntningar som samhället knyter till könsrollstillhörigheten. Totalt genomfördes alltså 4 olika klassificeringsprocesser.

B. Profilgrupperingen som informationskälla

LPA-programmet startar med en lösning med 3 sökta profilgrupper och fortsätter sedan upp till maximalt antal grupper (dvs = antalet variabler + 1). Ofta redovisas endast den slutgiltiga lösningen, men vi har funnit att denna utkristalliseringsprocess rymmer väsentlig information och vi ska därför behandla den litet närmare i detta kapitel.

Vi kan i denna process exempelvis se hur utbrytningen av undergrupper sker från större initiala grupper, hur pass konstanta de olika grupperna är i sitt mönster etc. Grupper som helatiden återkommer med samma grundmönster är sannolikt homogenera än de som ständigt förändras. Vi finner för de aktuella data genomgående en hög "stabilitet" i de normgrupper som utkristalliseras.

Utkristalliseringen av sidprofiler utöver en grundläggande triad tycks ske lättare för pojkarna, möjligen p g a att de har större variationer i sina normmönster än vad flickorna har.

Punkt C och D går in på klassificeringsprocessen mera i detalj och redovisar valet av slutgiltig lösning.

C. Sökandet efter normgrupper med olika mönster i värderingar

1. Utkristalliseringen av flickprofiler

Tabell II:1 visar schematiskt utkristalliseringsprocessen för flickorna från 3 profiler upp till maximalt 10 stycken.

Initialt får vi en lösning med en låg-, en mellan- och en höggrupp. Eleverna i den lågaccepterande gruppen (L) tar avstånd från samtliga skattade beteenden i sina värderingar. Mellangruppen (M) är mera accepterande bortsett från värderingar av snatteri, haschrökning och i viss mån även skolk. Höggruppen H(H) ger överlag relativt accepterande skattningar.

Denna profil triad står sig upp till 6 sökta profiler, då en liten intressant utbrytargrupp (N = 12) uppträder. Den liknar närmast höggruppen, men kännetecknas av större acceptans för snatteri och ett avståndstagande från haschrökning. Profilen har dock föga genomslagskraft och försvinner vid nästa lösning. Hos pojkarna får vi däremot en mera stabil sådan grupp.

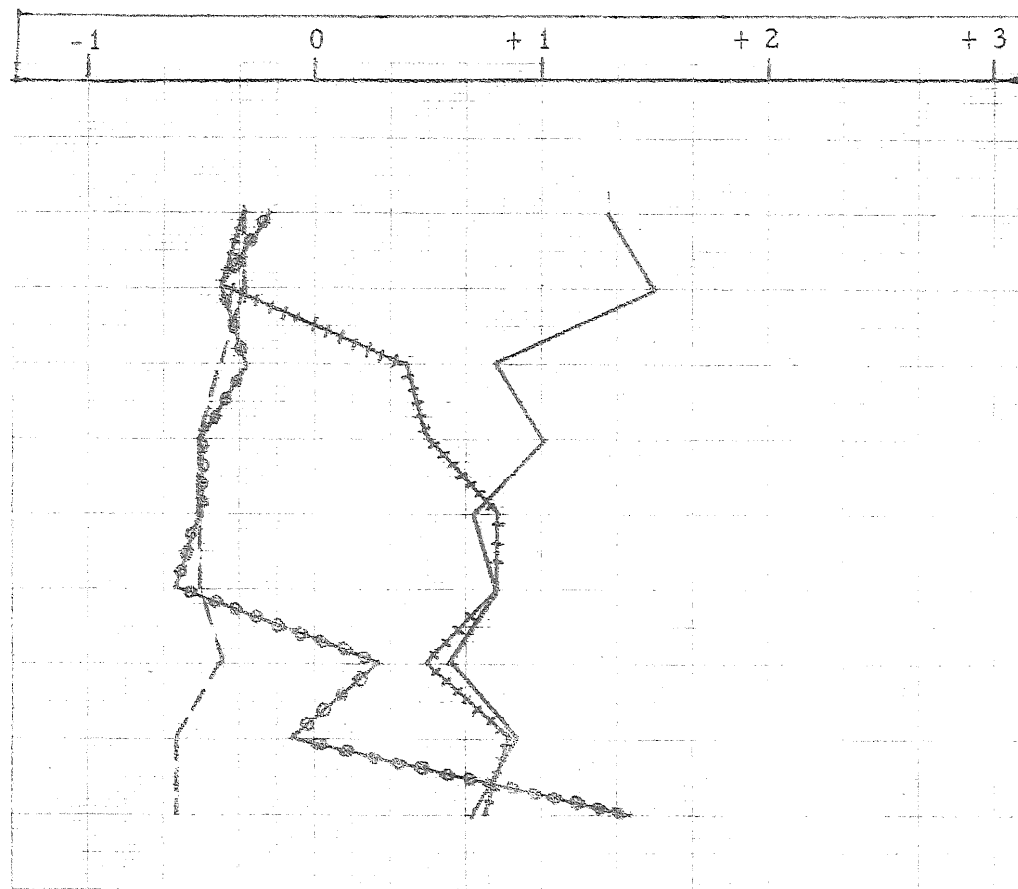
Mönstret med tre profiler visar en stark genomslagskraft och endast profiler med obetydlig individtilldelning tillkommer vid följande lösningar. Först vid 9 sökta profiler dyker en meningsfull 4:e profil upp. Den är också stabil och återkommer i sista lösningen. Den nya profilgruppen är närmast en fraktion ur låggruppen. Likheten i normmönster är stor utom vad gäller attityden till samlag, där profilgruppen 4 (LS) visar en klar acceptans. Denna 4:e profil är intressant inte minst då den återkommer även hos pojkarna.

Tabell II:1. Översikt över utkristalliseringen av manifesta profiler. Flickor, Åk 8.(N=521). Egna värderingar

Antal sökta profiler	Antal nonsens-profiler	Antal individer i högprof.	Antal individer i mellanprof.	Antal individer i lågprof.	Antal individer i profil 4	Antal individer i profil 5	Antal individer i profil 6	Anm. om profilkaraktistika i nya profiler
3	—	142	63	316	—	—	—	
4	1	119	95	307	—	—	—	
5	2	112	101	308	—	—	—	
6	1	95	99	311	12 ^x	(3)	—	*hög prof. med jmf hög värd. av snart. Låg värd. av hasch.
7	1	99	106	309	(1)	(2)	(4)	
8	3	91	120	306	—	—	—	
9	4	89	117	286	28 ^o	(1)	—	^o Låg prof. men med topp i värd. av samlag
10	6	91	117	287	26 ^o	—	—	

Figur II :1. Profilgrupper baserade på tonåringarnas egna värderingar. Flickor Åk 8. Figuren baserar sig på de olika profilgruppernas avvikelser från totalmedeltalet för varje variabel, uttryckt i z-värden.

1. Pröva hasch
2. Snatta i butik/varuhus
3. Fuska på en skrivning/förhör
4. Skolka från skolan
5. Strunta i föräldraförbud
6. Stanna ute sent på natten utan lov
7. Driva på stan varje kväll
8. Dricka sig berusad
9. Samlag med pojk-/flickvän

Beteckningar:

Grupp L - - - - - N = 286

Grupp LS ○ ○ ○ ○ ○ N = 28

Grupp M + + + + + N = 117

Grupp H(H) ————— N = 89

Skala: z-värden

Det meningsfulla profilmönstret är detsamma i de båda sista profillösningarna men individtilldelningen varierar något. Diskriminabilitetskoefficienterna är jämfört med tidigare profiler något högre (se bilaga 2, tabell I) och ungefär likvärdiga för båda lösningarna. Kriteriet för nonsensprofiler medför att profillösning 9 blir den slutliga för flickornas del. Detta normmönster finns i figur II:1.

2. Utkristalliseringen av pojkprofiler

Det initiala mönstret är liksom för flickornas del en låg-, en mellan- och en höggrupp. Hela processen finns sammanställd i tabell II:2. Den låg-accepterande gruppen är i stort identisk med flickornas. Mellangruppen tar avstånd från haschrökning och snatteri och i viss mån även fusk, men acceptansen för alkoholberusning och samlag ligger i nivå med höggruppen. Denna sista grupp är allmänt accepterande.

Det visar sig enklare att finna ytterligare normmönster för pojkarnas del utöver den grundläggande triaden. Vid 5 sökta profiler finner vi en meningsfull sidoprofil. Mellanprofilen blir då något decimerad liksom höggruppen och den nya profilen har tagit upp drag från båda dessa. Den kännetecknas av en övergenomsnittlig acceptans för samtliga beteenden bortsett från haschrökningen. Den är alltså något av en "högprofil" (H). Den gamla högprofilen (HH) blir mera renodlad och acceptansen inför haschrökning framträder där klarare än tidigare. Denna differentiering antyds i flickornas utkristallisering, men sidoprofilen assimileras åter i en mera allmän höggrupp.

De profiler som sedan dyker upp har i allmänhet otillräcklig individtilldelning. Vid 8 sökta profiler får vi dock en stabil grupp, som närmast hör hemma i låggruppen, men med en markant acceptans för sexuella relationer, grupp LS (jmf. flickornas mönster).

Samtliga dessa 5 profilgrupper återkommer i de sista tre lösningarna. Diskriminabilitetskoefficienterna är jämförelsevis likartade (bilaga 2, tabell II) och kriteriet "minsta antal nonsensprofiler" leder till att profillösning 8 väljs (Se figur II:2).

D. Sökandet efter normgrupper med olika mönster i handlingsintentioner

1. Utkristalliseringen av flickprofiler

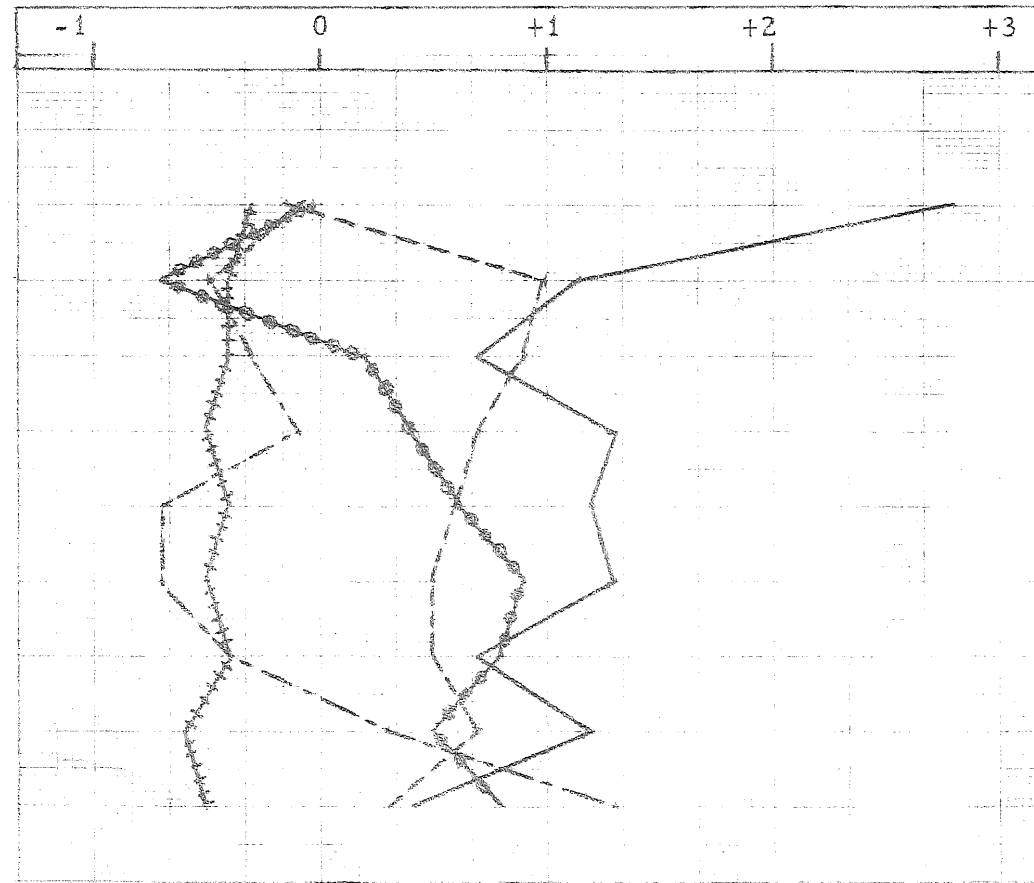
Processen finns samlad i tabell II:3. Liksom för värderingarna dröjer det innan vi får någon profil utöver den "klassiska triaden". Man stärks

Tabell II:2. Översikt över utkristalliseringen av manifesta profiler, Pojkar Åk 8, Egna värderingar, (N=504)

Antal sökta profiler	Antal nonsens-profiler	Antal individer i högprof.	Antal individer i mellanprof.	Antal individer i lågprof.	Antal individer i profil 4	Antal individer i profil 5	Antal individer i profil 6	Anm. om profilkaraktäristika i nya profiler
3	—	135	84	285	—	—	—	
4	—	120	115	266	—	(3)	—	
5	—	41	55	279	128 ^x	(1)	—	^x Rel. hög profil men låg i värd. av hasch
6	—	41	26	289	138 ^x	(9)	(1)	
7	1	36	75	286	103 ^x	(1)	(3)	
8	2	37	49	270	113 ^x	32 ^o	(3)	^o Lågprofil men med topp i värd. av samlag
9	3	32	54	257	117 ^x	43 ^o	(1)	
10	4	32	76	257	97 ^x	41 ^o	(1)	

Figur II :2. Profilgrupper baserade på tonåringarnas egna värderingar. Pojkar Åk 8. Figuren baserar sig på de olika profilgruppernas avvikelse från totalmedeltalet för varje variabel uttryckt i z-värden.

1. Pröva hasch
2. Snatta i butik/varuhus
3. Fuska på en skrivning/förhör
4. Skolka från skolan
5. Strunta i föräldraförbud
6. Stanna ute sent på natten utan lov
7. Driva på stan varje kväll
8. Dricka sig berusad
9. Samlag med pojk-/flickvän

Beteckningar:

Grupp L	—————●—————	N = 270
Grupp LS	—————-—————	N = 32
Grupp M	—————○—————	N = 49
Grupp H	————--————--	N = 113
Grupp HH	—————●—————	N = 37

Skala: z-värden

alltså delvis i antagandet att det finns färre variationer och förhållnings-sätt i normfrågor bland flickorna.

Mönstret för L- o. H-gruppen är i stort som vid värderingarna. Mellangruppen tar som vanligt avstånd från de kritiska beteendena haschrökning och snatteri men når upp till högnivån vad gäller att strunta i föräldraförbud eller driva på stan.

Vid 6 sökta profiler differentieras den högaccepterande gruppen upp genom utbrytning av en liten med stabil grupp på drygt 20 elever, som markerar starkare handlingsintentioner inför haschrökning än högprofilen i övrigt. I denna nya grupp (HH), faller däremot intentionerna till snatteri lägre.

Dessa 4 profiler är stabila. En senare sidovariant når meningsfull storlek. Denna faller mellan låg- och mellanprofilen (LM) med acceptans främst inför alkoholberusning och att strunta i föräldraförbud, som senare förskjuts mot acceptans av fusk.

De tre sista lösningarna innehåller alla 5 meningsfulla profilgrupper med i stort jämförbara diskriminabilitetskoefficienter (bilaga 2, tabell III). Kriteriet med få nonsensprofiler reducerar valet. Vi väljer den lösning som har ett större antal individer i den sista profilen. Denna lösning finns i figur II:3.

2. Utkristalliseringen av pojkprofiler

Processen framgår av tabell II:4. Vi ser där att differentieringen utifrån grundmönstret sker redan i andra steget. Höggruppen splittras och vi får dels en mindre grupp med markerade intentioner inför haschrökning jämfört med övriga (HH), dels en större höggrupp (H), som delvis tömmer även mellanprofilen. Den skiljer sig från den tidigare höggruppen i ett avståndstagande från haschrökning.

Dessa 4 profiler är stabila. Vid 5 sökta profiler uppkommer en sidoprofil, som förändras något i senare skeden. Den visar då karakteristika som påminner om grupp LM för flickornas del, och är därför intressant att ha med i den slutliga lösningen även om individtilldelningen är relativt liten.

I slutskedet uppkommer ytterligare en sidoprofil, men denna skiljer sig från mellanprofilen i endast ett avseende (skolk). Då den också är liten i antal väljer vi att arbeta med den i mellangruppen.

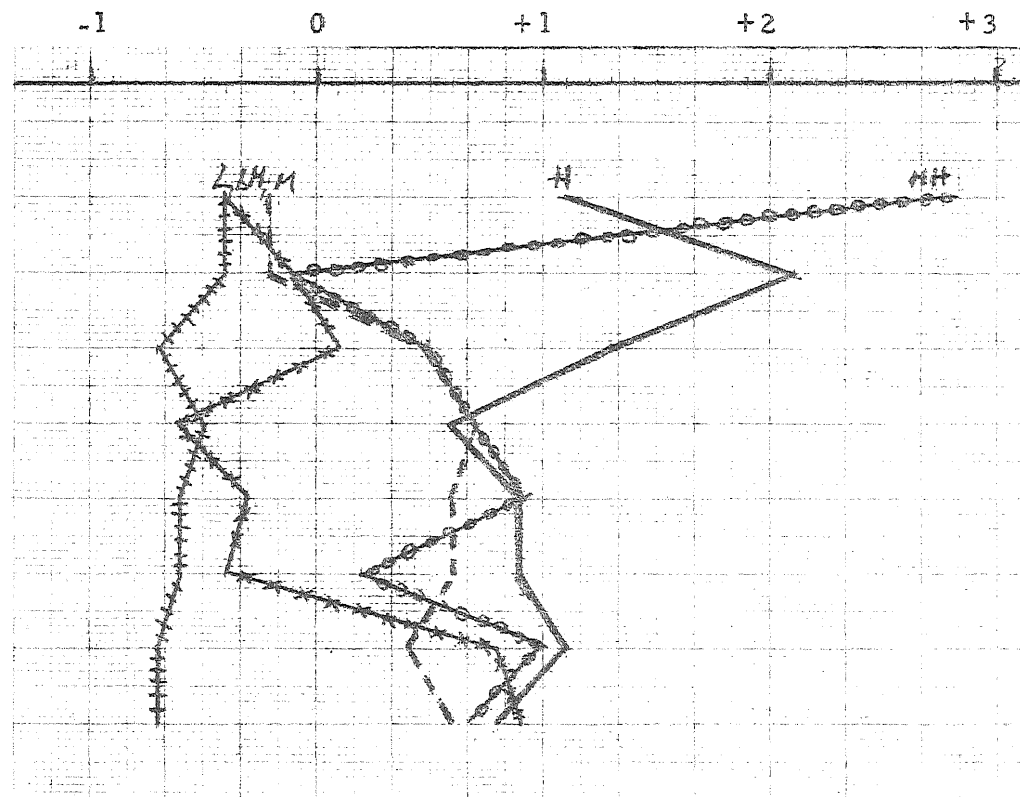
Tabell II:3. Översikt över utkristalliseringen av manifesta profiler. Flickor Åk 8 (N=530). Egna beteendeintentioner.

Antal sökta profiler	Antal nonsens profiler	Antal individer i högprof.	Antal individer i mellanprof.	Antal individer i lågprof.	Antal individer i profil 4	Antal individer i profil 5	Antal individer i profil 6	Anm. om profilkaraktistika i nya profiler
3	—	191	19	320	—	—	—	
4	1	128	117	285	—	—	—	
5	2	96	170	264	—	—	—	
6	1	71	163	271	23 ^x	(2)	—	^x Hög prof. m. jmf hög. int. för haschrökn. o låg för snatteri
7	2	68	142	256	26 ^x	38 ^o	—	^o Låg- mellanprof. m topp för strunta i fldraförb. o dricka s.ber.
8	2	66	163	265	21 ^x	12 [□]	(3)	[□] Jmf ovan m. hög framför allt i strunta i fldraförb. och fusk
9	4	60	167	262	26 ^x	15 [□]	—	

Figur II:3. Profilgrupper baserade på tonårarnas egna handlingsintentioner. Flickor Åk 8.

Figuren baserar sig på de olika profilgruppernas avvikelser från totalmedeltalet för varje variabel, uttryckt i Z-värden.

1. Pröva hasch
2. Snatta (i butik eller varuhus)
3. Skolka från skolan
4. Stanna ute sent på natten utan lov
5. Fuska på en skrivning/förhör
6. Dricka sig berusad (på öl, vin etc)
7. Driva på stan varje kväll/stå vid någon kiosk och hänga
8. Strunta i föräldraförbud

Markeringar:

- Grupp H ————— (N= 68)
Grupp HH ○○○○○○○○○ (N= 26)
Grupp L - - - - - (N= 256)
Grupp M - . - . - . (N= 142)
Grupp LM * * * * * (N= 38)

Skala: z-värden

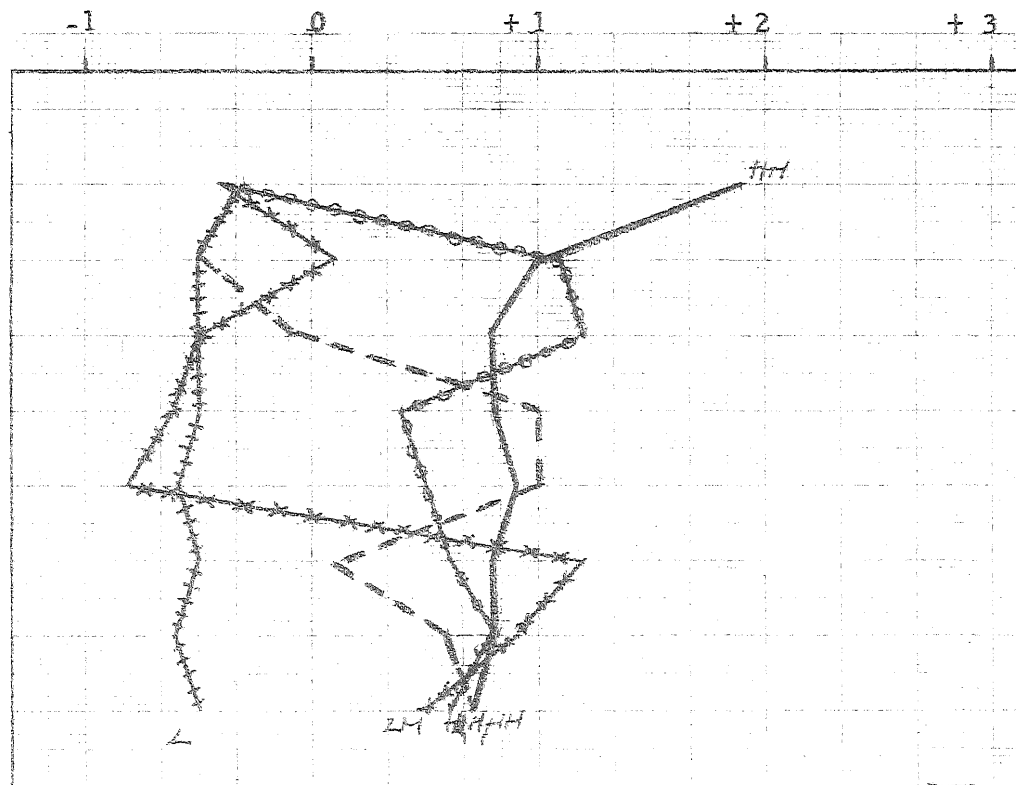
Tabell II:4. Översikt över utkristalliseringen av manifesta profiler. Pojkar Åk 8 (N=516). Egna beteendeintentioner.

Antal sökta profiler	Antal nonsens profiler	Antal individer i högprof.	Antal individer i mellanprof.	Antal individer i lågprof.	Antal individer i profil 4	Antal individer i profil 5	Antal individer i profil 6	Anm. om profilkaraktistika i nya profiler
3	—	146	83	287	—	—	—	
4	—	71 (ök.hasch)	54	285	106 ^x	—	—	^x Rel. hög prof. men låg int. för haschrökning
5	—	77	69	277	75 ^x	18 ^o	—	^o En låg- mellanprof. m. jmf hög i fusk o str. i fldraförb.
6	1	75	80	274	76 ^x	11 ^o	—	
7	1	73	55	286	80 ^x	14 [□]	(8)	[□] Jmf tid., men kompl. med stig. inten. till alkoholberusn.
8	2	67	64	289	60 ^x	26 [□]	(8)	
9	3	68	41	298	65 ^x	16 [□]	28 [*]	[*] Ytterligare en mellanprof. m. mindre inten. för skolk.

Figur II:4. Profilgrupper baserade på tonåringarnas egna handlingsintentioner. Pojkar Åk 8.

Figuren baserar sig på de olika profilgruppernas avvikelse från totalmedeltalet för varje variabel, uttryckt i Z-värden.

1. Pröva hasch
2. Snatta (i butik eller varuhus)
3. Skolka från skolan
4. Stanna ute sent på natten utan lov
5. Fuska på en skrivning/förhör
6. Dricka sig berusad (på öl, vin etc)
7. Driva på stan varje kväll/stå vid någon kiosk och hänga
8. Strunta i föräldraförbud

Markeringar:

- Grupp HH ————— (N= 73)
Grupp H ———— (N= 80)
Grupp L ————— (N= 286)
Grupp M - - - - - (N= 55)
Grupp LM ————— (N= 14)

Skala: z-värden

Det slutliga valet gäller en lösning med 5 meningsfulla profiler. Diskriminabilitetskoefficienterna är jämförbara (bilaga 2, Tabell IV) och kriteriet färre nonsensprofiler leder till att profillösning 7 accepteras. Den visas i figur II:4.

KAP III. NORMMÖNSTER I TONÅRINGARNAS VÄRDERINGAR OCH HANDLINGSINTENTIONER

Klassificeringsprocessen gav som resultat ett antal profilgrupper - en struktur, där vi hos olika grupper av tonåringar kunde urskilja olika mönster att relatera till normerna.

Dessa grupper är psykologiskt mera intressanta än de genomsnittliga data som diskuteras vad gäller tonåringar. Vi ska här beskriva grupperna litet närmare och samtidigt spekulera en del runt tonåringen bakom grupp-tillhörigheten, vilka allmänna hållningssätt som kan antas samvariera med normmönstret etc. I denna beskrivning kommer vi speciellt att ta upp relationerna till referensgrupperna kamrater och föräldrar, då denna fråga har en central plats i undersökningen.

Vi ska också ta upp vissa "tekniska aspekter" som "rensning" av profilgrupperna (punkt A) och relationen mellan de strukturer vi fått fram på värderingssidan jämfört med de för handlingsintentionerna (punkt D).

A. "Rensade" profiler

Profilerna i LPA-programmet redovisades i form av standardiserade avvikelser från medelvärdet i totalgruppen (z-värden). (Se figurerna i Kap II). Profilmedel-talen har större relevans när man vill psykologiskt tolka grupp-mönstret och figurerna i detta kapitel visar därför medeltalen för de olika grupperna. Dessa har dock först "rensats". LPA-programmet har nämligen en svaghet, det klassificerar alla individer, även om anpassningen för vissa elever är dålig. Det är alltså en fördel om man kan gallra bort elever vars data inte passar särskilt väl in i någon av profilgrupperna.

LPA-programmet ger för varje individ ett värde på hur väl hans data anpassar sig till den profil han tillhör. Detta anpassningsvärde kan variera från stora negativa tal upp till +10. Vi valde därför att lägga en gräns så nära 10 som möjligt (8,75 visade sig då lämpligt), under vilken individen sorterades bort från profilen.

Det rör sig allt som allt om c:a 10-30 elever som gallrats bort per profilkonstellation. Med de stora grupper på drygt 500 elever som ingår i undersökningen har ett sådant bortfall mycket liten betydelse.

B. Normmönster i tonårsvärderingar

För att det ska vara lättare att skilja de olika profilgrupperna åt har vi redan i Kapitel II fört in ett antal bokstavs-beteckningar. Beteckningarna framgår också av figur III:1-4.

1. Flickornas normmönster i värderingarna

De fyra profilgrupperna i flickornas mönster (se figur III:1) kan sägas ha olika sätt att relatera till normer. Vi ska här beskriva grupperna separat.

a. Den lågaccepterande gruppen (L)

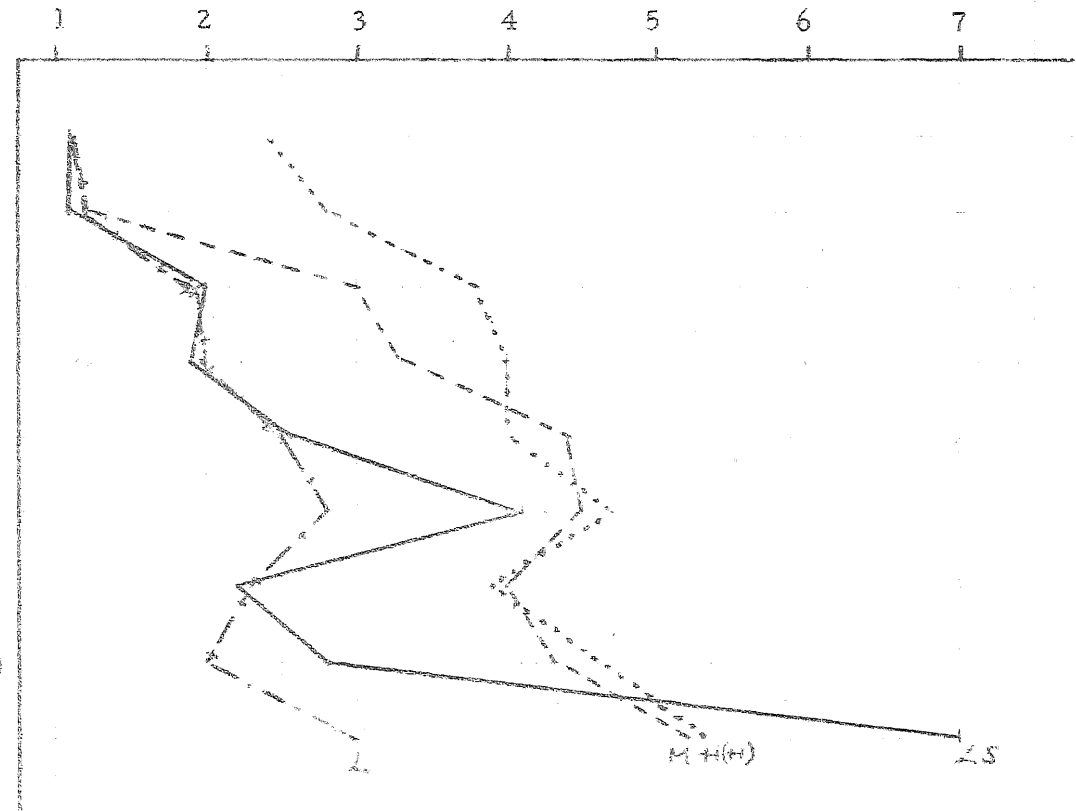
Grupp L karakteriseras av en genomgående avståndstagande attityd till alla typer av normbrott som studerats. L-mönstret ter sig mycket likartat för både pojkar och flickor i värderingarna och vi återfinner det också i strukturerna över handlingsintentioner.

Vad som frapperar förutom den strikt konformistiska attityd som grupp L ger uttryck för, där inte minst gruppens storlek. Denna grupp utgör genomgående c:a 50 % av elevpopulationen. Enkätsvaren ger alltså bilden av en tonårsmajoritet som normmäs sigt visar en föräldrakonform linje. Är detta den "tysta majoriteten" som inte märks så mycket, och där tonårstrotset möjligen gäller frågor som kläder, hårlängd och dylika ytkarakteristika? Den stora massan av tonåringar tycks alltså ha internaliserat föräldranormerna åtminstone i så måtto att de ger uttryck för dem i värderingar, när de tillfrågas. (Punkt 3 och 4 visar att detta också tycks gälla för skattade handlingsintentioner.)

Resultaten stöder knappast teorier om en allmänt förekommande revolt mot föräldravärderingarna. Som vi tidigare har påpekat (Del I, Kap I) är det svårt att avgränsa en speciell "tonårskultur" då förekomsten av olika generationsvärderingar varierar för olika sektorer av samlevnadsrummet. Bealer, Willits & Maida (1969) bl.a. påpekade att tonårsbeteendet naturligtvis skiljer sig från de vuxnas genom sina särskilda stilar, men att i mera grundläggande värderingar, som politik, religion etc. tenderar yngre tonåringar att följa sina föräldrar. Detta tycks också i viss mån gälla de här aktuella normerna. Det mera grundläggande ifrågasättandet av föräldrakulturens värderingar politiskt, religiöst och estetiskt kommer sannolikt in

Figur III:1. Profilgrupper utplockade på basis av tonåringarnas egna värderingar. Flickor ÅK 8.
Figuren baserar sig på medeltalen för varje variabel i de rensade profilgrupperna.

1. Pröva hasch
2. Snatta (i butik eller varuhus)
3. Fuska på en skrivning/förhör
4. Skolka från skolan
5. Strunta i föräldraförbud
6. Driva på stan varje kväll/stå vid någon kiosk och hänga
7. Stanna ute sent på natten utan lov
8. Dricka sig berusad (på öl, vin etc)
9. Samlag med pojk-/flickvän

Markeringar:

Grupp L - · - · - · - (N= 282)

Grupp LS ————— (N= 26)

Grupp M - - - - - (N= 112)

GruppH(H) ········ (N= 69)

Skala: 1 = väldigt dumt

7 = helt okey

först senare och då får vi den nu så omdiskuterade ungdomsrevolten.

b. Den samlagsaccepterande lågggruppen (LS)

För både flickor och pojkar finner vi en liten grupp som är avståndstagande över lag i sina värderingar, men som ställer sig positiva till samlag i tonårskretsar.

Grupp LS följer alltså en föräldrakonformistisk linje i stort, men man tycks inte vilja vara med om att lägga frågan om samlag på samma dimension som övriga beteenden vi studerar. Gruppen visar en väsentligen friare sexualmoral än lågggruppen, och även jämfört med övriga grupper. Man kan eventuellt tänka sig att gruppen har en friare syn på sex i hemmiljön, att de oftare har sällskap etc., men det kan också vara så att LS-gruppen bortser från den åldersnorm, som ofta är knuten till samlag i tonåren.

c. Mellangruppen (M)

Mellangruppen tar kraftigt avstånd från de strängt värderade beteendena (se Del II, Kap V) snatteri och haschrökning. I övrigt tycks de uttrycka en allmän form av tonårstrots, som kanske speciellt riktar sig mot föräldrarna. Man är mera accepterande inför att driva på stan, stanna ute sent, strunta i föräldraförbud, inför sexuella relationer och alkoholberusning där konflikter i förhållande till föräldraparten har uppstått. I mönstret ingår också vissa skolnegativistiska tendenser, som större acceptans inför fusk, skolk etc. än lågggrupperna.

Grupp M tycks passa väl in i beskrivningar som förekommer i tonårslitteraturen. Man prövar olika beteenden i en frigörelse och trots mot föräldraverderingarna. Trotsset tar sig dock här relativt moderata former och man tar avstånd från de mera "kriminellt" laddade beteendena haschrökning och snatteri.

Man behöver naturligtvis inte se detta mönster som ett uttryck för föräldratrots. En alternativ förklaring skulle vara att tonåringen försöker leva upp till en bild han/hon skapat sig av den "vuxne". Det eventuella trotsset är då mot de specifika åldersbegränsningar som föräldrarna ofta inför, där tonåringen hålls tillbaka i en form av barnstatus.

d. Höggruppen (H(H))

För flickornas värderingar finner vi endast ett mönster av höggruppskaraktär, medan vi annars vanligen får en uppdelning i två höggrupper med avseende på acceptansen av antingen hasch eller av snatteri. Höggruppen visar här en övergenomsnittlig acceptans för båda dessa beteenden, men dessa skattningar hamnar ändå inom den avståndstagande delen av skalan på det stränga värderingsklimatet för dessa beteenden. Man finner här en accentuering av M-gruppernas linje, där också de mera "kriminella" aktiviteterna börjar komma in i bilden. Flickor med dessa värderingar torde ha lätt att hamna i konflikter med föräldrarna och ibland även med skol- och samhällsrepresentanterna. Dessa elever kan alltså sägas tillhöra en "risk"-grupp.

2. Pojkarnas normmönster i värderingarna

Mönstret visar här för pojkarnas del fem olika sätt att förhålla sig till normerna (figur III:2).

a. Grupp L

Vi återfinner en lågaccepterande grupp, som i stora drag är identisk med flickornas både vad gäller utseende och storlek, och som därför inte diskuteras ytterligare. Anmärkningsvärt är kanske att vi finner en så stor konformistisk grupp även hos pojkarna.

b. Grupp LS

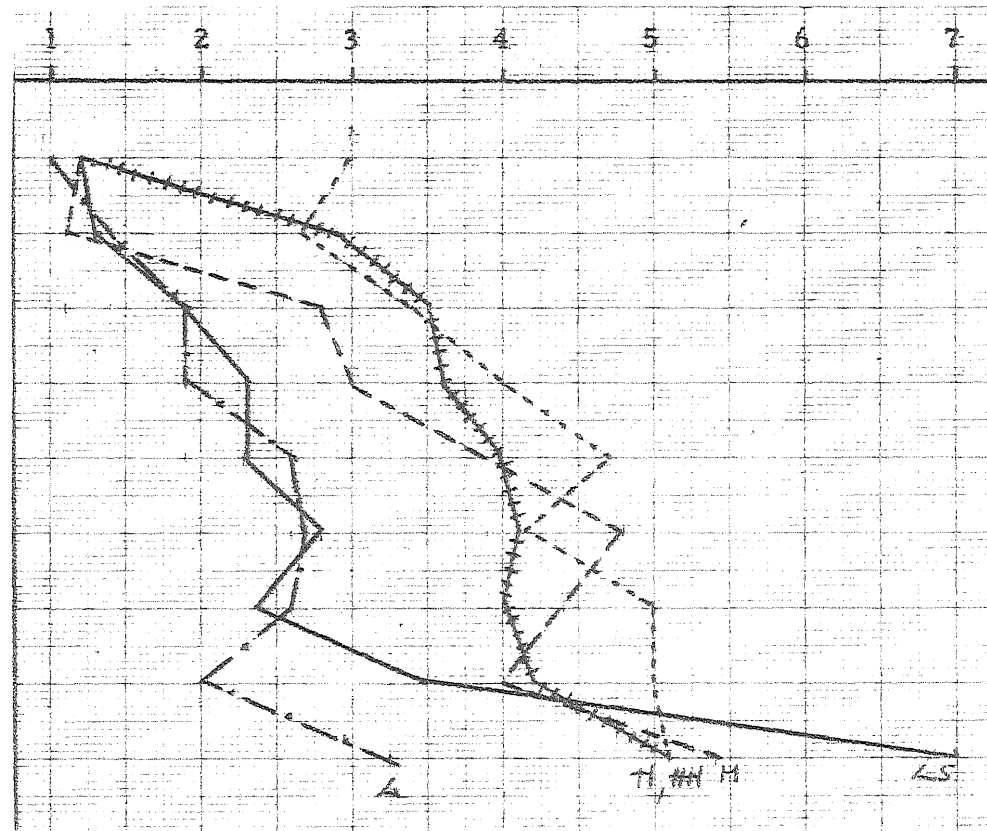
Grupp LS följer i stort lågprofilen, men utmärks också här av en större acceptans för samlag än i övriga grupper. Den är hos pojkarna av ungefär samma storleksordning som för flickorna. (Se diskussionen där.)

c. Grupp M

Också grupp M visar stora likheter med flickgruppen, men den är avsevärt decimerad hos pojkarna. M-gruppen tycks framför allt ha fått avstå elever till grupp H (Se tabell II:2), som bl a har övergenomsnittlig acceptans av snatteri. Detta antyder att tonårsmönstret hos pojkarna oftare inrymmer snatteri än hos flickorna. Den olika synen på snatteri bland pojkar och flickor i dessa åldrar påpekades redan i Del II:

Figur III:2. Profilgrupper utplockade på basis av tonåringarnas egna värderingar. Pojkar Åk 8.
 Figuren baserar sig på medeltalen för varje variabel i de rensade profilgrupperna.

1. Pröva hasch
2. Snatta (i butik eller varuhus)
3. Fuska på en skrivning/förhör
4. Skolka från skolan
5. Strunta i föräldraförbud
6. Driva på stan varje kväll/stå vid någon kiosk och hänga
7. Stanna ute sent på natten utan lov
8. Dricka sig berusad (på öl, vin etc)
9. Samlag med pojk-/flickvän

Markeringar:

- Grupp L —+—+—+—+— (N= 263)
 Grupp LS ————— (N= 29)
 Grupp M - - - - - (N= 45)
 Grupp H ++++ (N= 108)
 Grupp HH - - - - - (N= 26)

Skala: 1 = väldigt dumt
 7 = helt okey

d. Grupp H

Höggrupperna differentieras i två olika förhållningssätt till den kritiska frågan om hasch. (Den mera haschaccepterande höggruppen (HH) diskuteras under punkt e.) H-gruppen följer i många avseenden mellanmönstret men visar som nämnts en större acceptans för snatteri. De skolnegativistiska attityderna är också något mera markerade. Detta tycks vara ett relativt vanligt tonårsmönster hos pojkarna. Profilen uttrycker ett skol- och föräldratrotsande attitydklimat, där troligen kamratgruppen kommit att spela en allt större roll för eleven. I vissa fall kan detta mönster kanske leda till konflikter med samhället.

e. Grupp HH

Hasch hör till de extremt strängt värderade beteendena i de aktuella enkäten. Det är alltså av speciellt intresse att studera denna lilla grupp som jämfört med övriga grupper visar en större acceptans för haschrökning även om skattningen fortfarande faller på den avståndstagande delen av skalan. HH-gruppen visar överlag mera avståndstagande från de gängse samhalls- och åldersnormerna än övriga grupper och torde ha stora möjligheter att hamna i konflikter inte minst med föräldraparten, men sannolikt även med samhället i övrigt. Dessa elever utgör en klar riskgrupp på pojksidan.

C. Normmönster i handlingsintentioner

1. Flickornas normmönster i handlingsintentionerna

Profilkonstellationen framgår av figur III:3. Mönstret visar i stora drag överensstämmelse med värderingsgrupperingen, men vi har fått en differentiering i 5 profiler också för flickornas del. (OBS Beteendena har olika ordningsföljd i värderings- och beteendeintensionsprofilerna betingat av att gruppmönstren annars var svåra att urskilja.)

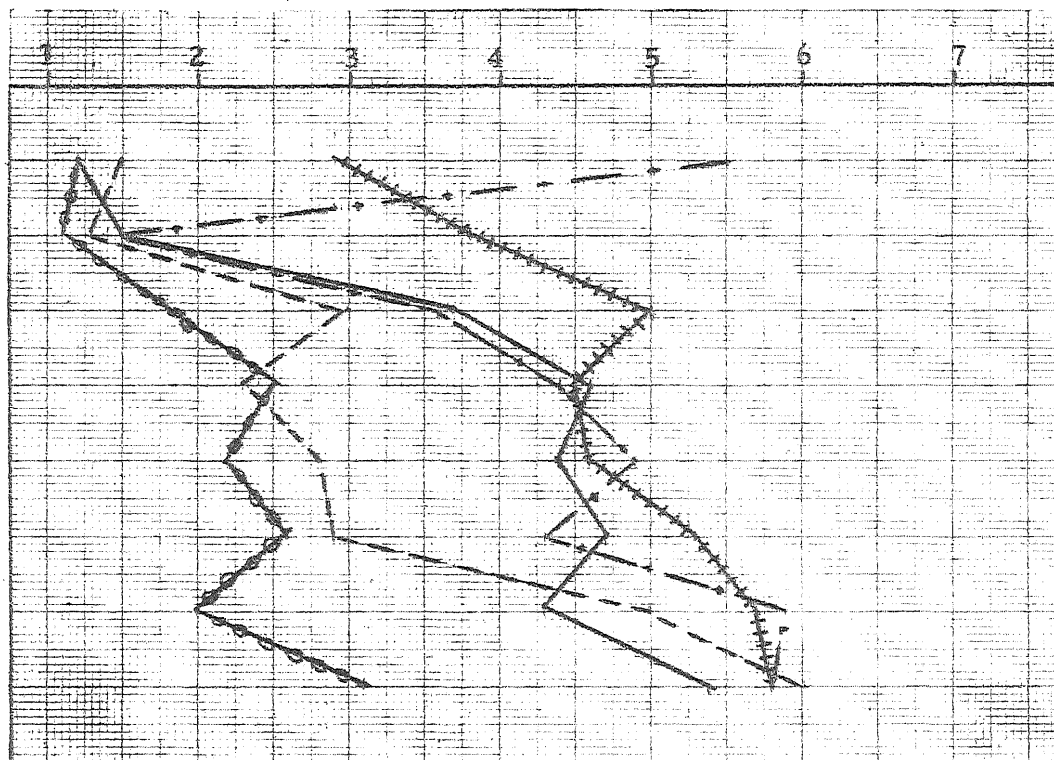
a. Lågprofilen (L)

Denna grupp markerar avståndstagande från samtliga de studerade beteendena och går alltså på en föräldrakonformistisk linje. Liksom vid värderingarna är gruppens storlek att notera, de utgör c:a 50 % av eleverna. I övrigt hänvisas till diskussionen under punkt B 1a.

Figur III: 3 . Profilgrupper baserade på tonåringarnas egna handlingsincentioner. Flickor Åk 8.

Figuren baserar sig på medeltalen för varje variabel i de rensade profilgrupperna.

1. Pröva hasch
2. Snatta (i butik eller varuhus)
3. Skolka från skolan
4. Driva på stan varje kväll/stå vid någon kiosk och hänga
5. Stanna ute sent på natten utan lov
6. Fuska på en skrivning/förhör
7. Dricka sig berusad (på öl, vin etc)
8. Strunta i föräldraförbud

Markeringar:

Grupp H + + + + + + + + (N= 62)

Grupp HH - - - - - (N= 22)

Grupp L o o o o o o o o (N= 255)

Grupp M ————— (N= 142)

Grupp LM - - - - - (N= 38)

Skala: 1 = väldigt dumt

7 = helt okey

b. Låg- mellanprofilen (LM)

Grupp LM finns bara i handlingsintentionerna. Gruppen är liten och utmärks framför allt av övergenomsnittliga intentioner inför att dricka sig berusad och att strunta i föräldraförbud och ex. på på föräldrafria skivor. Man skönjer något av ett "partymönster" med flickor som börjat vara ute en del, träffar pojkar etc. och som revolterar mot föräldrainsentionerna inom denna sektor. Det förefaller vara ett mycket typiskt tonårsmönster, och rymmer betydligt mera av en egen linje än L-gruppen.

c. Mellanprofilen (M)

Grupp M visar jämförelsevis aktiva handlingsintentioner inför de flesta beteenden bortsett från de kritiska frågorna om hasch och snatteri. Tonårsmönstret från värderingssidan återkommer här med aktiva intentioner i skolnegativistisk riktning (skolk, fusk) och i föräldratrotsande riktning, som att stanna ute sent, driva på stan, dricka sig berusad och strunta i föräldraförbud etc. M-gruppen tycks acceptera samhällets lagnormer men söker däremot trotsa föräldrarnas åldersnormer och leva som de kanske upplever de "vuxna" gör. I viss mån trotsar de även skolnormerna. Detta tycks vara ett relativt vanligt förhållningssätt, i tonårskretsarna.

d. Grupp H

Höggruppens handlingsintentioner är över lag aktivare än övriga grupper. Intentionerna inför snatteri är starkast i denna grupp av flickor. I likhet med värderingsmönstret är även intentionerna inför hasch frekventare än i övriga grupper (bortsett från grupp HH). (För pojkarnas del är differentieringen mellan höggrupperna starkare vad gäller just hasch, för flickorna i stället vad gäller snatteri.) Grupp H kan i många fall antas få problem i relation till föräldrar, skola och samhälle. Vi antar att denna grupp orienterar sig bort från föräldrarna och mot kamratgruppen.

e. Grupp HH

Grupp HH är mycket liten, men intressant just genom sina klart aktiva handlingsintentioner inför haschrökning. Mönstret följer i övriga närmast mellangruppens. Det allmänna tonårsmönstret har alltså kombinerats med haschrökning och vi får mera av en riskgrupp. Flickorna i denna grupp tar dock avstånd från snatteri. Man kan ev. spekulera om detta är en grupp flickor som umgås med äldre pojkvänner etc. och som i dessa kretsar kommer i kontakt med narkotika preparat etc.

2. Pojkarnas normmönster i handlingsintentionerna

Profilmönstret framgår av figur III:4. Liksom vid värderingarna får vi en differentiering av höggruppen i två olika profiler, där intentionerna skiljer sig framför allt inför haschrökning. Vi kan också konstatera att M-profilen här har väsentligen mindre individtilldelning än vad som var fallet för flickornas del, vilket anknyter till den diskussion som fördes redan vid värderingsstrukturerna. Vi finner på pojksidan en större grupp elever i "högvarianterna".

a. Låggruppen (L)

Denna följer L-gruppens gängse mönster med i stort föräldrakonforma intentioner och behöver inte ytterligare kommenteras. Den är här av samma storleksordning som i flickpopulationen.

b. Låg- och mellanmönstret (LM)

Vi har här samma beteckning som i flickornas profilmönster, men pojkgruppen visar ett annat särdrag förutom att man tänker sig att dricka sig berusad och strunta i föräldraförbud, (och gå på föräldrafria skivor etc.) Man har här också aktiva intentioner inför fusk. Är det så att man trots uteliv vill behålla sina goda betyg? I så fall stämmer det ju väl med det "partymönster" som diskuterades för flickornas del.

Gruppen är mycket liten och stämmer inte in i något av övriga mönster, varför den kan vara intressant att belysa ytterligare.

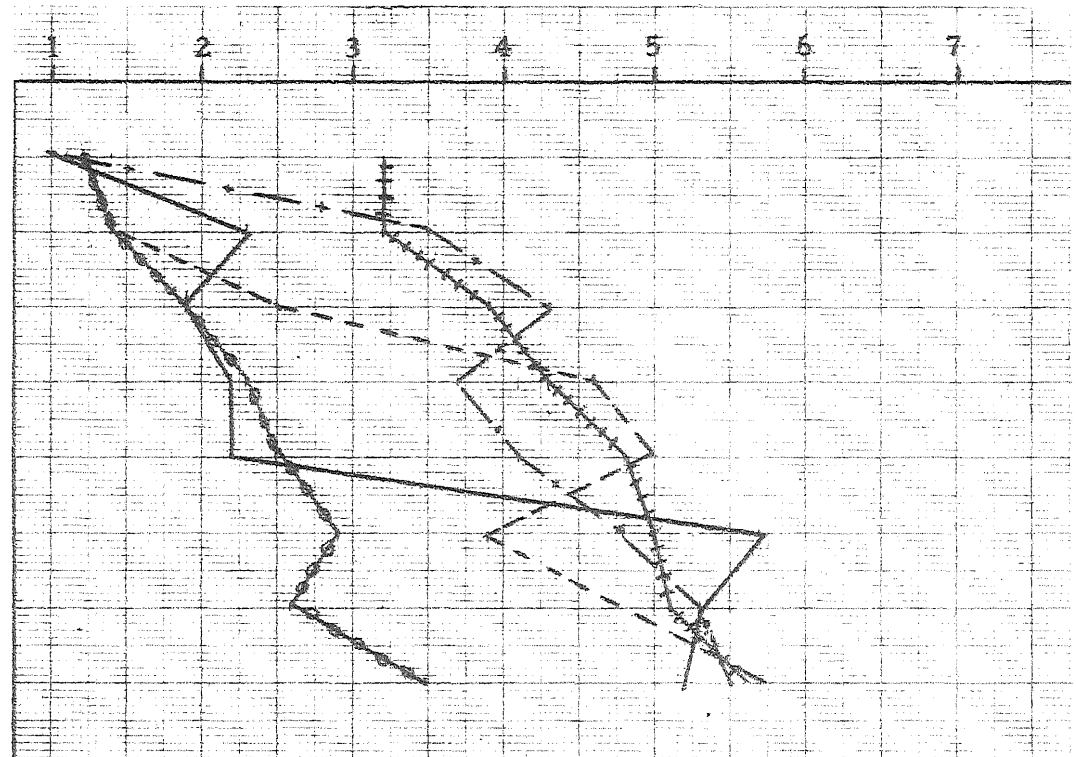
c. Mellanmönstret (M)

M-gruppen är mindre än flickornas. Man har inga intentioner i mera "kriminell" riktning men visar de tonårstypiska intentionerna inför att ~~stanna ut~~ ^{se} ~~se~~, dricka sig berusad, driva på stan och strunta i föräldraförbud. Intentionerna inför de skolrelaterade aktiviteterna ligger genomsnittligt. I flickornas fall var de skolnegativa intentionerna något mera markerade. I Del II kunde vi dock konstatera att synen på och acceptansen av skolk skilde sig för pojkar och flickor, vilket kan vara en orsak till skillnaden. Fusk tycks i mycket ha ett inslag av brott mot kamratlojaliteten, vilket ev. kan vara allvarligare i pojkkretsar.

Mönstret visar kanske framför allt revolt mot åldersbegränsningar och ett sökande efter en (bild av en) vuxenroll.

Figur III: 4 • Profilgrupper baserade på tonåringarnas egna handlingsintentioner. Pojkar Åk 8.
Figuren baserar sig på medeltalen för varje variabel i de rensade profilgrupperna.

1. Pröva hasch
2. Snatta (i butik eller varuhus)
3. Skolka från skolan
4. Driva på stan varje kväll/stå vid någon kiosk och hänga
5. Stanna ute sent på natten utan lov
6. Fuska på en skrivning/förhör
7. Dricka sig berusad (på öl, vin etc)
8. Strunta i föräldraförbud

Markeringar:

- Grupp HH —•••••••••• (N= 65)
 Grupp H —•—•—•—• (N= 77)
 Grupp L —•••••••••• (N= 281)
 Grupp M - - - - - (N= 55)
 Grupp LM ————— (N= 13)

Skala: 1 = väldigt dumt
 7 = helt okey

d. H- gruppen

Bortsett från haschrökning har grupp H genomgående genomsnittliga handlingsintentioner, även om inte alla faller på den aktiva delen av skalan.

Diskussionerna om ett trotsigt tonårsmönster vid tidigare konstellationer torde ha relevans här också. Risk föreligger för konfrontationen i skola, hem och samhälle.

e. Grupp HH

Den haschaktivare gruppen vis ar också intentioner inför snatteri, men båda dessa når inte upp till aktiv nivå på skalan för gruppen som helhet. Haschinslaget är väsentligen mindre markerat än i motsvarande flickgrupp. Grupp HH är här också betydligt större och troligen heterogenare.

Grupp HH markerar liksom H-gruppen sin motsatsställning i förhållande till samhälle, föräldrar, skola etc. Genom att även narkotika kommer in i bilden är HH-gruppen troligen mera av en riskgrupp.

D. Jämförelse mellan profilgruppsstillhörighet vid värderingar resp. handlingsintentioner

Vi har dels grupperat data rörande elevernas egna värderingar, dels rörande deras handlingsintentioner. Hur väl överensstämmer en individs profilgruppsstillhörighet vid dessa båda tillfällen? Som svar på denna fråga har vi gjort en korstabulering av respektive profilgruppsstillhörighet i tabell III:1.

Tabellen visar hur många procent av eleverna som har respektive profilgruppskombination.

I de streckade fälten anges det procentuella antalet elever i en värderingsgrupp som tillhör respektive handlingsintention-grupp.

I de vita fälten har utgångspunkten varit gruppsstillhörigheten på handlingsintention-sidan.

Vi ska här bara kommentera utfallet i korta drag.

Tabell III:1. Jämförelse mellan överensstämmelsen i den profilgruppering som baserar sig på värdering resp. på handlingsintentioner.

a) Flickor (N=478)

BETEENDEINTENTIONER

		H	HH	M	LM	L	N
V Ä R D E R I N G A R	H(H)	48,5 64	7,6 35,7	28,8 14,1	6,1 11,1	9,1 2,5	66
	M	12,8 28	5,5 37	56,9 45,9	11,0 33,3	13,8 6,2	109
	LS	-	4,0 7,1	20 3,7	12 8,3	64,0 6,6	25
	L	1,4 8	0,7 14,2	17,6 36,3	6,4 47,2	74,1 84,7	278
	N	50	14	135	36	243	

b) Pojkar (N=444)

BETEENDEINTENTIONER

		HH	H	M	LM	L	N
V Ä R D E R I N G A R	HH	54,1 25,0	16,7 6,2	8,3 4,3	-	20,8 1,8	24
	H	21,8 42,3	34,7 53,8	13,9 29,8	2,0 15,4	27,7 10,5	101
	M	13,6 11,5	22,7 15,4	51,8 29,8	6,8 23	25,0 4,1	44
	LS	12,0 5,7	8,0 3,1	4 2,1	1,4 7,7	72,0 6,7	25
	L	3,2 15,4	5,6 21,5	6,4 34,0	2,8 53,8	82 76,8	250
	N	52	65	43	13	267	

1. Handlingsintentionssgruppernas grupptillhörighet på värderingssidan (vita fälten).

Låggruppen visar sig överlag vara mycket stabil. 77 (p) - 85(fl)% av eleverna med föräldrakonform intention (grupp L) rekryteras från den låg-accepterande gruppen på värderingssidan.

Höggrupperna visar en något mera varierad rekrytering, men mellan 60-67 % härrör också från en höggrupp på värderingssidan. (Höggrupperna har här klumpats samman, då många gånger beteckningen i sig kanske har mindre betydelse.) Ett undantag utgör den lilla flickgruppen HH, som i lika hög grad rekryteras från grupp M som från en höggrupp i värderingarna. Vi kan också konstatera att c:a 15-20 % av pojkarna med aktiva handlingsintentioner (H-gruppen) har låga egna värderingar. Dessa elever tycks alltså inte ha internaliserat de normer de ger uttryck för utan avser att handla på annat sätt. Detta gäller också c:a 8-15 % av flickorna.

Mellangruppen visar naturligt nog en jämförelsevis bredare rekrytering. Grupp LM rekryteras från såväl låg- som mellangrupp på värderingssidan. Det senare inslaget är starkare för flickornas del.

2. Utgångspunkten förlagd till värderingarna (streckade fälten).

Vi återfinner stabiliteten som kännetecknar låggruppen och som ju redan framgick av punkt 1.

55-70 % av de högaccepterande värderingsgrupperna har också aktiva handlingsintentioner, som placerar dem i en höggrupp på intentionssidan.

Också här har vi en intressant undergrupp av elever, nämligen de som är accepterande i sina värderingar men som inte anger aktiva handlingsintentioner. En grupp på 20-28 % av pojkarna som tillhör en högaccepterande profilgrupp på värderingssidan, anger inte några aktiva handlingsintentioner (grupp L). För flickornas del är denna grupp väsentligen mindre - c:a 9 %.

Denna grupp upplever kanske att "kostnaderna" för ett icke-konformt beteende är för höga, men man har värderingar i denna riktning. Denna tendens är möjligen starkare för pojkar men vi har olika grupperings-situationer, vilket gör jämförelsen vanskelig.

Det kan vara intressant att se vart grupp LS tar vägen på handlingsintentionssidan eftersom den ej har möjlighet att återkomma där. mellan 64 (fl) och 72 (p) % av grupp LS tillhör låggruppen på handlingsintentionssidan, 20 % av flickorna tillhör grupp M, lika många av pojkarna grupp (H).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera en jämförelsevis god överensstämmelse mellan de två typerna av profilgrupperingar. Vi kommer därför i det följande för att inte i onödan belasta texten att framför allt belysa situationen vad gäller intentionsgруппerna och sedan huvudsakligen kommentera de grupper på värderingssidan som skiljer sig från detta.

E. Några sammanfattande kommentarer om normgrupperna

Vi har alltså i Kap II och III genomfört det första steget i målsättningen nämligen undersökt vilka undergrupper och vilka normmönster som fanns i tonårsnormerna i det aktuella materialet. Vi har också funnit att grupperna har ett meningsfullt mönster.

De normmönster vi finner på värderingssidan visar en relativt stark överensstämmelse med de mönster vi finner för handlingsintentionerna. Det är också väsentligt att vi finner en acceptabel överensstämmelse mellan typ av profilgruppstillhörighet för individerna i dessa båda olika strukturer.

KAP IV. PROFILGRUPPERNAS FÖRHÅLLNINGSSÄTT I NORMFRÅGOR

Redan i Kap III kom vi in på det andra steget i målsättningen, nämligen att undersöka om de olika normgrupperna bildade ett meningsfullt mönster. Vi går här vidare för att undersöka om de olika normdimensionerna (ex. värderingar, handlingsintentioner, sanktioner och "egna normbrott") ger en i stort konsistent bild av de olika normgrupperna.

A. Övergripande konsekvenshypoteser

Utgångspunkten är alltså att vi antar att grupperna har ett konsistent mönster, dvs grupper som skiljer sig i sina egna värderingar ska också uppleva kamrat- och föräldravärderingarna annorlunda, de ska ha handlingsintentioner av olika styrka, uppleva sanktionsstyrkan från kamrater och föräldrar olika stark vid "normbrott" etc.

Hypotesprövningen gäller alltså i detta kapitel hela tiden konsistensen i data. Den övergripande hypotesen är att vi ska få ett konsistent mönster från låggruppen över grupp LM/LS och grupp M till höggrupperna.

1. För värderingsgrupperna antar vi att
 - a. flickornas grupper ska fördela sig enligt följande mönster:
L - LS - M - H(H).
 - b. pojkarnas grupper enligt följande mönster: L - LS - M - H - HH
i de olika normskattningarna för att mönstret ska vara konsistent.
2. För intentionsgrupperna antar vi att:
 - a. flickornas grupper ska fördela sig enligt följande mönster:
L - LM - M - HH - H.
 - b. pojkarnas grupper enligt följande: L - LM - M - H - HH
i de olika normskattningarna för att mönstret ska vara konsistent.

Att explicit formulera hypoteser för varje grupps hållningssätt i normskattningarna skulle ta alltför stort utrymme. Vi har istället valt att gå vägen via

övergripande hypoteser i termer av fördelningsmönster (se ovan). Vi ska dock här ta upp bakgrunden till dessa mönster genom att presentera "hypoteser" för hur den ena extremvarianten, grupp L, antas svara och anger sedan bara för övriga grupper hur de ska förhålla sig i relation till grupp L. (Grupp L har ett relativt konstant mönster i såväl värderingar som handlingsintentioner för både pojkar och flickor och är därför en lämplig utgångspunkt.) Vi kommer dock inte att strikt behandla utfallet av varje sådan delhypotes, utan ser dem mera som en bakgrund till de övergripande hypoteserna.

B. Specifika antaganden om profilgruppskillnader

1. Hypoteser om grupp L

Vi har strukturerat förväntningarna utifrån värderingsgruppen men de kan med en omkastning vid punkt b gälla också för intentionsgrupperna.

a. Elever i grupp L antas skatta kamrat- och föräldra värderingarna som strängare än M- eller H-grupper

Med den här aktuella kamratdefinitionen ("de kamrater, som du bryr dig mest om vad de tycker") får vi de positiva normsändarna på kamratsidan, och här torde eleverna oftast välja "likasinnade" kamrater som referensgrupp.

Vad gäller föräldranormerna skattas dessa över lag så stränga (se Del II, Kap 7) att eventuella skillnader mellan grupperna kan vara svåra att upptäcka. Men föräldrarna torde bli vara de som har överbringat de stränga normer som låggruppen ger uttryck för, och vi antar alltså att dessa elever upplever föräldrarna som strängare än M- eller H-grupperna gör.

b. Eleverna i grupp L antas ange mindre aktiva intentioner till "normbrott" än M- eller H-grupperna

Vi har tidigare kunnat konstatera att många elever trots icke-accepterande värderingar av ett beteende ändå ofta anger intentioner, som bryter mot denna värderingsnorm (Del II, Kap IX). Vi antar dock att låggruppen har färre aktiva intentioner att bryta mot normreglerna jämfört med övriga grupper. Vi antar att de strängare internaliserade normer, större föräldraorientering etc. (se Kap VI, bl a).

Låggrupper på intentionssidan antas ha värderingar som står i överensstämmelse med de strikta handlingslinjer de redovisar. Detta har vi ju redan fått visst stöd för i tabell III:1.

c. Grupp L antas förvänta sig mindre handlingsintentioner hos sina kamrater än vad som är fallet i grupperna M- eller H. Grupp L bör också tro att föräldrarna förväntar sig mindre normbrott av dem än övriga grupper.

Detta antagande bygger på samma grunder som punkt a.

d. Grupp L förväntar sig starkare sanktioner från kamrater och från föräldrar vid eventuella normbrott än grupperna M- eller H.

Även denna är en logisk följd av tidigare hypoteser.

e. Grupp L antas rapportera färre "normbrott" än grupperna M- eller H.

Genomgående antar vi att grupp L är föräldraorienterad och regelföljsam och som sådan antar vi att gruppens beteende också följer en konformistisk linje. Vi har inga egentliga differentiella förväntningar på pojkar och flickor i respektive lågrupp med avseende på hypoteserna a - e.

2. Hypoteser om de samlagsaccepterande lågprofilerna (LS)

Grupp LS markerar en klar lågprofilvärdering av nära nog samtliga beteenden bortsett från samlagsfrågan. Orsaken till samlagsacceptansen kan ex. vara att man bortser från den i samhället vanliga åldersnormen inför sexuella relationer. Man kan kanske tänka sig att dessa elever har en mera accepterande värdering av sexuella frågor i hemmet eller att deras egna erfarenheter sexuellt har påverkat deras värdering.

Vi har tyvärr mycket litet data att pröva hypoteser om grupp LS mot, då hela tonårssituationsdelen saknas för samlagsfrågan. Vi har dock data om kamrat- och föräldravärderingar och vi kan från en enkät några månader efter normskattningen få uppgifter om flickornas sexuella erfarenheter.

- a. Grupp LS antas skatta kamratvärderingarna av samlag som mera accepterande än övriga grupper medan övriga kamratskattningar ligger i nivå med grupp L.
- b. Grupp LS antas skatta föräldravärderingarna av samlag som mera accepterande än övriga grupper, medan övriga föräldraskattningar ligger i nivå med grupp L.
- c. Grupp LS antas ha större sexuell erfarenhet än totalgruppen.

Sannolikt kan antingen ett accepterande hemklimat vad gäller sex (hypotes b) eller egna sexuella erfarenheter (punkt c) eller båda disponera till en accepterande värdering av samlag i tonåren. Vi har dock inte testat denna differentiella hypotes här. Man kan naturligtvis också tänka sig andra faktorer som skulle disponera till den accepterande attityd som grupp LS visar, men det har vi inte underlag för att testa.

Med tanke på könsrollsmönstret i samhället skulle man tänka sig delvis olika bakgrund för pojkar och flickor i grupp LS. Vad gäller enkätsvar har vi dock inte skilda förväntningar.

3. Hypoteser om grupp LM

Gruppens partymönster med aktiva handlingsintentioner inför att dricka sig berusad och strunta i föräldraförbud leder till förväntningar att gruppen i dessa avseenden (dricka sig berusad, strunta i föräldraförbud, och för pojkarna fusk) ska inta ett högprofilmönster, men i övriga avseenden ligga mellan låg- och mellanprofilerna.

4. Hypoteser om grupp M

Grupp M tycks uttrycka en allmän form av tonårstrots eller försök till vuxenhet, som troligen gör att klyftan i förhållande till föräldrarnas värderingar blir större och tonåringarna själva närmar sig kamratgruppens värderingar. Vi antar att föräldrarna visserligen skattas mindre strängt här än i grupp L eller LS men att klyftan i förhållande till dem ändå växer. Kamratgruppen antas skattas som mera accepterande och med mera aktiva intentioner än grupp L och LS. Vad gäller föräldratrots, som strunta i föräldraförbud eller stanna ute sent, antas mellangruppen ligga i nivå med höggrupperna i skattningen av egna- och kamratvärderingar/intentioner.

5. Hypoteser om Höggrupperna

Vi antar att höggrupperna är oppositionella mot föräldrar men också mot samhället och att de oftare väljer kamrater i samma kategori som referensgrupp. Vi antar alltså att de i skattningen av egna och kamratvärderingarna/intentionerna är mera accepterande och aktiva än övriga grupper. (Grupp M och LM antas i vissa avseenden, främst föräldraoppositionsfrågor ligga i nivå med höggrupperna). Genom de egna accepterande värderingarna tillskriver man sannolikt föräldrarna mera accepterande inställning än vad grupp L gör (haloeffekt delvis), men differensen (E-F) bör vara klart större här än i låggrupperna.

Variationen i mönster kan skilja sig mellan höggrupperna, inte minst vad gäller skattningen av snatteri och hasch. HH-grupperna antas naturligt nog vara mera accepterande och aktiva inför hasch, H-grupperna inför snatteri, och detta gäller även kamratskattningar, föräldrarnas beteendeförväntningar etc.

HH-gruppen för flickornas intentionsgrupper kommer ofta från en mellangrupp på värderingssidan och kan möjligen antas ha mera M-gruppsinslag.

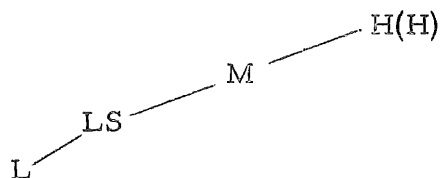
C. Profilgruppernas förhållningssätt i de olika normdimensionerna

Vi har använt envägs variansanalys med åtföljande t-test för enskilda gruppskillnader. Totalt genomfördes ca 300 F-prövningar, som samtliga visade sig signifikanta med något enda undantag. Som framgår av bilaga 5 var de övergripande gruppskillnaderna i allmänhet högsignifikanta, ofta $p < .000000$. Resultatet visar att vi har fått i stora drag det konsistenta mönster vi antog under punkt A, dvs att grupperna skiljer sig systematiskt också i andra normfrågor än de som utgör själva grupperingsgrunden.

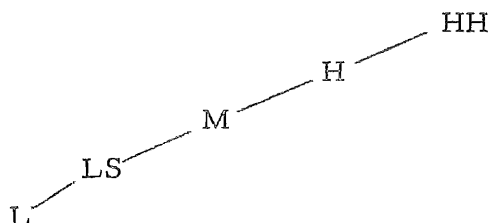
1. Profilgrupper i tonårsvärderingarna

a. Typmönster

Typmönstret för värderingsgruppernas positioner i övriga normskattningar såg för flickorna ut i stora drag som följande:

För pojkarna, där vi har två skilda högprofiler, såg typmönstret ut ungefär som följande:

Vi får alltså starkt stöd för den övergripande hypotesen om ett konsistent mönster. Naturligtvis förekommer ensaka omkastningar i denna ordning, så att LS-gruppen ibland är lägre än grupp L i sina skattningar eller att grupp M ibland faller på höggruppsnivå. Detta är dock undantag från det allmänna mönstret.

Det är omöjligt att här redovisa skillnader i varje variabel mellan enskilda grupper. Figur IV:3 visar hur situationen kan se ut i fråga om ex. skolk för intentionsgrupperna.

I enlighet med förväntningarna finner vi att grupp M faller på höggruppsnivå ex. vid stanna ute sent på natten utan lov (där flera delskattningar ligger högt), att driva på stan (pojkar) och för strunta i föräldraförbud (flickor).

Som förväntat är nivån inte den ovan givna för grupp HH vad gäller vissa aspekter på snatteri (eget rapporterat beteende, kamratsanktioner). Dessutom finner vi att kamrat- och föräldravärderingar av samlag är lägre än vad typmönstret visar. Bakgrunden här är oklar.

Grupp LS finns bara på värderingssidan, och vi ska därför studera denna grupp litet närmare.

b. Grupp LS

Som vi antagit är grupp LS ungefär lika sträng, ibland strängare än låggruppen vad gäller olika aspekter av värderingar och intentioner. De belägger i rapporterade normbrott en position mellan grupp L och M.

Enda undantaget från denna "låglinje" är attityden till samlag. Grupp LS upplever (i enlighet med hypotesen) att kamraterna är signifikant mera accepterande inför samlag mellan tonåringar än alla övriga grupper. De upplever också föräldravärderingarna som signifikant mera accepterande än några andra grupper. Vi får alltså stöd för hypoteserna under punkt 2a om att LS-gruppen skulle skilja sig från lågmönstret just på dessa punkter. Hypotesen att denna grupp har en mera accepterande attityd till sex i hemmet får alltså delvis stöd. Elever med en egen positiv inställning till sex upplever också föräldrar som mera accepterande på denna punkt. Naturligtvis kan detta resultat vara en återspeglning av den egna positiva värderingen som färgar av sig på elevernas skattning av föräldraattityderna (haloeffekt), men det förefaller mindre sannolikt att utslaget skulle bli så kraftigt.

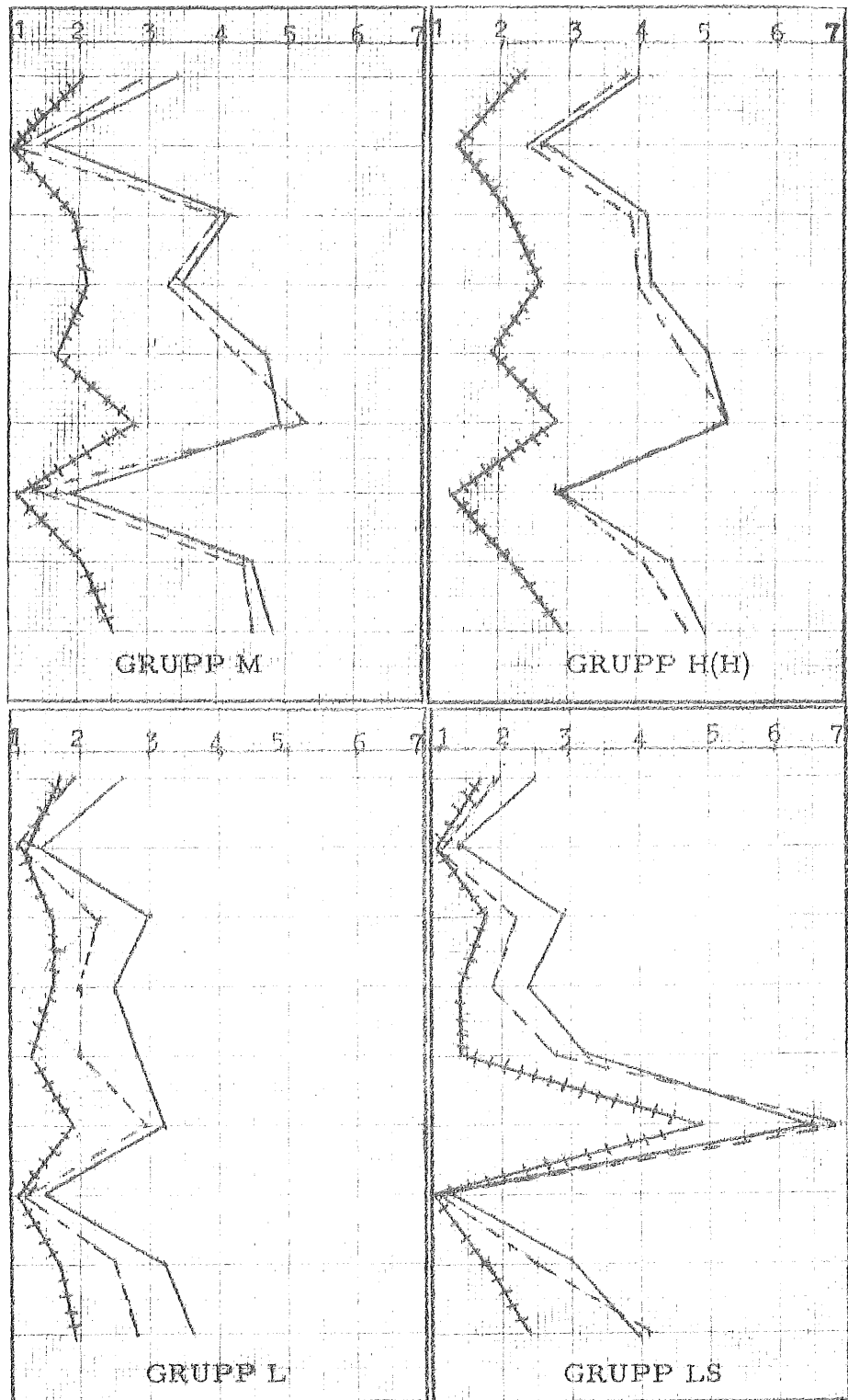
Vi hade också hypotesen att eleverna i grupp LS hade större egna sexuella erfarenheter. Vi har kontrollerat svaren på en enkät som flickorna deltog i några måndader efter normundersökningen och vi har där funnit att för 25 elever i grupp LS (bortfall 1 person) har 40 % av flickorna haft samlag (en eller flera gånger). Motsvarande siffra för totalgruppen är 22 % (Hultberg, 1971), ($\chi^2 = 4,17$ $p < .05$). Resultatet stöder alltså vår hypotes. Flickorna i grupp LS har signifikant oftare sexuell erfarenhet än vad fallet är i totalgruppen. Det är här oklart om de sexuella erfarenheterna lett till accepterande normer eller vice versa.

2. Relationen till referensgruppsvärderingarna för tonårsgrupper med olika egna värderingar

Figur IV:1 visar relationen F-E-K för de olika grupperna för flickornas del, figur IV:2 för pojkarna. Dessa figurer stöder de allmänna förväntningar vi skisserat under punkt B.

Vi finner att låggruppens egna värderingar nära ansluter till skattningen av föräldravärderingarna. Trots att kamratgruppen här antas ha jämförelsevis stränga värderingar (troligen såväl kamratsselektion som haloeffekt) har grupp L den genomgående största skillnaden av de aktuella grupperna mellan egna och kamraternas värderingar. Vi får alltså starkt stöd för den föräldraorienterade linje vi tillskrivit grupp L.

Figur IV:1. Relationen mellan egna värderingar och percipierade kamrat- och föräldravärderingar för flickor i olika norm- (värderings-) grupper.

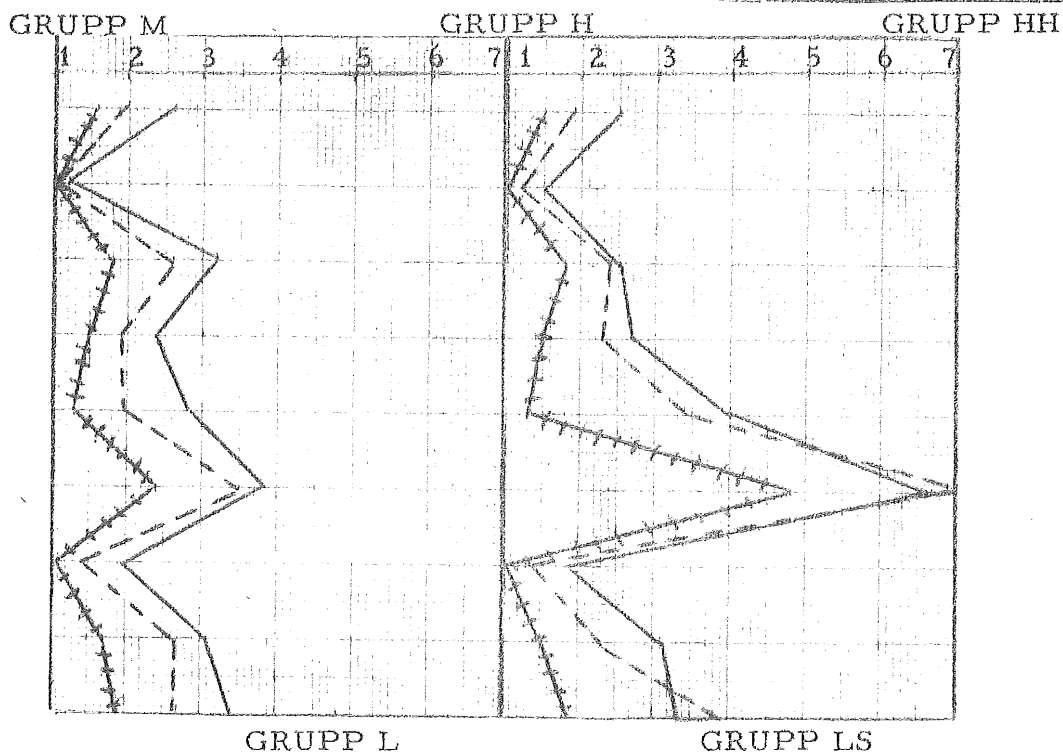
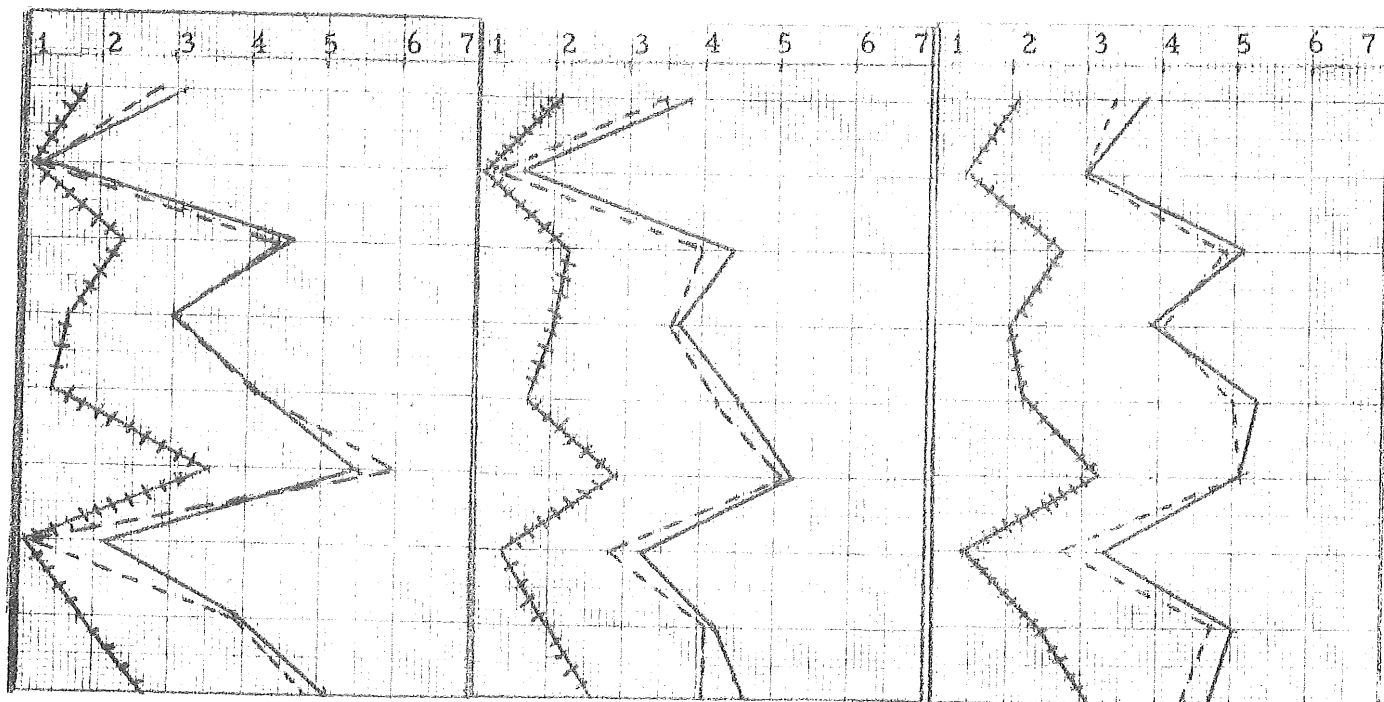
Värdena avser följande beteenden:

- a. Fuska
- b. Pröva hasch
- c. Stanna ute sent utan lov
- d. Skolka
- e. Dricka sig berusad
- f. Samlag
- g. Snatta
- h. Strunta i föräldraförbud
- i. Driva på stan

Teckenförklaring

- +++++ = Perc. föräldraförv.
- = Egna intentioner
- = Perc. kamratintent.

Figur IV:2. Relationen mellan egna värderingar och perciperade kamrat- och föräldravärderingar för pojkar i de olika norm- (värderings-) grupperna.

Värdena avser följande beteenden:

- a. Fuska
- b. Pröva hasch
- c. Stanna ute sent utan lov
- d. Skolka
- e. Dricka sig berusad
- f. Samlag
- g. Snatta
- h. Strunta i föräldraförbud
- i. Driva på stan

Teckenförklaring

++++ = Perc. föräldraförv.

----- = Egen intention

———— = Perc. kamratintention.

Förhållandet är relativt likartat för grupp LS, men närheten till kamraterna i värderingshänseende är här större. Det utmärkande draget är annars den kraftiga acceptans som gruppen har och upplever inför frågan om samlag jämfört med sina övriga skattningar. Denna grupp anger de klart mest accepterande föräldraskattningarna inför samlag av samtliga grupper.

Figuren stöder våra förväntningar om en större kamratorientering och större konflikt och trots mot föräldranormer i grupp M. Skillnaden i tonåringarnas egna värderingar och de värderingar man tillskriver föräldrarna är här väsentligen större än i låggrupperna och man orienterar sig mycket nära kamratnormerna. Endast vad gäller de mera kriminellt laddade beteendena, haschrökning och snatteri, finns en acceptans av föräldravärderingarna i denna grupp.

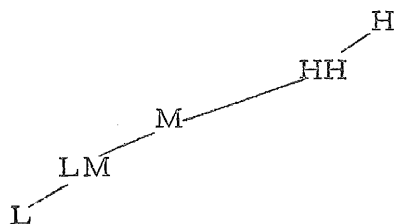
För grupp H(H) hos flickorna har utvecklingen bort från de perciperade föräldranormerna som förväntat också kommit att inbegripa de mera kritiska beteendena hasch och snatteri. Kamratorienteringen är stark här liksom i grupp M.

För pojkarna har vi två separata mönster för höggrupperna, där den främsta skillnaden som förväntat är acceptansen av föräldra-samhällsvärderingar av haschrökning för grupp H men ej för grupp HH. I övrigt är orienteringen bort från föräldranormerna påtaglig liksom den kraftiga kamratöverensstämmelsen i värderingshänseende.

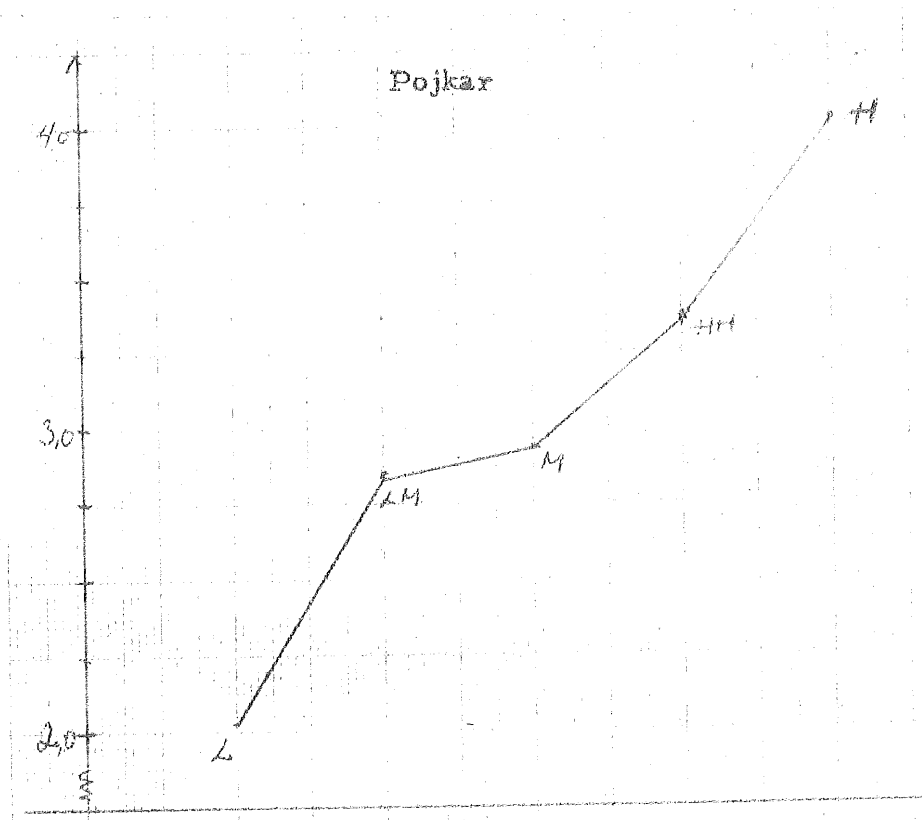
3. Profilgrupper i tonåringarnas handlingsintentioner

a. Typmönster

Typmönstret såg för flickornas del i stora drag ut som följer:

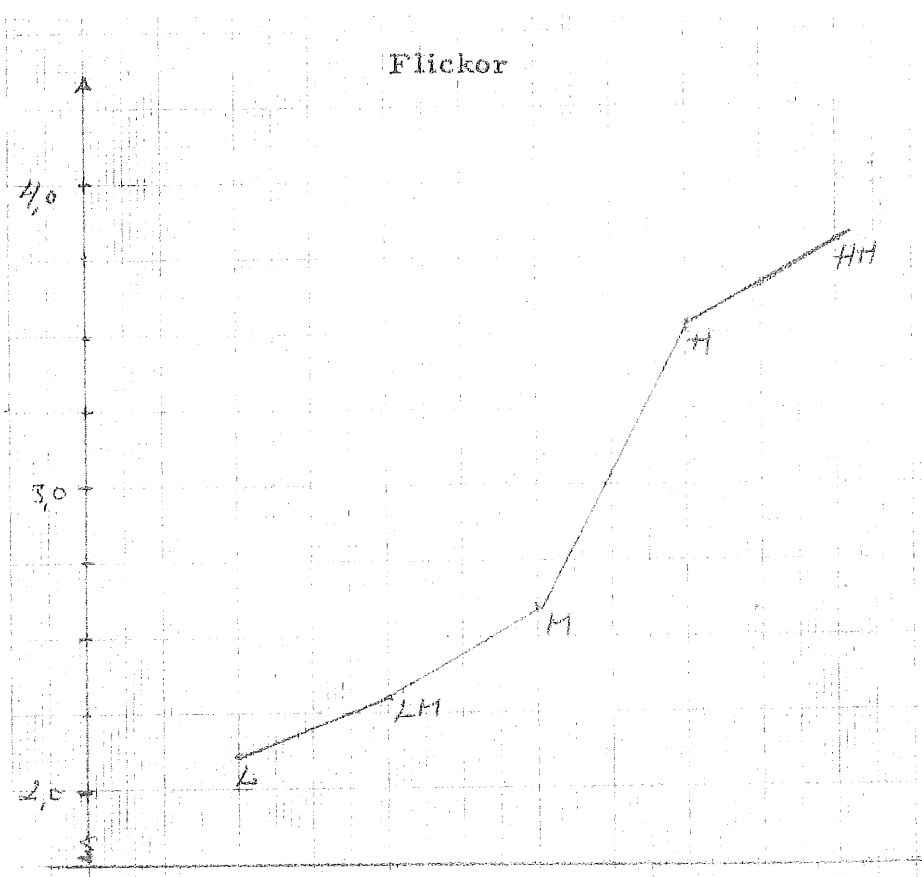

Figur IV:3 Översikt över olika intentioners grupper skattning av egna värderingar av skol. Visar exempel på hur det konsistenta mönstret kan te sig i andra normskattningar än grupperingsvariabeln.

F=45,92
p<.000000

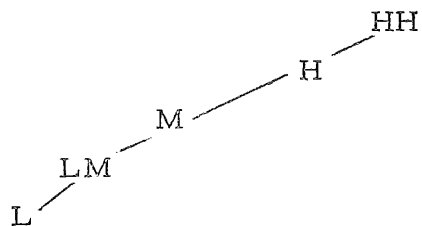
H-L	p<.0000
H-LM	p<.0000
H-M	p<.0000
H-HH	p<.07
HH-L	p<.002
M-L	p<.0000
LM-L	p<.0004

F=45,69
p<.000000

HH-L	p<.0000
HH-LM	p<.0001
HH-M	p<.0000
H-L	p<.0000
H-LM	p<.0007
M-L	p<.003

För pojkarnas del såg typmönstret ut så här:

Också här finner vi att gruppkillnaderna är högsignifikanta över lag (F-prövning i bilaga 5) och vi får alltså klart stöd för den övergripande hypotesen om ett konsistent normmönster för grupperna.

Det är omöjligt att redovisa skillnader mellan enskilda grupper, men figur IV:3 ger en viss uppfattning om hur data ser ut.

b. Några gruppavvikelser från typmönstret

Vi hade hypotesen att grupp LM skulle inta en mellanposition i stora drag (mellan L och M) utom vad gäller de beteenden som är speciellt markerade i denna profil, nämligen dricka sig berusad, strunta i föräldraförbud och för pojkarna dessutom fusk. Så var också fallet, men trenden vad gäller de förstnämnda beteendena var klarast för flickorna. Flickorna i grupp LM visade sig också ha en mera accepterande värdering av samlag än typositionen och upplevde också kamrat- och föräldravärderingarna mera accepterande. Detta stärker det allmänna mönstren vi tidigare beskrev som en form av "partymönster". Pojkgruppens mönster är mera svårt att tyda.

I likhet med värderingssidan hade mellangruppen mera höggruppskaraktäristika vad gäller att stanna ute sent på natten (flickor) eller att driva på stan (pojkar) än vad typmönstret anger. Detta var också väntat.

Flickornas HH-profil hade något annorlunda sammansättning (mellangrupp i värderingar) än övriga höggrupper och man kunde förväntat sig att gruppen skulle inta mera av en mellanposition. Så var fallet vad gäller ex. fusk och föräldrareaktioner på skolk men i flera avseenden visade HH-gruppen en mera utpräglad högprofil än i typmönstret (ex. vid alkohol, samlag, stanna ute sent, skolk, driva på stan etc.). Gruppen tycks vara mera av en riskgrupp än vad man kunde förvänta från sammansättningen. Våra hypoteser får däremot stöd för den del som antog en större haschbetoning än i grupp H.

För pojkarna är typmönstret mellan höggrupperna som väntat omkastat vad gäller snatteri. Detsamma gäller något oväntat för skolk.

4. Relationen till referensgruppsintentioner och förväntningar för tonårsgrupper med olika egna intentioner

Figurerna IV:4 och 5 visar förhållandet mellan tonåringarnas skattning av föräldrarnas förväntningar på deras verkliga beteende, tonåringarnas egna intentioner och de skattade kamratintentionerna. Figur IV:4 visar relationen F-E-K för flickornas olika intentionsgrupper, medan figur IV:5 ger relationen för pojkgrupperna. Man bör här kanske påpeka att differensen E-F här naturligt nog är mindre än i figur IV:1-2 eftersom föräldraskattningen avser deras tro om tonåringarnas verkliga beteende, inte det beteende de skulle önska hos sina tonåringar.

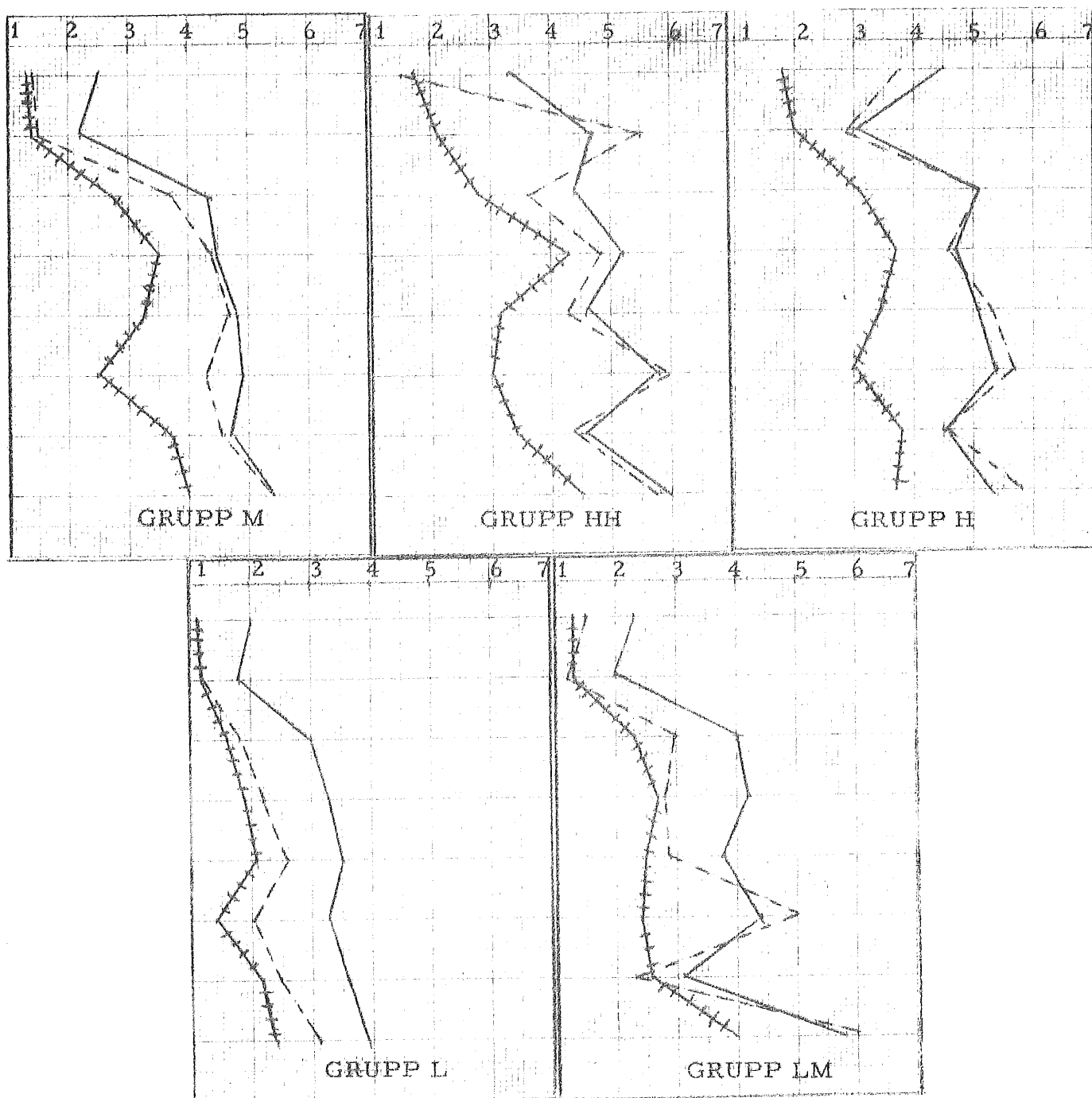
Grupp L har alltså enligt sina skattningar inte för avsikt att bete sig annorlunda än vad föräldrarna kan förvänta sig. Skillnaden mellan egna intentioner och kamratintentionerna är också större än i någon annan grupp. Våra förväntningar om L-gruppen stärks alltså klart av figurerna.

Grupp LM intar den mellanställning vi förväntat i flera avseenden. När det gäller fusk eller alkoholberusning för pojkarna är dock skillnaden till de skattade föräldraförväntningarna avsevärd - för flickornas del gäller detta huvudsakligen för alkoholberusning och strunta i föräldraförbud. (Vi har också tidigare påpekat att LM-grupperna skiljer sig för pojkar och flickor.) Skillnaden mellan egna intentioner och perciperade kamratintentioner är här liten (eller omvänd) medan LM-gruppen i övrigt (liksom L-gruppen) anger en relativt stor skillnad mellan vad de själva skulle göra och vad kamraterna skulle göra i en frestande situation.

Kamratorienteringen blir som förväntat mera påtaglig i M-gruppen och klyftan mellan vad man själv anser att man skulle göra och vad man tror att föräldrarna väntar sig växer. Vad gäller de kritiska beteendena haschrökning och snatteri är dock M-gruppens skattningar i nivå med föräldrarnas förväntningar om konformitet med samhällsnormerna.

I höggrupperna blir dessa trender bort från föräldranormerna ännu mera markerade, dvs skillnaden E-K minskar medan F-E ökar. Här får vi enligt förväntningarna också ökat avstånd mellan tonåringarna och föräldrarna för haschrökning och snatteri. (I H-grupperna för pojkar gäller detta inte haschrökning för HH-gruppen hos flickorna gäller detta inte snatteri.)

Figur IV:4. Relationen mellan skattningar av egna- och kamraternas handlingsintentioner och perciperade föräldraförväntningar på beteendet för flickor i olika intentionsgrupper.

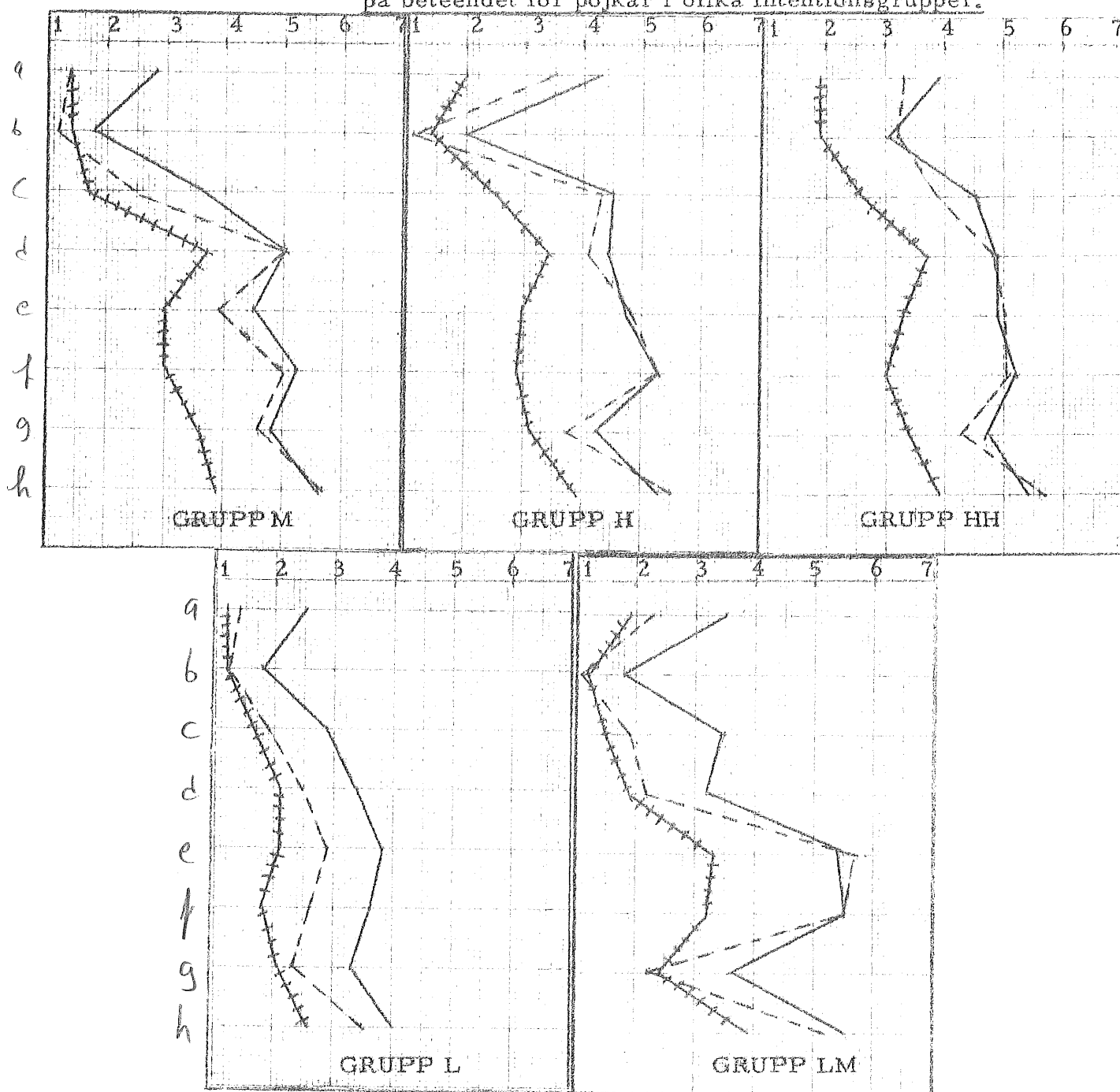
Värdena avser följande beteenden:

- a. Snatta
- b. Pröva hasch
- c. Skolka
- d. Stanna ute sent utan lov
- e. Fuska
- f. Dricka sig berusad
- g. Driva på stan
- h. Strunta i föräldraförbud

Teckenförklaring

- ++++ = Perc. föräldraförv.
- = Egna intentioner
- = Perc. kamratintent.

Figur IV:5. Relationen mellan skattningar av egna- och kamraternas handlingsintentioner och perciperade föräldravärderingar på beteendet för pojkar i olika intentionsgrupper.

Värdena anser följande beteenden

- a. Snatta
- b. Pröva hasch
- c. Skolka
- d. Stanna ute sent utan lov
- e. Fuska
- f. Dricka sig berusad
- g. Driva på stan
- h. Strunta i föräldraförbud

Teckenförklaring

- +++ = Perc. föräldraförv.
- = Egna intentioner
- .- = Perc. kamratintentioner

D. Slutkommentar

Målsättningen i denna del av undersökningen var att undersöka om de grupper vi funnit visade ett konsistent mönster också i andra normdimensioner. Resultaten stöder detta mycket klart.

Vi har också analyserat referensgruppsrelationerna för värderingar och intentioner i de olika grupperna och därigenom fått ytterligare stöd för de förväntningar vi utifrån nivån och mönstret i tonåringarnas egna värderingar resp. intentioner ställt upp om gruppernas förhållningssätt till kamrater och föräldrar.

Vi kommer att gå in mera direkt på gruppernas kamrat- och föräldraorientering i kapitel VI.

KAP V. SOCIAL BAKGRUND - INTELLIGENS - SKOLANPASSNING NÅGRA SYNPUNKTER PÅ NORMGRUPPERNAS SITUATION

A. Några allmänna synpunkter på omfattningen av den avslutande studien av normgrupperna

Vi har funnit vissa undergrupper av tonåringar som skiljer sig åt i sina normer (värderingar) och i sina presumtiva handlingsmönster i normreglerade situationer. Det sista steget i målsättningen var nu att undersöka dessa gruppers bakgrundssituation och hur de anpassat sig i skolan, i hemmet och i relationen till kamraterna.

1. Avgränsning av ingående grupper.

Som framgick bl a av Kap III:D finns en relativt stark överensstämmelse mellan de elevgrupperingar vi funnit för värderingar och för handlingsintentioner. Att föra analyserna vidare för alla grupper var praktiskt inte möjligt. Med hänsyn till handlingsintentionernas nära anknytning till beteendedimensionen valde vi att specialstudera de profilgrupper som baserats på just intentionsskattningarna. I texten kommer ibland att referera till dessa grupper som "normgrupper", vilket inte är helt korrekt.

När vi tar upp data från grupperingarna också på värderingssidan kommer vi att använda beteckningarna "värderings" resp. "intensionsgrupper" för differentieringens skulla.

2. Delstudier

Några delstudier kommer att behandla intensionsgruppernas situation. Ett delprojekt sysslar med data om intensionsgruppernas anpassning i tidigare årskurser, Åk 3 och Åk 6, Domfors, 1971. Ett annat belyser anpassningskritiska beteenden hos flickor i olika intensionsgrupper under Åk 8 (enkät några månader efter normenkäten), Sandstedt, 1971.

3. Dataredovisning

Resultat från delstudierna kommer här att tas upp relativt översiktligt. (Vad gäller mera detaljerad redovisning med medeltal i enskilda variabler, uppställningar över signifikansnivåer för skillnader mellan enskilda grupper etc. hänvisas till dessa.)

I denna del av undersökningen kommer vi också att utnyttja information från den avslutande enkät delen i Normenkät, 1969. Vi kommer där att redovisa hela bakgrundsmaterialet i bilagor och tabeller, även för värderingsgrupperna. Resultaten från de senare kommer dock att tas upp mycket kortfattat i texten.

4. Bearbetningar

Vid prövningen av profilgruppsskillnader har vi använt envägs variansanalys. Individuella gruppsskillnader har t-testats. Signifikansnivåerna där avser tvåsvansad prövning, vilket mot bakgrund av hypotesernas spekulativa karaktär kan vara lämpligt. Detta leder dock till en underskattning av skillnaderna. Icke-kontinuerliga variabler har χ^2 -testats.

B. Normgruppernas sociala bakgrund

Den miljö som barnen växer upp i påverkar på ett komplext sätt vilka värderingar och handlingsmönster de tillägnar sig. En sådan bakgrundsvariabel är hemmets sociala situation. Man kan tänka sig att tonåringar från ett socialt skikt möter värderingar som skiljer sig från dem i ett annat etc.

Del IV behandlar sambandet mellan social bakgrund och normer (Del IV:I). Vi fann där inte något starkt samband mellan dessa båda faktorer för tonåringarna i Örebro, och hade därför inga förväntningar om att normgrupperna skulle komma från olika sociala miljöer.

Data om elevernas sociala bakgrund samlades in, då eleverna gick i Åk 6. Där används en 7-gradig skala efter familjens utbildningsnivå (se Del IV:I eller Magnusson, Dunér & Beckne, IV, 1967).

Som framgår av tabell V:1 finns en trend för pojkarnas del som tyder på att de olika normgrupperna rekryteras från olika samhällsskikt ($p < .07$). Grupp LM och L kommer genomsnittligt från en familjebakgrund med högre utbildning och högre social status än vad pojkar i de övriga grupperna gör. Flickornas olika normgrupper tycks genomsnittligt ha mera likartad sammansättning vad gäller social bakgrund, men också här finns en svag trend i samma riktning som hos pojkarna. Resultaten skulle då tyda på att pojkar i högre "socialgrupper" oftare intar en normkonform hållning (grupp L) än pojkar från lägre "socialgrupper". LM-gruppen är mycket liten hos pojkarna och visar ett tonårsmönster med vissa avsteg från den strikt konforma handlingslinjen. Dessa elever skulle också vanligen komma från en mera gynnad social bakgrund

Av resultaten att döma skulle den sociala bakgrunden alltså spela större roll för vilket handlingsmönster tonårspojkarna utvecklar än för flickorna (vad gäller de här aktuella normfrågorna). Pojkar från hem med högre utbildningsnivå visar en svag tendens att utveckla mera föräldra- och samhällskonforma handlingsmönster.

Att normgrupperna (främst för pojkarnas del) skiljer sig åt i social bakgrund medför naturligtvis att denna faktor i sig kan bidra till gruppskillnader i andra sammanhang (s.k. tredje variabel). Man kan dock på statistisk väg ta hänsyn till social bakgrund vid bearbetningarna och partialisera bort inflytandet av denna variabel. I delstudierna kan detta bli aktuellt, men har ej utförts här.

Tabell V:1. Sammanställning av några prövningar av profilgruppskillnader (envägs variansanalys) för data i Åk 6.

	Pojkar		Flickor	
Intelligens - Summa DBA	F=0,15	p<.98	F=0,49	p<.81
Kreativitet	F=0,66	p<.70	F=1,38	p<.25
Standardprov	F=0,95	p<.52	F=0,56	p<.76
Socialgrupp: familjens utbildningsnivå	F=2,42	p<.07 ^x	F=0,59	p<.74

^x anger att skillnaden mellan vissa enskilda grupper är signifikant trots att F-värdet ej är det.

C. Intellektuell kapacitet och skolprestation i normgrupperna

1. Intelligens

Intelligens är en "stabil" bakgrundsvariabel, som visat sig ha samband med skolanpassningen i många avseenden. Vi hade inga förväntningar att normgrupperna skulle skilja sig åt i intelligens.

I Åk 6 testades eleverna med DBA-provet. Som framgår av tabell V:1 finner vi inga som helst skillnader mellan de olika intentionsgrupperna vad gäller allmänintellektuell utrustning.

Av resultaten att döma skulle den sociala bakgrunden alltså spela större roll för vilket handlingsmönster tonårspojkarna utvecklar än för flickorna (vad gäller de här aktuella normfrågorna). Pojkar från hem med högre utbildningsnivå visar en svag tendens att utveckla mera föräldra- och samhällskonforma handlingsmönster.

Att normgrupperna (främst för pojkarnas del) skiljer sig åt i social bakgrund medför naturligtvis att denna faktor i sig kan bidra till gruppskillnader i andra sammanhang (s. k. tredje variabel). Man kan dock på statistisk väg ta hänsyn till social bakgrund vid bearbetningarna och partialisera bort inflytandet av denna variabel. I delstudierna kan detta bli aktuellt, men har ej utförts här.

Tabell V:1. Sammanställning av några prövningar av profilgruppskillnader (envägs variansanalys) för data i Åk 6.

	Pojkar		Flickor	
	F	p	F	p
Intelligens - Summa DBA	0,15	<.98	0,49	<.81
Kreativitet	0,66	<.70	1,38	<.25
Standardprov	0,95	<.52	0,56	<.76
Socialgrupp: familjens utbildningsnivå	2,42	<.07 ^x	0,59	<.74

^x anger att skillnaden mellan vissa enskilda grupper är signifikant trots att F-värdet ej är det.

C. Intellektuell kapacitet och skolprestation i normgrupperna

1. Intelligens

Intelligens är en "stabil" bakgrundsvariabel, som visat sig ha samband med skolanpassningen i många avseenden. Vi hade inga förväntningar att normgrupperna skulle skilja sig åt i intelligens.

I Åk 6 testades eleverna med DBA-provet. Som framgår av tabell V:1 finner vi inga som helst skillnader mellan de olika intentionsgrupperna vad gäller allmänintellektuell utrustning.

2. Kreativitet

Man har under senare tid alltmera börjat skilja ut en separat intelligens - faktor, nämligen kreativitet, som antas ha delvis andra relationer till vår möjlighet att handskas med situationen i arbetslivet, i skolan etc. Vi hade inga egentliga förväntningar om skillnader mellan grupperna på denna punkt.

I Åk 6 genomgick eleverna två typer av kreativitetstest (se Magnusson, Dunér & Zetterblom, VII, 1967), där man ville komma åt ett friare tänkande än vad fallet är vid intelligenstesten. Inte heller i detta avseende tycks grupperna skilja sig åt, som framgår av tabell V:1.

Sammanfattningsvis finner vi alltså inga skillnader mellan grupperna för varken pojkar eller flickor vad gäller intellektuell eller kreativ förmåga.

3. Skolprestation

Några av profilgrupperna, främst höggrupperna, men även grupp M uttrycker avsikter att fuska, att skolka, att dricka sig berusade eller att driva på stan varje kväll, som ju lätt kan leda till konflikter med skolan och som kan påverka skolarbetet i negativ riktning. Man kunde alltså förvänta sig att vissa grupper skulle överprestera (ex. grupp L) medan främst höggrupperna inte skulle utnyttja sin kapacitet i skolan till fullo, så att vi trots det intellektuellt jämna utgångsläget skulle få skillnader mellan normgrupperna i skolprestationer.

Vi hade alltså hypotesen att skolprestationerna skulle skilja sig så att grupp L hade bäst skolprestationer och sedan sjunkande prestationer till grupp H och HH.

Vi fick inte stöd för denna hypotes i de data som föreligger från Åk 6, som framgår av tabell V:1. De olika grupperna skiljer sig inte i sina resultat på standardproven.

Visserligen kan standardproven ha stor likheter med intelligenstest, men det är förvånande att grupperna inte skiljer sig i denna viktiga aspekt av skolanpassning, speciellt då lärarna bedömer eleverna så olika vad gäller deras klassrumsbeteende (se punkt D). Resultaten härrör från Åk 6 och vi skulle här behöva mera aktuell information, ex. betyg från Åk 8 liksom över- underprestationsmått för att belysa hypotesen tillfredsställande. Man skulle här ex. kunna partialisera bort inflytandet av intelligens i standardprovsresultaten. Detta kan bli aktuellt i delstudierna.

Vi ska i punkt D och E gå in på andra skolanpassningsvariabler, som styrker vår hypotes om större svårigheter i skolanpassningen för högin-tentionsgrupperna.

D. Skolanpassning i tidig pubertet för olika normgrupper

1. Lärarnas upplevelse av elevernas skolanpassning

Före puberteten är eleverna lugnare och går lättare in under de normer och regler som lärare och föräldrar förmedlar. I och med pubertetens inträde brukar dock ofta ske en förändring. Vi ville undersöka om de elever som i Åk 8 visade olika normmönster och olika handlingsbenägen-het i normreglerade situationer skilde sig åt redan tidigare under pu-berteten i sin skolanpassning.

En aspekt av skolanpassningen är lärarnas uppfattning om hur eleverna fungerar i klassen. När eleverna gick i Åk 6 skattade lärarna deras upp-trädande i ett antal olika variabler. (Se Magnusson, Dunér & Beckne, V,

Tabell V:2. Sammanställning av prövningar av profilgruppskillnader (envägs variansanalys) för lärarskattningar i Åk 6.

Lärarskattning av	Pojkar		Flickor	
Aggressivitet	F=2, 39	p<. <u>07^x</u>	F=2, 94	p<. <u>02</u>
Motorisk oro	F=6, 13	p<. <u>0004</u>	F=3, 46	p<. <u>009</u>
Tillbakadragenhet	F=0, 60	p<. 74	F=1, 67	p<. <u>16^x</u>
Harmoni	F=1, 18	p<. 33	F=2, 85	p<. <u>03</u>
Koncentration	F=3, 24	p<. <u>02</u>	F=1, 27	p<. <u>29^x</u>
Skolmotivation	F=4, 57	p<. <u>003</u>	F=2, 88	p<. <u>03</u>
Aspiration	F=1, 48	p<. <u>24^x</u>	F=1, 30	p<. <u>27^x</u>

^x anger att skillnaden mellan vissa enskilda grupper vid t-prövning är signifikant trots att F-värdet ej är det.

1967.) Resultaten visar att profilgrupperna redan i Åk 6 visade signifikanta skillnader i sitt uppträdande i klassrummet. Se tabell V:2.

Lärarskattningarna av aggressivitet visar signifikanta skillnader för flickornas del och en klar tendens för pojkarna (se tabell V:2). I båda fallen skattas L-gruppen som minst aggressiv medan grupp H för flickorna och grupp HH för pojkarna får höga skattningar. Övriga grupper intar en mellanposition.

Också för motorisk oro får vi tillbaka detta mönster. Båda höggrupperna hos pojkarna bedöms som mera oroliga, högljudda etc. än övriga grupper. Grupp H hos flickorna uppmärksammas här mest av lärarna medan grupp HH och LM upplevs som oroliga, men något mindre påtagligt. För båda pojkar och flickor får låggruppen en skattning som i stället visar att deras beteende kan karakteriseras av "stillhet och tystnad".

Flickorna skiljde sig också i Åk 6 ur lärarsynpunkt vad gäller deras psykiska balans. Flickorna i grupp H skattades ofta som disharmoniska, medan lärarna oftare ansåg eleverna i grupp L vara harmoniska och balanserade. De övriga grupperna intar här mera av mellanpositioner. För pojkarnas del finner vi inga skillnader i lärarskattningarna av harmoni - disharmoni.

Genomgående finner vi alltså att höggrupperna hos pojkarna i puberteten skattades som mera aggressiva och oroliga av lärarna än de övriga grupperna. Hos flickorna var det främst grupp H som lärarna uppmärksammade i dessa avseenden, och de bedömde också gruppen som mera disharmonisk. Grupp HH och även grupp LM skattas som motoriskt oroliga. Låggrupperna visar för både pojkar och flickor en yttre anpassning till skolsituationen som tar sig uttryck i positiva lärarskattningar.

Våra allmänna förväntningar om att skolanpassningen skulle skilja sig för de olika normgrupperna får alltså stöd i lärarbedömningarna. Redan i tidig pubertet finner vi skillnader mellan grupperna i klassrumsbeteendet.

Lärarna upplever också att skolmotivationen i de olika grupperna skiljer sig starkt. För pojkarna är mönstret helt det förväntade med starkast skolmotivation i låggruppen och minst i höggrupperna. För flickornas del anses grupp LM ha lika stort intresse för skolan som grupp L och det är främst grupp H som visat dåligt intresse för skolan.

Också i koncentrationsförmåga visar sig grupp L vara lyckligare lottad än övriga grupper, speciellt höggrupperna, även om trenden bara når signifikans för pojkarnas del. Pojkarnas grupp LM visar sig också ha svårt i koncentrationshänseende.

Sammanfattningsvis får vi alltså stöd för vår hypotes att skolanpassningen ska skilja sig för de olika normgrupperna, så att de norm- och intentionskonforma eleverna också är anpassade i skolan, medan elever med normer som står i strid med föräldragenerationens värderingar har svårare att gå in i skolans situation.

För pojkarna visar båda höggrypperna svårigheter i skolanpassningen, för flickornas del är denna mest markerad i grupp H. LM-gruppernas mönster skiljer sig hos pojkar och flickor och de tycks framför allt vara oroliga eller okoncentrerade.

2. Elevernas upplevelse av skolan

Från Åk 6 har vi också information om hur eleverna själva upplever skolsituationen i form av elevenkätssvar. Enkätsvaren har faktoranalyserats och frågorna har grupperats i 5 olika faktorskalor. Också där finner vi vissa intressanta skillnader mellan profilgrupperna.

Tabell V:3. Sammanställning av prövningar av profilgruppskillnader (envägs variansanalys) för elevenkätssvar i Åk 6.

	Pojkar		Flickor	
Faktorsumma: Allmän skoltrivsel	F=2,12	p<.10	F=7,90	p<.00004
Kamratrelationer	F=0,87	p<.56	F=1,47	p<.22
Ängslan inför skolarbetet	F=2,31	p<.07	F=3,03	p<.02
Upplevd arbetsbelastning	F=1,31	p<.30	F=2,52	p<.05
Ängslan för att framträda i klassen	F=0,68	p<.66	F=2,93	p<.03

Skoltrivseln varierar som väntat så att lågggruppen anger störst trivsel och denna avtar sedan uppåt, men trenden når signifikans endast för flickorna. Höggrypperna och grupp M upplever också arbetsbelastningen i skolan mera pressande än lågggruppen eller grupp LM.

Genomgående för båda pojkar och flickor visar grupp LM relativt god skoltrivsel, de upplever inte arbetsbelastningen som alltför pressande och de är inte särskilt ängsliga inför att framträda inför klassen. LM-gruppen markerar här en egen linje i sin skolanpassning i tidig pubertet.

Vi noterar också i tabellen att grupperna inte upplever kamratrelationerna i klassen olika. (Se vidare Kap VI).

3. Kamraternas upplevelse av elevernas skolmotivation

I Åk 6 skattade eleverna sina kamrater med avseende på deras skolmotivation. Denna variabel har också visat sig ha hög korrelation med prestation, när man i den senare har konstanthållit intelligensbakgrunden (Josephs-

son, 1967). Ur denna synpunkt är alltså resultaten av speciellt intresse här. Dessutom är det naturligtvis viktigt i sig att eleverna redan i Åk 6 upplevde skillnader mellan kamraterna i olika profilgrupper vad gäller skolmotivation. ($F=3,10$, $p<.03$ för pojkar, $F=3,34$, $p<.02$ för flickor). Resultaten överensstämmer i stort med de från lärarskattningarna. Kamraterna upplever att flickorna i höggrupperna har sämre skolmotivation och detsamma gäller pojkarna. LM-gruppen på flicksidan upplevs lika skolmotiverad som flickorna i låggruppen, medan grupp LM för pojkarna har en mellanposition. Låggruppen skattas genomgående som mest skolmotiverad.

Kamraternas iakttagelser stöder alltså vår hypotes om skillnader i attityden till skolan och i skolanpassningen. Dessa skillnader visade sig också vara påtagliga redan i Åk 6.

4. Normgrupper och skolanpassning i tidig pubertet: slutkommentar

Sammanfattningsvis finner vi skillnader i de olika intentionsgruppernas skolanpassning redan i 13-års åldern. Lärarna finner att klassrumsbeteendet skiljer sig så att låggrupperna i allmänhet är välanpassade medan olika former av oro, koncentrationssvårigheter, aggressivitet etc. blir vanligare i högre profilgrupper.

Eleverna i de olika grupperna upplevde också skolsituationen annorlunda redan i Åk 6. Skoltrivseln varierade kraftigt, speciellt för flickorna och man upplevde arbetsbelastningen olika.

Kamraterna kunde också iaktta skillnader mellan grupperna i deras motivation för skolarbetet. Låggrupperna hade genomgående högre skolmotivator enligt sina kamrater.

E. Hur upplever flickor i olika normgrupper skolmiljön i Åk 8?

Vi gick i punkt D tillbaka i tiden och kunde konstatera skillnader i skolanpassningen mellan grupperna i puberteten. Hur ser då situationen ut i Åk 8?

Som vi tidigare påpekat förväntade vi oss att eleverna i de olika normgrupperna skulle skilja sig i skolanpassning. Med de intentioner höggrupperna givit uttryck för ansåg vi det troligt att dessa skulle få konflikter inte bara med föräldrarna utan också med lärarna.

Tabell V:4. Skillnader i relationen till lärarna och skolarbetet sådan den upplevs av flickor i olika profilintensionsgrupper under Vt i Åk 8 (envägs variansanalys). (5-gradiga skalor).

a) Lärarrelationer

Tycker du om dina lärare?	F=6,44 p<.0002
Känner du dig trotsig mot dina lärare?	F=12,67 p<.000001
Tycker du dina lärare är rättvisa mot dig?	F=9,67 p<.000008
Tror du dina lärare tycker om dig?	F=7,09 p<.00009
Tycker du dina lärare förstår dig?	F=9,24 p<.00001
Brukar du säga emot dina lärare?	F=16,33 p<.000000
Tycker du att dina lärare är <u>emot</u> just dig?	F=7,64 p<.00005

b) Skolarbetet

Är du nöjd med ditt skolarbete?	F=6,81 p<.0001
Hur viktigt är det för dig att vara duktig i skolan?	F=5,65 p<.0005

I den enkät om anpassningskritiska beteenden som flickorna svarade på några månader efter normenkäten (se Hultberg, 1971) ingick en rad frågor om lärarrelationerna och också två frågor som mera anknyter till skolarbetet i sig.

Vår hypotes bekräftades där mycket klart, som framgår av tabell V:4. De konforma flickorna i grupp L visade sig genomgående uppleva skol-situationen mera positiv i lärarhänseende än de övriga. De kände större förståelse i relationen till lärarna, trotsade mindre, tyckte oftare att lärarna var rättvisa etc. Man kunde nästan för samtliga frågor finna en minskad tillfredsställelse i lärarrelationen med högre profilgruppstillhörighet. Grupp H hade genomgående de sämre och mera trotsiga lärarrelationerna. I allmänhet följdes de båda höggrupperna åt, men grupp HH angav något större förståelse från lärarnas sida och var också själva något mera positiva mot dem.

Låggruppen känner sig också mest nöjd med sitt skolarbete medan höggrupperna är mindre tillfredsställda. Å andra sidan anser inte höggrupperna att det är särskilt viktigt att vara duktig i skolan, medan övriga grupper lägger större vikt vid detta.

Resultaten av flickgruppernas upplevelse av skolsituationen och lärarrelationerna framför allt stöder de iakttagelser om skillnader i skolanpassningen, som vi kunde iaktta redan i Åk 6. Tyvärr saknar vi här data för pojkarnas del (de ingick ej i enkäten om anpassningskritiska beteenden).

KAP VI. KAMRAT- OCH FÖRÄLDRARELATIONER I NORM-GRUPPERNA

Undersökningen har hela tiden haft normklimatet i kamrat- och föräldragruppen som fokuseringspunkter vid sidan av tonåringarnas egna värderingar och intentioner. Kamraterna och föräldrarna antas ha olika vikt som normsändare för olika grupper av tonåringar. Vår övergripande hypotes är att låggrupperna ska vara mera föräldraorienterade än höggrupperna och uppleva "bättre" (=subjektivt mindre konfliktfyllda) föräldrarelationer. Höggrupperna antas ha kamrater som viktigaste referensgrupp och över lag vara mera kamratorienterade än låggrupperna. De antas oftare tillhöra gäng, tillbringa fler kvällar ute etc. Kamratrelationerna i sig behöver dock inte vara bättre i höggrupperna.

Bakgrunden till hypotesen är att höggrupperna uttrycker sådana värderingar/intentioner, som står i strid med föräldragenerationens normer. Konflikter kan här alltså lätt uppstå. Man kan naturligtvis också se de skilda värderingarna som en effekt av konflikterna mellan tonåringen och föräldrarna.

Bland kamraterna finns däremot fraktioner, som stöder höggruppernas värderingar och intentioner, och de kan här finna en positiv referensgrupp. Vi har också sett (Kap IV) att höggrupperna och även grupp M visat en större kamratorientering i sina värderingar och intentioner än grupp L.

Låggruppen delar i många avseenden föräldragenerationens värderingar och torde över lag relatera mera till föräldrarna än övriga grupper. De torde ha de goda möjligheter att finna likasinnade kamrater och behöver här sannolikt inte uppleva någon isolering. Å andra sidan anses det ofta "tufft" med vissa normbrott i en tonårspopulation och en alltför konformistisk linje kan vålla en del kamratproblem. För elever inom grupp L, där deras stränga normer och avståndstagande i handling avser flera sektorer än de vi här studerat eller är klart uttalade inför kamrater, kan man troligen tänka sig att de i tonåren kan få svårigheter i förhållande till den större kamratgruppen i klassen, om liberalare normer förhärskar där.

Också här kommer vi att utförligt beskriva resultaten för de olika intentionsgrupperna, medan vi bara kompletterar resultaten med några få synpunkter om resultaten för de värderingsbaserade profilgrupperna. Data från Åk 6 och Vt 1970 föreligger aktuellt också bara för intentionsgrupperna.

A. Kamratrelationer i normgrupperna

Den övergripande hypotesen antar att profilgrupp L ska vara mindre kamratorienterad, mindre ofta tillhöra gäng, oftare tillbringa kvällar hemma etc. än övriga grupper, speciellt höggrupperna. Vi ska först göra en tillbakablick på kamratrelationerna i puberteten (Åk 6) innan vi mera detaljerat går in på kamratsituationen i Åk 8.

1. Hur såg kamratkontakterna ut i puberteten för intentionsgrupperna?

Tabell VI:1. Skillnader mellan intentionsgrupperna vad gäller frekvensen av kamratkontakter i tidig pubertet (Åk 6). (Envägs variansanalys.)

Elevenkättsvar	Pojkar	Flickor
Hur många kamrater har du som du är tillsammans med riktigt ofta efter skolans slut?	F=0,63 p<.73	F=2,05 p<.09
Hur många gånger/vecka brukar du träffa din(a) kamrater?	F=2,09 p<.09 ^x	F=3,23 p<.02
Hur många kvällar/vecka brukar du tillbringa hemma?	F=1,61 p<.20 ^x	F=6,69 p<.0001
Hur ofta brukar du ta hem dina kamrater?	F=0,68 p<.67	F=2,50 p<.05

^x anger att enskilda gruppskillnader är signifikanta

a. Flickor

Flickor i grupp HH och LM är de som i 6:an anger att de är tillsammans med flest kamrater efter skolans slut. Även grupp H har dock relativt många kamrater. Dessa tre grupper träffar sina kamrater flera/gånger/vecka än låggruppen och även grupp M. Som en följd av detta finner vi att låggruppen tillbringar flera kvällar hemma än övriga grupper. Det visar sig också att de oftare än andra grupper anger att de brukar ta hem sina kamrater. I låggruppsmönstret ingår alltså att man oftare umgås med kamraterna i hemmet.

Vi finner således för flickornas del i tidig pubertät en skillnad i frekvensen av kamratkontakter och också skillnader i hur dessa kontakter struktureras. I låggruppens fall umgås man oftare med kamraterna i hemmen.

b. Pojkar

För pojkarnas del är skillnaderna i kamratkontakter i Åk 6 mindre markerade. Vi finner dock en klar trend i riktning mot att låggruppen träffar sina vänner mindre frekvent än övriga grupper och de tillbringar fler kvällar hemma.

c. Elevernas egen upplevelse av kamratrelationer i klassen i Åk 6

I Kap V diskuterade vi resultaten från en faktoranalys av elevenkätssvar, där det bl a framgick i tabell V:3 att upplevelsen av kamratrelationer i klassen inte skilde sig signifikant för pojkar eller flickor i de olika intentionsgруппerna. Frågorna i faktorn kamratrelationer täcker aspekter som "Har du någon riktigt god vän i klassen?", "Trivs du bra med dina kamrater i klassen?", "Händer det att kamrater bråkar med dig på rasterna?" etc. I dessa avseenden finner vi alltså inga egentliga skillnader mellan grupperna i tidig pubertät. Resultaten pekar alltså i linje mot att kamratrelationerna i sig inte behöver vara skilda även om kamratorienteringen skiljer sig åt.

d. Hur ser eleverna på sina kamrater i klassen?

Eleverna fick i Åk 6 ta ställning till en hypotetisk situation, där man skulle flytta till ett annat klassrum, och rangordnade kamraterna i den ordning man ville ha dem med. Man utnyttjade också denna situation till en självskattning med avseende på hur eleverna trodde att de själva hade valts (se Magnusson, Dunér & Zetterblom, X, 1968).

Vi finner genomsnittligt inga skillnader i kamratpopularitet i klassen för pojkar eller flickor i olika intentionsgруппer. Vi finner däremot en trend för flickor i låg- och mellangruppen ($F=2,29$ $p<.07$) att uppleva sig mindre kamratpopulära än vad fallet är i övriga grupper (grupp LM och högrupperna). Resultaten överensstämmer med vad vi senare kan konstatera. I Åk 8 upplever dessa grupper sig mera blyga och osäkra i kamratkontakter och mindre populära.

e. Sammanfattande kommentar

Vi har för flickornas del funnit vissa skillnader i frekvensen av kamratkontakter, hur man träffas, hur många kvällar man tillbringar hemma etc., i olika intentionsgrupper. Låggrupperna tillbringar fler kvällar hemma, träffar oftare kamraterna hemma etc. än höggrupperna. Grupp LM visade sig också ha frekventa kamratkontakter. En viss skillnad i kamratorienteringen föreligger alltså för grupperna.

Vad gäller själva upplevelsen av kamratrelationerna eller kamratpopulariteten skiljer sig denna inte genomsnittligt för grupperna. Grupp L och M tenderar dock att ha lägre självvärdering i popularitetshänseende i förhållande till kamraterna i klassen.

För pojkar har vi funnit mycket litet skillnader i frekvens, strukturering eller upplevelse av kamratkontakterna mellan grupperna i puberteten. Vi fann en trend i riktning mot att låggruppen träffar sina vänner mindre frekvent än övriga och tillbringar fler kvällar hemma. Kamratrelationerna i sig tycks inte skilja sig för grupperna i de frågor vi studerat.

2. Kamratorientering och kamratrelationer i Åk 8 för intentionsgrupperna

Vi förväntade oss att höggrupperna skulle ha en större kamratorientering, frekventare gängtillhörighet etc. än låggrupperna. Kvaliteten i kamratrelationerna är svårare att komma åt, men här väntade vi oss inte dessa skillnader.

I samband med normskattningarna på hösten i Åk 8 besvarade eleverna också några frågor om sina kamrat- och föräldrarelationer (se bilaga 1). Vi ska mot bakgrund av dessa försöka analysera kamratsituationen i Åk 8 litet närmare för profilgrupperna. Tabell VI:2 ger en sammanställning av signifikansprövningar av skillnader mellan intentionsgrupperna i kamratfrågor. (Medeltal och spridning för svaren från de olika profilgrupperna i bilaga 4:XII.)

a. Typ av och frekvens i kamratkontakter

Vi antog att låggruppen i mindre utsträckning än övriga grupper skulle tillhöra gäng och detta bekräftades mycket klart ($\chi^2 = 35,78$ $p < .001$ för pojkar och $\chi^2 = 48,51$ $p < .001$ för flickor. $df = 4$). Vi får för flickorna hela den förväntade utvecklingen med frekventare gängtillhörighet ju högre profilgrupp. Grupp LM på pojksidan följer grupp L med låg gängtillhörighet.

Tabell VI:2

Sammanställning av skillnader mellan profilgrupper (BT) för frågor rörande elevernas kamratrelationer och upplevelse av dessa.

Fråga. (nr hänför sig till plats i enkätdelen)	POJKAR		FLICKOR	
	F-prövn.	t-prövn.	F-prövn.	t-prövn.
16. Har du någon bästa vän?	—	4-1 ^x , 4-3 ^x	—	5-3 ^{xxxx} 5-4 ^{xxx}
22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?	—	—	F=3,89 p<.005	3-1 ^(x) , 3-2 ^{xxxx} , 3-5 ^{xx} 2-1 ^x , 2-4 ^x , 4-5 ^x
25. Känner du dig populär bland kamrater?	—	3-1 ^x	F=4,49 p<.002	3-1 ^{xx} , 3-2 ^{xx} , 3-5 ^x 4-1 ^(x) , 4-2 ^x
4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?	F=3,70 p<.01	3-1 ^{xx} , 3-2 ^{xx} , 3-4 ^x	F=2,21 p<.07	3-2 ^{xx} 4-2 ^x
28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?	—	3-4 ^x	F=4,62 p<.002	3-1 ^{xx} , 3-5 ^{xx} 5-4 ^x
10. Har det hänt att du varit med om att göra saker som de egentligen inte ville för att få vara med vissa kamrater?	F=2,53 p=.05	3-1 ^{xx} , 3-2 ^x	F=3,31 p<.02	3-4 ^{xx} , 5-4 ^x
6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?	—	—	—	—

Profilgrupper

Grupp 1 = Höggrupp, H (flickor), HH (pojkar)
 Grupp 2 = " m. haschbet. för flickor, HH utan haschbet. för pojkar, H
 Grupp 3 = Låggrupp, L
 Grupp 4 = Mellangrupp, M
 Grupp 5 = Närmast låggrupp, men närmar sig mellangrupp, LM

Signifikansnivåer

p .05 = +
 p .01 = ++
 p .001 = +++
 p .0001 = ++++

(+) innebär att skilln. är nära signifikans.

I fråga om att ha en bästa vän skiljer sig däremot grupperna inte åt varken för pojkar eller flickor. Frågan hade också mycket liten spridning, dvs de flesta angav att de oftast har någon bästa vän.

Flickorna i låggruppen upplever något oftare än övriga grupper att de inte har någon att vara med (22), även om detta inte tycks inträffa särskilt frekvent. För grupp HH och LM tycks det nästan aldrig inträffa att de inte har någon att vara med. Möjligen förekommer i dessa speciella grupper med dess hasch och "party"-inslag en starkare kotteribildning. Elever i dessa grupper hade redan i Åk 6 frekventare kamratkontakter. Hos pojkarna finner vi däremot inga skillnader för denna fråga.

Kamratkontakterna och kamratrelationerna tycks över lag skilja sig kraftigare för flickornas profilgrupper än för pojkarnas, som framgår av tabellen och som också visat sig vid jämförelse med data från andra tidpunkter. Umgängesformerna skiljer sig sannolikt också i pojk- och flickkretsar, som vi kunde konstatera redan i deras val av positiv referensgrupp på kamratsidan (Del II, Kap VI).

b. Upplevelse av kamratrelationerna

Om vi går in mera på kamratrelationerna i sig finner vi att flickorna i låggruppen upplever sig mindre kamratpopulära (25) än övriga grupper. Också M-gruppen anser sig mindre populära än vad hög- eller LM-gruppen gör. (Kamratorienteringen i den senare gruppen (LM) har gång på gång dykit upp vid analys av gruppkillnader.) Låggruppens flickor känner sig också oftare blyga och osäkra bland jämnåriga (28), även om detta över lag inte tycks vara allför vanligt. LM-gruppen markerar här återigen signifikant mindre blyghet än grupp L eller M.

Vi finner alltså att flickor i låg- och mellangruppen tycks vara något mera osäkra i sin relation till den större kamratgruppen i klassen och till jämnåriga jämfört med höggrupperna och grupp LM. I Åk 6 fann vi att kamratpopulariteten i sig inte skilde sig för grupperna, men att grupp L och M själva kände sig mindre säkra på sin kamratpopularitet. (Möjligen är det här också en differens mellan grupperna just i deras sätt att besvara denna typ av frågor som delvis kommer in)

För pojkarnas del har vi inte funnit några skillnader mellan grupperna i dessa frågor.

c. Vikten av kamratpopularitet

Den vikt man tillmäter kamratpopulariteten (4) växlar mellan profilgrupperna för både pojkar och flickor även om mönstret är något komplext. (Trenden inte signifikant för flickorna över grupperna.) Låg- och mellangruppen lägger mindre vikt vid kamratpopularitet hos flickorna och det är främst den lilla HH-gruppen som värderar den högt. Vi såg tidigare att de ofta känner sig populära och det sällan förekommer att de inte har någon att vara med, de tillhör oftare något gäng etc.

För pojkarna är det främst låggruppen och i viss mån grupp LM som anser det mindre viktigt med kamratpopularitet. Att låggrupperna lägger mindre vikt vid kamratpopularitet i sig ligger i linje med vårt antagande om en mindre stark kamratorientering i denna grupp. Delvis kan detta vara en följd av deras större föräldraorientering (se punkt B och C).

d. Kamraternas möjlighet till åsiktsstyrning

Man kan i något större grad göra saker som man inte vill bara för att få vara med vissa kamrater (10) i pojkarnas höggrupper, men det sker överlag inte särskilt ofta. För flickorna är det lika sällsynt, men vanligast i mellangruppen. När det gäller åsiktslikheten med kamraterna (6) är grupperna (mot våra hypoteser) samstämmiga i att man har samma åsikter om ganska mycket, men något total åsiktslikhet är det absolut inte fråga om. Åsiktsstyrningen är alltså relativt måttlig, enligt tonåringarna själva.

3. Kamratsituationen i Åk 8 för värderingsgrupperna

Visserligen förelåg en god överensstämmelse i de grupperingar vi fann för intentioner och värderingar, men vi ville också se om de gruppkillnader vi funnit för intentionsgrupperna var relevanta även för värderingsgrupperna.

Tabell VI:2b har en sammanställning av gruppkillnader för samma frågor som för intentionsgrupperna.

Vi finner liksom tidigare att låggruppen mindre ofta tillhör gäng ($\chi^2=17,5$ $p<.01$ för pojkar, $\chi^2=23,6$ $p<.001$ för flickor) men pojkgrupperna i övrigt skiljer sig mindre. Flickornas höggrupp tillhör gäng oftare än övriga grupper, och LS-gruppen intar en mellanposition (M-L).

Tabell VI: *2.b*

Sammanställning av skillnader mellan profilgrupper (Värd.) för frågor rörande elevernas kamratrelationer och upplevelse av dessa.

Fråga (nr hänför sig till plats i enkätdelen)	POJKAR		FLICKOR	
	F-prövn.	t-prövn.	F-prövn.	t-prövn.
16. Har du någon bästa vän?	-	-	-	-
22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?	-	-	F=2,35 (p<.08)	2-3 ^{xx}
25. Känner du dig populär bland kamrater?	F=2,60 p<.05	3-2 ^{xx} , 3-5 ^x , 2-4 ^(x)	F=2,59 p<.06	2-3 ^x
4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?	F=2,01 (p<.10)	3-2 ^x	F=2,15 (p<.10)	2-1 ^x , 2-3 ^(x)
28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?	-	3-5 ^x , 3-4 ^(x)	F=2,29 (p<.08)	2-1 ^{x(x)}
10. Har det hänt att du varit med om att göra saker som du egentligen inte ville för att få vara med vissa kamrater?	-	-	-	-
6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?	-	-	-	-

Profilgrupper

Pojkar
 Grupp 1 = HH
 Grupp 2 = H
 Grupp 3 = L
 Grupp 4 = M
 Grupp 5 = LS

Flickor
 Grupp 1 = H(H)
 Grupp 2 = L
 Grupp 3 = M
 Grupp 4 = LS

Signifikansnivåer

p .05 = x
 p .01 = xx
 p .001 = xxx
 p .0001 = xxxx

(x) innebär att skilln. är nära signifikans

Trenden vad gäller att inte ha någon att vara med har tunnats ut för flickorna liksom differenserna i upplevd popularitet. Grupp LS, som bara förekommer på värderingssidan har en jämförelsevis god känsla av kamratpopularitet för såväl pojkar som flickor. (Trenden vad gäller kamratpopularitet var tidigare inte klar för pojkarnas del.)

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att differenserna i upplevda kamratrelationer är mindre markerade för de profilgrupper som baserar sig på värderingar. Möjligen kan detta vara en följd av att värderingsskattningarna har mindre samband med elevernas handlande än vad fallet är för beteendeintentionerna.

Sammanfattningsvis finner vi i Åk 8 vissa skillnader i kamratorienteringen mellan flickornas intentionsgrupper. Höggrupperna och även grupp LM tillhör oftare gäng, har oftare någon att varamed, lägger större vikt vid kamratpopularitet etc.

Flickorna i lågrupperna uttrycker något större osäkerhet vad gäller kamratrelationer i större grupper som klassen etc.

För pojkarnas del kunde vi urskilja större gängtillhörighet i höggrupperna, och större tonvikt på kamratpopularitet, medan man upplevde kamratrelationerna mera likartad i grupperna för övrigt.

De trender vi iakttagit för intentionsgruppernas del återkommer men försvagade i värderingsgrupperna, möjligen betingat av att steget mellan värdering och handling är större än mellan handlingsintention och handling.

4. Flickornas upplevelse av kamratrelationen i Åk 8 - vårterminen

Flickorna besvarade en enkät om anpassningskritiska beteenden några månader efter normundersökningen. I denna ingår också ett antal kamratrelationsfrågor som kan tjäna som en validering av de förhållanden vi funnit för profilgrupperna i normenkätfrågorna.

Samtliga kamratrelationsfrågor finns samlade i tabell VI:3. (Det hade här varit enklare att gå via faktorpoäng, men dessa var inte framräknade när dessa data bearbetades.)

Vi finner inga skillnader mellan grupperna i fråga om irritation eller ilska på kamrater, tilliten till dem eller hur fort man tröttnar på dem. Däremot anger grupp L och M att de oftare tycker det är svårt att få kamrater, de

känner sig mera blyga och osäkra på kamrater och i viss mån mera "utanför" tillsammans med kamrater. Den blyghet och osäkerhet i kamratrelationerna vi konstaterade tidigare för grupp L och M får alltså stöd här igen.

Tabell VI:3. Prövning av skillnader i upplevelsen av kamratrelationer mellan flickornas profilintensionsgrupper, Vt i Åk 8.
(5-gradiga svarsgrupper av typen väldigt bra (1) till väldigt dåligt (5)).

Hur bra förstår du och dina kamrater varandra?	F=2,03 p<.10
Hur ofta känner du dig arg och irriterad på dina kamrater?	- p<.77
Känner du dig blyg och osäker tillsammans med kamrater?	F=2,91 p<.03
Litar du på dina kamrater?	- p<.35
Känner du dig utanför tillsammans med kamrater?	F=3,23 p<.02
Brukar du fort tröttna på dina kamrater?	- p<.70
Tycker du dina kamrater är orättvisa mot dig?	F=2,46 p<.05
Brukar det vara svårt för dig att få kamrater?	F=4,39 p<.003
Hur ofta blir du ledsen på dina kamrater?	- p<.61
Händer det att du gått med på sådant du egentligen inte velat för att få vara tillsammans med kamrater?	F=2,50 p<.05

Vi konstaterade tidigare att grupp LM genomgående uttrycker en betydande kamratorientering och "säkerhet" i kamratrelationerna och denna återfinns vi också här.

Flickorna i grupp LM känner sig minst blyga och osäkra, de känner sig sällan "utanför", har inte svårt att få vänner etc. Också den lilla gruppen HH uttrycker en "närhet" i kamratkontakten, som yttrar sig i att de starkare än andra grupper betonar hur bra kamraterna förstår dem, att de inte tycker kamraterna är orättvisa etc. HH-gruppernas elever tillhör ofta gäng, vilka tydligt är väl sammansvetsade av svaren att döma.

I fråga om att göra saker för att få vara tillsammans med kamrater finns en tendens till detta hos flickorna i grupp M, . Så var fallet också vid normenkätsvaren. Grupp M har i många avseenden visat en osäkerhet i kamratrelationerna och de har inte lika stränga värderingar som grupp L och det är då kanske naturligt att de lättare faller offer för att "följa med" gruppen för att vinna gillande.

Sammanfattningsvis stärker alltså resultaten det intryck vi fann för flickgrupperna i normenkäten, där vi konstaterade att grupp L och M kände sig mera blyga och osäkra i kamratrelationerna i klassen, medan höggroperna och framför allt grupp LM och HH uttrycker en betydligt större kamratorientering och en större säkerhet och trygghet i kamratrelationerna. Grupp M visar en tendens att glida med strömmen.

Grupperna tillbringar också signifikant olika många kvällar hemma ($F=12,50$ $p<.000001$). Som förväntat tillbringar höggroperna och grupp LM färre kvällar hemma än övriga grupper,

5. Relationerna till pojkar och sexuell erfarenhet i Åk 8 (vårterminen)

Vi har här undersökt relationen till kamrater mera allmänt, men en viktig fråga i dessa år är också relationen till det motsatta könet. Vi har i diskussionerna om de olika profilgrupperna, framför allt för grupp LM och HH, diskuterat i termer av flickor som är tillsammans med äldre pojkvänner och därigenom kommer i kontakt med knark (HH) eller i termer av "partymönster" där relationerna till pojkar blivit viktiga. (LM).

Vi ville också se om profilmönstrets antydningar hade någon reell bakgrund och har därför i tabell VI:3b sammanställt några frågor från enkäten om anpassningskritiska beteenden som tar upp skillnader i relationen till pojkar och till sex i grupperna.

HH-gruppens flickor tycks genomgående ha större sexuell erfarenhet, känner sig mera sexuellt erfarna och råkar oftare in i situationer där de är rädda att förlora kontrollen sexuellt. Grupp LM kommer här ofta på en andraplats ibland delad med H-gruppen. Låg- och Mellangruppen känner sig något mindre sexuellt erfarna och de är mindre säkra på att vara populära bland pojkar.

Tabell VI:3b. Skillnader mellan flickornas profilgrupper i relationen till pojkar och till sex i Åk 8.

	F	P
Känner du dig populär bland pojkar?	8,72	p < .00002
Har du haft samlag?	18,29	p < .000000
Känner du dig sexuellt mindre erfaren än dina kamrater?	3,05	p < .005
Känner du dig sexuellt mera erfaren än dina kamrater?	14,01	p < .000000
Är du rädd att gå längre sexuellt än du egentligen vill?	5,24	p < .0007
Hur ofta funderar du på sexuella frågor?	3,98	p < .004

Mönstret stämmer överlag med de vaga funderingar vi haft om de olika grupperna i dessa avseenden i texten och ger alltså delvis stöd åt våra tolkningar av mönstren.

B. Positionen mellan kamrater och föräldrar

1. Förväntningar om profilgruppernas förhållningssätt

Några frågor tog upp elevens relativa kamrat- och föräldraorientering utifrån den dubbla referensgruppssituationen. Vi antar här att grupp L har jämförelsevis starkare föräldraorientering (fråga 26) än övriga grupper. Om kamraternas och föräldrarnas önskemål står emot varandras antas låggruppen ta större hänsyn till föräldrarnas önskan än de andra grupperna (fråga 18), speciellt då H-grupperna. Genom sin primärt starkare föräldraorientering är det dock sannolikt att de mera sällan än övriga grupper verkligen upplever att sådana här konfliktsituationer aktualiseras (fråga 23).

2. Valet mellan kamrater och föräldrar för olika profilintensionsgrupper

I de direkta valsituationer, där vi försökt pejla elevernas relativa kamrat- resp. föräldraorientering fick våra hypoteser om en större föräldraorientering i låggruppen och en större kamratorientering i höggrupperna starkt stöd. Detta framgår klart av tabell VI:4. (M, s i bilaga 4:13).

Tabell VI:4.

Sammanställning av skillnader mellan profilgrupper (BT) för frågor rörande den relativa kamrat-föräldraorienteringen hos eleverna.

Fråga (Nr. hänvisar till plats i enkätdelen)	POJKAR		FLICKOR	
	F-prövn.	t-prövn.	F-prövn.	t-prövn.
18. Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak medan dina kamrater föreslår något helt annat - hur brukar det i allm. gå då?	F=10,05 p<.00001	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xxx} 3-4 ^{xxx} , 5-1 ^x 5-2 ^x , 5-4 ^x	F=19,32 p<.000000	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xxx} 3-4 ^{xxxx} , 3-5 ^{xxxx}
23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler och förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?	F=3,28 p<.02	3-1 ^{xx} , 3-2 ^{xx}	F=3,99 p<.005	3-1 ^x 3-4 ^{xxxx}
26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst? - Kamrater eller föräldrar	F=6,42 p<.0002	3-1 ^{xxx} , 3-2 ^{xx} 3-4 ^{xx} , 3-5 ^x	F=14,00 p<.000000	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xxxx} 3-4 ^{xxxx} , 3-5 ^{xxxx}

Profilgrupper

Grupp 1 = Höggrupp, H (flickor), HH (pojkar).
 Grupp 2 = " m. haschbet. för flickor, HH,
 utan haschbet. för pojkar, H.
 Grupp 3 = Låggrupp, L
 Grupp 4 = Mellangrupp, M
 Grupp 5 = Närmast låggrupp, men närmar sig
 mellangrupp, LM

Signifikansnivåer

p<.05 = +
 p<.01 = ++
 p<.001 = +++
 p<.0001 = ++++

(+) innebär att skilln. är nära signifikans

Tabell VI: 46

Sammanställning av skillnader mellan profilgrupper (värd.) för frågor rörande den relativa kamrat- föräldraorienteringen hos eleverna.

Fråga (nr hänvisar till plats i enkätdelen)	POJKAR		FLICKOR		
	F-prövn.	t-prövn.	F-prövn.	t-prövn.	
18. Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak medan dina kamrater föreslår något helt annat - hur brukar det i allm. gå då?	F=17,35 p < 000001	3-1 ^{xxxx} 2-1 ^{xx(x)} , 1-5 ^{xx(x)}	3-2 ^{xxxx} 1-4 ^{xxx(x)}	F=20,87 p < 000000	2-1 ^{xxxx} , 2-3 ^{xxxx} 4-1 ^{xxx} , 4-3 ^{xxx}
23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler och förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?	F=2,95 p < .05	3-2 ^{xx} , 3-4 ^{xx}		F=2,06 (p < .10)	2-3 ^x
26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst - Kamrater eller föräldrar?	F=11,38 p < 000002	3-1 ^{xxx} 3-4 ^{xxxx} , 5-2 ^(x) , 5-4 ^x	3-2 ^{xxxx} 5-1 ^{x(x)}	F=11,68 p < 000009	2-1 ^{xxx(x)} , 2-3 ^{xxx(x)} 4-1 ^{xxx} , 4-3 ^{xx}

Profilgrupper

Pojkar
Grupp 1 = HH
Grupp 2 = H
Grupp 3 = L
Grupp 4 = M
Grupp 5 = LS

Flickor
Grupp 1 = H(H)
Grupp 2 = L
Grupp 3 = M
Grupp 4 = LS

Signifikansnivåer

p .05 = x
p .01 = xx
p .001 = xxx
p .0001 = xxxx

(x) innebär att skilln. är nära signifikans.

"Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak, men dina kamrater föreslår något helt annat - Hur brukar det i allmänhet gå då? I allmänhet är man här något osäker, (vilket inte är oväntat med frågans generella utformning) men låggruppen har för både pojkar och flickor här en större tendens att göra som föräldrarna ville. För pojkarna följde grupp LM återigen lågmönstret, medan den för flickorna visade en tendens mot större kamratorientering.

En annan fråga tar upp hur pass frekvent förekommande dylika situationer är: "Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler eller göra som dina kamrater tycker? Detta tycks för de flesta inte inträffa särskilt ofta, men vi får här ett mycket konsistent mönster som visar att låggrupperna råkar ut för detta signifikant mera sällan än övriga grupper. Kanske betingas detta av att deras föräldraorientering är klarare (punkt C) och att konflikterna därför aktualiseras mera sällan. Detta resonemang stöds också av frågan: "Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst - kamrater eller föräldrar? Låggrupperna upplever genomgående att föräldrarna förstår dem lika bra som kamraterna medan övriga grupper tenderar mot att kamraterna förstår dem bättre. Detta gäller såväl pojkar som flickor.

3. Relativ kamrat- och föräldraorientering i värderingsgrupperna

Se tabell VI:4b (M, s i bilaga 3:13).

För flickorna intar grupp L och LS en mera föräldraorienterad linje jämfört med grupp M eller H(H). För pojkarna är LS positionen kanske något mindre "lågmarkerad". Överensstämmelsen i värderings- och intentionsmönstret i den relativa kamrat- och föräldraorienteringen är för övrigt stark. Pojkarnas haschhöga grupp betonar kamratorienteringen kanske kraftigare här (där den också är mindre) än vid handlingsintentionerna.

C. Föräldrarelationer i de olika profilgrupperna

1. Upplevelsen av föräldrarelationerna i Åk 8

Mot bakgrund av den övergripande hypotesen om en större föräldraorientering och "bättre" (=mindre konfliktfyllda på ytan) föräldrarelationer i låggruppen jämfört med höggrupperna har vi vissa förväntningar på utfallet av svaren i enkätfrågorna (Normenkäten).

a. Förväntningar om gruppskillnader i frågor om föräldrarelationer

Vi har strukturerat förväntningarna med utgångspunkt från grupp L.

L-gruppen skattade föräldranormerna som strängare än övriga grupper, men sannolikt upplever de inte föräldrarna som mera stränga i sig (fråga 12). De tycks ju i hög grad ha accepterat föräldranormerna och upplever dem sannolikt inte som en press i samma utsträckning som ex. höggruppselever. L-gruppen antas ha mindre konflikter med sina föräldrar och visa mindre opposition mot dessa (fråga 17) än övriga grupper, speciellt höggrupperna. Som en följd härav bör de också uppleva sig mindre arga (fråga 27) på föräldrarna än övriga grupper och också uppleva en större förståelse i relationen till föräldrarna (fråga 21).

Vi förväntar oss att grupperna i stort ska sprida sig enligt "typmönstret" i Kap IV.

2. Föräldrarelationer i olika intention sgrupper

Hypoteserna om låggruppens större föräldraorientering fick här klart stöd. Tabell VI:5 ger en sammanställning av skillnaderna (M, s i tabell XIV, bilaga 4) mellan profilgrupperna.

Vi hade först en fråga om eleverna upplevde sina föräldrar som stränga (21), där vi inte hade några klara hypoteser. Möjligen tänkte vi att höggrupperna (trots att de skattade föräldravärderingarna som mindre stränga än vad grupp L gjorde), skulle uppleva en större klyfta mellan föräldrarnas värdering och den egna och därför beskriva föräldrarna som stränga. Vi får dock inga klara gruppskillnader. Hos flickorna finns en trend att låggruppen upplever föräldrarna som mindre stränga än höggrupperna eller grupp LM. Genomgående tycks tonåringarna uppleva att föräldrarna är ibland stränga, ibland inte alls. Denna fråga är mera perifer om man vill komma åt de emotionella relationerna.

På frågan om de ofta är arga på sina föräldrar (27) fick vi däremot klara gruppskillnader i förväntad riktning. Låggrupperna är för såväl pojkar som flickor signifikant mindre ofta arga på vare sig modern eller fadern än övriga grupper. Hos flickorna är grupp H oftast arg på föräldrarna, medan grupp H, M och LM är mera likartade i sin inställning till föräldrarna. I dessa grupper tycks relationerna till föräldrarna då och då innehålla aggressivitet och ilska.

Tabell VI:5.

Sammanställning av skillnader mellan profilgrupper (BT) för frågor rörande elevernas föräldrarelationer.

Fråga (nr hänvisar till plats i enkätdelen)	POJKAR		FLICKOR	
	F-prövn.	t-prövn.	F-prövn.	t-prövn.
12. Tycker du dina föräldrar är stränga? a) Mamma	---	---	---	---
12. Tycker du dina föräldrar är stränga? b) Pappa	---	---	F=2,31 p<.06	3-1 ^x , 3-2 ^(x) , 3-5 ^(x)
27. Är du ofta arg på dina föräldrar? a) Mamma	F=6,56 p<.0002	3-1 ^{xxx} , 3-2 ^{xxxx} 3-4 ^{xxxx}	F=7,42 p<.00006	3-1 ^{xxxxx} , 3-2 ^x , 3-4 ^{xx} 3-5 ^{xx} , 4-1 ^x
27. Är du ofta arg på dina föräldrar? b) Pappa	F=6,65 p<.0002	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xx} 3-4 ^x	F=5,52 p<.0005	3-1 ^{xxx} , 3-4 ^{xx} , 3-5 ^(x) 4-1 ^x
17. Gör du ofta tvärtemot vad dina föräldrar vill att du skall göra?	F=15,73 p<.000000	3-1 ^{xxxxx} , 3-2 ^{xxxxx} 3-4 ^{xxxxx} , 5-1 ^{xx} , 5-2 ^x , 5-4 ^x	F=29,10 p<.000000	3-1 ^{xxxxx} , 3-2 ^{xxxxx} 3-4 ^{xxxxx} , 3-5 ^{xxxxx}
21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?	F=7,19 p<.0001	3-1 ^{xxx} , 3-2 ^{xx} 3-4 ^{xxx} , 3-2	F=11,13 p<.000003	3-1 ^{xxxxx} , 3-2 ^{xxxxx} 3-4 ^{xxxxx} , 3-5 ^x
20 d. Vikten av att inte göra föräldrarna ledsna orsak till att man inte bryter som regler.	F=11,99 p<.000002	3-1 ^{xxxxx} , 3-2 ^{xxxxx} 3-4 ^{xxx} , 5-1 ^x	F=15,12 p<.000000	3-1 ^{xxxxx} , 3-2 ^x 3-4 ^{xxx} , 1-2 ^x 1-4 ^{xxxxx} , 1-5 ^{xxxx}

Profilgrupper

- Grupp 1 = Höggrupp H (flickor), HH (pojkar)
 Grupp 2 = " m. haschbet. för flickor/utan haschbet. för pojkar
 Grupp 3 = Låggrupp, L
 Grupp 4 = Mellangrupp, M
 Grupp 5 = Närmast låggrupp men närmar sig mellangrupp, LM

Signifikansnivåer

- p<.05 = +
 p<.01 = ++
 p<.001 = +++
 p<.0001 = ++++

(+) innebär att skilln. är nära sign.

Vi frågade också om eleverna trotsade sina föräldrar och gjorde tvärtemot vad dessa ville (17). Grupperna skiljer sig här signifikant för såväl pojkar som flickor och ger klart stöd åt våra förväntningar. Låggrupperna trotsar föräldrarna mindre ofta än de övriga grupperna. För flickornas del får vi helt den förväntade spridningen, för pojkarna följer LM-gruppen lågmönstret.

Varken vad gäller aggressivitet eller trots har vi funnit några extrema sådana känslor när man ser på grupperna som helhet. Svaren ger en bild av en jämförelsevis "hygglig" föräldrakontakt över lag, även om grupperna naturligtvis skiljer sig åt i förväntad riktning, så att låggruppen upplever mindre trots och mindre aggressivitet än övriga, speciellt höggrupperna. På frågan: "Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra? (21)" instämmer låggrupperna signifikant oftare än övriga grupper. Resultaten stöder också här förväntningarna. För flickornas del får vi helt den förväntade spridningen av grupperna, medan det främst är grupp L som skiljer sig för pojkarnas del.

Sammanfattningsvis får vi alltså stöd för låggruppens större föräldraorientering och mindre konfliktfyllda föräldrarelation (åtminstone på ytan), särskilt jämfört med höggrupperna. I motiveringen till varför man inte bryter mot regler lägger låggruppen också större vikt vid att inte göra föräldrarna ledsna än vad övriga grupper gör. (Här tar grupp LM för flickornas del för en gångs skull parti med låggruppen.) I likhet med förhållandet vid frågor om kamratrelationer följer grupp LM hos pojkarna låggruppsmönstret mera klart än vad flickornas gör i fråga om föräldrarelationer.

3. Föräldrarelationer i värderingsgrupperna

Överensstämmelsen i resultat är här stor, dvs vi får för såväl värderings- som handlingsintensionsgrupperingen starka skillnader mellan grupperna i frågorna om deras föräldrarelationer (se tabell VI:5t, M, s i bilaga 3:XIV).

Vad gäller enskilda grupper noteras att grupp LS orienterar sig närmre föräldrarna, upplever dem som mindre stränga, är mindre arga på dem etc. än övriga grupper bortsett från grupp L. Höggrupperna har som väntat större oppositionstendenser än övriga grupper. För pojkarnas del tycks detta vara påtagligast för grupp HH, medan H-gruppen är mera moderat.

Sammanställning av skillnader mellan profilgrupper (Värd.) för frågor rörande elevernas föräldrelationer.

Fråga (nr hänvisar till plats i enkätdelen)	POJKAR		FLICKOR	
	F-prövn.	t-prövn.	F-prövn.	t-prövn.
12. Tycker du dina föräldrar är stränga? a) Mamma	-	-	-	1-4 ^(x)
12. Tycker du dina föräldrar är stränga? b) Pappa	-	-	F=2,56 p<.06	1-2 ^(x) , 3-2 ^x
27. Är du ofta arg på dina föräldrar? a) Mamma	F=9,02 p<.000002	3-1 ^{xx} , 3-2 ^{xxxx} , 3-4 ^{xx}	F=6,80 p<.0004	2-1 ^{xxxx} , 2-3 ^x , 1-3 ^(x) , 1-4 ^{xx} , 3-4 ^x
27. Är du ofta arg på dina föräldrar? b) Pappa	F=10,00 p<.000007	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xx} , 3-4 ^{xxxx} , 1-2 ^{xx} , 4-2 ^{x(x)} , 5-3 ^x	F=5,01 p<.002	2-1 ^{xx} , 2-3 ^{xx} , 4-1 ^{x(x)} , 4-3 ^{x(x)}
17. Gör du ofta tvärt emot vad dina föräldrar vill att du skall göra?	F=13,16 p<.000001	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xxxx} , 3-4 ^{xxxx} , 5-1 ^x , 5-2 ^{xx} , 5-4 ^(x)	F=20,97 p<.000000	2-1 ^{xxxx} , 2-3 ^{xxxx} , 4-1 ^{xx} , 4-3 ^{xx}
21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?	F=7,57 p<.00005	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^x , 3-4 ^{xxxx} , 1-2 ^x , 1-5 ^{x(x)} , 4-2 ^{x(x)} , 4-5 ^{x(x)}	F=12,04 p<.000009	2-1 ^{xxxx(x)} , 2-3 ^{xxxx} , 4-1 ^{xx} , 4-3 ^{xx}
20 d. Vikten av att inte göra föräldrarna ledsna orsak till att man inte bryter som regler.	F=16,53 p<.000000	3-1 ^{xxxx} , 3-2 ^{xxxx} , 3-4 ^x , 1-4 ^{xx(x)} , 1-5 ^{xxx} , 2-4 ^x , 2-5 ^{xx}	F=31,76 p<.000000	2-1 ^{xxxx} , 2-3 ^{xxxx} , 1-3 ^{xxxx} , 4-1 ^{xxxx} , 4-3 ^{x(x)}

Profilgrupper

- Grupp 1 = HH
- Grupp 2 = H
- Grupp 3 = L
- Grupp 4 = M
- Grupp 5 = LS

- Grupp I = H(H)
- Grupp II = L
- Grupp III = M
- Grupp IV = LS

Signifikansnivåer

- p<.05 = +
- p<.01 = ++
- p<.001 = +++
- p<.0001 = ++++

(+) innebär att skilln. är nära signifikans.

4. Föräldrarnas upplevelse av problem i pubertetsåren

Är de sämre föräldrarelationer vi har kunnat konstatera i höggrupperna ett relativt temporärt fenomen, eller har man kunnat iaktta skillnader tidigare i tonåren?

Vi har här viss information om de svårigheter som föräldrarna har angivit i förhållande till eleven från en föräldraenkät 1968, då eleverna var c:a 13 år gamla.

Föräldrarna har där i allmänhet inte rapporterar särskilt stora bekymmer, vilket dock är naturligt i en enkät av detta slag, där svaren lär gå i utslätande riktning. Tabell VI:6 visar ändå att föräldrarna redan i Åk 6 hade olika mycket bekymmer med barn i de olika grupperna, speciellt för pojkarnas del.

Tabell VI:6. Skillnader mellan profilintensionsgrupperna vad gäller föräldrarnas upplevelse av problem i Åk 6 (envägs variansanalys).

Föräldraenkätsvar	Pojkar	Flickor
Hur mycket bekymmer med:		
a. fickpengar	F=1,56 p<.19 ^x	F=1,68 p<.16 ^x
b. TV-tittande	F=0,67 p<.67	F=0,75 p<.65
c. läxläsning	F=1,18 p<.36 ^x	F=2,23 p<.07
d. tid då eleven ska komma in på kvällen	F=2,02 p<.11 ^x	F=1,22 p<.31
e. kamratförhållanden	F=0,78 p<.59 ^x	F=0,82 p<.60
f. att få eleven att lyda	F=3,92 p<.005	F=1,00 p<.51 ^x
g. att få eleven att lägga sig på kvällen	F=2,09 p<.05	F=1,97 p<.11 ^x

^x anger att vissa gruppskillnader är signifikanta trots att F-värdet inte är det.

Pojkarnas föräldrar anger olika mycket bekymmer i lydadsfrågor i olika profilgrupper, H-gruppen har vållat mest bekymmer här, sedan HH osv. ned till grupp LM och L. För LM och L-gruppen rapporterar pojkarnas föräldrar genomgående mindre bekymmer vad gäller läggtider, lydnad, fickpengar etc., medan tendensen sedan ökar i de övriga grupperna. För flickornas del noterar man att den lilla haschhöga gruppen (HH) oftare rapporteras ha vållat sina föräldrar bekymmer än övriga grupper.

Vi saknar tyvärr aktuella data om de problem som föräldrarna upplever i relation till sina ungdomar. Det är dock intressant att vi så här tidigt finner skillnader i föräldrarnas rapportering av problem, då man här troligen måste räkna med att föräldrar med problem ofta underlåter att rapportera dem vid denna typ av utfrågning. Denna tendens är sannolikt också större ju mer problem man upplever.

5. Föräldrarelationer för flickor i Åk 8 (vårterminen)

Vi finner genomgående mycket klara skillnader mellan grupperna vad gäller föräldrarelationerna också i enkäten om anpassningskritiska beteenden, som stöder resultaten från normenkätens frågor.

Låggruppen bryr sig här mest om föräldrarnas åsikter och vill att föräldrarna fattar mera beslut för dem än övriga grupper, speciellt höggrupperna. Låggruppen har också minst lust att trotsa föräldrarna och gör det mera sällan än övriga grupper. Speciellt grupp HH uttrycker lust att trotsa föräldrarna, men höggrupperna över huvud taget och även grupp M anger mera frekvent att de trotsar föräldrarna. Detta leder naturligtvis också till att grupp L grälar mindre med föräldrarna än höggrupperna, är mindre besviken på dem och har lättare att identifiera sig med dem än de övriga grupperna. För höggrupperna är mönstret åt andra hållet och de anger också mest frekvent att de känner sig i vägen hemma, även om detta inte i allmänhet tycks inträffa särskilt frekvent. Grupp HH och LM tycks framför allt ha konflikter med modern - de känner sig mest besviken på henne och önskar mer än övriga att mamman vore annorlunda. Skillnaden mellan grupperna vad gäller papparelationen tycks genomgående vara mindre uttalad än för mammarelationen.

6. Profilgruppstillhörighet och föräldrarelationer

Vi har alltså genomgående fått stöd för vår övergripande hypotes om en större föräldraorientering i låggruppen och tilltagande föräldrakonflikter ju högre profilgrupp. Vi har funnit skillnader mellan grupperna redan i tidig pubertet och i Åk 8 tycks skillnaderna vara mycket uttalade. Vad som är orsak och verkan är dock här svårt att uttala sig om.

Tabell VI:7. Prövning av skillnader mellan flickornas intentionsgrupper i frågor om föräldrarelationen. Vt i Åk 8. (5-gradiga skalor).

	F	p
Hur ofta är vad dina föräldrar tycker det du bryr dig allra mest om?	F=6,96	p<.0001
Hur mycket vill du att dina föräldrar bestämmer för dig, t.ex. ifråga om kläder, make-up, fritidssysselsättningar etc.?	F=10,66	p<.000004
Brukar du göra tvärtemot vad dina föräldrar vill?	F=25,30	p<.000000
Har du lust att göra tvärtemot vad dina föräldrar föreslår?	F=9,49	p<.000009
Tror du dina föräldrar är arga eller irriterade på dig?	F=6,89	p<.0001
Tror du dina föräldrar är besvikna på dig?	F=8,39	p<.00003
Känner du dig i vägen eller till besvär hemma?	F=5,94	p<.0003
Känner du dig kritiserad av dina föräldrar?	F=8,79	p<.00002
Tycker du dina föräldrar lyssnar på vad du har att säga och bryr sig om vad du tycker?	F=9,19	p<.00001
Hur ofta upplever du dina föräldrar som de människor som du just nu bryr dig allra mest om?	F=4,18	p<.003
Grälar och bråkar du och		
a) din mamma med varandra?	F=6,09	p<.0003
b) din pappa	F=2,29	(p<.07)
Känner du dig ofta arg och irriterad på		
a) din mamma?	F=5,39	p<.0006
b) din pappa	F=1,52	-
Hur ofta känner du dig besviken på		
a) din mamma?	F=2,89	p<.03
b) din pappa	F=2,95	p<.03
Önskar du att din		
a) mamma vore annorlunda?	F=5,54	p<.0005
b) pappa	F=1,68	-
Hur bra tycker du att du och din		
a) mamma förstår varandra?	F=7,75	p<.00005
b) din pappa	F=2,09	(p<.09)
Hur mycket skulle du som vuxen vilja likna		
a) din mamma?	F=8,61	p<.00002
b) din pappa?	F=3,23	p<.02

KAP VII. SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE DISKUSSION OM PROFILGRUPPERNA

A. Sammanfattning av målsättning och procedur

I debatten behandlas tonåringar ofta som en enda homogen grupp. Man talar om en tonårskultur och beskriver tonåringar i termer av totalgruppsmedeltal. Vi utgick från det i och för sig självklara antagandet att man inte kan behandla tonåringarna som en sådan homogen skara utan ville undersöka vilka olika grupperingar man kan finna bakom den ofta kommersialiserade likriktningen.

De undergrupper av tonåringar vi undersökt är femtonåringar med olika mönster i sina normer och i sina handlingsintentioner i olika normreglerade situationer. Vi har i denna del av undersökningen kunnat visa hur några av dessa normmönster ser ut. De normmönster vi funnit förefaller ge en relativt god bild av olika sätt att förhålla sig till de aktuella normerna i tonåren, men hur pass stabila de är i en annan population återstår att bekräfta. Man skulle här kunna tänka sig att mönstren i sig återkommer i stora drag men att individtilldelningen till de olika profilerna varierar i olika regioner.

Vid försöken att skilja ut mera homogena undergrupper har vi använt latent profilanalys, en klassificeringsmetod, där man grupperar individerna efter deras likhet med olika latent mönster, som man först isolerat i materialet.

Vi klassificerar tonåringarna dels efter deras egna värderingar, dels efter deras handlingsintentioner, då inte minst nivån i dessa två typer av mått visat sig skilja kraftigt (Del II). På basen av värderingarna fann vi 4 olika normgrupper för flickorna och fem för pojkarna. På basen av intentionsskattningarna kunde vi urskilja 5 olika grupper för såväl pojkar som flickor. Profilmönstren framgår av figur III:1-4.

Själva klassificeringsprocessen antydde bl a att man lättare kunde finna olika mönster i tonårnormerna hos pojkarna, att sätten att relatera till normerna här var mera varierade. Denna iakttagelse väcker närmast en

fråga: Har vi i flickornas fall ett mera enhetligt sätt att förhålla sig till normer av det här aktuella slaget ex. p g a uppfostran etc. ?

De olika undergrupperna visade över lag ett konsekvent mönster i de olika normdimensioner som studerats (värderingar, intentioner, sanktioner, egna normbrott).

Grupperingen på basen av värderingar och på basen av handlingsintentioner visade också en i stort tillfrädsställande överensstämmelse. Denna överensstämmelse tyder på att tonåringarnas (skattade) värderingar står i relativt nära relation till deras handlingsintentioner, även om vi tidigare kunnat konstatera att nivån ofta skiljer sig (Del II, Kap XII ex.). Elever med stränga värderingar hade i allmänhet också mindre aktiva intentioner att bryta mot normerna än andra etc. Denna konsistens kan naturligtvis hänföras inte bara till en normstyrning utan också till ett svarsmönster. Vi har dock funnit en överensstämmelse mellan intentionsskattningarna och rapporterat beteende under Åk 8 som ger en klar validering av våra intentionsskattningar (se punkt B). Detta understryker också att det här inte bara är ett svarsmönster.

De olika grupperingarna (värderings- och intentionsbaserade) visade en relativt stor överensstämmelse och då vi av praktiska skäl ej kunde genomföra en vidare analys av samtliga profilgrupper har framför allt intentionsgrupperna specialundersökts. Dessa valdes p g a sin nära beteendeanknytning, den mera likartade struktureringen i pojkarnas och flickornas profilmönster och den större diskriminabiliteten mellan profilerna. Den följande beskrivningen avser alltså olika intentionsgrupper.

Analysen av de olika profilgrupperna har koncentrerats till några sektorer som är väsentliga för anpassningen, nämligen skol-, föräldra- och kamratsituationen. Dessa analyser är på intet sätt slutförda. Två olika delprojekt är för närvarande aktuella och ytterligare kan tillkomma.

Innan vi går in på en summerande beskrivning av de olika normgrupperna och deras anpassning till olika sektorer av tonårstillvaron ska vi i punkt B ta upp valideringsfrågan till ytterligare diskussion.

B. Några ytterligare valideringsdata för de olika profilgrupperna på flicksidan.

De profilgruppskillnader i skolanpassning, i kamrat- och i föräldrarelationer vi kunnat konstatera i Kap V-VI utgör i sig en validering av våra normgrupperingar. Vi ska här dock ta upp några punkter som har direkt anknytning till själva profilgruppsmönstret.

Flickorna har i normenkäten skattat sina handlingsintentioner i olika normreglerade situationer och vi har sedan grupperat eleverna efter mönstret i dessa intentioner. Om dessa intentionsskattningar stämmer överens med elevens verkliga handlingsintentioner skulle alltså de olika profilgrupperna skilja sig åt i frekvens och typ av (rapporterade) normbrott.

För att studera detta har vi tittat på flickornas svar vid enkäten för anpassningskritiska beteenden, där flickorna under vårterminen (i april) angivit frekvensen av normbrott i Åk 8. Som framgår av tabell VII:1 får vi genomgående klart signifikanta skillnader mellan de olika profilgrupperna vad gäller frekvensen av olika typer av normbrott. Tabellen visar att det genomgående är någon av höggrupperna som oftast har brutit mot normen. Flickorna i låggruppen anger att de under Åk 8 mindre ofta än någon annan grupp brutit mot de aktuella normerna och normbrott blir sedan frekventare ju högre profilgrupp och efter mönstret i profilgruppen.

Det mönster vi funnit i handlingsintentionerna återkommer i de rapporterade beteendena. Grupp H, som ju har aktiva intentioner inför snatteri, är också den grupp som oftast har snattat under Åk8. Grupp HH med sina aktiva intentioner inför haschrökning har också rökt hasch oftare än någon annan grupp under Åk 8. Det är nästan bara elever ur denna grupp som också provat annan narkotika i Åk 8.

Grupp LM har aktiva intentioner att dricka sig berusad och för att strunta i föräldraförbud och ex. gå på föräldrafria skivor, vilket renderade gruppen arbetsnamnet "partygrupp". LM-gruppen återfinns i tabellen framför allt för att de ungefär lika ofta som höggrupperna druckit sig berusade och också en tendens ditåt för samlag, vilket alltså stämmer väl med mönstret i övrigt.

Tabell VII:1. Sammanställning av prövningar av skillnader mellan flickornas intentionsgrupper med avseende på olika normbrott under Åk 8.

	F	p	Grupper som har starkast inslag av beteendet
Har du tagit varor i varuhus, kiosk eller butik utan att betala?	F=37,66	p<.000000	H
Har du med flit tagit saker eller pengar som du visste tillhörde någon annan?	F=21,54	p<.000000	<u>H</u> , HH
Har du druckit så mycket öl, sprit eller vin att du känt dig berusad?	F=47,95	p<.000000	HH, H, LM
Har du under detta läsår varit borta från skolan utan lov (skolkat)?	F=36,29	p<.000000	<u>H</u> , HH
Har du rökt hasch?	F=6,98	p<.00009	<u>HH</u> , H
Har du använt annan knark än hasch?	F=3,61	p<.02	<u>HH</u>
Brukar du "driva på stan" på kvällarna, hänga i gathörn eller på torg?	F=7,29	p<.00007	HH, <u>M</u> , <u>H</u>
Har du haft samlag?	F=18,9	p<.000000	HH, H, (LM)
Har du smitit från betalning (t.ex. på bio, kondis, tåg, buss eller annat)?	F=8,58	p<.00002	H, HH
Har du rymt hemifrån?	F=3,90	p<.005	<u>H</u> , <u>HH</u>
Har du förfalskat någon annans namnteckning för att få någon förmån, t ex skrivit sjukintyg eller liknande?	F=7,55	p<.00006	HH, H
Har du slagit till någon?	F=3,60	p<.008	H, <u>HH</u> , <u>M</u>
Har du med avsikt förstört eller varit med om att förstöra saker som ej tillhört dig (t ex fönsterrutor, motorfordon, telefonkiosker, banker, trädgårdar osv)?	F=10,73	p<.000003	H, (HH)
Har du varit med om att reta och plåga små barn eller gamla människor?	F=8,65	p<.00002	H, <u>HH</u> , <u>M</u>

^x Svarskategorier i allmänhet från aldrig (1) till >10 ggr (5).

Resultaten i tabell VII:1 stöder alltså genomgående de intentionsskattningar vi fått i normenkäten. Det visar klart på meningsfullheten i de intentionsskattningar som utförts och ger en validering av dessa data. Motsvarande data för en validering av pojkarnas normskattningar kan bli aktuellt först vid kriminologenkäten, våren 1971.

C. Profilgruppskillnader i social bakgrund, intelligens och skolprestation.

Resultaten visar en stark trend ($p < .07$) i riktning mot att pojkar i grupp L och LM oftare rekryteras från hem med högre utbildningsbakgrund. För flickornas del finns en mycket svag tendens i samma riktning. Resultaten antyder alltså att den sociala bakgrunden skulle vara en viktigare faktor för pojkarnas normutveckling och intentionsgruppsstillhörighet än för flickorna, men om denna iakttagelse är hållbar måste studeras separat. Att pojkarna i de olika grupperna genomsnittligt rekryteras från hem med delvis olika utbildningsbakgrund kan naturligtvis i sig ligga till grund för gruppskillnader (s.k. tredje variabel). En kontroll av denna effekt tas upp i delstudierna. I den aktuella framställningen kommer vi också att koncentrera oss på en beskrivning av flickgrupperna, där skillnaderna i social bakgrund var mycket små.

Grupperna skiljer sig inte signifikant åt vad gäller intellektuell kapacitet vid prov av DBA-typ. Inte heller vid kreativitetstest har vi kunnat iaktta några systematiska gruppskillnader.

Vi hade inte heller förväntningar i denna riktning. Att grupperna däremot inte skiljer sig vad gäller skolprestation (mätt med standardprov) i Åk 6 går mot förväntningarna. Standardproven är ju dock nära relaterade till intelligens proven. I olika "subjektiva" variabler, som lärarbedömningar, kamratskattningar och elevernas egna svar finner vi dock genomgående skillnader mellan grupperna i skolanpassningen redan i början av puberteten. Skolprestationssidan i Åk 8 behöver studeras närmare med avseende på betyg och mått på över- och underprestation.

D. Sammanställning av profilgruppernas skol-, kamrat- och föräldrasituation

Vår övergripande hypotes i denna del av undersökningen var att grupperna skulle skilja sig systematiskt i sin anpassning i väsentliga sektorer av tonåringens liv: skolan, i relationerna till föräldrarna och till kamraterna.

Mot bakgrund av profilmönstrets konforma linje antog vi att grupp L skulle vara mera föräldraorienterad över lag och uppleva mindre konfliktfyllda föräldrarelationer (på ytan) än övriga grupper, speciellt höggrupperna. Delvis som en följd av detta antogs låggrupperna vara mindre kamratorienterade även om kamratrelationerna i sig kvalitativt inte behövde skilja sig i förhållande till övriga grupper. Vi antog också att låggrupperna skulle ha lättare att anpassa sig i skolsituationen.

Konflikterna i förhållande till skolan och till föräldrarna antogs sedan öka ju högre profilgruppstillhörigheten blev beroende på att dessa grupper normer och intentioner ofta står i strid med vuxengenerationens. I dessa grupper antogs kamraterna komma att spela en allt viktigare roll som referensgrupp. Höggrupperna antogs alltså ha de mest konfliktfyllda föräldrarelationerna, vara mindre skolmotiverade och ha svårare i relationen till lärarna än övriga grupper. De antogs också vara mera kamratorienterade och ha kamraterna som viktigaste referensgrupp.

Vad gäller föräldrarelationerna får våra hypoteser mycket starkt stöd. Detsamma gäller skolsituationen, där dock trenden är klarast för flickornas del (där också mest dataunderlag föreligger). Hypoteserna om en större kamratorientering i höggrupperna bekräftades också klart för flickornas del, medan resultaten för pojkarna inte visar lika tydliga gruppskillnader i kamratorienteringen. Detta kan möjligen hänga samman med att kamratsituationen ter sig olika för pojkar och flickor i dessa år, som vi tidigare påpekat (Del II).

Vad gäller själva kamratrelationen fann vi en större blyghet och osäkerhet, större svårigheter att få kamrater, mindre tilltro till den egna populariteten hos flickor i låg- och mellangrupperna, som tyder på att också kamratrelationerna skiljer sig mellan grupperna, men motsatt. Grupp L och M är de som har anger "anpassningssvårigheter". Punkt E tar upp en sammanställning av material om de olika profilgrupperna, som klarare belyser resultaten i denna del av undersökningen.

E. En skiss av de olika profilgruppernas situation sådan den framstår i materialet.

Den bild av grupperna som här följer är med nödvändighet skissartad. De olika delstudierna skall här ge en mera detaljerad bild. Vi kommer här att koncentrera oss på flickornas intentionsgrupper, då dataunderlaget här är mera fullständigt och bara komplettera med några synpunkter på pojkgrupperna.

1. Grupp L

En mycket stor grupp tonåringar, närmare 50 procent av populationen ingår i det s k L-mönstret. De är genomgående mycket restriktiva i situationer som frestar till olika normbrott och de har i allmänhet också stränga värderingar. Gruppen visar alltså i sina skattningar en i stort föräldrakonform hållning. Anmärkningsvärd är här inte minst gruppens storlek.

Vi förväntade oss att dessa tonåringar skulle vara mera föräldraorienterade över lag, att de skulle uppleva föräldrarelationen mindre konfliktladdad och att de skulle vara mindre kamratorienterade än övriga grupper, speciellt höggrupperna. Vi antog också att de skulle ha lättare att anpassa sig i skolsituationen än övriga grupper. Dessa förväntningar bekräftades också genomgående.

a. Flickor (grupp L). Föräldrarna rapporterade mycket litet problem med flickor i L-gruppen i tidig pubertet (Åk 6). Flickorna tillbringade fler kvällar hemma än de från höggrupper, de hade mindre frekventa kamratkontakter och träffade oftare sina kamrater i hemmet.

I Åk 8 anger de genomgående minst trots och minst ilska mot föräldrarna. De upplever en större föräldraförståelse och föräldrarna har större inflytande på deras beslut och deras handlande mera allmänt.

Flickorna i grupp L tillhör mindre ofta gäng än höggrupperna, och de tillbringar också i Åk 8 fler kvällar hemma. De betonar mindre än övriga, speciellt höggrupperna, vikten av kamratpopularitet. Flickorna i denna grupp skiljer sig i Åk 6 inte från de övriga vad gäller kamratpopularitet, men de är däremot själva mindre säkra på sin popularitet hos klasskamraterna. I Åk 8 uppger de också själva att de känner sig något mera blyga och osäkra i kamratkontakten än ex. höggrup-

perna. De känner sig också mindre populära bland pojkar och har mindre sexuell erfarenhet än ex. höggrupperna.

Flickorna i grupp L upplever en bättre skoltrivsel i Åk 6 och de skattas som mera skolmotiverade av sina kamrater än övriga grupper, speciellt höggrupperna. De upplever också arbetsbelastningen i skolan som mindre. Inte bara klasskamraterna upplever dem som mera skolmotiverade i början av puberteten, detta gäller också lärarna.

I lärarnas bedömning av eleverna får L-gruppen de mest "anpassade värdena" av de olika grupperna. De är mindre aggressiva, mindre motoriskt oroliga, mera harmoniska och koncentrerade etc. speciellt vid jämförelse med höggrupperna. Flickorna anger också i Åk 8 större studieambitioner och större tillfredsställelse med skolarbetet. I linje med detta upplever de en mera förtroendefull relation till sina lärare över lag än övriga grupper.

b. Pojkar (grupp L). Data vad gäller föräldrarelationerna stöder in trycken ovan, men är betydligt mera knapphändiga och detsamma gäller skolsituationen. För pojkarnas del saknas data på vissa punkter (Vt i Åk 8 framför allt). Trenden vad gäller kamratrelationerna är i samma riktning som för flickorna men mindre uttalad.

Den bild som målats upp av L-gruppen verkar så alltigenom anpassad att vi bör påpeka att denna grupp är stor och i sig troligen rymmer olika fraktioner, bl a elever som är spända och ängsliga, som aldrig ställer till bråk hemma eller i skolan, som är hämmade i kamratkontakten etc. I grupp L kan således finnas några elever som för tillfället inte visar yttre anpassningsstörningar, men som kan tänkas få betydande svårigheter längre fram på det personliga planet.

2. Grupp LM

Mönstret skiljer sig i vissa avseenden för pojkar och flickor i grupp LM. I båda fallen förekommer intentioner att dricka sig berusad och att strunta i föräldraförbud och ex. gå på föräldrafria skivor, medan man i övrigt har intentioner i nivå med lågruppen. Pojkarna har dock starka intentioner inför fusk.

a. Flickor i grupp LM. Framför allt flickornas mönster ledde till förväntningar om en grupp flickor där relationerna till pojkar blivit centralt och där konflikterna i förhållande till föräldrarna skulle vara mera begränsade än ex i höggrupperna.

I stora drag bekräftades också detta mönster. LM-gruppen markerar redan i tidig pubertet en mycket stark kamratorientering. Man träffar kamrater oftare, är mindre ofta hemma på kvällarna än L- eller M-gruppen etc. Man tycks också känna sig relativt trygg vad gäller kamratsituationen i klassen. I Åk 8 återfinner vi samma utpräglade kamratorientering och betoningen av kamratpopularitet. Man känner sig också mera säker på sin popularitet hos pojkar än ex. grupp L eller M och de sexuella erfarenheterna är mera markerade.

Relationerna till föräldrarna är i många avseenden mindre konfliktfyllda än i hög- och ibland även jämfört med mellangruppen. Flickorna i grupp LM upplever att föräldrarna lyssnar på dem mer än vad som är fallet i höggrupperna, man är mindre trotsig etc. De tror dock att föräldrarna i Åk 8 är relativt arga på dem. Flickorna anger också en starkare besvikelse än övriga grupper (bortsett från HH-gruppen) i relationen till modern.

Lärrarrelationen är mindre laddad för LM-gruppen än för höggrupperna och man är mindre benägen att trotsa, tycker lärarna är relativt rättvisa etc och tenderar här mera åt lågruppshållet. I tidiga puberteten upplevde lärarna flickor i grupp LM som ganska motoriskt oroliga, men samtidigt öppna och frimodiga och med en god skolmotivation. Eleverna själva upplevde inte heller arbetsbelastningen i skolan som alltför pressande och var mindre ängsliga inför att framträda i klassen än övriga grupper.

I flickornas fall får vi alltså en bild av en grupp tonåringar som är relativt fria i sina relationer såväl till kamrater, som lärare och föräldrar, men där vissa tonårsbeteenden lett till mera begränsade konflikter just i relationen till föräldrarna, kanske främst modern. Tonåringarna själva tror att föräldrarna är arga på dem över deras beteende. Mönstret förefaller vara ett "typiskt tonårsmönster".

b. Pojkar (LM). Pojkarnas LM-mönster är mycket litet (N = 13) och de följer i större stycken låggruppsmönstret. De visar inte den starka kamratorienteringen som förekommer i flickgruppen, även om man i Åk 6 kan skönja en tendens mot frekventare kamratkontakter i denna grupp. Också i skoltrivseln finns en trend liknande den för flickorna. Grupp LM finner sig väl tillrätta i jämförelse med övriga grupper och man känner något mindre ängslan inför skolarbetet. Lärarna i Åk 6 anser att pojkarna i denna grupp är relativt harmonisk, även om koncentrationsförmågan och skolmotivationen inte är så god i deras ögon. Eleverna i denna grupp tycks genomsnittligt komma från hem med en något högre utbildningsnivå. Föräldrakonflikter förekommer oftare än i grupp L men är mindre markerade än i låggrupperna.

Mönstret är svårtolkat hos pojkarna och visar inte samma klara profil som hos flickorna. Gruppen är också mycket liten i vårt material och data därför osäkra.

3. Grupp M

Elever i M-profilen uttrycker intentioner att bryta mot de flesta normer vi studerat bortsett från mera kriminella aktiviteter som hasch-rökning och snatteri. Man tar alltså avstånd från föräldravärderingarna i många stycken och också från skolans normer. Vi hade därför förväntningar om större föräldrakonflikter över lag än i grupp L, men mindre uttalat än i höggrupperna, och förväntningar om större anpassningsproblem i skolan. Vi antog också en större kamratorientering än i låggruppen.

Vi tolkade detta mönster som ett av de "typiska" tonårsmönstren med trots och frigörelsesträvanden i förhållande till föräldrarna, eller som ett mönster för tonåringar som söker finna den "vuxnes" roll, men där föräldrarnas regler och restriktioner ständigt frustrerar dessa strävanden och leder till konflikter.

a. Flickor i grupp M. Grupp M är betydligt större på flicksidan än hos pojkarna. Eleverna i denna grupp tycks i många avseenden inta den "mellanposition" som ligger i beteckningen. Detta gäller såväl relationen till föräldrar, som lärare och kamrater.

Flickorna i M-gruppen är mera kamratorienterade i sina värderingar och i sin inriktning, men de når i allmänhet inte höggruppernas nivå.

Det visar sig dock att frekvensen i kamratkontakterna i tidig pubertet låg på låggruppsnivå och de kände sig också något osäkra på sin popularitet i klassen. Detta kommer igen i ÅK 8, där dessa flickor uppger att de känner sig mera blyga och osäkra i relationen till jämnåriga än övriga grupper (bortsett från grupp L). De upplever att de har något svårare att få kamrater och känner sig också osäkra på sin popularitet hos pojkar i Åk 8. Kamratkontakterna tycks alltså vara delvis något svårbemästrade.

Det verkar som om denna osäkerhet i kamratrelationerna ibland kan leda till medlöpartendenser, dvs man gör saker man egentligen inte vill för att få vara med kamraterna. I motsats till grupp L har man nämligen inga egna stränga normer att sätta emot eventuellt kamrattryck.

Föräldrarelationerna inrymmer en hel del större svårigheter än i grupp L, med frekventare trots från flickornas sida och en större känsla av kritik från föräldrarna. Man anger oftare än låggruppen att föräldrarna inte lyssnar på en, man bråkar oftare, trotsar etc.

Deras upplevelse av lärarkontakten i Åk 8 är väsentligen mindre positiv än låggruppernas och man kunde redan tidigt i puberteten spåra en viss ängslan inför skolarbetet, och en starkare känsla av arbetsbelastningen i skolan jämfört med låggrupperna.

Vad gäller relationerna till föräldrar och lärare är bilden i god överensstämmelse med de förväntningar som skisserats för gruppen och detta gäller även den större kamratorienteringen. Den osäkerhet och otrygghet flickorna i grupp M ger uttryck för i kamratrelationen var däremot inte förutsedd.

Flickor i grupp M tycks alltså känna en viss otrygghet i nästan alla läger. Man har konflikter i förhållande till föräldrar och lärare, men man känner sig samtidigt inte helt trygg i kamratkontakterna, vilket måste vara en svår situation.

b. Pojkar i grupp M. Det är väsentligen färre pojkar i M-mönstret än flickor, vilket troligen betingas av att snatteri oftare förekommer i pojkarnas tonårsmönster vilket fört fler pojkar till grupp H.

Den mellanposition vi skisserat för flickornas del tycks också vara påtaglig hos pojkarna. Eleverna i denna grupp anger i tidig pubertet en viss ängslan inför skolarbetet och lärarna bedömer dem som något mer aggressiva och oroliga än låggruppen, men framför allt som mera oharmoniska. Deras skolmotivation är mindre god än i låggruppen och också kamraterna anser i Åk 6 att de är mindre skolmotive-
rade än låggrupperna.

Relationerna till föräldrarna tycks i Åk 8 inrymma väsentligen mera aggression, trots och bristande förståelse än i låggruppen, även om det inte är så uttalat som i höggrupperna. M-gruppen är mera kamrat-orienterad än låggruppen, men de skillnader i kamratrelationer mellan grupperna och den större osäkerheten i grupp M vi funnit på flicksidan förekommer inte hos pojkarna. Möjligen har alltså pojkarna här en lättare situation än flickorna. Vi skulle dock behöva mera data om pojkarnas kamratsituation för att styrka detta.

4. Grupp H

Denna grupp har relativt aktiva intentioner inför de flesta typer av normbrott. För flickornas del är gruppen den enda som har aktiva intentioner inför snatteri. Ett visst haschinslag förekommer, men det är väsentligen mindre uttalat än i grupp HH.

Hos pojkarna finns inte detta haschinslag i intentionerna och H-gruppen utmärks framför allt av intentionerna inför snatteri (snatteri förekommer dock även hos gruppen HH på pojksidan).

Mönstret skiljer sig alltså något för pojkar och flickor. Bilden av flickornas situation är mest genomarbetad och vi kommer att främst belysa denna.

a. Flickor i grupp H. Dessa elever uppvisar som förväntat större svårigheter i relationen till föräldrarna än ex. låggruppen. De är genomgående mera arga på föräldrarna, mera trotsigt inställda och upplever över lag en sämre förståelse i Åk 8. Flickor i denna grupp bryr

sig mindre om föräldrarnas åsikter och orienterar sig istället mot kamraterna. De upplever snarast att kamraterna förstår dem bättre än föräldrarna. Redan i tidig pubertet (Åk 6) hade grupp H frekventa kamratkontakter och tillbringade färre kvällar hemma än än lägre profilgrupper. Detta gäller också i Åk 8, även om kamratbetoningen inte tycks vara lika stark som i grupp HH.

Flickorna i grupp H anser sig mera populära bland pojkar än låggruppen och de känner sig också något mera sexuellt erfarna. Vad gäller den sexuella erfarenheten i sig eller sexuella funderingar tycks dessa vara något mera poängterade i grupp HH.

Kamraterna skattade grupp H som minst skolmotiverad redan i puberteten och detsamma gäller lärarbedömningarna. Lärarna upplevde redan i Åk 6 att dessa elever var mera aggressiva, oroliga och disharmoniska än elever i övriga grupper. De ansågs också mindre skolmotiverade och bedömdes ha svårare att koncentrera sig än övriga grupper, främst låggruppen. I Åk 8 tycks förhållandet vara likartat. Gruppen upplever lärarrelationerna mera negativa än övriga grupper över lag. De trotsar oftare, upplever i större utsträckning att lärarna är orättvisa, är emot dem etc. De känner sig mindre nöjda med sitt skolarbete än ex. låggruppen, och betonar också minst av alla grupper vikten av att vara duktig i skolan.

Grupp H tillhör mycket ofta gäng och de tycks vara den kanske mest asociala gruppen i materialet. Denna grupp har snattat mera frekvent än övriga grupper och oftare varit inblandade i olika destruktiva aktiviteter som förstörelse, slagit någon, plågat barn/eller gamla etc. (Även grupp HH dyker upp frekvent i "normbrottsstatistiken" men tonvikten ligger där mera åt narkotikasidan). Över lag förekommer denna grupp som en av de frekventaste vid nästan varje typ av normbrott vi studerat.

b. Pojkar i grupp H. På pojkarnas sida är H-gruppen kanske något mindre höggruppspräglad än hos flickorna (haschinslaget är ex. väsentligen mindre). Lärarna bedömde dock H-gruppens elever som relativt aggressiva jämfört med lägre profilgrupper och framför allt mera motoriskt oroliga. De ansågs ha dålig koncentrationsförmåga och

lägre skolmotivation än lägre profilgrupper. Också eleverna själva anger i tidig pubertet en låg skoltrivsel jämfört med övriga grupper med viss ängslan inför skolarbetet och en upplevelse av en relativt hög arbetsbelastning.

Föräldrarelationerna är mera konfliktfyllda för dessa pojkar i Åk 8 än i låggrupperna. ~~Föräldrarna~~ rapporterar mera problem med pojkarna i denna grupp i tidig pubertet än i lägre profilgrupper. Pojkarna vållar mer problem vad gäller lydnad, innetider, läxläsning etc.

Pojkar i grupp H orienterar sig mera mot kamrater. Man tillhör oftare gäng och det kan inträffa att man gör saker som man inte vill för att få vara med kompisarna, även om detta inte skulle ske ofta över lag. Gruppen tillbringade redan i Åk 6 färre kvällar hemma än övriga grupper.

I denna grupp finner vi alltså konflikter och problem främst i skol- och föräldrasituationen, medan kamratgruppen här kan bli en fristad.

5. Grupp HH

Detta mönster utmärks framför allt av mera aktiva intentioner inför haschrökning än vad de övriga grupperna uppvisar. Grupp HH skiljer sig dock för pojkar och flickor. Flickgruppen är mycket liten (N = 22) och har klart aktiva intentioner inför haschrökning och de flesta övriga beteenden bortsett från snatteri. Hos pojkarna är gruppen större (N = 65), intentionerna inför haschrökning är mindre utpräglade och vissa intentioner inför snatteri kommer också in i bilden.

Flickornas mönster är mest väl täckt och beskrivningen koncentreras alltså till detta.

a. Flickor. Flickorna i grupp HH hade redan i Åk 6 frekventare kamratkontakter än övriga grupper (bortsett från grupp LM och delvis H) och de tillbringade mindre kvällar hemma. Detta mönster förekommer också i Åk 8. Gruppen tillhör ofta gäng, och dessa tycks vara väl sammansvetsade. Flickorna betonar att kamraterna förstår dem, att de sällan känner sig utanför med kamraterna eller upplever att kamraterna är orättvisa mot dem. De betonar också mer än låggrupperna vikten av kamratpopularitet.

Flickor i denna grupp känner sig mera säkra på sin popularitet hos pojkar än låg- eller mellangruppen och de har också oftare sexuell erfarenhet. Våra vaga funderingar om flickor som genom umgänge med äldre pojkvänner kommer i kontakt med narkotika skulle här kunna passa in i bilden.

Flickorna i denna grupp upplevde i den tidiga puberteten en viss ängslan inför skolarbetet och inför att uppträda i klassen. Kamraterna upplevde dem inte heller särskilt skolmotiverade i jämförelse med sina kamrater. I denna ålder bedömde lärarna HH-gruppens flickor som mera motoriskt oroliga än låggrupperna, med vissa koncentrationssvårigheter.

Inte heller i Åk 8 är HH-gruppen nöjd med sitt skolarbete. De lägger inte så stark vikt vid att vara duktig i skolan som de lägre profilgrupperna och de är oftare trotsiga mot lärarna. Trots den mindre positiva lärarkontakten jämfört med grupp L eller M upplever de ändå att lärarna är relativt hyggliga och förstående inför dem och lärarrelationerna är något mindre negativa än i H-gruppen.

Flickor i HH-gruppen tror oftare än övriga grupper (bortsett från grupp H) att föräldrarna är besvikna eller arga på dem. Föräldrarelationerna är över lag mera präglade av trots och av ilska än i lägre profilgrupper och föräldraorienteringen är väsentligen mindre över lag. HH-gruppen uttrycker också (liksom grupp LM) den starkaste besvikelsen på modern och önskar ofta att hon skulle vara annorlunda.

HH-gruppens flickor uttrycker mera ängslan i skolsituationen i tidig pubertet medan aggressiviteten är mera påtaglig i H-gruppen. Aggressiviteten i grupp H är större också för normbrott i Åk 8, 9. Båda grupperna har konflikter i förhållande till föräldrarna, men besvikelsen i förhållande till mamman är något mera poängterad i HH-gruppen. I båda fallen tenderar man att orientera sig mot kamraterna, men denna betoning är starkast uttalad i grupp HH, där relationerna till pojkar också är något mera centrala.

b. Pojkar. HH-mönstret hos pojkarna skiljer sig ganska kraftigt från flickornas. Lärarna bedömer pojkarna i grupp HH som aggressiva och mycket motoriskt oroliga jämfört med lägre profilgrupper. De bedöms ha låg skolmotivation och relativt dålig koncentrationsförmåga.

Även i pojkarnas subjektiva upplevelse av skolsituationen i dessa åldrar avspeglas att skoltrivseln inte är särskilt bra, att man upplever arbetsbelastningen större etc. Kamraterna skattar gruppens skolmotivation lägst av samtliga grupper. På kamratsidan är trenderna genomgående svagare för pojkarnas del, men grupp HH visar redan i tidig pubertet en något frekventare kamratkontakt än övriga grupper.

Föräldrarelationerna är även för pojkarnas del betydligt mer aggressivt laddade och man upplever en mindre förståelse i relationen till föräldrarna än i lägre profilgrupper.

6. Profilgrupper baserade på värderingar

Vi har koncentrerat undersökningen av tonåringarnas situation till intentionsgrupperna av praktiska skäl. Vad gäller data om kamrat- och föräldrarelationerna i Åk 8 har trenderna kontrollerats även för värderingsgrupperna. De återkommer där, men något svagare vilket är naturligt med tanke på den något sämre differentiering mellan profilgrupperna som förekom vid värderingsdelen.

Ett profilmönster på värderingssidan förekommer inte bland intentionsgrupperna (och har inte möjlighet att återkomma där), nämligen grupp LS, och bör därför kommenteras något. Detta är en liten fraktion ur den stora låggruppen som anger en klart positiv värdering av samlag, medan övriga värderingar är stränga. Vi har funnit att denna grupp också upplever kamratvärderingarna mera accepterande och likaså anger ett accepterande attitydklimat till sexuella relationer hos sina föräldrar. Grupp LS hos flickorna har också något större sexuell erfarenhet än vad fallet är i totalgruppen.

Gruppens relationer i skolan och till föräldrarna liknar i stort L-gruppens mönster, men man är något mera kamratorienterad och flickorna är mera trygga i sina kamratkontakter än L-gruppens flickor är.

Denna grupp är alltså en liten fraktion i den stora låggruppen som man upplever något mera mogen än övriga.

7. Slutkommentar

Beskrivningen av profilgrupperna och deras situation har betecknats som en skiss och mycket återstår att fylla i innan konturerna blir tydliga. (Intentionsgruppernas situation kommer närmare att belysas i delprojekt). Att pojkarna här har blivit mera konturlösa har undersökningsteknisk bakgrund och kan repareras inte minst genom den information som insamlats under det aktuella läsåret. På detta tidiga stadium tyckte vi ändå det var väsentligt att försöka fånga något mera av elevens totalsituation än vad tabeller och signifikansprövningar tidigare gjort.

F. Några avslutande reflexioner

Undersökningen visar att tonåringar som uttrycker avsikter att bryta mot föräldra- och samhällsnormerna också upplever svårigheter i anpassningen i skolan och till föräldrarna överhuvudtaget, som står i relation till oppositionen i normerna. Man skulle här vilja veta mycket mera om det intrikata interaktionssystem som lett fram till denna situation.

Man noterar samtidigt att kamratrelationerna och anpassningen i kamratsituationen inte tycks följa denna trend. Tonåringarna kan alltså retirera till kamratgruppen och här finna en fristad när relationerna till föräldrarna och till skolan blir alltför pressande.

Denna del av undersökningen har visat på de olika förhållningssätt till normer som förekommer i en population 15-åringar i en medelsvensk stad (Örebro). Differentieringen är här klarast vad gäller den "övre" halvan av dessa tonåringar. Den stora tysta majoriteten, grupp L, med sina föräldrakonforma värderingar och intentioner utgör drygt 50 % av alla de undersökta tonåringarna. Gruppen måste i sig ses som en samling av flera olika undergrupper av elever, ex. en grupp spända, ängsliga och hämmade elever, en annan grupp med stränga egna normer men där anpassningen i övrigt är mer flexibel (ex. grupp LS) och en tredje grupp av elever som hamnar i grupp L pga att man svarar så för att det är enklast (alltså ett svarsmönster) etc. Man skulle önska att man här kunde finna ett sätt att differentiera denna stora och viktiga grupp.

Denna del av undersökningen har visat att vi kan finna relativt homogena undergrupper av tonåringar med skilda värderingsmönster och

olika handlingsbenägenhet, där detta tycks intimt förknippat med tonåringens hela livssituation. Att tala om tonåringar som en homogen skara eller att tala om Tonårskulturen etc är en grov förenkling som utnyttjats alltför mycket och med tveksamma syften.

Är tonårskulturen en myt ??

Litteraturförteckning för Del I - III
finns sammanställd i Del II.

Bilagor finns sammanställda i en särskild
del.

TONÅRINGARS NORMER OCH NORMKLIMAT

DEL IV. NÅGRA BAKGRUNDSVARIABLERS SAMBAND MED TONÅRS-
NORMER

Marta Henricson

1971

Del IV är avsedd att kunna läsas fristående från
övriga delar.

Den tar dels upp sambandet mellan socialgrupps-
tillhörigheten och tonårsnormer, (Kap I) och dels
sambandet mellan ett frireligiöst normsystem i
hemmet och tonårsnormer (Kap II).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid.
KAP I. NORMER OCH SOCIAL STRUKTUR I SAMHÄLLET.....	1
A. Bakgrund	1
B. Målsättning	1
C. Mått på social differentiering	1
D. Undersökningsinstrument	2
E. Undersökningsgrupp	3
F. Förväntningar om socialgruppseffekter i tonårs-	
normerna	4
G. Bearbetningar	55
H. Resultat	5
1. Allmän översikt av signifikanta skillnader mellan	
socialgrupperna	5
2. Socialgruppskillnader i normer för vissa beteen-	
den	5
a. Alkoholberusning	
b. Skolk	
c. Övrigt	
I. Slutdiskussion	9
KAP II. TONÅRSNORMERNAS SAMBAND MED EN SPECIELL	
NORMMILJÖ I HEMMET.....	11
A. Bakgrund	11
B. Undersökningsgrupp och instrument	11
C. Metod	12
D. Tidigare undersökningar av effekter av en religiös	
hemmiljö etc.	13
E. Hypoteser om skillnader i normer i en grupp elever	
med frireligiös bakgrund och en allmän elevgrupp ...	15
a. Hypotetiska normer	
b. Sociala normer	
F. Resultat	16
1. Sociala normer	16
2. Asketiska normer	17
a. Samlag	
b. Alkoholberusning	
G. Slutdiskussion	20

KAP I. NORMER OCH SOCIAL STRUKTUR I SAMHÄLLET

A. Bakgrund

Beteendenormer reglerar vårt handlande i olika situationer och i olika roller. Dessa normer kan få olikartad utformning inom olika grupper i samhället, t. ex. inom olika åldersgrupper, yrkessektorer etc. Normerna inom föräldragruppen och inom tonårsgruppen skiljer sig i flera avseenden, som undersökningen tidigare visat. En annan gruppering i samhället som antas ha effekter på attityder, normer och handlande är den sociala strukturen. Vad man håller strängt på inom en socialgrupp kan ex. vara mindre väsentligt inom en annan. Forskarna har försökt att beskriva de olika uppfostringsklimaten inom olika socialgrupper, och därigenom förklarat olika skillnader i värderingar, beteende etc. (Bronfenbrenner, 1966).

I Sverige har man sedan länge försökt driva en social utjämningspolitik såväl ute i samhället som i skolan. Utländska undersökningar om socialgruppseffekter saknar därför relevans för svenska förhållanden då situationen är radikalt annorlunda.

Vi saknar här en belysning av socialgruppseffekter på tonårsnormerna. En sådan kan bli speciellt intressant i nuläget, då den också avspeglar det nya skolsystemets möjligheter att motverka eventuella skillnader, som betingas av olika social bakgrund.

B. Målsättning

Att studera sambandet mellan tonårsnormer och social bakgrund som detta utformas i en "medelsvensk stad" (Örebro).

C. Mått på social differentiering

I Sverige har valstatistikens indelning i tre socialgrupper ofta använts vid undersökningar inom beteendevetenskaperna. Den bygger främst på ekonomiska kriterier och faderns situation i dessa hänseenden har varit alena utslagsgivande.

En rad undersökningar har visat att det främst är de bakgrundsförhållanden, som avser skolutbildning och utbildningstraditioner, som har betydelse för barnen i skolsituationen och i ett flertal andra hänseenden. Inom Örebroprojektet har därför en indelning mot bakgrund av familjens utbildningsnivå genomförts. Denna indelning har speciellt vad gäller normer sannolikt större relevans än den gängse socialgrupperingen.

Skalan är 7-gradig och baserar sig på båda föräldrarnas utbildningsbakgrund (se tabell I:1). Familjens position bestäms sedan av den förälder som har den högsta utbildningen. (Se vidare Magnusson, Dunér & Beckne, Anpassning, Beteende och Prestation, IV, 1967).

Tabell I:1. Indelningen i utbildningsnivåer och motsvarande socialgruppering.

Soc. gr.	Utb. nivå	
I	1.	Akademisk utbildning
	2.	Kvalificerad utbildning över student examen, men med kortare utbildningstid. Lärarhögskola, seminarium, socialhögskola, socialinstitut eller motsvarande.
II	3.	Gymnasial utbildning: gymnasiingenjör, gymnasieekonom eller motsvarande.
	4.	Utbildning på fackskolenivå: institutingenjör, teknikerutbildning, handelsinstitut eller motsvarande med realexamen eller motsvarande linjer inom enhetsskola, grundskola som grund.
	5.	Realskoleutbildning, flickskola, folkhögskola eller motsvarande utan specialutbildning som påbyggnad.
III	6.	Kvalificerad yrkesutbildning: yrkesskola eller motsvarande hantverksutbildning.
	7.	Ej yrkesutbildade arbetare.

För att göra data enkla att överblicka har vi i denna delstudie använt en grövre indelning i tre kategorier. Dessa motsvarar i stora drag socialgrupperingens tre skiktningar och i texten kommer vi därför att referera till dem som socialgrupp I - III. Tabell I:1 visar också hur de 7 utbildningsnivåerna har delats in i tre grupper.

D. Undersökningsinstrument

I november 1969 deltog samtliga elever i Åk 8 i Örebro grundskolor i en undersökning om tonårnormer. Eleverna besvarade en enkät som täcker följande områden:

- a) Egna värderingar resp. skattade kamrat- och föräldravärderingar.
- b) Egna handlingsintentioner, skattade kamratintentioner och upplevda föräldraförväntningar på beteendet.
- c) Skattning av kamraternas och föräldrarnas sanktionsstyrka vid "normbrott".
- d) Egna "normbrott".

Samtliga dessa aspekter här studerats för följande 10 beteenden som är aktuella i tonårssituationen: (Urvalsprinciper se del I)

1. Att fuska på en skrivning/eller ett förhör
2. Att skolka från skolan
3. Att stanna ute sent på natten utan lov
4. Att dricka sig berusad (på öl eller vin)
5. Att pröva hasch
6. Att strunta i föräldraförbud (och ex. gå på en föräldrafri skiva vid förbud)
7. Att driva på stan nästan varje kväll (eller stå vid någon kiosk och "hänga")
8. Att ha samlag med stadig pojk-/flickvän
9. Att tala med skolläkaren om kamrat med knarkproblem (i avsikt att hjälpa honom/henne)
10. Att snatta (i butik eller varuhus)

E. Undersökningsgrupp

Undersökningsgruppen utgörs av Åk 8 i Örebro grundskolor, totalt c:a 1.100 elever. (Ej specialklasser p g a att bortfallet här var stort).

Uppgifterna om socialgruppstillhörigheten för dessa elever härrör från en föräldraenkät 1968, då de gick i Åk 6. P g a bortfallet saknar vi uppgifter för c:a 5 % av eleverna (Magnusson, D., Dunér, A. & Zetterblom, G., Anpassning, Beteende och Prestation, X, 1968). Sedan dess har också ett större antal elever från olika grannkommuner tillkommit under högstadiet. För dessa elever saknar vi uppgifter om socialgruppstillhörighet. Vid normenkäten förekom också ett visst bortfall p g a sjukdom etc., totalt c:a 5-6 %.

Såväl normskattningar som uppgifter om socialgruppstillhörigheten föreligger för c:a 75 % av totala elevantalet (Tabell I:2).

Tabell I:2. Populationen som ingår i studien av normer och social gruppering i Åk 8.

	Totala elevpopulationen vid normenkätens genomförande		Elevpopulation med både normskattningar och socialgruppsuppgifter	
	N		N	%
Flickor	562		424	75,5
Pojkar	560		412	73,6
Totalt	1.122		836	74,5

Med hänsyn till bortfallets storlek har vi i Tabell I:3 gjort en jämförelse mellan socialgruppsfördelningen i den här aktuella gruppen efter bortfall och socialgruppsfördelningen på basdata i Åk 6. Överensstämmelsen är helt tillfredsställande.

Tabell I:3. Jämförelse mellan socialgruppsfördelningen i basdata och i den här studerade gruppen.

a) Socialgruppsfördelningen i den aktuella studien efter bortfall

	I		II		III		Totalt
	N	%	N	%	N	%	N
Pojkar	39	9,5	160	38,8	213	51,7	412
Flickor	49	11,6	167	39,4	208	49,0	424
Totalt	88	10,5	327	39,1	421	50,4	836

b) Socialgruppsfördelningen i Åk 6 - basdata 1968

	I		II		III	
	N	%	N	%	N	%
Totalt	107	10,6	389	38,5	515	50,9

F. Förväntningar om socialgruppseffekter i tonårnormerna

Socialgruppseffekterna i Takalas (1965) finska undersökning av tonårsvärderingar visade sig negligerbara. Endast en tendens till något mera accepterande upplevelse av föräldravärderingarna bland pojkar i "grundklass" förelåg jämfört med dem i medelklassen. Takala söker till en del förklara resultaten med att undersökningen avsåg läroverksungdom, alltså en selegerad population.

Det är svårt att ställa upp några differentiella hypoteser angående socialgruppsdifferenser för de här studerade normområdena. Förändringarna inom det svenska samhället har gått mycket snabbt, och de socialgruppsbetingade effekter på värderingarna som hemmet har kan säkerligen neutraliseras och minska i skolmiljön. Vi har därför låtit denna del av undersökningen få en explorativ karaktär. Vad beträffar genomslagskraften av socialgruppseffekter i normer skulle man med tanke på dagens utjämningspolitik förvänta sig att effekten över lag skulle vara tydligast i den äldre generationen, och alltså klarast slår ut effekten av föräldrarnas normer. Dessutom att eventuella skillnader

SES-effekt på normer

ningen av föräldrarna (se del II:VII)

G. Bearbetningar

Vi har använt envägs variabler mellan socialgrupperna i de olika normområdena. Socialgrupper har sedan tidigare undersökning är signifikanstestningen tvås

a mellan social-
n enskilda so-
ersökning är

För varje beteende studerar vi ett stort antal signifikansprövningar

bevis få signifikanta skillnader.

Masssignifikansproblemet är alltså aktuell. För att till en del söka minska riskerna för slumpsignifikanser har vi enbart tolkat de resultat om bildar ett konsistent mönster, dvs där flera olika mått visar en liknande trend.

H. Resultat

1. Allmän översikt av signifikanta skillnader mellan socialgrupperna

Det mest frapperande när man studerar tabell I:4-7, där de signifikanta skillnaderna för de olika måtten sammanställts, är just avsaknaden av signifikanser. Dvs resultaten visar mycket få socialgruppskillnader i tonåringarnas normer. Med hänsyn till det stora antalet prövningar måste en del av de erhållna signifikanserna dessutom vara slumpfynd.

Detta resultat är intressant i sig, då det skulle kunna innebära att socialgruppseffekterna på normer av det här slaget är mycket begränsade, åtminstone i en stad som Örebro. I storstäder har kanske den sociala grupperingen mera markerat inflytande.

Tabell 1:1. Översikt av signifikanta skillnader mellan socialgrupperna i tonåringarnas egna värderingar resp. i deras perception av kamrat- och föräldravärderingar.

Värderingar	Pojkar				Flickor			
	Variansanal. över all	I - III	I - II	II - III	Variansanal. över all	I - III	I - II	II - III
<u>Egna värderingar</u>								
Fuska på skrivn. /förhör		(t=1,69) (p<.10)						
Skolka från skolan	(F=2,43) (p<.09)	(t=1,82) (p<.07)		(t=1,27) (p<.10)				
Dricka sig berusad					F=5,64 p<.005	t=2,55 p<.01		t=2,83 p<.005
<u>Perception av kamratvärderingar</u>								
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga				(t=1,72) (p<.09)				
Strunta i föräldraförbud				(t=1,62) (p<.11)		(t=1,67) (p<.10)		
Skolka från skolan				t=1,66 (p<.10)				
Dricka sig berusad					F=3,65 p<.03			t=2,68 p<.01
<u>Perception av föräldravärderingar</u>								
Tala m. skolläkare om kamrat med knarkproblem				(t=1,82) (p<.07)				

Tabell I:2.

Översikt av signifikanta skillnader mellan socialgrupperna i tonåringarnas egna handlingsintentioner i perception av kamraternas intentioner och i föräldrarnas förväntningar.

Beteendeintentioner	Pojkar				Flickor			
	Varians-anal. over all	I - III	I - II	II - III	Varians-anal. over all	I - III	I - II	II - III
<u>Egna intentioner</u>								
Snatta i butik/varuhus	F=5,10 p<.007	t=3,81 p<.005		t=2,48 p<.02				
Skolka från skolan	F=5,88 p<.003	t=2,96 p<.004	(p<.13)	t=2,43 p<.02				
Stanna ute sent på natten utan lov		t=1,61 (p<.11)						
Dricka sig berusad					F=3,25 p<.04	t=2,13 p<.04		t=1,96 p<.05
<u>Perception av kamratintentioner</u>								
Skolka från skolan	F=2,27 (p<.10)	t=2,11 p<.04						
Snatta i butik/varuhus				(t=1,72) (p<.09)				
Dricka sig berusad					F=3,10 p<.05			t=2,45 p<.02
<u>Perc. föräldraförv. på beteendet</u>								
Skolka från skolan	F=3,13 p<.05	(t=1,70) (p<.09)		t=2,22 p<.03				
Stanna ute sent på natten utan lov		t=1,75 (p<.09)						
Fuska på skrivn./förhör	(p<.12)	t=2,01 p<.05						
Dricka sig berusad						(t=1,66) (p=.10)		
Strunta i föräldraförbud	(p<.14)	t=1,95 p<.05						

Tabell I:3. Översikt av signifikanta skillnader mellan socialgrupperna i tonåringarnas perception av sanktionsstyrkan från kamrater och föräldrar vid olika "normbrott".

<u>Föräldrarnas perciperade sanktionsstyrka</u>	Pojkar				Flickor			
	Varians-anal. over all. prövn.	I - III	I - II	II - III	Varians-anal. over all. prövn.	I - III	I - II	II - III
Skolka från skolan	F=3,10 p<.05	(t=1,87) (p<.07)		t=2,13 p<.04				
Fuska på skrivn./förhör	F=9,10 p<.0003	t=2,94 p<.005		t=3,75 p<.0005				
Tala m. skolläkare om kamrat med knarkproblem	F=6,17 p<.003	t=3,14 p<.003	(p<.14)	t=2,30 p<.03	(p<.13)	(t=1,67) (p<.10)		p=.11 (t=1,62)
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	F=2,93 p<.05	(p<.14)		t=2,23 p<.03	F=4,14 p<.02	t=2,71 p<.01	t=2,74 p<.01	
Strunta i föräldraförbud					(F=2,68) (p<.07)	t=2,67 p<.01	t=2,20 p<.03	
<u>Kamraternas perciperade sanktionsstyrka</u>								
Pröva hasch				(t=2,05) (p<.05)				
Fuska på skrivn./förhör	(F=2,54) (p<.08)	(t=1,65) (p<.10)		(t=1,92) (p<.06)				
Dricka sig berusad					(F=2,32) (p<.10)			t=2,15 p<.04
Strunta i föräldraförbud								(t=1,71) (p<.09)
Skolka från skolan		(t=1,76) (p=.08)						

Tabell 1:4. Översikt av signifikanta skillnader mellan socialgrupperna vad gäller frekvens av rapporterade "normbrott".

Frekvens av rapporterade "normbrott"	Pojkar				Flickor			
	Varians-anal.över all.prövn.	I - III	I - II	II - III	Varians-anal.över all.prövn.	I - III	I - II	II - III
Stanna ute sent på natten u. lov	F=2,29) (p < .11)	t=2,05 p < .05			F=2,95 p < .05	t=2,75 p < .01	t=1,90 p < .06	
Skolka från skolan					(p < .12)	(t=1,60) (p < .11)		(t=1,73) (p < .09)
Driva på stan varje kväll / stå v. ngn kiosk o hänga	(p < .13)	t=2,02 p < .05	(t=1,56) (p < .12)		F=4,81 p < .01	t=2,79 p < .01	(p < .16)	t=2,11 p < .04
Snatta i butik/varuhus						(t=1,72) (p < .09)		
Dricka sig berusad					F=2,96 p < .05	(t=1,82) (p < .07)		t=2,07 p < .04
Strunta i föräldraförbud					(F=2,57) (p < .08)	t=2,40 p < .02		(t=1,56) (p < .12)

Något förenklat skulle man kunna läsa tabellerna I:4-7 så, att socialgrupps-effekterna är minst påtagliga i skattningen av värderingar, ökar något för handlingsintentioner och ytterligare något för sanktioner (dock främst för föräldrasanktioner). För flickornas del skiljer sig socialgrupperna också något vad gäller frekvens av rapporterade normbrott.

Socialgruppskillnaderna är klarare i föräldrasanktionerna än i kamraternas reaktioner vid normbrott. Detta anknyter till den tidigare diskussionen att man med en utjämningspolitik skulle se skillnaderna klarast hos den äldre generationen (här i perceptionen av denna generations normer). Effekterna tycks också bli klarare vid en större beteendeanknytning - och framför allt i sanktionsstyrkan vid normbrott.

Socialgruppskillnaderna vad gäller rapporterade egna "normbrott" är frekventast hos flickorna. Flickor från socialgrupp III rapporterar i allmänhet fler normbrott än flickor i socialgrupp I. Många har med Douvan & Adelson (1966) betonat att flickorna i mindre utsträckning revolterar mot föräldrarna och deras värderingar, normer etc. Man skulle här möjligen kunna tänka sig att eventuella socialgruppskillnader i föräldranormerna kan slå igenom kraftigare hos flickorna.

Vi frågade oss om det ändå fanns socialgruppsffekter i materialet, som inte kom fram vid denna testning för olika beteenden. Vi gjorde därför också en kombination av mått för egna värderingar och egna handlingsintentioner med skattningen av föräldravärderingen och föräldrarnas beteende-förväntningar. (Kamratmåten uteslöts, då deras socialgruppsstillhörighet är komplex.) Inte heller här fick vi dock en annan bild än vad som redan diskuterats.

2. Socialgruppskillnader i normer för vissa beteenden

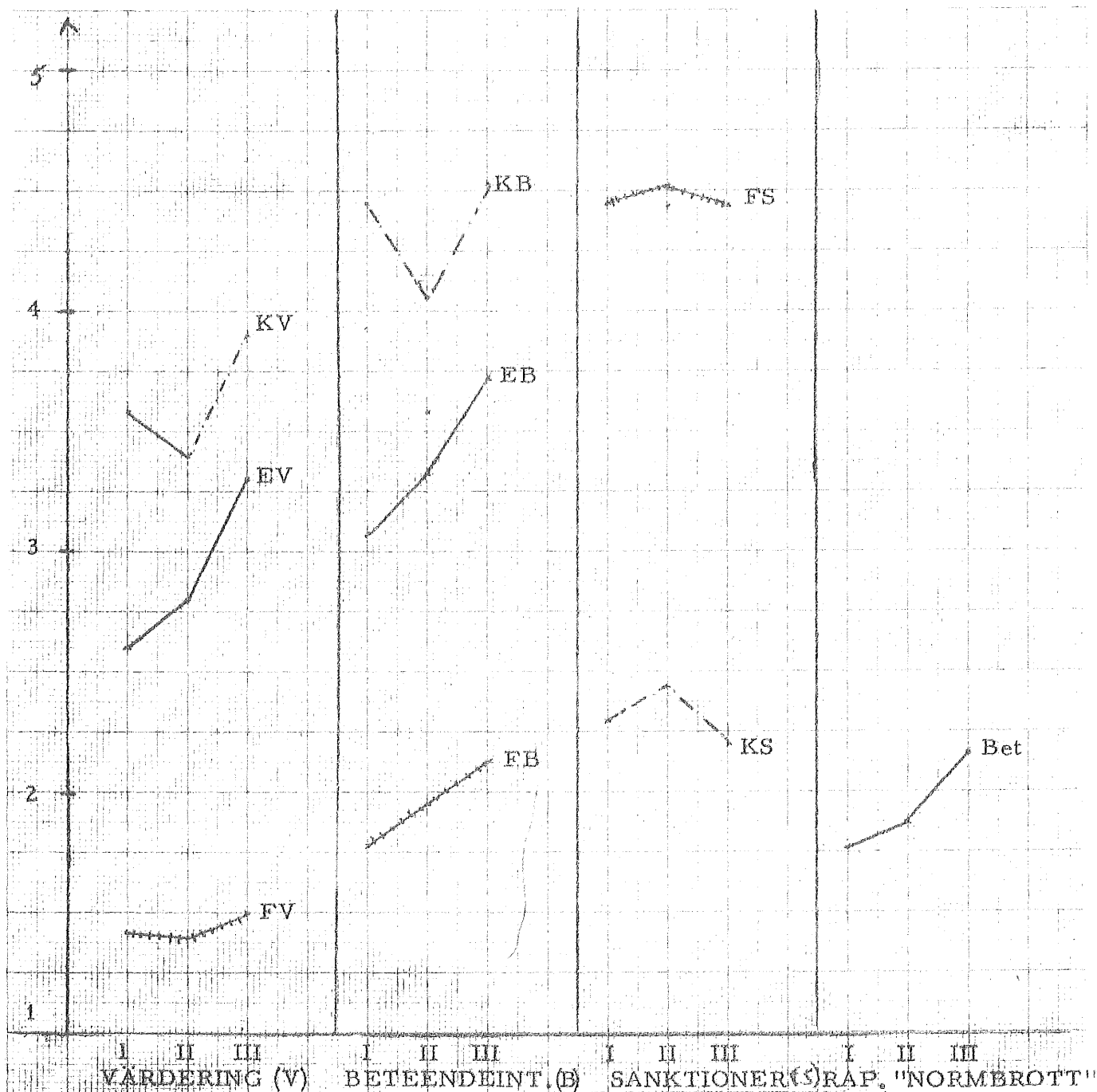
Socialgruppskillnaderna är små i det här aktuella materialet, men två av de studerade beteendena visar relativt genomgående socialgruppsdifferenser, nämligen skolk och alkoholberusning. Vi kommer därför att behandla dessa utförligare medan övriga beteenden kommenteras mera summariskt.

a. Alkoholberusning

För pojkarnas del finns genomgående inga socialgruppsdifferenser i materialet vad gäller alkoholberusning. De är däremot uttalade för flickornas del, där flickor i socialgrupp III tycks ha en mera accepterande inställning till alkoholkonsumtion och alkoholberusning än flickor i socialgrupp I framför allt.

Figur I:1.

Socialgruppskillnader för olika normaspekter på alkoholberusning. Flickor Åk 8.

Skala
 1 = väldigt dumt
 7 = helt okey

Skala
 1 = skulle absolut
 inte
 7 = skulle absolut

Skala
 1 = skulle säkert
 inte bry sig
 om det
 5 = skulle ogilla
 det mkt starkt

Skala
 1 = aldrig
 2 = 1 gång
 3 = 2-3 gånger
 4 = 4-10 gånger
 5 =>10 gånger

E = egna-
 K = kamrat-
 F = föräldra-

Den konventionella samhällssynen har inneburit strängare rollförväntningar på flickornas alkoholbeteende. Även om detta mönster luckrats upp i tonårskretsar, som vi tidigare visat, kan detta möjligen ändå ligga bakom att socialgruppskillnader uppträder just för flickorna. En sammanställning av skillnader i de olika måtten görs i tabell I:8.

Tabell I:8 Sammanställning av skillnader mellan socialgrupper med avseende på normer för alkoholberusning. Flickor Åk 8.

Värderingar (V)	Beteendeintentioner (B)	Sanktioner (S)	Rapporterade "normbrott"
E.V. $F=5,64$ $p<.005$	E.B. $F=3,25$ $p<.04$	F.S. ----	E.Ret. $F=2,96$ $p<.052$
I-III $p<.01$	I-III $p<.04$	K.S. $F=2,32$ $P<.10$	I-III $p<.07$
II-III $p<.005$	II-III $p<.05$	II-III $p<.04$	II-III $p<.04$
K.V. $F=3,65$ $p<.03$	K.B. $F=3,10$ $p<.05$		
II-III $p<.01$	II-III $p<.02$		
F.V. -----	F.B. -----		
	I-III $p<.10$		

E = Egna

K = Kamrater

F = Föräldrar

Figur I:1 ger en grafisk presentation av de i tabellen aktuella normskattningarna för alkoholberusning. Den visar att flickornas värdering av alkoholberusning blir mindre negativ i lägre socialgrupp och att handlingsintentionerna och rapporterade "normbrott" stiger.

Föräldrarna i lägre socialgrupp antas också förvänta sig en något större tendens till alkoholberusning hos sina döttrar, men denna trend är svag. Sanktionerna från föräldrahåll vid alkoholberusning tycks bli lika stränga oberoende av bakgrunden.

Kamratnormerna följer inte helt trenden för de egna normerna. Socialgrupp II percipierar strängast kamratnormer. Som framgår av figuren tycks flickorna i socialgrupp I vara de som upplever den starkaste diskrepansen mellan sina egna normer och kamraternas.

Sammanfattningsvis tycks flickor i socialgrupp III alltså möta ett mildare normklimat för alkoholkonsumtion än vad fallet är i högre socialgrupper med också egna mera accepterande normer. Underligt nog är föräldravärderingar och reaktioner däremot inte skilda för flickor med olika social bakgrund. Möjligen delvis en "takeffekt".

Det kanske återigen bör påpekas att vi för pojkarnas del inte fann några signifikanta skillnader vad gäller alkoholnormer.

b. Skolk

Vi konstaterar här att pojkar i socialgrupp III har mildare normer för skolk än de i socialgrupp I. För flickornas del finner vi däremot inga socialgruppskillnader.

Vi har tidigare visat att synen på skolk är annorlunda för flickornas del, då det där tycks komma in olika former av "föräldraaccepterad" hemma-
varo. En orsak till den ensidiga socialgruppseffekten skulle då kunna vara att den blir märkbar för det kön, där restriktionerna är mera markerade, alltså ett resonemang liknande det för alkoholdifferenserna.

Tabell I:9 ger en sammanställning av socialgruppskillnaderna med avseende på skolk för pojkar. Figur I:2 visar de olika skattningarna grafiskt.

Tabell I:9 Sammanställning av skillnader mellan socialgrupper med avseende på normer för skolk. Pojkar Åk 8

Värderingar (V)	Beteendeintentioner (B)	Sanktioner (S)	Rapporterade "normbrott"
E.V. <u>F=2,43</u> p<.09	E.B. <u>F=5,88</u> p<.003	F.S. <u>F=3,10</u> p<.05	Bet. -----
I-III p<.07	I-III p<.004	I-III p<.07	
II-III p<.10	II-III p<.02	II-III p<.04	
K.V. -----	K.B. <u>F=2,27</u> p<.10	K.S. -----	
II-III p<.10	I-III p<.04	I-III p<.08	
F.V. -----	F.B. <u>F=3,13</u> p<.05		
	I-III p<.09		
	II-III p<.03		

E = Egna

K = Kamrat

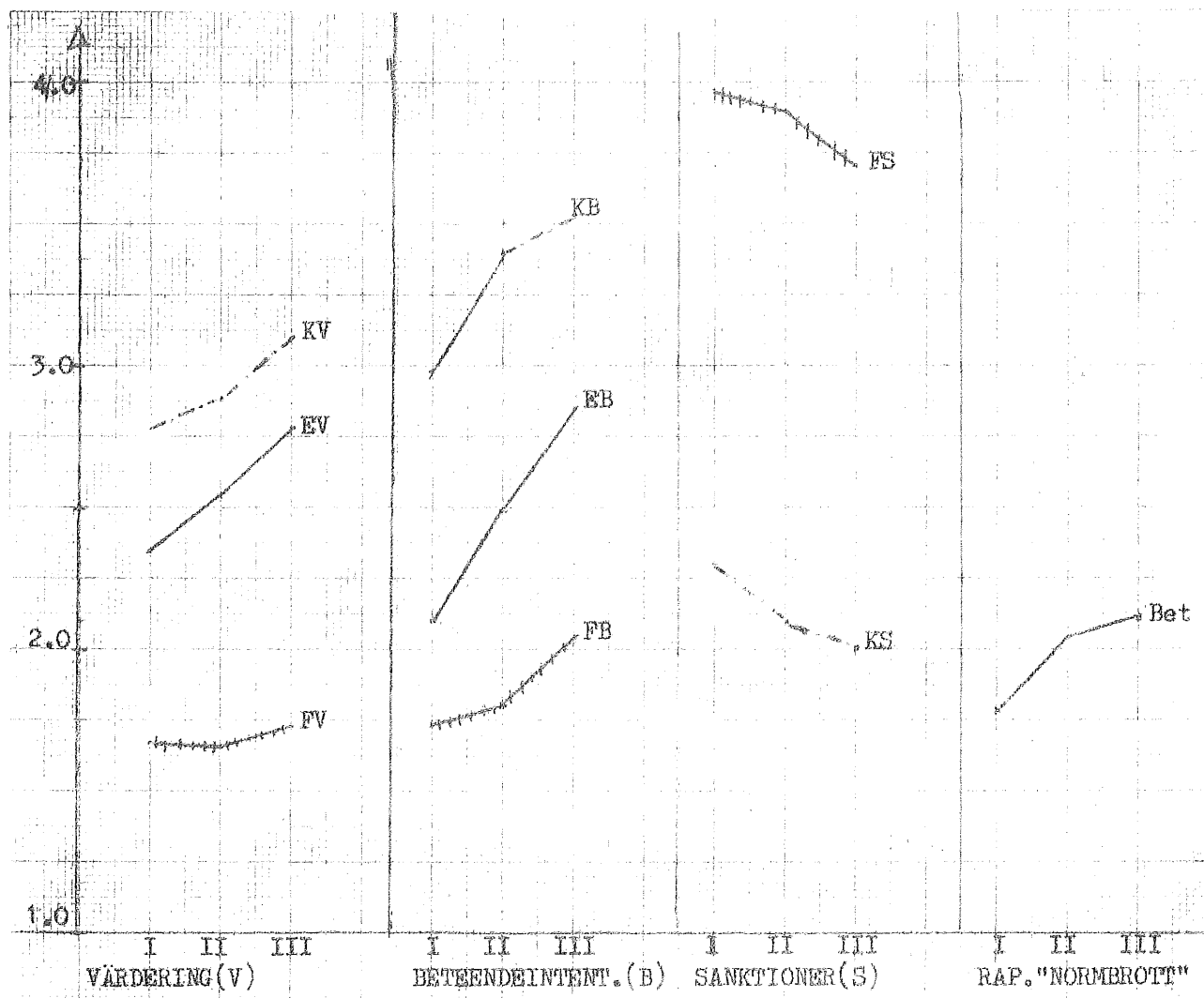
F = Föräldrar

Pojkarna i lägre socialgrupper har en mera accepterande värdering av skolk och de uppger också frekventare intentioner att skolka i frestande situationer än pojkar i högre socialgrupper. Föräldrarna i socialgrupp III antas förvänta sig större tendenser till skolk hos sönerna än övriga föräldrar. Sanktionerna för skolk är också mildare i lägre socialgrupper från föräldrarnas sida.

Trenden vad gäller de olika aspekterna av kamratnormer går i samma riktning även om skillnaderna här är mindre markerade.

Figur I:2. Socialgruppsskillnader för olika normaspekter på skolk.

Pojkar ,Åk 8.

Skala:
 1=väldigt dumt
 7=helt okey
 E = egna-
 K = kamrat-
 F = föräldra-

Skala:
 1=skulle absolut inte
 7=skulle absolut

Skala:
 1=skulle säkert inte bry sig om det
 7=skulle ogilla det mkt starkt

Skala:
 1= aldrig
 2= 1 gång
 3= 2-3 ggr
 4= 4-10 ggr
 5= > 10 ggr

För såväl skolk som alkoholberusning har gruppkillnaderna varit tydliga i egna värderingar och intentioner, medan kamratnormerna visat mindre utslag. Kamraternas sociala bakgrund kan ju också vara varierande. Föräldrarnas beteendeförväntningar skiljer sig för skolk, men däremot inte för alkoholberusning. Vår tanke att socialgruppskillnaderna skulle vara mest markerade i föräldramåtten får här alltså inte mycket stöd.

c. Övriga beteenden

Några andra beteenden visar en genomgående trend i flera mått, även om endast ett fåtal vinner signifikans, ex. stanna ute sent utan lov, och driva på stan på kvällarna. I båda dessa fall finns för såväl pojkar som flickor en trend mot större handlingsintentioner och frekventare "normbrott" när man rör sig från socialgrupp I mot socialgrupp III. Sanktionsstyrkan minskar också vad gäller att driva på stan.

De olika normaspekterna för fusk visar också för pojkarna en del socialgruppstrender med ökande föräldraförväntningar om normbrott och mindre sanktionsstyrka ju lägre socialgrupp.

Vad gäller attityder till sexuella frågor finner vi också en trend i värderingarna mot större acceptans i lägre socialgrupper, men denna når inte signifikans.

Socialgruppskillnaderna i materialet har alltså genomgående pekat mot mildare värdering, frekventare handlingsintentioner i lägre socialgrupper. Denna trend är inte utan undantag (se bilaga I-IX), men ändå så frekvent att man kan hysa vissa spekulationer om att svarsmönstren skulle kunna vara en bidragande orsak. Kanske är man i högre socialgrupper mera inställd på att försöka svara "socialt acceptabelt" etc.

I. Slutdiskussion

Vi finner genomgående få skillnader i de olika normaspekter vi undersökt som har samband med elevernas socialgruppsstillhörighet.

Resultatet kan naturligtvis orsakas av att socialgruppsindelningen är mindre lyckad. Denna indelning har dock tidigare använts med framgång inom Örebroprojektet.

Socialgrupp I är över lag liten i vårt material och medför kanske att "verkliga" skillnader mellan denna och övriga grupper kan vara svåra att upptäcka. Man skulle möjligen också vinna en del på att differentiera upp socialgrupp III efter de två ingående utbildningsnivåerna. Socialgrupp III är en stor och troligen heterogen grupp.

Man skulle alltså kunna tolka resultaten så att i en stad som Örebro är socialgruppseffekten i tonårsnormer av detta slag inte särskilt markerade. I vad mån resultaten kan generaliseras till andra städer beror naturligtvis på strukturelikhet etc. I storstadsregionerna är säkerligen den sociala differentieringseffekten mera märkbar.

De fall där vi funnit mera systematiska skillnader i de olika normaspekterna, är alltså främst alkoholberusning för flickornas del och skolk för pojkarnas. I båda fallen gäller det beteenden med könsrollsrelaterade skillnader i värderingar etc. Socialgruppseffekterna tycks uppträda för det kön, där normerna är strängast. Såväl alkoholberusning som skolk accepteras mera och handlingsintentionerna är mera markerade i lägre socialgrupper. En liknande men mindre stark trend kan iakttagas vad gäller att stanna ute sent på natten utan lov och för att driva på stan på kvällarna.

Data ger inte något starkt stöd för tanken att inflytandet av den sociala bakgrunden skulle vara mest påtagligt i skattningarna av föräldranormerna. En viss trend i denna riktning kan iakttagas för sanktionsstyrkan vid normbrott.

Socialgruppseffekterna tycks vara något mera markerade för flickornas del vad gäller rapporterade normbrott än för pojkarna. Någon liknande trend har dock inte kunnat iakttagas för varken värderingar, intentioner eller sanktioner, varför resultatet är svårtolkat.

Slutligen bör det påpekas ännu en gång att den socialgruppering som använts här bygger på föräldrarnas utbildningsbakgrund

KAP. II. TONÅRSNORMERNAS SAMBAND MED EN SPECIELL NORM- MILJÖ I HEMMET

A. Bakgrund

De religiösa normsystemen, och kanske speciellt de frikyrkliga, antas ofta skilja sig i vissa avseenden från de i samhället vanliga. De barn som växer upp i en frireligiös miljö kommer att från föräldrarna motta ett normsystem, som färgats av föräldrarnas religiösa engagemang. Vi ville därför undersöka i vad mån dessa elever skiljer sig från den totala elevpopulationen i sina värderingar och handlingsintentioner.

Örebro är ur denna synpunkt en mycket lämplig stad, då den är en av centralorterna för den frikyrkliga verksamheten i Sverige. Ca 7 000 personer i staden, motsvarande ca 8 % av befolkningen är medlemmar i någon frikyrklig rörelse.

B. Undersökningsgrupp och undersökningsinstrument

I november 1969 deltog samtliga elever i Åk 8 i Örebro grundskolor i en undersökning om tonårnormer. Eleverna besvarade en enkät med avseende på sina egna värderingar och upplevelse av kamrat och föräldravärderingarna för ett antal beteenden som är aktuella i tonårsperioden. Man skattade också sina och kamraternas handlingsintentioner i olika situationer och också föräldrarnas förväntningar på tonåringarnas beteende. Dessutom ingick frågor om sanktionsstyrkan från referensgrupperna föräldrar och lärare vid eventuella normbrott, liksom frågor om eleverna själva brutit om de aktuella normerna. De beteenden som studerades framgår av sid. 3. Bortfallet var mycket måttligt vid undersökningen och uppgick till totalt 5-6 %. (För en mer detaljerad beskrivning se del II:1).

En föräldraenkät från 1968, då de aktuella eleverna gick i Åk 6, innehåller bl a information om föräldrarnas religiösa engagemang. Det var här 64 elever (34 pojkar och 30 flickor) som hade ena eller båda föräldrarna engagerade i en frireligiös verksamhet. Naturligtvis kan ytterligare föräldrar vara frireligiöst förankrade - utan att ha angivit detta i föräldraenkäten.

Vår population avgränsas här dock av enkätsvaren.

Genom avflyttning under mellantiden, bortfall etc. förelåg normdata i Åk 8 för 53 av dessa elever (26 pojkar och 27 flickor), d v s för 82,8 % av den ursprungliga gruppen (bortfall 17,2 %). Dessa elever bildar alltså denna delundersökningsanalysgrupp.

C. Metod

Analysgruppen har jämförts med totalgruppens elever. Vi har gjort jämförelserna separat för pojkar och flickor. Socialgruppsfördelningen i analysgruppen avvek från den i totalgruppen, som framgår av tabell II:1. (Uppgifterna om socialgruppstillhörigheten härrör från 1968. Ett visst bortfall förekom i denna variabel och dessutom har in och utflyttningar medfört att den grupp, för vilken vi har såväl normskattningar och socialgruppsdata krympt. Se också kap I sid.3-4). Avvikelsen i socialgruppsfördelningen är speciellt kraftig för flickorna, där vi har en överrepresentation av högre socialgrupper. För pojkarnas del är socialgrupp I underrepresenterad till förmån för socialgrupp II. (Som framgår av tabellen tycks alltså elever i socialgrupp I med frireligiös bakgrund oftare vara flickor. Att tolka detta annat än som en slump är knappast möjligt.)

Antalet elever/socialgrupp är för få för att en jämförelse ska kunna ske för varje socialgrupp för sig. Med tanke på snedheten i socialgruppsbakgrund hos analysgruppen kunde vi inte direkt jämföra med totalgruppen. I stället har vi utnyttjat ett vägningsförfarande som korrigerar för snedheten. Vi har där utgått från de tre socialgruppernas separata värden i totalgruppen och vägt in dessa proportionerligt mot de socialgruppsförhållanden, som föreligger i analysgruppen.

Tabell II:1 Jämförelse mellan total- och analysgruppens socialgrupps-tillhörighet

		Elever i soc.gr. I		Elever i soc.gr. II		Elever i soc.gr. III		Totalt
		N	%	N	%	N	%	N
Pojkar	Totalgruppen	39	9,5	160	38,8	213	51,7	412
	Analysgruppen	1	3,8	12	46,2	13	50,0	26
Flickor	Totalgruppen	49	11,6	167	39,4	208	49,0	424
	Analysgruppen	7	25,9	15	55,5	5	18,5	27

(För socialgruppsindelningens principer se kap I)

Grupperna har jämförts i sina skattningar i de olika normvariablerna i Normenkät 1969. Formeln för ett sanpelt draget ur en population utan återläggning har utnyttjats för att studera skillnaderna mellan analys och totalgrupp, och vi får här z-värden.

D. Tidigare undersökningar av effekter av en religiös hemmiljö

Förväntningarna om skillnader i en frireligiös och en icke - frireligiös miljö byggde på allmänna antaganden. Vi ville ha möjlighet att specificera förväntningarna och gick därför till några tidigare undersökningar.

I ett tidigare skede av Örebroprojektet gjordes en undersökning av elever från frikyrkliga hem (Magnusson, D., Dunér, A. & Beckne, R. 1967). Intresset var då centrerat runt frågan om det förelåg ett samband mellan rollkonflikter, som kan uppstå för barn med speciella normsystem i hemmet, och barnens skolanpassning. Man hade hypotesen att rollkonflikterna för eleverna från frireligiösa hem skulle leda till sämre skolanpassning. Eleverna från frireligiösa hem jämfördes med en grupp utan specifika normsystem i hemmet, som matchats för ålder, kön och socialgrupp. Man undersökte skillnaden i kamratskattningar, självskattningar och lärarskattningar för elever i Åk 3, 6 och 8.

Undersökningen visade en tendens till undervärdering av sig själv i den frikyrkliga gruppen, men mycket få av skillnaderna var signifikanta. För den årskurs, som vi här är intresserade av (Åk 8), var skillnaderna mellan grupperna över lag små. De knappa skillnader som förelåg i kamratskattningarna försvann helt i Åk 8 och vid lärarskattningarna blev antalet signifikanta skillnader inte fler än väntat på en masssignifikanssituationen.

Resultaten är alltså magra, men detta är knappast oväntat. Man utgick från antagandet om en normkonflikt utan att undersöka i vad mån eleverna över huvud taget upplever en sådan (det kan först den aktuella undersökningen ge information om) och man antog att denna skulle leda till dålig anpassning. Den frikyrkliga hemmiljön kan sannolikt i vissa fall innebära risk för en rollkonflikt, men det är säkerligen inte nödvändigt. Hur den enskilde eleven sedan löser denna konflikt varierar troligen, men att eleverna över lag skulle få sämre kamratrelationer, självuppfattning och lärarskattningar är knappast troligt, vilket undersökningen också visade.

Undersökningar kring religionens roll för normer och etiskt beteende etc. har ofta givit motsägande resultat. Gustavsson (1965) refererar här några amerikanska undersökningar. Wattenberg (Se Gustavsson) fann ex. att aktiva kyrkobesökare visade mindre tendens till brottsliga handlingar medan Middleton & Wright (Se Gustavsson) rapporterar att vissa ungdomar med grava anpassningsstörningar skulle ha en starkt religiöst färgad hemmiljö. Andra undersökningar har inte alls funnit dessa eller andra samband mellan religiositet och etiskt beteende.

Om man fokuserar intresset runt normer, är det uppenbart att religionen inte bara kan leda till rollkonflikter för individen i samhället utan att den också samspelar med andra sociala system som familjens och skolans påverkan i många avseenden. Gustavsson (1965) gjorde 1958 en undersökning där ett amerikanskt "moraltest" (från Havighurst & Taba, 1949) prövades i svensk miljö. Han fann där ex. föga skillnader mellan religiösa och icke-religiösa personer.

De frireligiösa normerna skiljer sig från de i samhället gängse kanske främst vad gäller alkohol, föräktenskapliga förbindelser och ibland även dans etc. beroende på samfund. G. Karlsson (1964) gjorde i början av 60-talet en undersökning av föräktenskapliga förbindelser bland folkhögskolestuderande. Han valde dels skolor med religiös ledning och dels sådana med politisk bakgrund. Hans resultat bekräftade i hög grad antagandet ovan angående differentiella normer i religiösa och icke-religiösa miljöer vad gäller sexuella relationer utanför äktenskapet. Eleverna vid de religiöst förankrade skolorna hade i signifikant mindre utsträckning haft föräktenskapliga förbindelser och dessutom fann han ett starkt negativt samband mellan frekvensen av kyrkobesök och föräktenskapliga förbindelser.

När Karlsson (1965) gjorde om undersökningen efter 5 år fann han en klar ökning i frekvensen av utomäktenskapliga förbindelser. Denna ökning var störst för kvinnornas del. Inom de religiösa skolorna var också ökningen större än vid de politiska. Under dessa 5 år i början av 60-talet hade alltså en markant förändring ägt rum vad gäller förhållningssättet på den sexuella fronten, och denna förändring blev mest märkbar inom de tidigare mycket restriktiva religiösa miljöerna.

Middleton & Putney (1962) har gjort ett försök att förklara de ofta motsägande resultaten på detta område genom en distinktion mellan olika typer av normer som anknyter till diskussionen ovan. De anser att man måste

skilja på asketiska normer och sociala normer. De sociala normerna förbjuder sålunda handlingar som är skadliga för den sociala gemenskapen och dessa skulle delas av religiösa och icke-religiösa personer. Asketiska normer däremot innebär ett påbud om avhållsamhet från olika sensuella njutningar och härleds ur en asketisk religiös tradition. De har därför hypotesen att de skillnader man kan finna mellan troende och icke-troende gäller vissa områden och är mera en produkt av skillnader i normer för det specifika området än en skillnad i bakomliggande "normstränghet". Middleton & Putney frågade medelklassstudenter i åldern 17-22 år om deras engagemang i och värdering av olika antiasketiska handlingar (ex. alkoholkonsumtion, sexuella förbindelser, hasardspel etc.) och olika antisociala handlingar (ex. snatteri, slagsmål, fusk etc.). De fann i enlighet med sin hypotes att troende oftare ansåg de anti-asketiska handlingarna oriktiga och engagerade sig mera sällan i sådana handlingar. Däremot fann de inga skillnader vad gäller attityden till och engagemanget i olika antisociala handlingar.

E. Hypoteser om skillnader i normer i en grupp elever med frireligiös bakgrund och en allmän elevgrupp

Middleton & Putneys distinktion av olika normer anknyter till den diskussion vi förde på sid 14 . Vi ansluter oss i våra hypoteser helt till denna linje.

a) A s k e t i s k a n o r m e r

Hypotes: Elever med en frireligiös hemmiljö antas ha strängare egna värderingar och färre handlingsintentioner inför beteenden som regleras av ~~asketiska~~ asketiska normer än elever utan denna bakgrund. De antas här också uppleva föräldranormerna och föräldrarnas sanktioner som strängare, ha färre egna normbrott etc. Möjligen gäller detta även kamratnormerna även om det är mindre troligt på den heterogena bakgrund dessa kan ha.

b. S o c i a l a n o r m e r

I sociala normer antas analys och totalgruppen inte skilja sig åt.

Bland de beteenden som studeras i Normenkät 1969 har vi några som klart hänförs till den asketiska normsektorn (Dricka sig berusad och Samlag med pojk-/flickvän) medan övriga mera kan hänföras till "sociala normer".

Hypotesen innebär alltså att såväl flickor som pojkar i den frireligiösa gruppen antas ha strängare normskattningar för frågan om att dricka sig berusad och ha samlag än totalgruppen, men inte för övriga frågor.

(Tyvärr har vi för samlagsfrågan bara möjlighet att delvis belysa hypoteserna då frågan utgått ur enkätens beteendeintensionsdel.)

F. Resultat

Medelvärde och spridning i de olika normvariablerna för analysgruppen framgår av bilaga X - XII.

1. Sociala normer

De normer som hänförts till den sociala normsektorn snarare än till den asketiska är följande: skolka från skolan, fuska på en skrivning/förhör, stanna ute sent på natten utan lov, strunta i föräldraförbud, pröva hasch, snatta i butik/varuhus, tala med skolläkaren om kamrat med knarkproblem och driva på stan varje kväll.

Enligt hypotesen skulle vi inte finna några signifikanta skillnader mellan analys och totalgruppen vad gäller sociala normer, eftersom den religiösa hemmiljöns inflytande här inte skulle skilja sig från en mera sekulariserad. Så blev inte heller fallet, som framgår av tabell II:2. Vi finner inte några konsistenta skillnader i någon av de värderings-, intentions-, sanktions- och beteendeaspekter vi studerat.

Tabell II:2 visar situationen genomsnittligt över 7 olika "sociala normer" (tala med skolläkaren ingår ej här, då riktningen för denna fråga är motsatt - se Del II).

För varje enskilt beteende har vi studerat 9 olika aspekter (totalt 72 jämförelser/kön). Vi har endast funnit få (3 st. osystematiska) signifikanta gruppkillnader, vilket inte är mera än förväntat vid masssignifikanssituationer.

Tabell II:2. Sammanställning av medeltalen i totalgruppen och i analysgruppen för sociala normer. (Totalgruppsvärdet sammanvägt från socialgruppsmedeltalen i proportion till socialgruppsbakgrunden i analysgruppen.) (Tala med skolläkaren ingår ej.)

	Pojkar		Flickor	
	M _{tot}	M _{analys}	M _{tot}	M _{analys}
Egna värderingar	2,62	2,61	2,54	2,66
Perc. Kamratvärderingar	3,05	3,31	2,96	3,21
Perc. Föräldravärderingar	1,67	1,61	1,62	1,79
Egna handlingsintentioner	3,01	2,81	2,93	2,84
Perc. Kamratintentioner	3,62	3,59	3,58	3,68
Perc. Föräldraförväntningar på bet.	2,28	2,10	2,31	2,14
Perc. Föräldrasanktioner	3,91	4,08	3,69	3,94
Perc. Kamratsanktioner	2,34	2,30	2,50	2,52
Rapporterade "normbrott"	2,02	1,92	1,81	1,82

2. Asketiska normer

Vi har som nämnts huvudsakligen två beteenden i den aktuella enkäten i denna kategori: dricka sig berusad och samlag med pojk-/flickvän.

Vi hade här hypotesen att analysgruppen skulle ha strängare egna normer och uppleva strängare föräldranormer och ev. även något strängare kamratnormer än totalgruppen i övrigt.

a. Samlag

Av Karlssons(1964, 1965) undersökningar på folkhögskolor framgick att han mellan 1960-1965 kunde konstatera en klart ökande frekvens av utomäktenskapliga förbindelser. Denna trend var starkast i tidigare restriktiva miljöer, som ex. de frireligiösa. Den mycket klara skillnaden i frekvensen av utomäktenskapliga förbindelser i religiösa och icke-religiösa miljöer 1960 hade alltså blivit mindre skarp mot mitten av 60-talet. Sannolikt har den liberalisering av attityder man kan ana bakom hans resultat också fortsatt. När vi studerar attityderna ytterligare 5 år senare bland elever i grundskolan finner vi fortfarande vissa skillnader i attityden till sexuella relationer för elever från en frireligiös hemmiljö i jämförelse med totalgruppen, men dessa är inte så starka.

Flickor från en frireligiös hemmiljö har över lag strängare egna värderingar av samlag mellan tonåringar än vad totalgruppen har, medan det bara är för föräldravärderingarna man finner en skillnad hos pojkarna (tabell II:3). Detta är sannolikt en följd av det könsrollsrelaterade starkare trycket på flickor jämfört med pojkarna på den sexuella sidan. För flickornas del bekräftade alltså vår hypotes mycket klart.

Tabell II:3. Skillnader mellan analys- och totalgruppen i värdering av samlag i tonåren.

	Flickor	Pojkar
Egna värderingar	z = 2,20 p < .02	-
Skattade kamratvärderingar	z = 1,67 p < .05	-
Skattade föräldravärderingar	z = 2,21 p < .02	z = 2,22 p < .02

Att föräldravärderingarna gnomgående upplevs som strängare i den frireligiösa gruppen stöder vår hypotes att asketiska normer ska vara strängare i en religiös miljö.

Trenden är för flickornas del mindre klar för de skattade kamratvärderingarna, vilket är logiskt, med tanke på att dessa kanske i mindre utsträckning kommer från samma miljö. Hos pojkarna når de inte ens signifikans.

Från en undersökning några månader efter normenkäten (Hultberg, 1971) finns data om flickornas sexuella erfarenhet. Av de 27 flickorna ur den frireligiösa gruppen finns data för 26 st. Resultatet visar att endast en av 25, dvs 4 % av flickorna i den frireligiösa gruppen har haft samlag medan motsvarande siffra för totalgruppen är 22 %, ($\chi^2 = 4,76$ p < .05). Resultatet stöder vår hypotes om ett strängare normklimat och färre "normbrott" vid asketiska normer för en frireligiös grupp. Om detta gäller på handlingsplanet också för pojkarna kan vi tyvärr inte konstatera.

b. Alkoholberusning

Vi hade här hypotesen att analysgruppen över lag skulle ha strängare egna normer än totalgruppen och också uppleva föräldranormerna som strängare. Genom selektivt kamraturval kan man tänka sig en effekt också i kamratnormerna, men denna är mindre klar.

Att inte använda alkoholhaltiga drycker är kanske en norm man börjar släppa på i frireligiösa miljöer, men att bruka alkohol i sådan utsträckning att man blir berusad är naturligtvis en annan sak. Att vi fortfarande har stränga normer mot sådant i frireligiösa miljöer framgår av tabell II:4.

Tabell II:4. Skillnader mellan analys- och totalgruppen i olika aspekter vad gäller alkoholberusning.

	Flickor	Pojkar
Egna värderingar	z = 1,33	z = 2,34 p < .01
Skattade kamratvärderingar	—	z = 1,14
Skattade föräldravärderingar	—	—
Egna handlingsintentioner	z = 2,19 p < .02	z = 2,07 p < .02
Skattade kamratintentioner	—	—
Skattade föräldraförväntn. på tonårsbeteen.	—	z = 2,35 p < .01
Skattad sanktionsstyrka från föräldrarna	z = 2,26 p < .02	z = 1,78 p < .05
Skattad sanktionsstyrka från kamraterna	—	—
Rapporterade "normbrott"	z = 1,97 p < .03	z = 2,49 p < .05

För både pojkar och flickor finner vi färre rapporterade "normbrott" i den frireligiösa gruppen vilket stöder vår hypotes. Man är också i analysgruppen över lag inställd på strängare sanktioner från föräldrahåll vid eventuella normbrott, vilket stämmer väl med de uppställda hypoteserna. Man har också mindre egna intentioner att dricka sig berusad i en frestande situation än vad fallet är i totalgruppen. Flickorna i analysgruppen visar hela tiden en trend mot strängare värderingar, mindre föräldraförväntningar etc., men dessa når inte signifikans. Inverkan av strängare normer blir möjligen klarare för pojkarnas del, där acceptansen annars är större. Pojkar med frireligiös bakgrund har signifikant strängare egna värderingar av alkoholberusning och de anger också att föräldrarna mindre ofta förväntar sig normbrott än vad fallet är i totalgruppen.

Föräldravärderingen av alkoholberusning skattas över lag så sträng att eventuella skillnader här blir mindre märkbar. En sådan skillnad skulle man annars förväntat utifrån våra hypoteser. Att vi ej får några signifikanta skillnader i kamratvärderingar, kamratintentioner eller kamratsanktioner är knappast oväntat, då referensgrupperna på kamratsidan inte alls måste ha samma bakgrund som analysgruppen.

G. Slutdiskussion

Undersökningen visar att det är väsentligt att särskilja olika typer av normer, när man diskuterar inflytandet av en frireligiös bakgrundsmiljö. Vi fann för olika sociala normer inte annat än slumpmässiga skillnader mellan analys- och totalgruppen.

I asketiska normer, som för alkoholberusning och sexuella relationer, finner vi däremot konsistenta skillnader med strängare normer i en grupp elever från frireligiös hemmiljö jämfört med totalgruppens elever. Genomslagskraften tycks här vara kraftigast för flickornas del vad gäller sexuella relationer och för pojkarnas del för alkohol.

LITTERATURLISTA (Del IV)

- Bronfenbrenner, U. Socialization and Social class through time and space. I Prohansky, H. & Seidenberg, B. Basic Studies in Social Psychology. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1966.
- Douvan, E. & Adelson, J. The adolescent experience. New York: Wiley, 1966.
- Karlsson, G. Sexuella vanor och attityder bland folkhögskoleelever. Sociologisk Forskning, 1, 1964.
- Karlsson, G. Sexualundersökning bland folkhögskoleelever - en replikation. Sociologisk Forskning, 2, 1965.
- Gustavsson, B. Religionssociologi. Stockholm: Scandinavian University Books, 1965.
- Hultberg, K. Normalbeteende eller symptom? En studie av anpassningskritiska beteenden hos tonårsflickor. Stockholm, 1971
- Magnusson, D., Duner, A. & Beckne, R. Anpassning, Beteende och Prestation - Örebroprojektet. Några undersökningar med utgångspunkt från bakgrundsvariabler. Nr VI. Stockholm, 1967.
- Magnusson, D., Duner, A. & Zetterblom, G. Anpassning, Beteende och Prestation, nr X, Stockholm, 1968.
- Middleton, R. & Putney, S. Religion, Normative standards and behavior. Sociometry, 25, 1962.
- Takala, A. Socialistuminnen ja yksilön henkinen kasvu. Rep. Inst. of Education, nr 12, University of Jyväskylä, 1965.

Bilagorna finns sammanställda i en särskild del.

BILAGOR ALLMÄN DEL OCH DEL I.

Bilaga 1. Lista E (Egna värderingar)

Bilaga 2. a) En tonårssituation

b) Sammanställning av situationsbeskrivningar

Bilaga 3. Enkätfrågorna

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
3	8	4	3	4	3	1											

LISTA E

Här är det meningen att du ska tala om vad **DU SJÄLV** tycker.

1 Jag tycker att det är

väldigt dumt	dumt	ganska dumt	inte fullt okey	ganska okey	okey	helt okey	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	19

att fuska på en skrivning eller ett förhör

2 Jag tycker att det är

väldigt dumt	dumt	ganska dumt	inte fullt okey	ganska okey	okey	helt okey	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	20

att pröva hasch

3 Jag tycker att det är

väldigt dumt	dumt	ganska dumt	inte fullt okey	ganska okey	okey	helt okey	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	21

att stanna ute sent på natten utan lov

4 Jag tycker att det är

väldigt dumt	dumt	ganska dumt	inte fullt okey	ganska okey	okey	helt okey	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	22

att skolka från skolan

5 Jag tycker att det är

väldigt dumt	dumt	ganska dumt	inte fullt okey	ganska okey	okey	helt okey	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	23

att dricka sig berusad (på öl, vin eller sprit)

6 Jag tycker att det är

väldigt dumt	dumt	ganska dumt	inte fullt okey	ganska okey	okey	helt okey	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	24

att ha samlag med flick-/pojkvän

6

Agneta har en god vän i klassen som använder knark. Agneta är orolig för henne och anser att hon borde få hjälp att bryta sitt missbruk, men kamraten vill inte söka hjälp. Agneta tvekar om hon ska tala med skolläkaren/skolsköterskan om sin kamrat.

1. Om dina kamrater hamnade i Agnetas situation, vad tror du dom skulle göra?

Mina kamrater

skulle absolut inte	skulle troligen inte	skulle kanske inte	är jag osäker på om dom skulle	skulle kanske	skulle troligen	skulle absolut	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	33

tala med skolläkaren/skolsköterskan

2. Vad tror du att du i själva verket skulle göra i Agnetas situation?

Jag

skulle absolut inte	skulle troligen inte	skulle kanske inte	är osäker om jag skulle	skulle kanske	skulle troligen	skulle absolut	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	34

tala med skolläkaren/skolsköterskan

3. Vad tror dina föräldrar att du skulle göra i Agnetas situation?

Mina föräldrar tror nog att

jag säkert inte skulle	jag troligen inte skulle	jag kanske inte skulle	det är osäkert om jag skulle	jag kanske skulle	jag troligen skulle	jag absolut skulle	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	35

tala med skolläkaren/skolsköterskan

4. Om du hade talat med skolläkaren och det hade blivit känt, hur tror du dina föräldrar och dina andra kamrater skulle reagera?

	säkert inte bry sig om det	nog inte bry sig om det	Osäkert hur dom skulle reagera	ogilla det ganska starkt	ogilla det mycket starkt	
Mina föräldrar skulle	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	36
Mina kamrater skulle	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	37

5. Har det hänt att du talat med skolläkaren/skolsköterskan om någon kamrat med knarkproblem?

38

Aldrig	☐ 1
1 gång	☐ 2
2—3 gånger	☐ 3
4—10 gånger	☐ 4
mer än 10 gånger	☐ 5

Bilaga 2 b. Sammanställning av de olika situationsbeskrivningarna för flickor. (Pojkversionen har bara namnen utbytta till pojkvarianter.)

1. Gun är inne på ett varuhus och vandrar mellan diskarna. Hon har inga pengar men är väldigt gottsugen. Det ligger en hel disk med gott alldeles oskyddat och hon är frestad att ta en påse och snatta.
2. Anita har själv aldrig provat hasch. En dag träffar hon några kamrater på stan som berättar att dom har skaffat hasch. Dom frågar om hon vill pröva men hon är tveksam.
3. På vägen till skolan träffar Monika några kamrater som är lediga och som vill att dom allihop ska hitta på något kul. Monika är verkligen frestad att strunta i skolan och skolka.
4. Birgitta ska vara inne en viss tid på vardagskvällar. En kväll träffar hon några kamrater på stan som planerar en tripp ut på landet, men dom ska inte komma hem förrän mycket sent. Birgitta är frestad att åka med, men hon tvekar om hon ska stanna ute så sent utan lov.
5. Dom ska ha skrivning men Gunilla har inte hunnit läsa. Det är viktigt för Gunilla att hon klarar sig bra. Hon har en lapp med anteckningar med sig. Hon tvekar om hon ska ta upp lappen och fuska.
6. Agneta har en god vän i klassen som använder knark. Agneta är orolig för henne och anser att hon borde få hjälp att bryta sitt missbruk, men kamraten vill inte söka hjälp. Agneta tvekar om hon ska tala med skolläkaren/skolsköterskan om sin kamrat.
7. Inger träffar några kamrater en kväll och dom har mängder av öl och vin. Hon har aldrig varit berusad men de andra dricker stora mängder. Hon känner sig litet yr och är rädd att hon ska dricka så mycket att hon blir berusad.
8. Kristina kamrater brukar driva på stan varje kväll. Dom brukar stå i ett gathörn (vid kiosken) och prata eller sitta på ett kondis. Kristina brukar vara med ibland men det har blivit allt oftare. Hon vill inte svika gänget, men tvekar inför att "driva på stan" varje kväll.
9. Lenas föräldrar har förbjudit henne att gå på föräldrafria skivor. Hon är bjuden på en och vill absolut gå. Alla hennes kamrater ska gå men hon är tveksam om hon ska strunta i föräldrarnas förbud.

Och nu allra sist är det meningen att du ska svara på några litet annorlunda frågor. Tänk inte för länge på varje fråga utan svara snabbt!

1. Får du lätt samvetskval om du gjort något som du tycker är fel?

63

- Väldigt lätt 1
 Ganska lätt 2
 Ibland lätt, ibland inte 3
 Inte så lätt 4
 Inte alls lätt 5

2. Känner du dig mer eller mindre mogen än dina klasskamrater?

64

- Mycket mera mogen 1
 Något mera mogen 2
 Ungefär som de flesta 3
 Inte riktigt så mogen ännu 4
 Inte alls så mogen ännu 5

3. Har du aldrig någonsin varit arg på någon människa?

65

- Nej, aldrig 1
 Jo, ibland 2
 Jo, rätt ofta 3

4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?

66

- Mycket viktigt 1
 Ganska viktigt 2
 Ibland viktigt, ibland inte 3
 Inte så viktigt 4
 Inte alls viktigt 5

5. Om du en gång själv ska uppfostra barn, tror du då att du kommer att uppfostra dom som dina föräldrar gjort med dig?

67

- Kommer att uppfostra dom strängare 1
 Kommer att uppfostra dom ungefär likadant 2
 Kommer att uppfostra dom mindre strängt 3
 Något annat? Vad då? 4

6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?

68

- Samma åsikter om nästan allt 1
 Samma åsikter om ganska mycket 2
 Samma åsikter ibland 3
 Sällan samma åsikter 4

7. Tror du att du oftare än dina kamrater tänker på om du gör rätt eller fel?

69

- Mycket oftare än kamraterna 1
 Oftare än kamraterna 2
 Ungefär lika ofta 3
 Mera sällan än kamraterna 4
 Mycket mera sällan än kamraterna 5

8. Är dina föräldrar rädda för att du ska göra något eller några av följande saker? (OBS! Ett kryss på varje rad)

Är dom rädda för

Ja Nej

- att du inte ska klara skolan 1 2 **70**
 att du ska börja röka hasch 1 2 **71**
 att du ska få dåliga kamrater 1 2 **72**
 att du ska börja dricka 1 2 **73**
 att du ska åka fast för polisen 1 2 **74**

9. Känner du dig annorlunda än dina jämnåriga?

- Ja Nej
 1 2 **75**

Om du svarat ja: Tycker du det är roligt att vara annorlunda?

- Ja Nej
 1 2 **76**

På vilket sätt känner du dig annorlunda?

77

- Har en annan religiös inställning. Vilken? 1
 Sysslar med andra saker på fritiden. Vad då? 2
 Är mera romantisk 3
 Är mera politiskt intresserad 4
 Har en annan syn på livet. Hur då? 5
 Något annat? Kan du förklara litet närmare 6

19. Tillhör du något gäng?

Ja Nej
 1 2 41

Om du svarat ja: Vilka är med i gänget?

42

Bara flickor 1
Bara pojkar 2
Både pojkar och flickor 3
Vad brukar ni göra när ni träffas?
.....
Hur gamla är dom i allmänhet i ditt gäng?

20. Vad är orsaken till att du i allmänhet inte bryter mot regler?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	
a) Risken för upptäckt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	43
b) Rädslan för straff	☐ 1	☐ 2	☐ 3	44
c) Att inte göra föräldrarna ledsna	☐ 1	☐ 2	☐ 3	45
d) Att det inte är »rätt»	☐ 1	☐ 2	☐ 3	46

21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?

47

Mycket bra 1
Ganska bra 2
Ibland bra, ibland dåligt 3
Ganska dåligt 4
Väldigt dåligt 5

22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?

48

Väldigt ofta 1
Ganska ofta 2
Ibland 3
Någon enstaka gång 4
Nästan aldrig 5

23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler och förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?

49

Väldigt ofta 1
Ganska ofta 2
Ibland 3
Någon enstaka gång 4
Nästan aldrig 5

24. Har du aldrig någonsin brutit mot en regel?

50

Nej, aldrig 1
Jo, ibland 2
Jo, rätt ofta 3

25. Känner du dig populär bland kamrater?

51

Mycket 1
Ganska mycket 2
Som dom flesta 3
Inte särskilt 4
Knappast alls 5

26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst? — Kamrater eller föräldrar?

52

Kamraterna förstår mig bäst 1
Kamraterna förstår mig något bättre 2
Kamrater och föräldrar förstår mig ungefär lika bra 3
Föräldrarna förstår mig något bättre 4
Föräldrarna förstår mig bäst 5

27. Är du ofta arg på dina föräldrar?

Mamma Pappa
53 54

Väldigt ofta	☐ 1	☐ 1
Ganska ofta	☐ 2	☐ 2
Ibland	☐ 3	☐ 3
Någon enstaka gång	☐ 4	☐ 4
Nästan aldrig	☐ 5	☐ 5

28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?

55

Nästan aldrig 1
Någon enstaka gång 2
Ibland 3
Ganska ofta 4
Väldigt ofta 5

29. Och till sist en samvetsfråga: Hur pass ärligt har du svarat på frågorna i den här undersökningen?

56

Har svarat helt ärligt 1
Har svarat ganska ärligt 2
Har inte svarat ärligt 3

Tack för att du ville vara med!

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR FÖR DEL II

- Bilaga 1. Lista E (Egna värderingar)
- Bilaga 2. a) En tonårssituation
b) Sammanställning av situationsbeskrivningar
- Bilaga 3. Enkätfrågorna
- Bilaga 1-3 se allmänna delen.
- Bilaga 4. Genomsnittliga värderingar för 10 olika beteenden i Åk 7-9. Egna värderingar, perciperade kamrat- och föräldravärderingar.
- Bilaga 5. Genomsnittliga handlingsintentioner för 9 olika beteenden i Åk 7-9. Egna- och kamraternas intentioner samt föräldrarnas beteendeförväntningar.
- Bilaga 6. Svarsfördelningar för egna värderingar. Åk 8.
a) flickor b) pojkar
- Bilaga 7. Svarsfördelningar för perception av kamratvärderingar. Åk 8.
a) flickor b) pojkar
- Bilaga 8. Svarsfördelningar för perception av föräldravärderingar. Åk 8.
a) flickor b) pojkar
- Bilaga 9. Svarsfördelningar för egna handlingsintentioner. Åk 8.
a) flickor b) pojkar
- Bilaga 10. Svarsfördelningar för perception av kamraternas handlingsintentioner. Åk 8.
a) flickor b) pojkar
- Bilaga 11. Svarsfördelningar för perception av föräldrarnas beteendeförväntningar. Åk 8.
a) flickor b) pojkar
- Bilaga 12. a) Perception av föräldrarnas sanktionsstyrka för olika beteenden i Åk 7-9.
b) Perception av kamraternas sanktionsstyrka för olika beteenden i Åk 7-9.

Värderat beteende	Kön	Egen värdering(M)			Kamratvärdering(M)			Föräldravärdering(M)		
		Åk 7	Åk 8	Åk 9	Åk 7	Åk 8	Åk 9	Åk 7	Åk 8	Åk 9
Fuska på en skrivning/ förhör	P	2,37	2,45	2,59	2,92	3,02	3,00	1,83	1,75	1,72
	F	2,53	2,49	2,32	3,13	3,00	2,60	1,80	1,85	1,68
Pröva hasch	P	1,29	1,28	1,76	1,43	1,47	1,95	1,11	1,07	1,14
	F	1,23	1,40	1,90	1,52	1,62	1,96	1,06	1,10	1,18
Stanna ute sent på natten utan lov	P	2,98	3,31	3,60	3,43	3,84	4,13	2,05	1,98	2,30
	F	2,46	2,95	3,14	3,21	3,44	3,60	1,59	1,78	1,97
Skolka från skolan	P	2,70	2,63	2,97	2,91	2,95	3,30	1,85	1,70	1,90
	F	2,68	2,65	3,17	3,16	3,03	3,23	1,72	1,84	2,14
Dricka sig berusad	P	2,68	3,08	4,02	3,01	3,66	4,50	1,44	1,42	1,83
	F	2,39	3,00	3,46	3,03	3,62	4,05	1,38	1,48	1,68
Ha samlag med pojk/ flickvän	P	—*	4,46	5,66	—*	4,60	5,89	—*	2,82	3,64
	F	—*	4,10	5,30	—*	4,08	5,35	—*	2,43	3,33
Snatta i butik/ varuhus	P	1,86	1,83	1,91	2,32	2,29	2,16	1,17	1,17	1,14
	F	1,63	1,49	1,36	1,97	1,78	1,59	1,09	1,10	1,12
Tala med skolläkaren	P	5,83	5,61	5,67	5,40	5,38	5,48	5,92	6,04	6,13
	F	5,70	5,81	5,71	5,22	5,51	5,43	6,11	6,15	6,16
Strunta i föräldraförbud	P	2,81	3,24	3,62	3,41	3,66	4,12	1,88	1,82	1,90
	F	2,93	3,25	3,33	3,55	3,74	3,87	1,74	1,83	1,83
Driva på stan varje kväll/ stå vid ngn kiosk och hänga	P	3,52	3,38	3,42	4,18	3,96	4,02	2,16	2,18	2,35
	F	3,59	3,55	3,52	4,18	4,15	3,84	2,09	2,22	2,26

* Frågan ingår ej för åk 7.

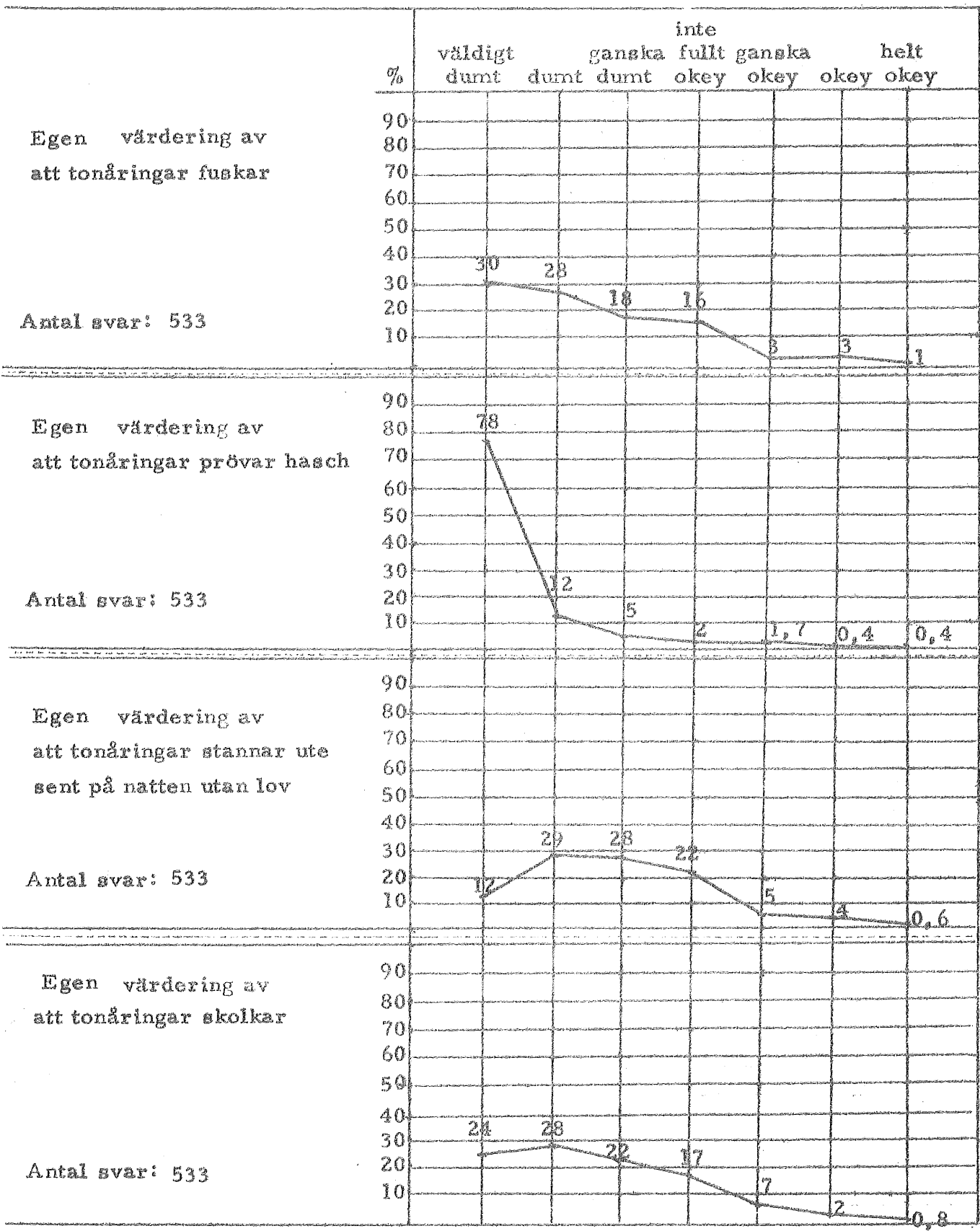
Bilaga 4. De genomsnittliga värderingarna för 10 olika beteden i olika årskurser och för olika kön. Egna värderingar, perciperade kamrat- och föräldravärderingar.

Värderat beteende	Kön	Egen intention (M)			Kamratintention (M)			Föräldraförväntning (M)		
		Åk 7	Åk 8	Åk 9	Åk 7	Åk 8	Åk 9	Åk 7	Åk 8	Åk 9
Fuska på en skrivning/ förhör	P	3.46	3.73	3.86	4.10	4.25	4.47	2.48	2.57	2.50
	F	3.56	3.56	3.92	4.27	4.11	4.14	2.05	2.65	2.91
Pröva hasch	P	1.43	1.50	1.89	2.17	2.05	2.37	1.36	1.32	1.60
	F	1.57	1.70	2.32	2.38	2.20	2.55	1.42	1.39	1.80
Stanna ute sent på natten utan lov	P	3.17	3.41	3.94	3.97	3.94	4.52	2.63	2.73	3.19
	F	2.92	3.26	3.69	3.87	3.93	4.27	2.41	2.75	3.18
Skolka från skolan	P	2.70	2.66	3.08	3.67	3.50	3.93	2.03	1.92	2.24
	F	2.67	2.91	3.67	3.79	3.75	4.16	2.02	2.17	2.71
Dricka sig berusad	P	3.46	3.71	4.41	4.06	4.33	5.04	2.05	2.27	2.47
	F	2.78	3.49	3.98	3.91	4.28	4.62	1.82	2.04	2.47
Snatta i butik/ varuhus	P	2.11	2.01	2.04	3.35	3.03	3.09	1.50	1.46	1.47
	F	1.63	1.59	1.73	2.82	2.53	2.36	1.28	1.31	1.30
Tala med skolläkaren	P	4.97	4.54	4.40	4.45	4.22	4.04	5.04	4.82	4.65
	F	5.18	5.02	4.88	4.46	4.70	4.39	4.88	5.01	4.94
Strunta i föräldraförbud	P	4.12	4.44	4.99	4.45	4.68	5.15	3.10	3.16	3.38
	F	3.79	4.43	5.06	4.46	4.74	5.07	2.78	3.21	3.60
Driva på stan varje kväll/ stå vid ngn kiosk och hänga	P	3.28	3.05	3.16	4.02	3.81	3.79	2.69	2.57	2.71
	F	3.22	3.37	2.94	4.19	4.00	3.48	2.68	2.86	2.78

De genomsnittliga betendeintentionerna för
9 olika beteenden i årskurs 7 - 9 för olika
kön, egna och kamratintentioner samt för-
äldrarnas betende förväntningar.

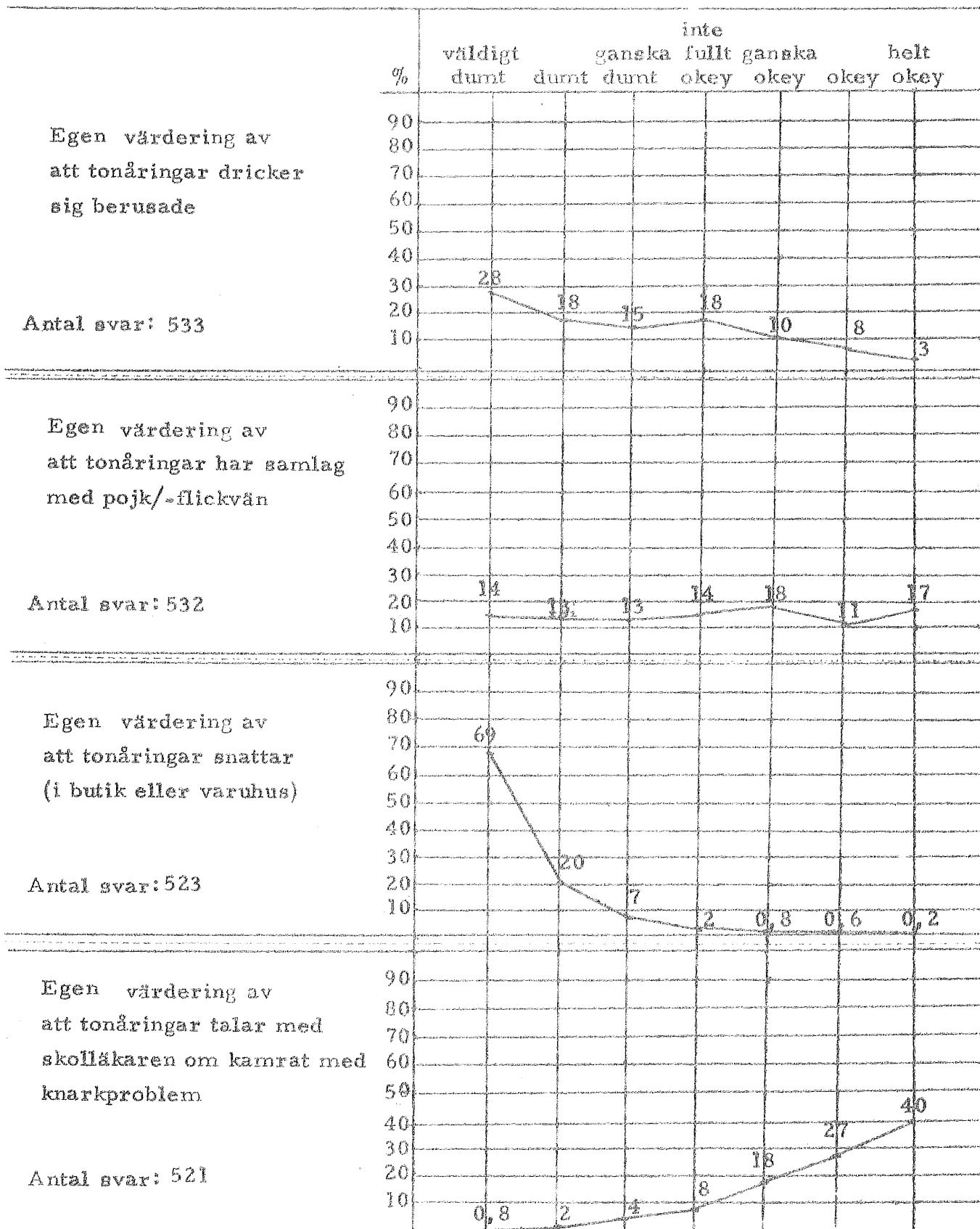
Bilaga 6 a. Tonåringarnas egna värderingar.

Kön: Flickor Årskurs 8

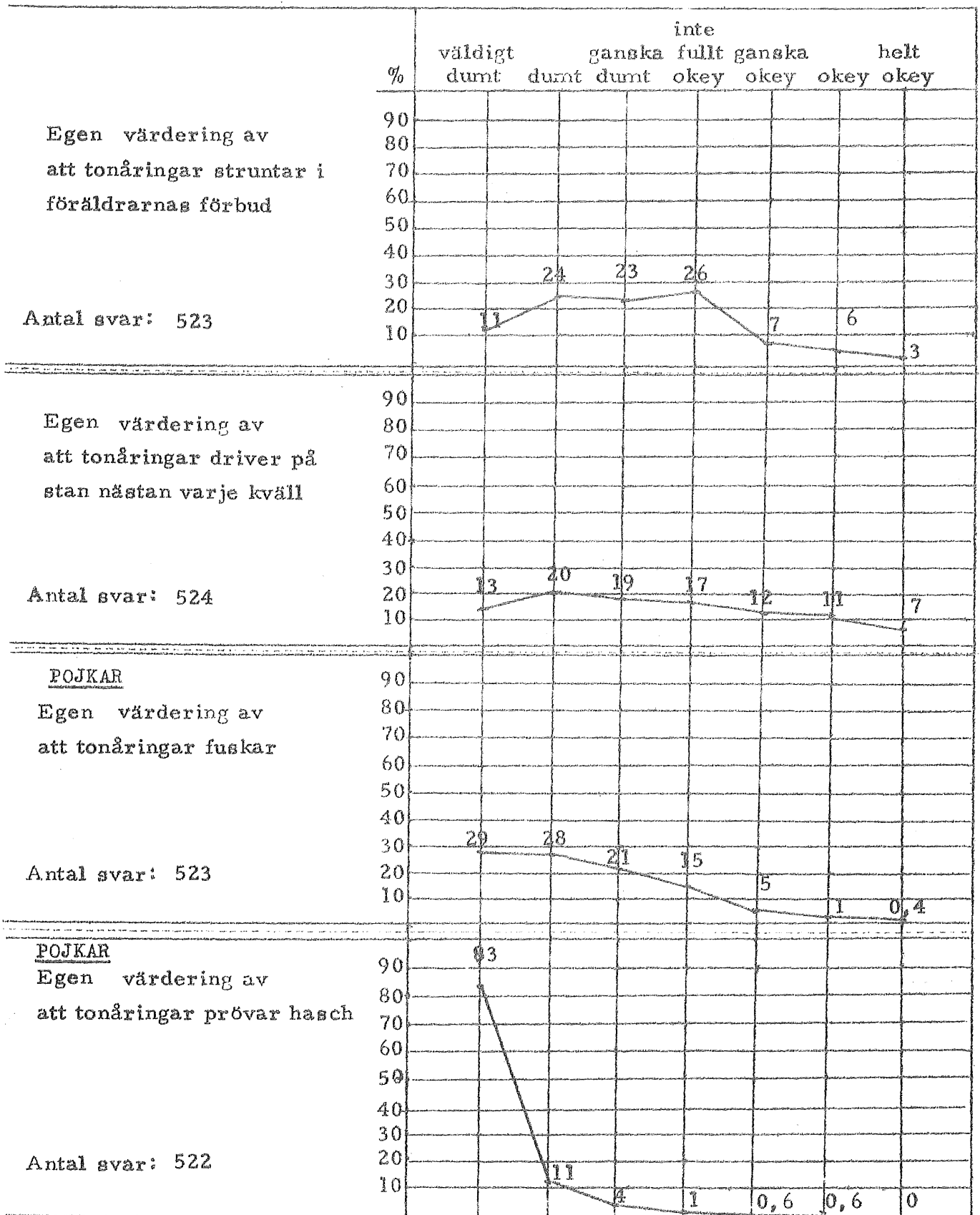
Bilaga 6 a. Tonåringarnas egna värderingar.

Kön: Flickor Årskurs 8

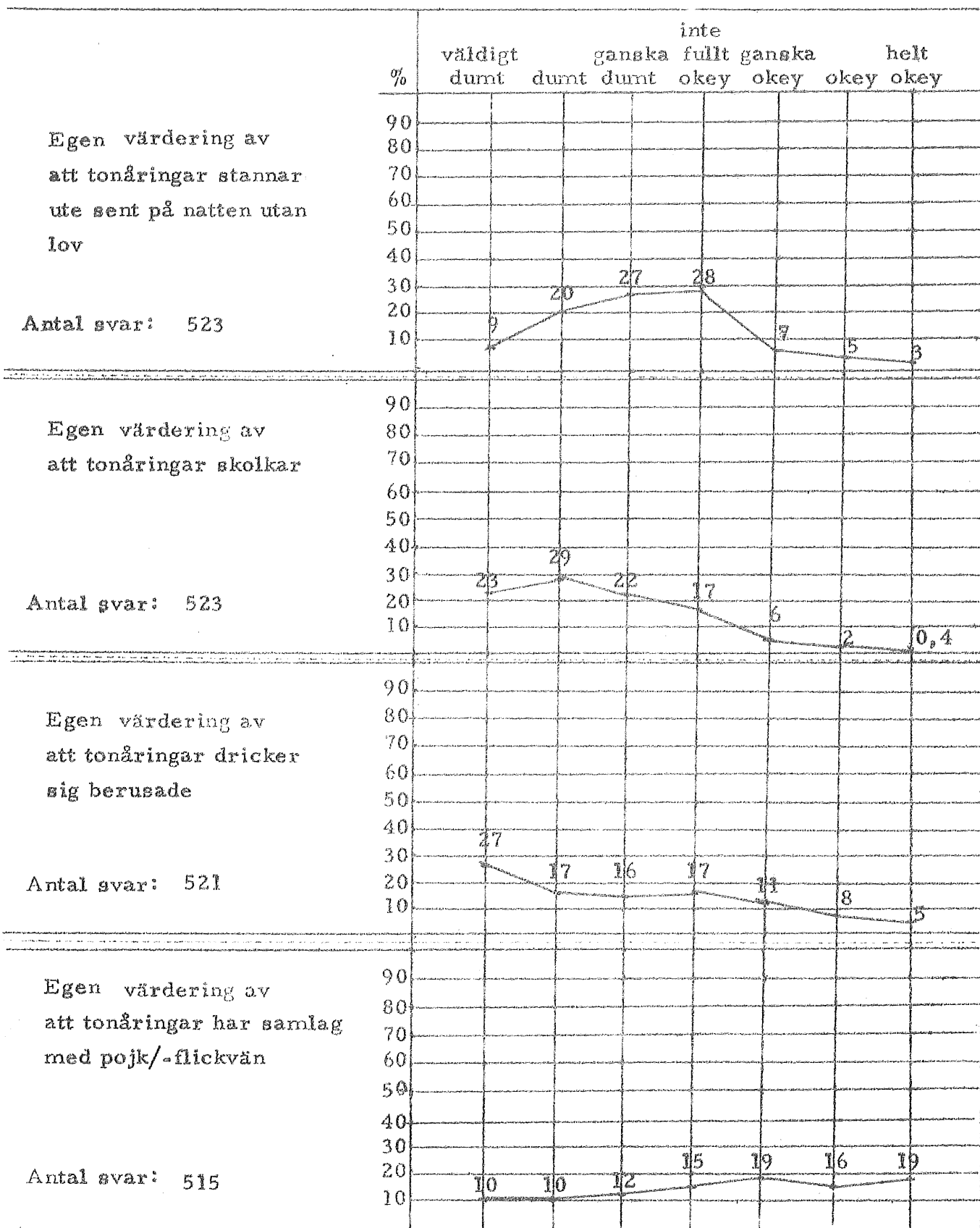
Bilaga 6 a-b. Tonåringarnas egna värderingar.

Kön: Flickor Årskurs 8
Pojkar

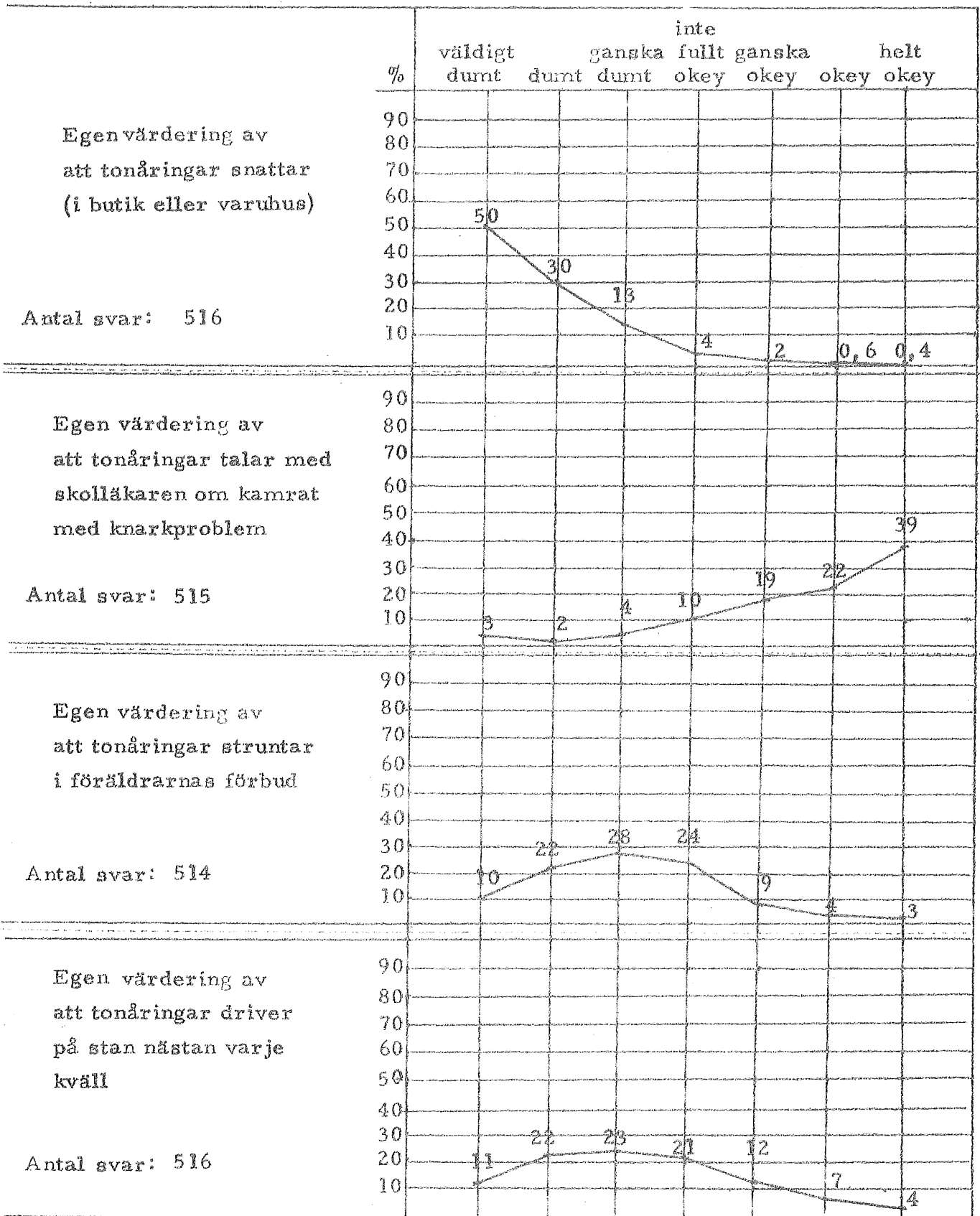
Bilaga 6 B. Tonåringarnas egna värderingar.

Kön: Pojkar Årskurs 8

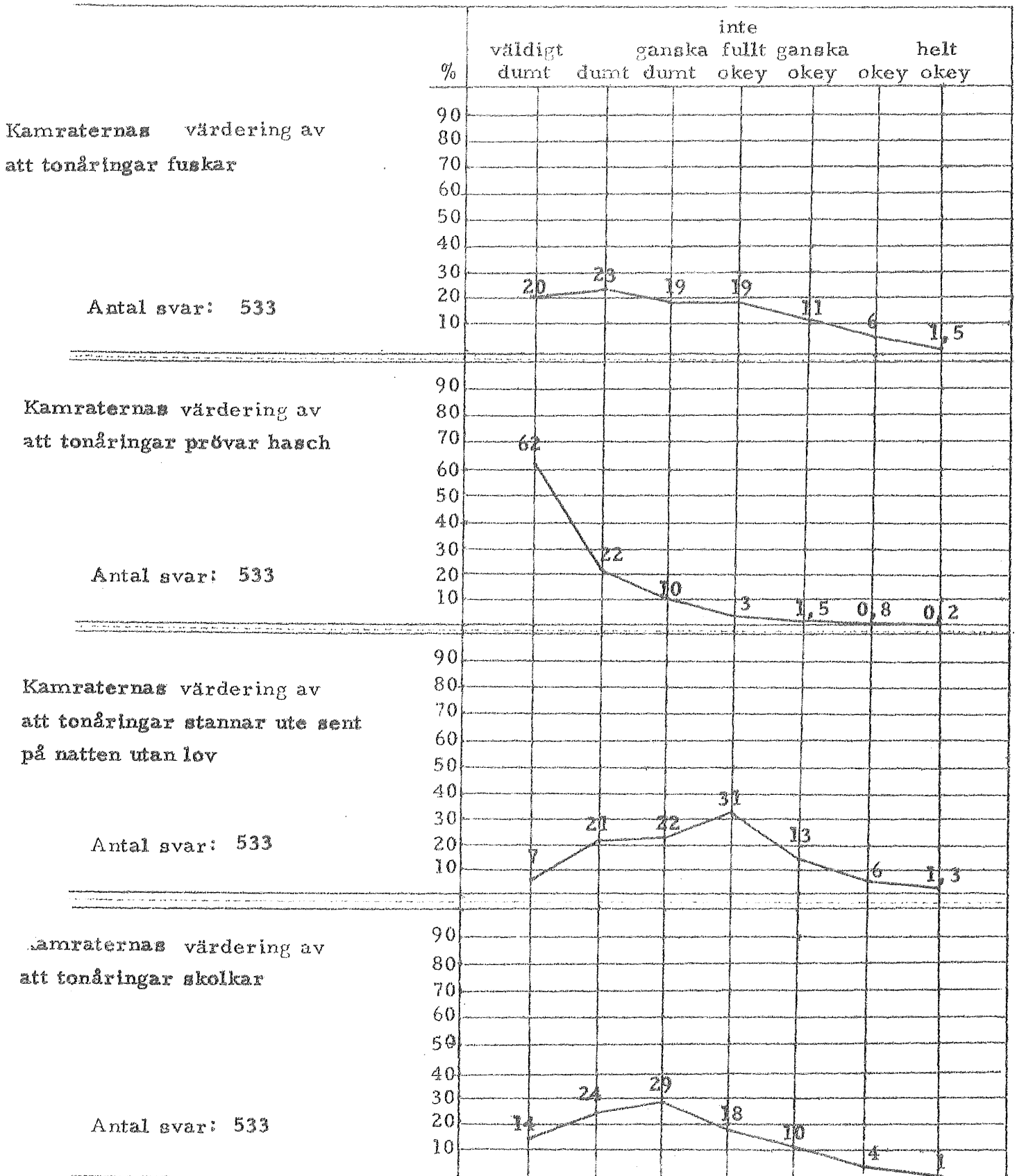
Bilaga 6 b. Tonåringarnas egna värderingar.

Kön: Pojkar Årskurs 8

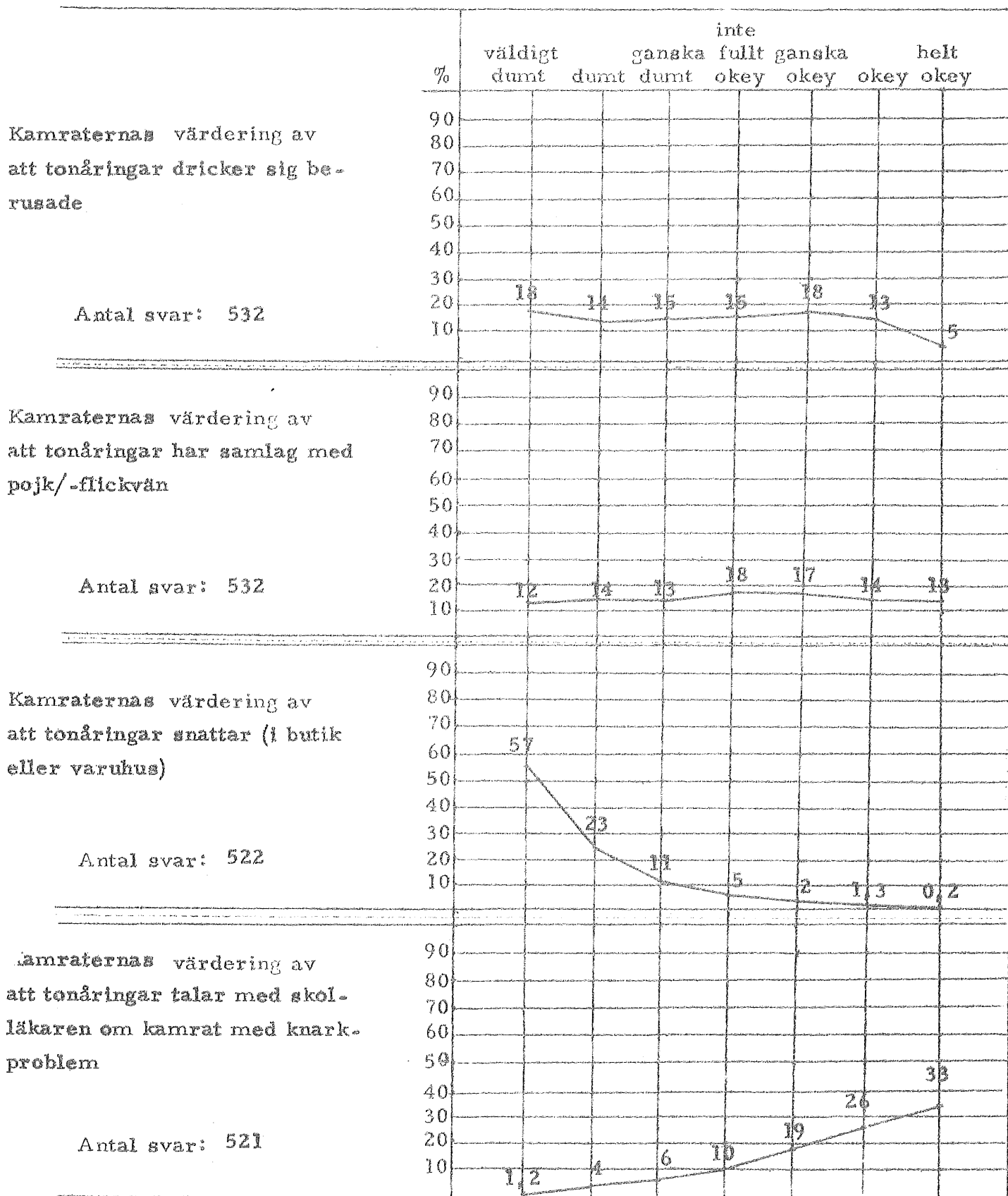
Bilaga 7 a. Tonåringarnas perception av kamratvärderingarna.

Kön: Flickor Årskurs 8

Bilaga 7 a. Tonåringarnas perception av kamratvärderingarna.

Kön: Flickor Årskurs 8

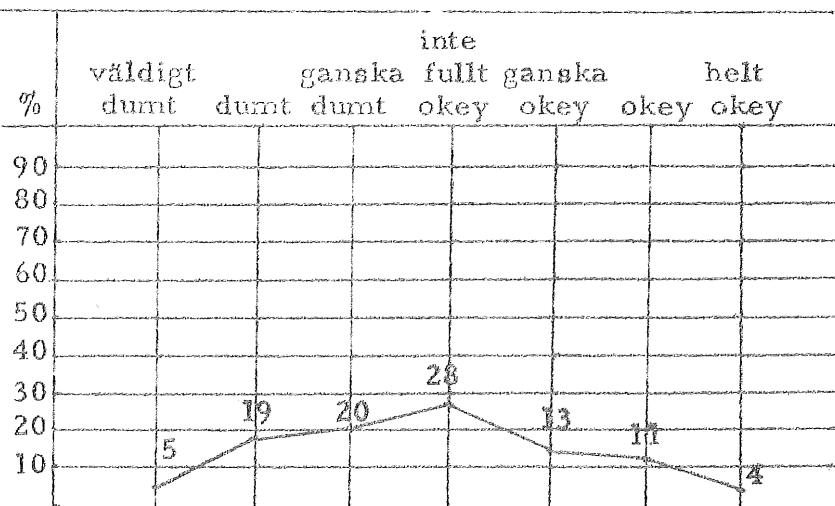

Bilaga 7 a-b. Tonåringarnas perception av kamratvärderingarna.

Kön: Flickor Årskurs 8
Pojkar

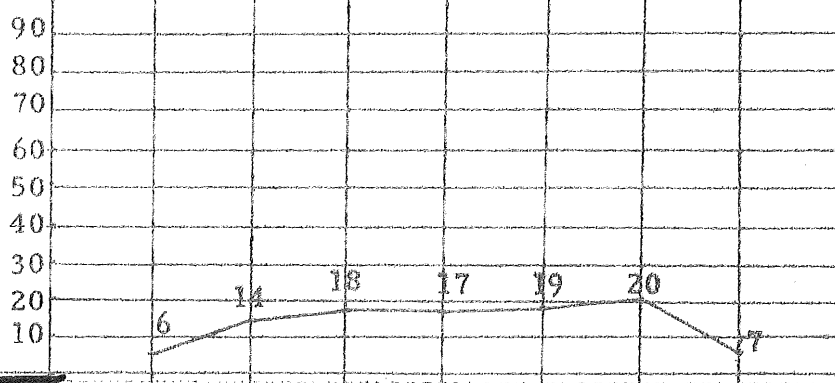
Kamraternas värdering av
att tonåringar struntar i för-
äldraförbud

Antal svar: 524

Kamraternas värdering av
att tonåringar driver på stan
nästan varje kväll

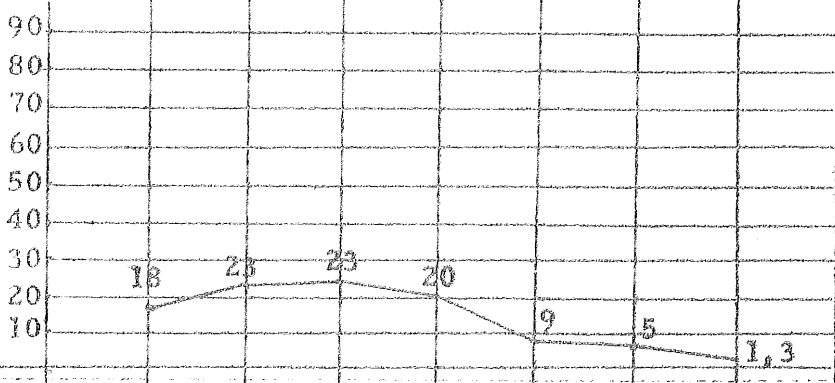
Antal svar: 522

POJKAR

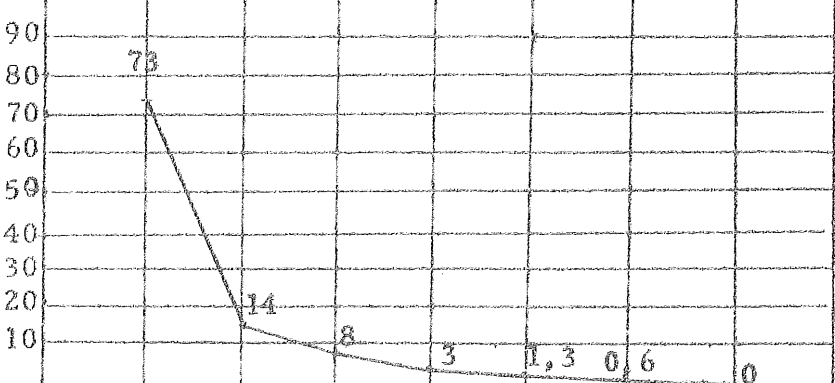
Kamraternas värdering av
att tonåringar fuskar

Antal svar: 522

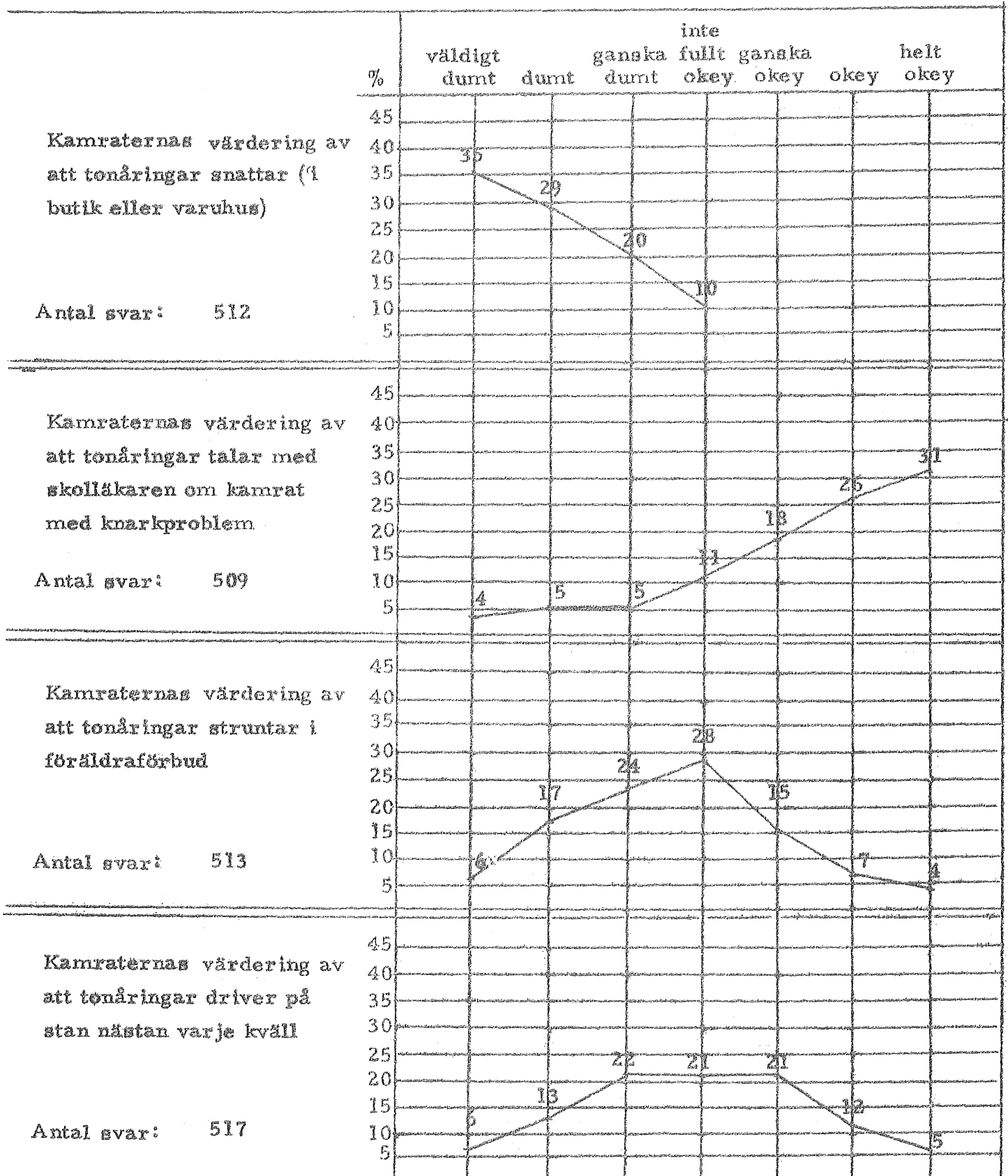
Kamraternas värdering av
att tonåringar prövar hasch

Antal svar: 524

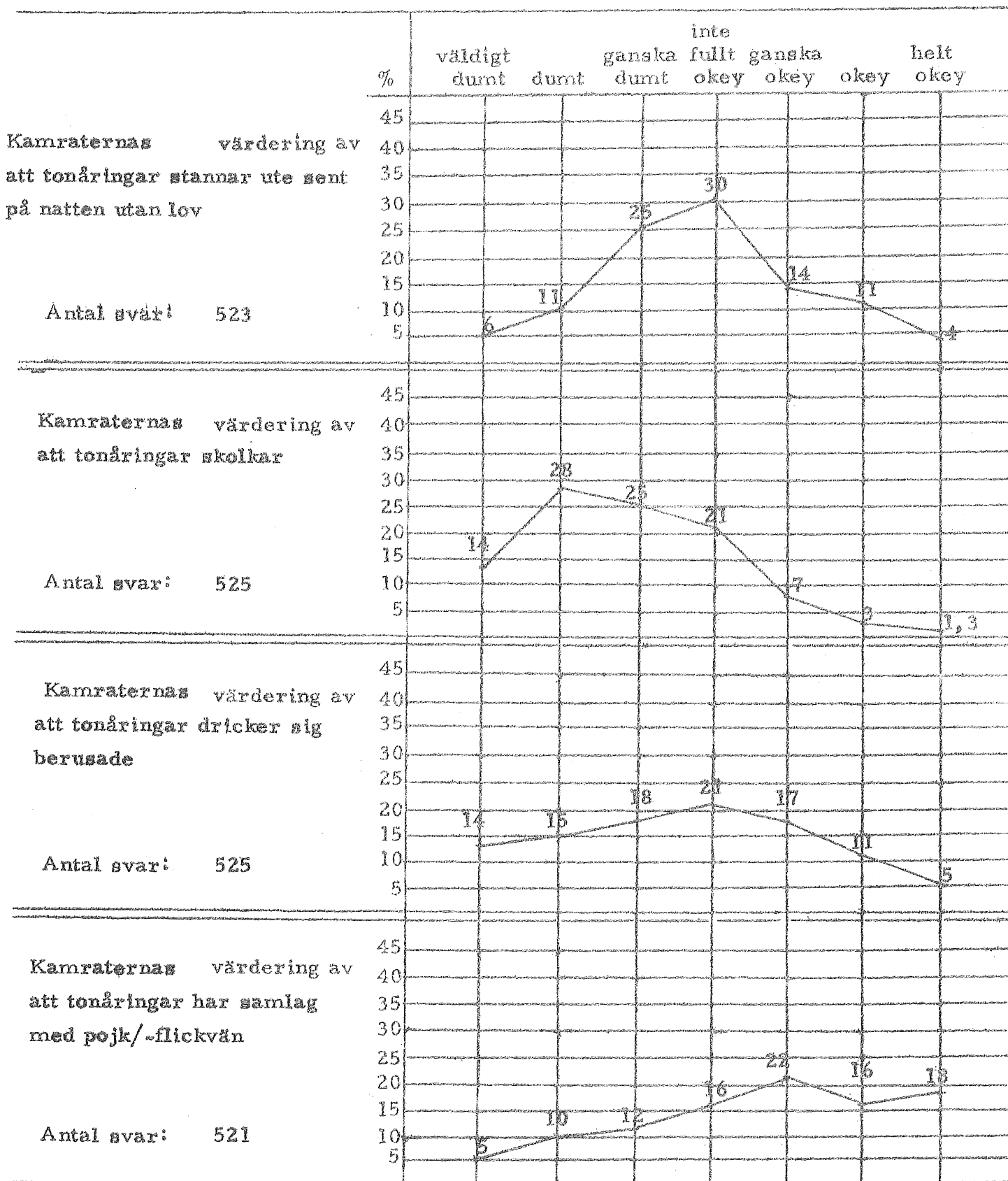
Bilaga 7 b. Tonåringarnas perception av kamratvärderingarna.

Kön: Pojkar, Årskurs 8

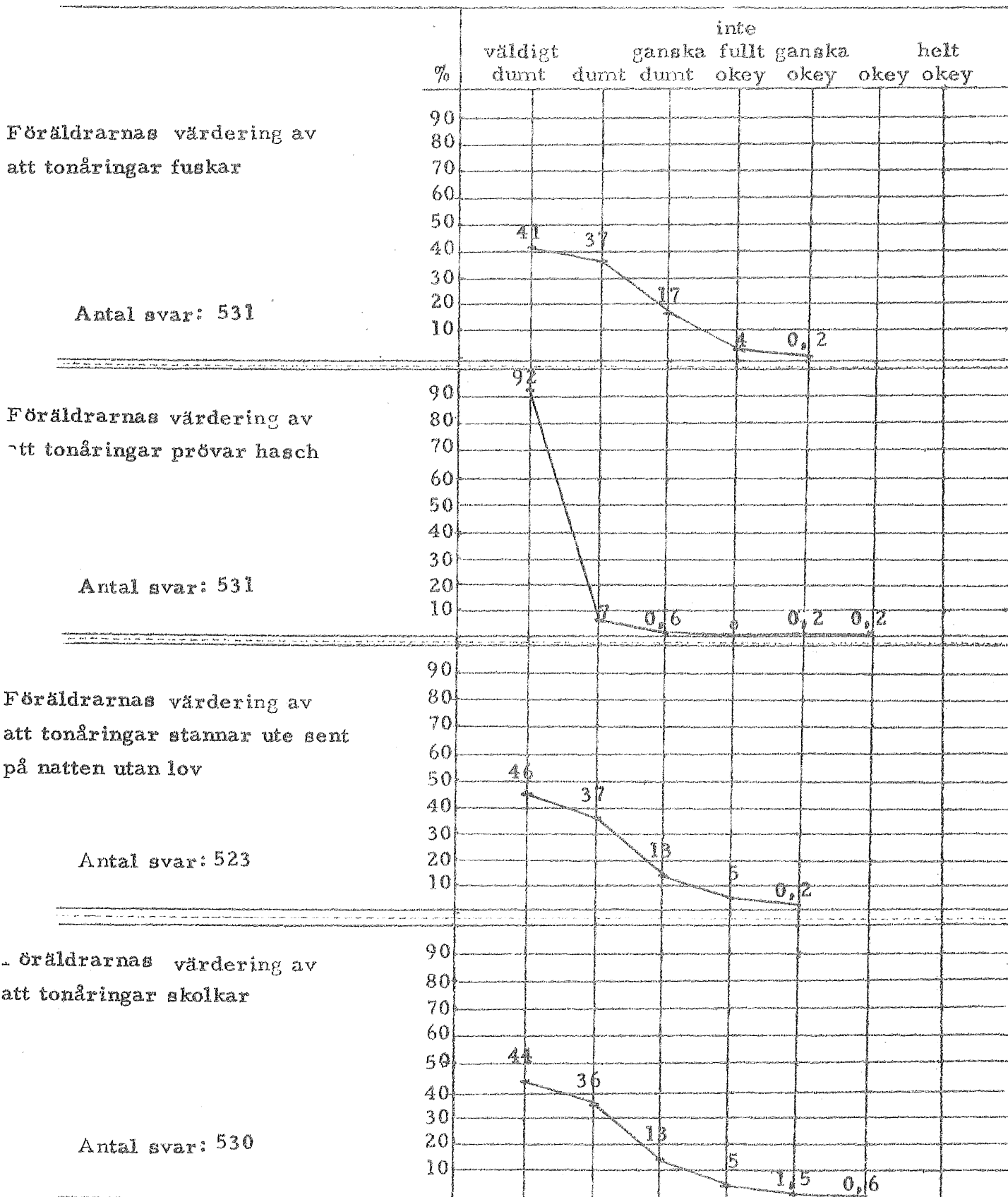
Bilaga 7 b. Tonåringarnas perception av kamratvärderingarna.

Kön: Pojkar Årskurs 8

Bilaga 8 a. Tonåringarnas perception av föräldrarnas värderingar

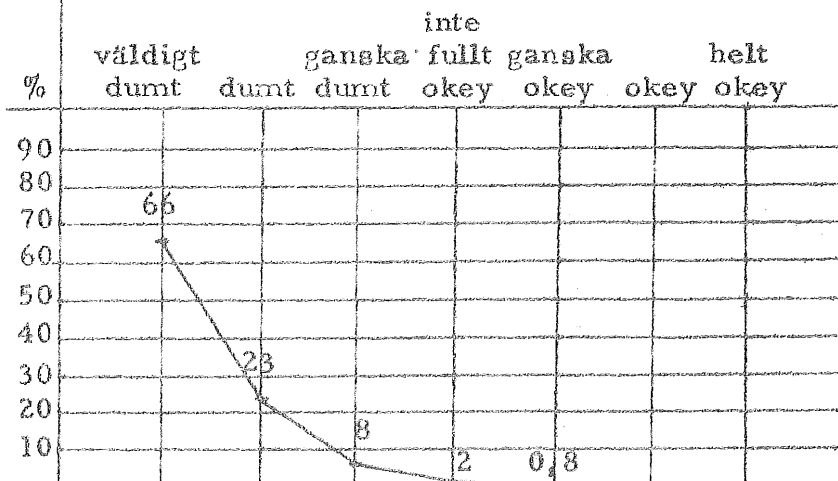
Kön: Flickor Årskurs 8

Uppg. 8 a. Tonåringarnas perception av föräldrarnas värderingar
 Kön: Flickor Årskurs 8

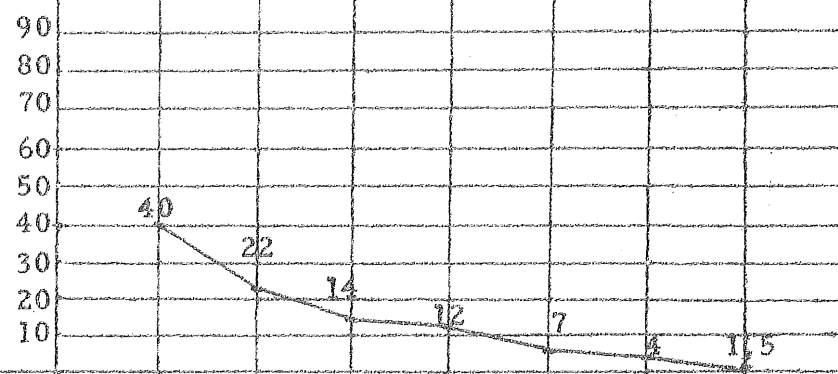
Föräldrarnas värdering av
 att tonåringar dricker sig be-
 rusade

Antal svar: 524

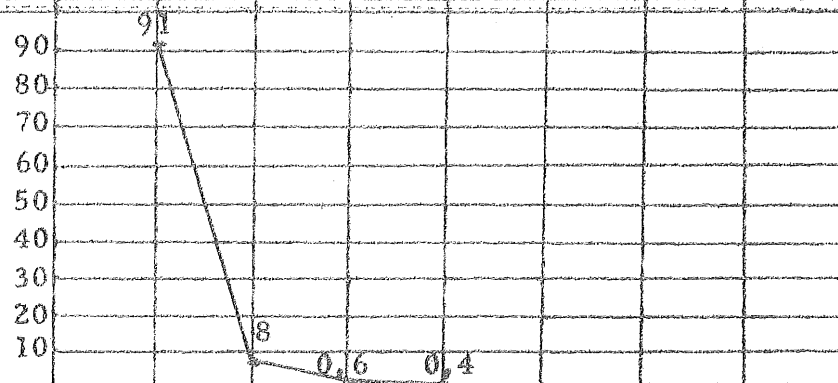
Föräldrarnas värdering av
 att tonåringar har samlag
 med pojk-/flickvän

Antal svar: 529

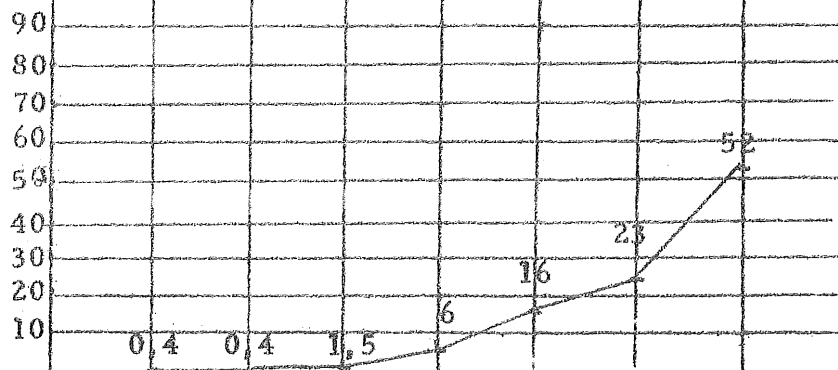
Föräldrarnas värdering av
 att tonåringar snattar (i butik
 eller varuhus)

Antal svar: 531

Föräldrarnas värdering av
 att tonåringar talar med skollä-
 karen om kamrat med knark-
 problem

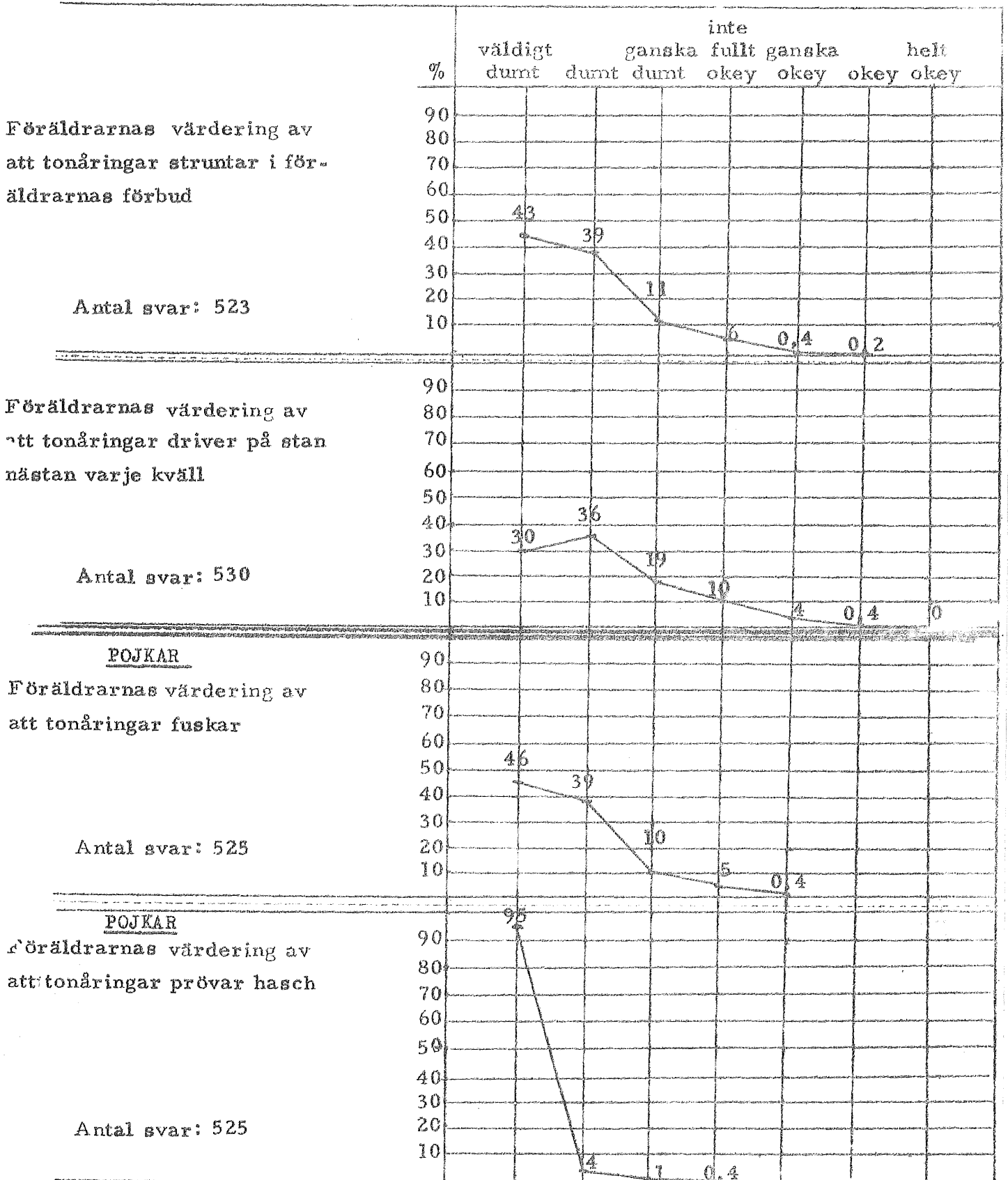
Antal svar: 523

Bilaga 8 a-b. Tonåringarnas perception av föräldrarnas värderingar.

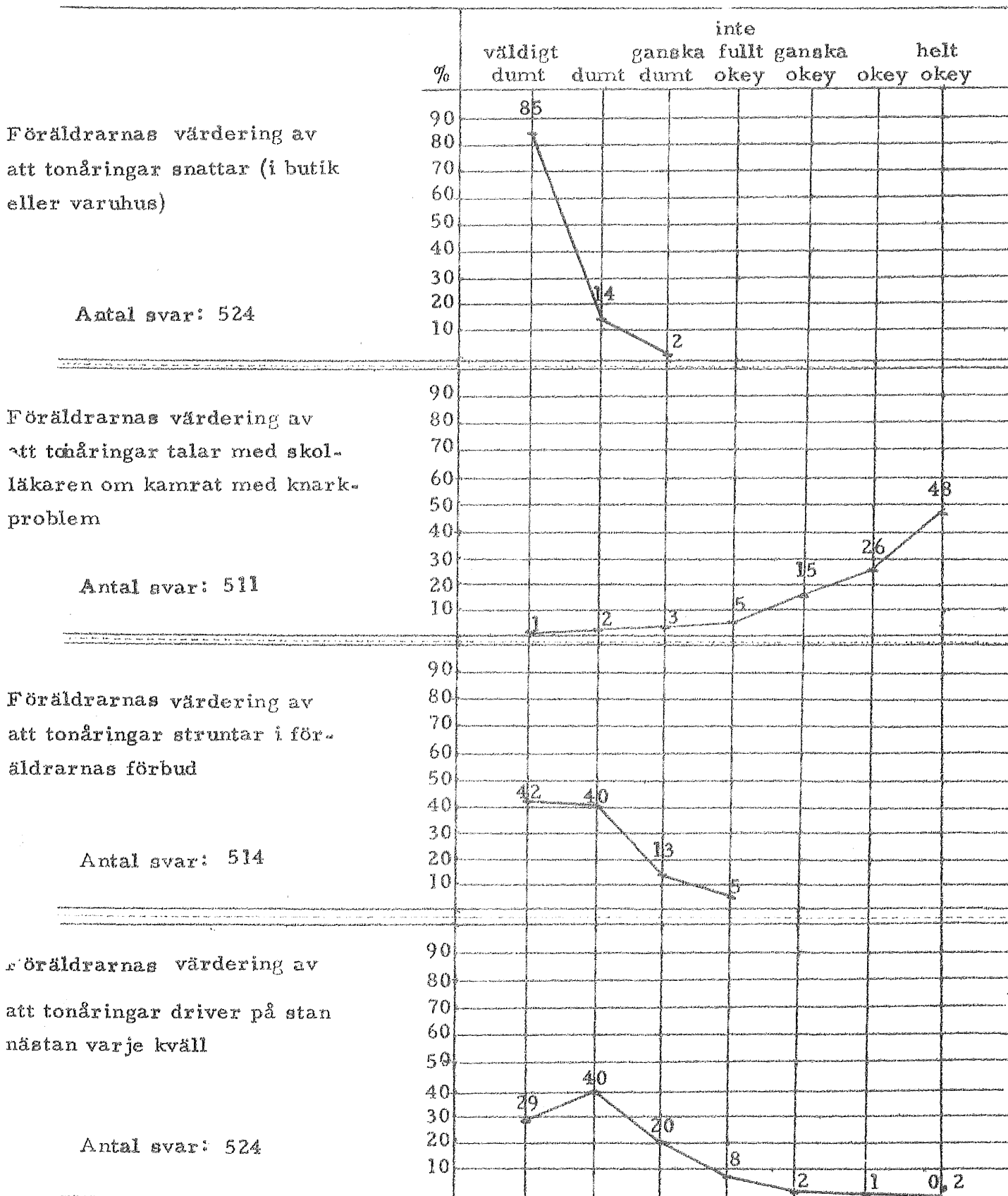
Kön: Flickor Årskurs 8

Pojkar

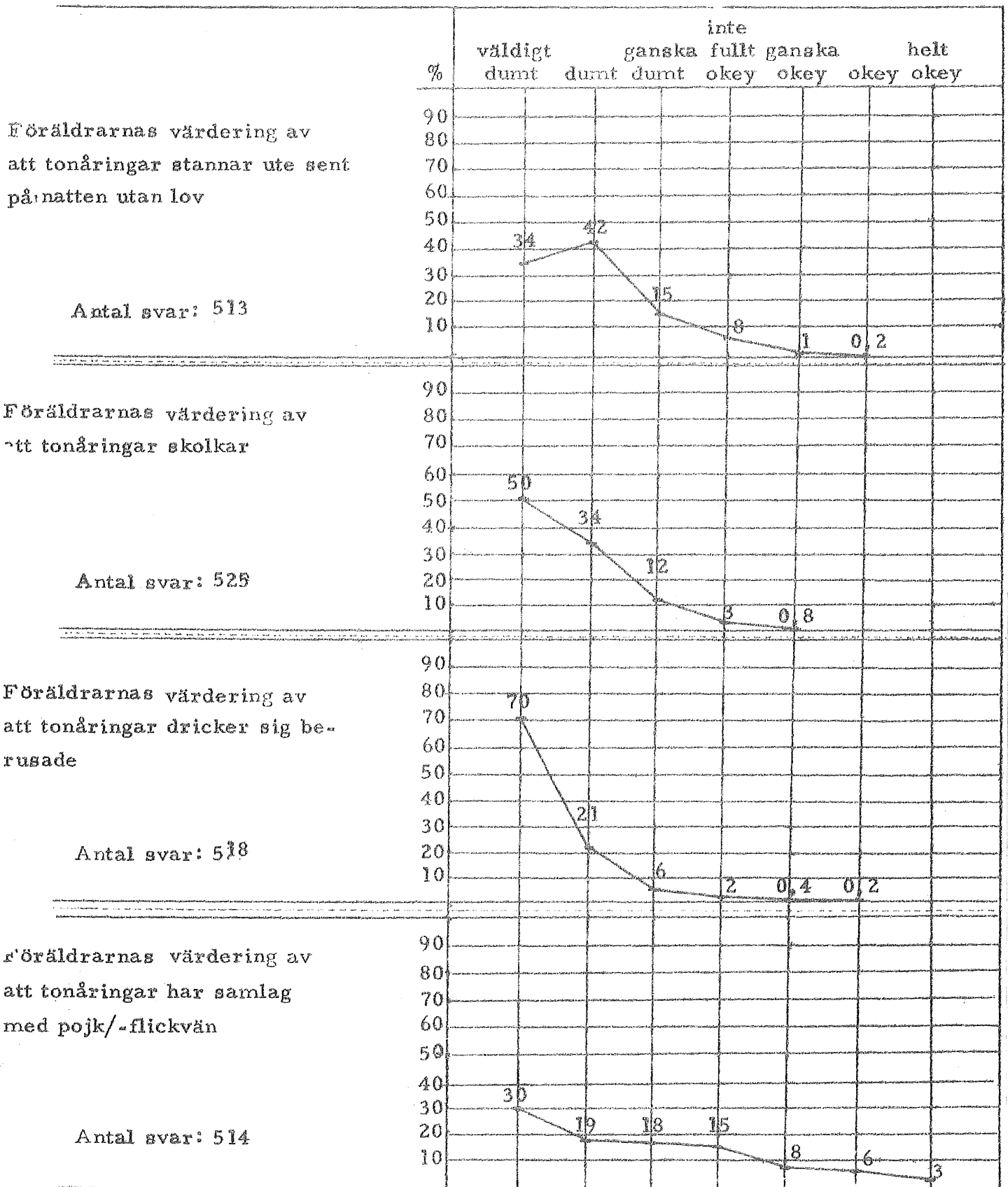
Bilaga 8 b. Tonåringarnas perception av föräldrarnas värderingar

Kön: Pojkar Årskurs 8

Bilaga 6 b. Tonåringarnas perception av föräldrarnas värderingar

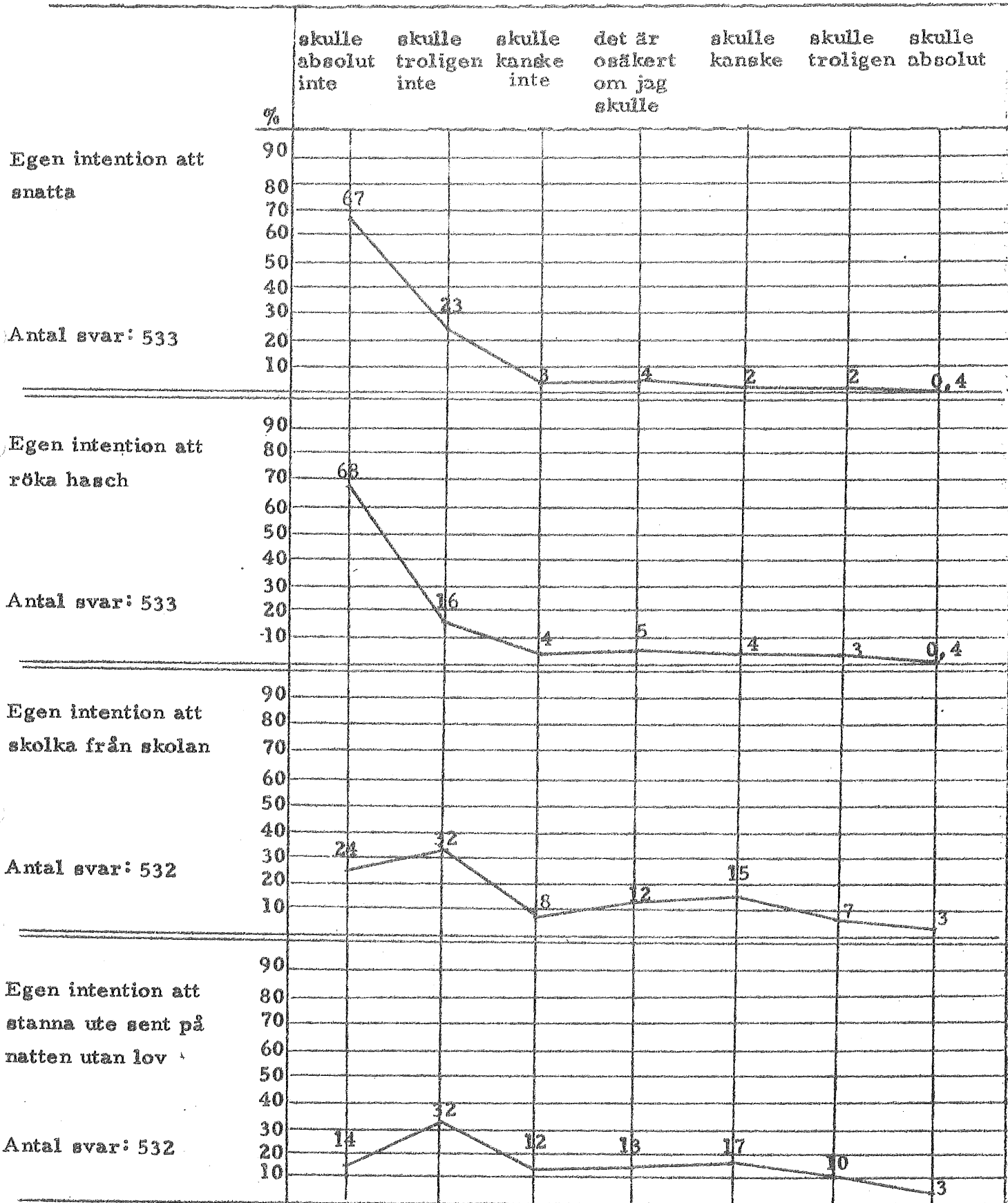
Kön: Pojkar Årskurs 8

Bilaga 9 a. Tonåringarnas egna beteendeintentioner

Kön: Flickor

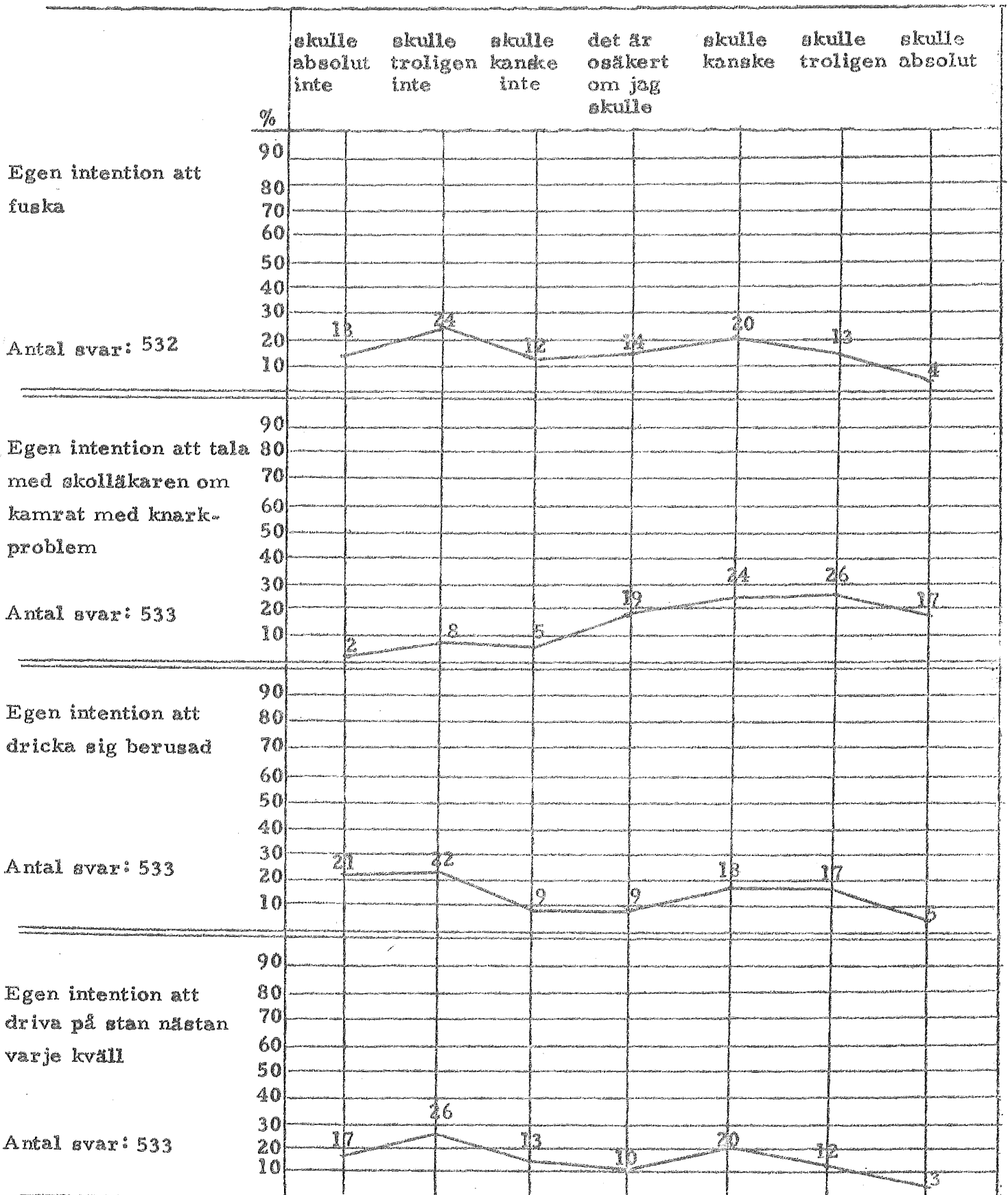
Årskurs 8

Bilaga 9 a. Tonåringarnas egna beteendeintentioner

Kön: Flickor

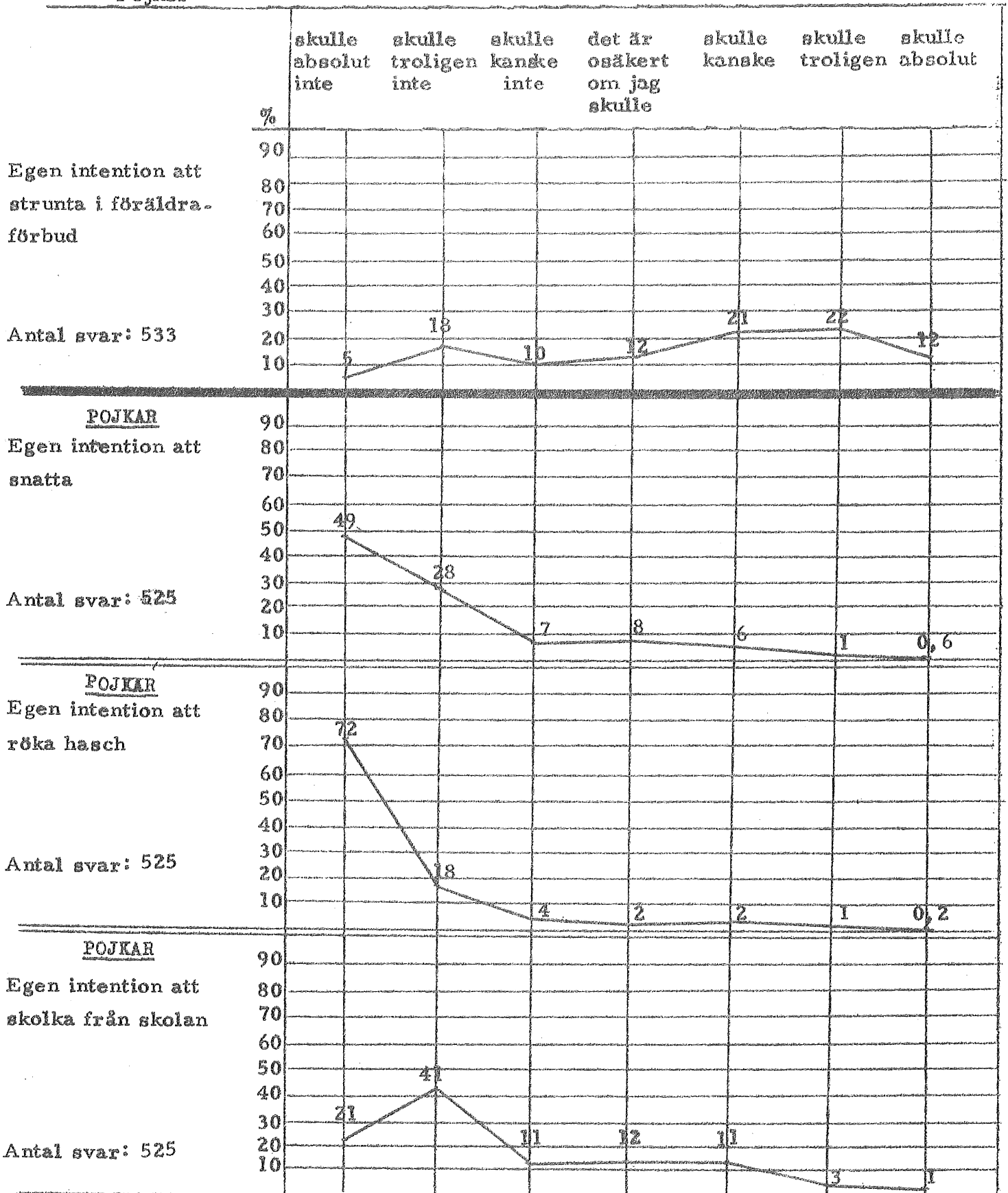
Årskurs 8

Bilaga 9 a-b. Tonåringarnas egna beteendeintentioner

Kön: Flickor
Pojkar

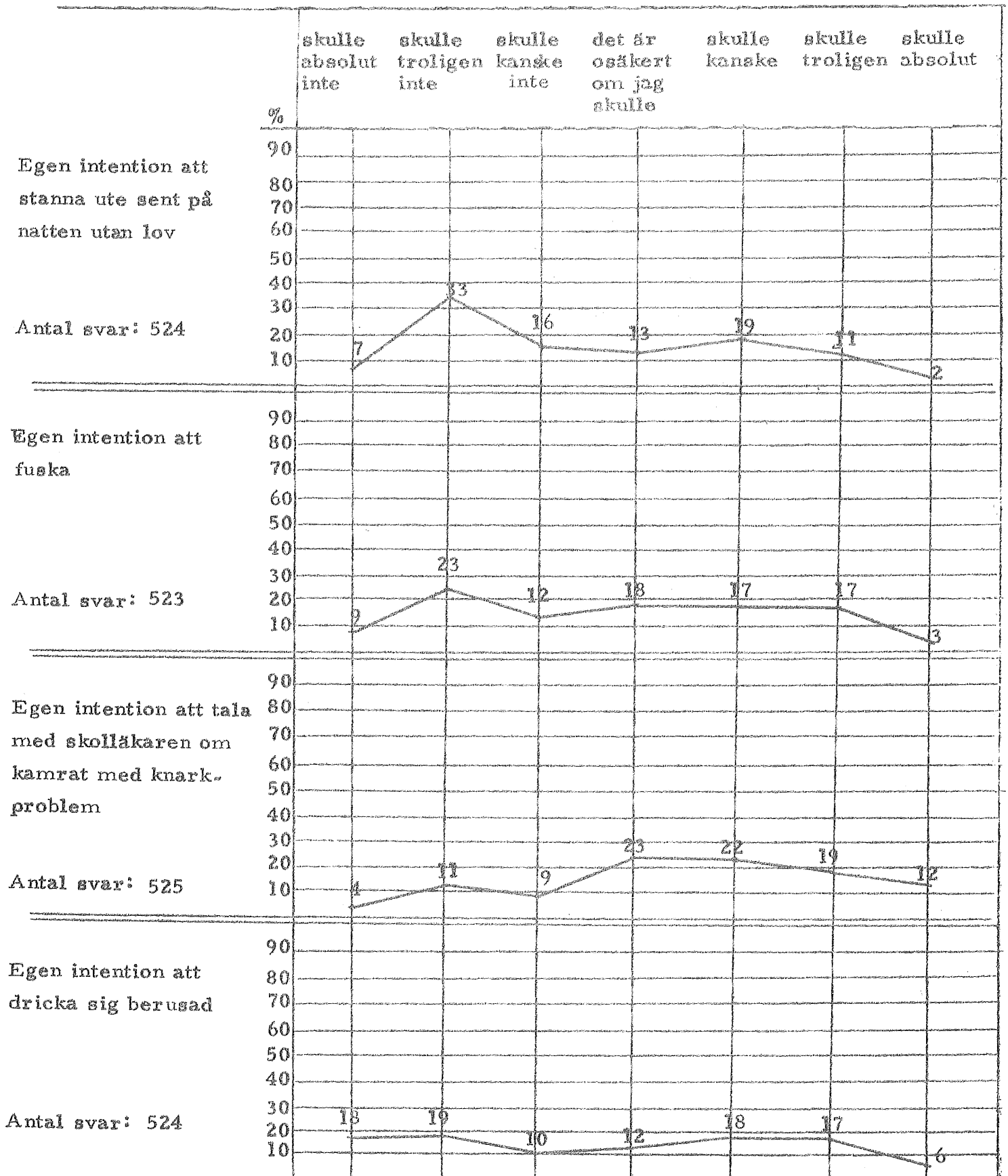
Årskurs 8

Bilaga 9 b. Tonåringarnas egna beteendeintentioner

Kön: Pojkar

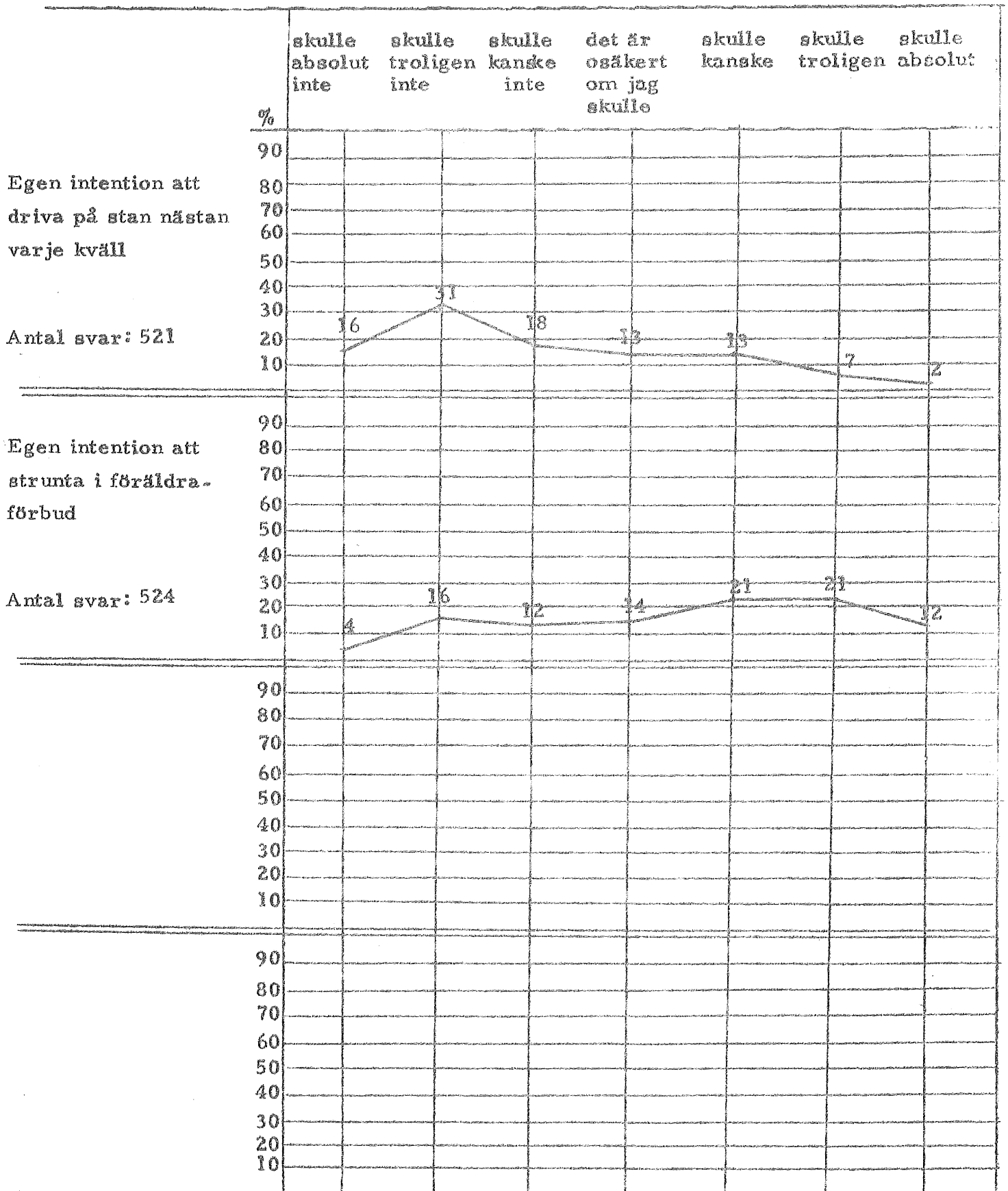
Årskurs 8

Bilaga 9b. Tonåringarnas egna beteendeintentioner

Kön: Pojkar

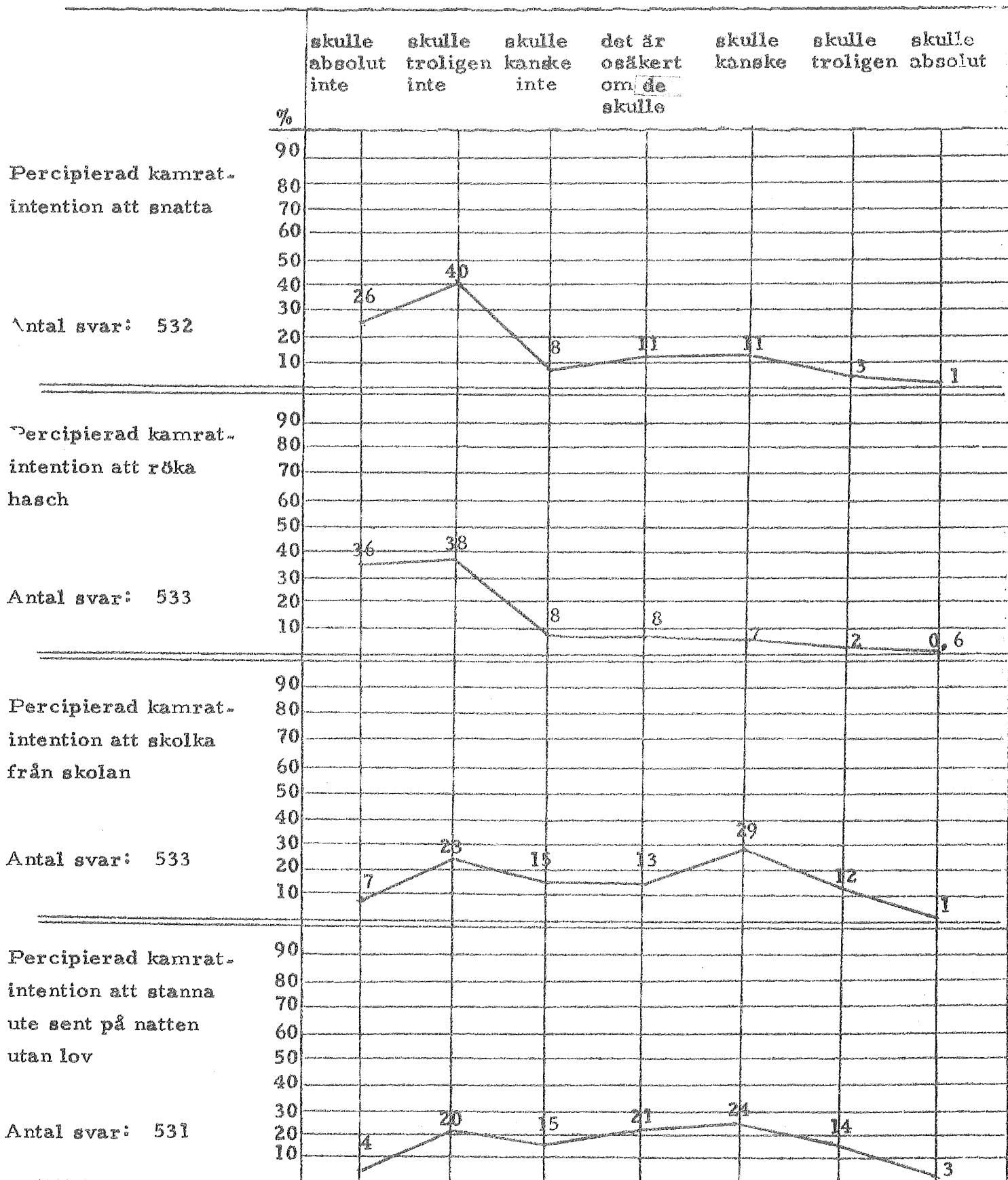
Årskurs 8

Bilaga 10 a. Tonåringarnas perception av kamraternas beteendeintentioner

Kön: Flickor

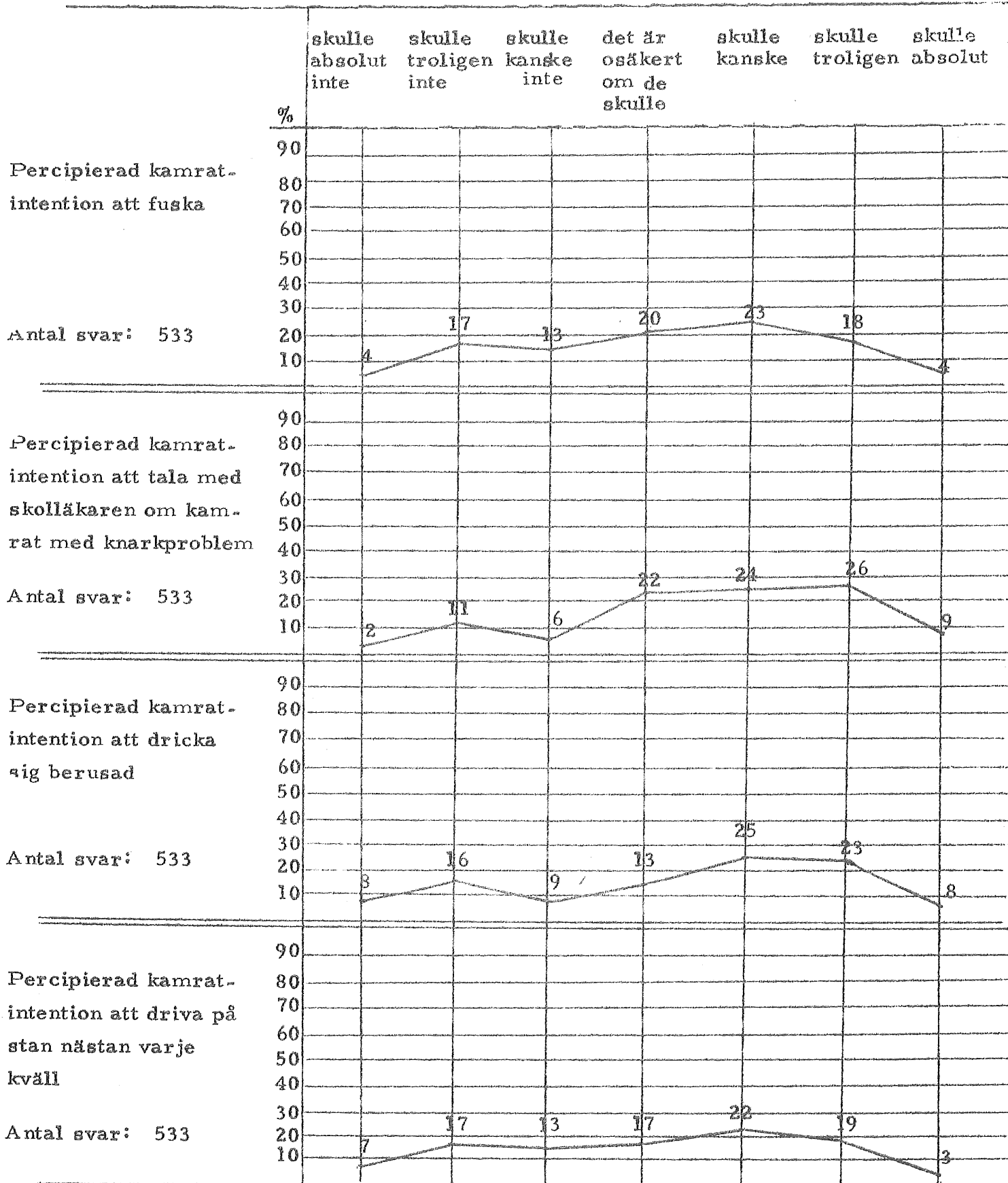
Årskurs 8

Bilaga 10 a. Tonåringarnas perception av kamraternas beteendeintentioner

Kön: Flickor

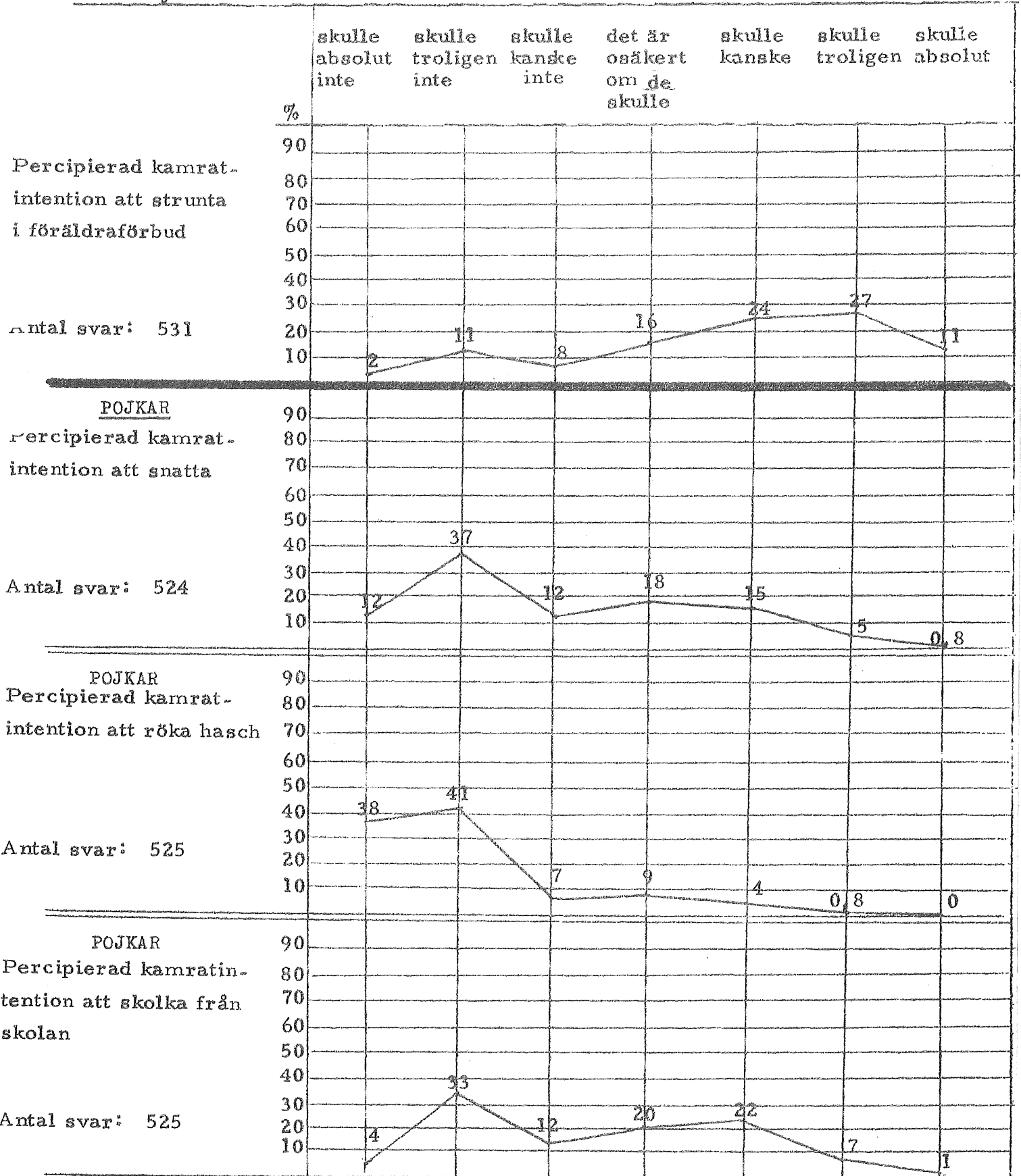
Årskurs 8

Bilaga 10 a-b. Tonåringarnas perception av kamraternas beteendeintentioner

Kön: Flickor
Pojkar

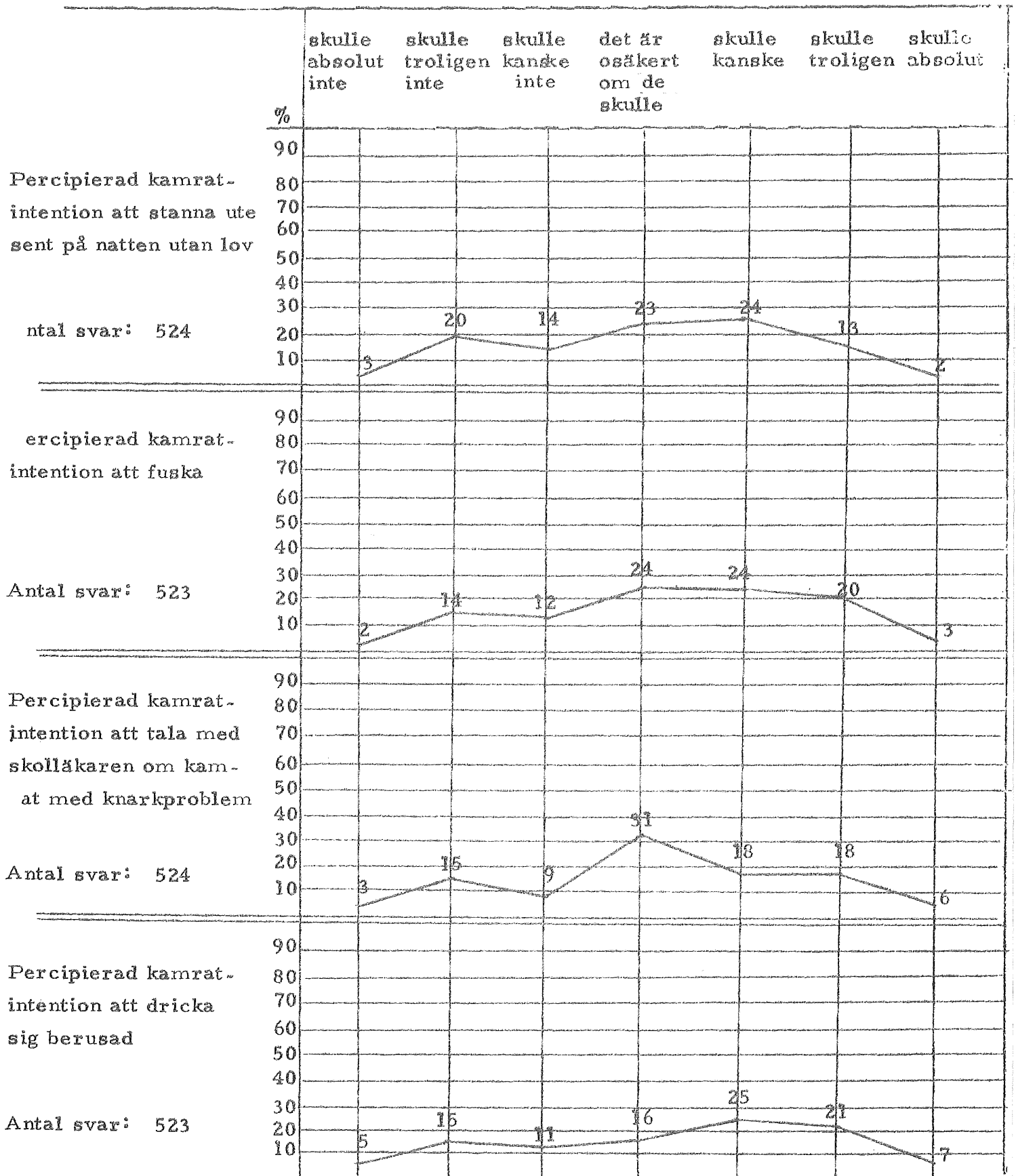
Årskurs 8

Bilaga 10 b. Tonåringarnas perception av kamraternas beteendeintentioner

Kön: Pojkar

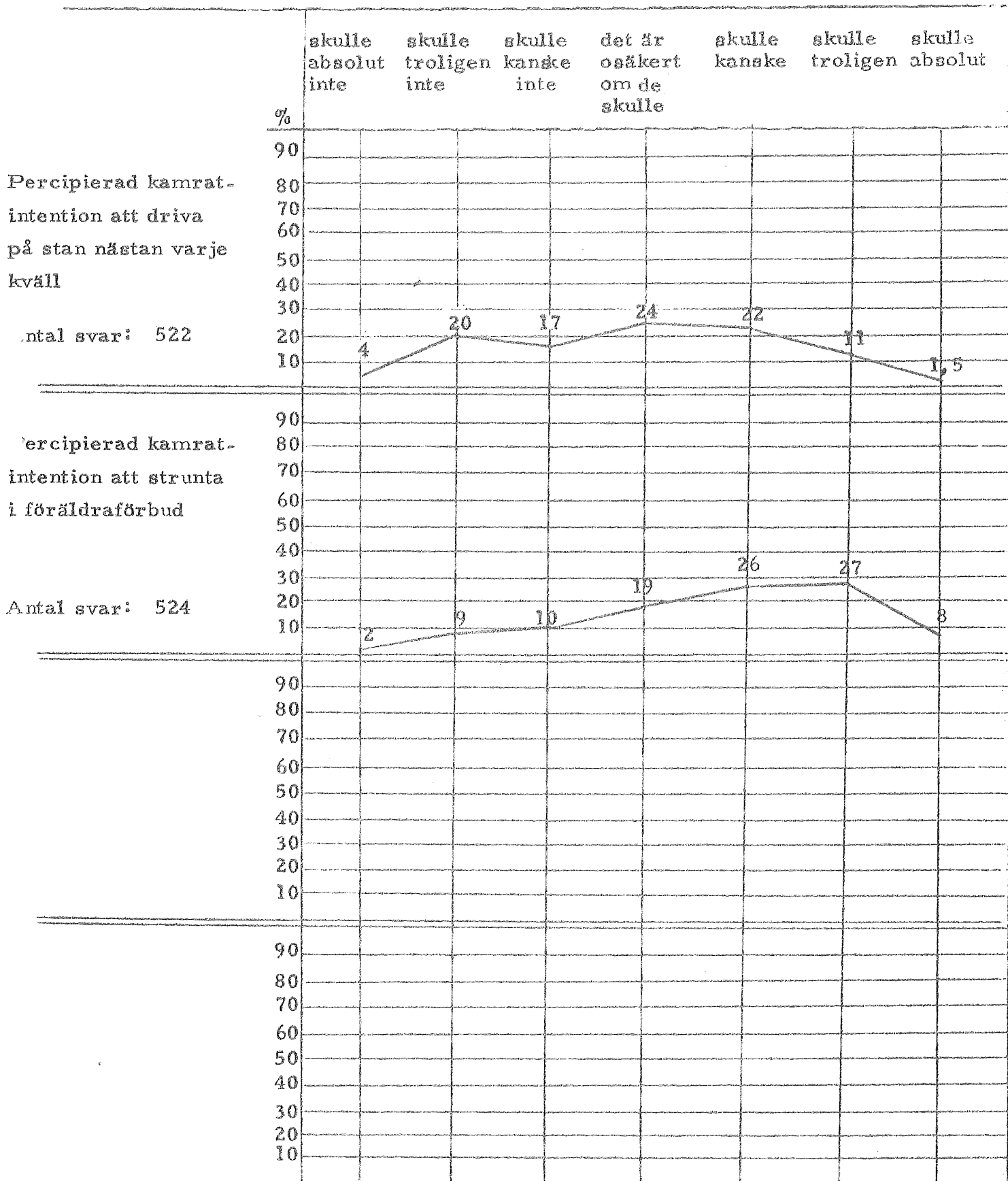
Årskurs 8

Bilaga 10 b. Tonåringarnas perception av kamraternas beteendeintentioner

Kön: Pojkar

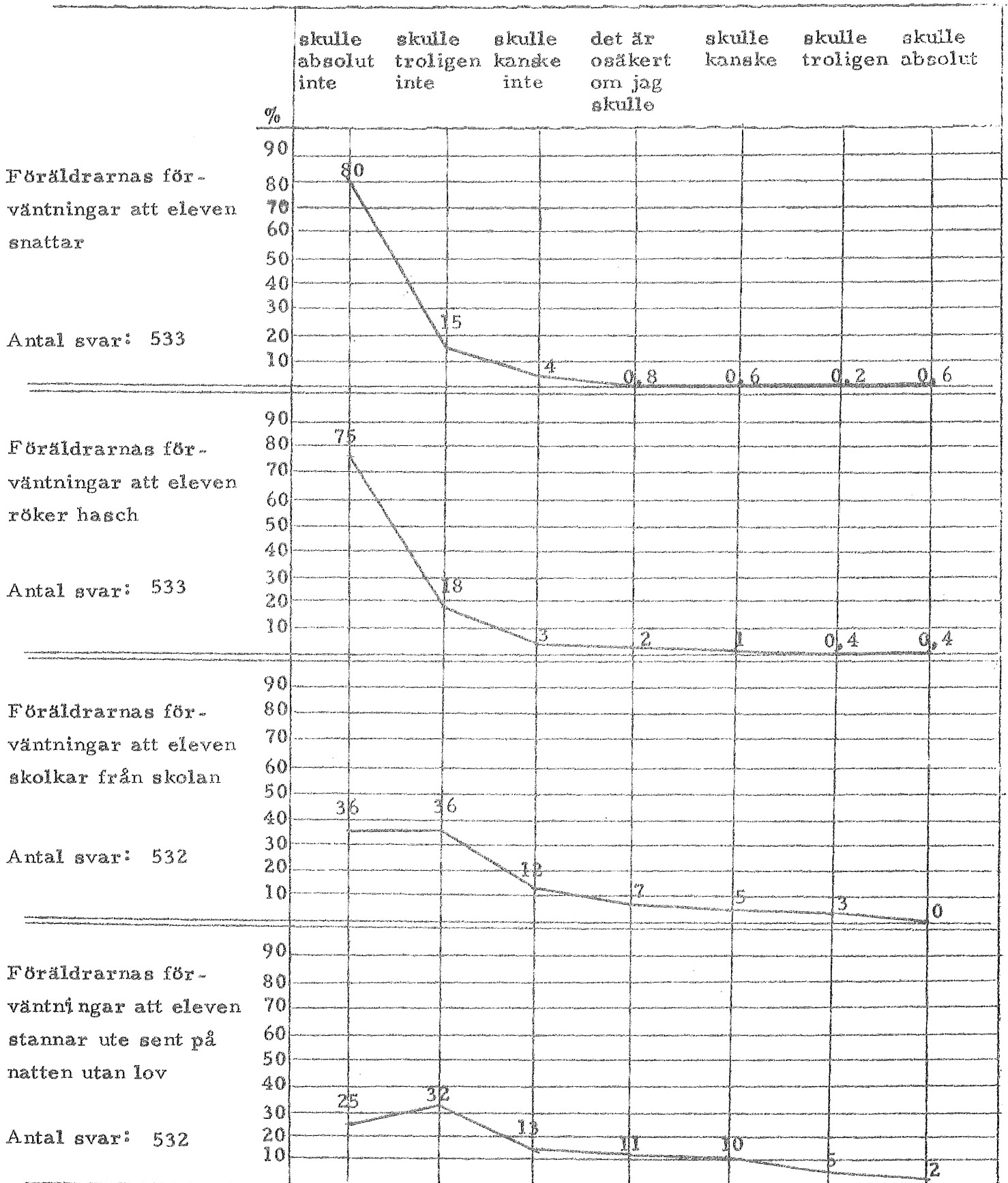
Årskurs 8

Bilaga 11 a. Tonåringarnas perception av föräldrarnas beteendeförväntningar

Kön: Flickor

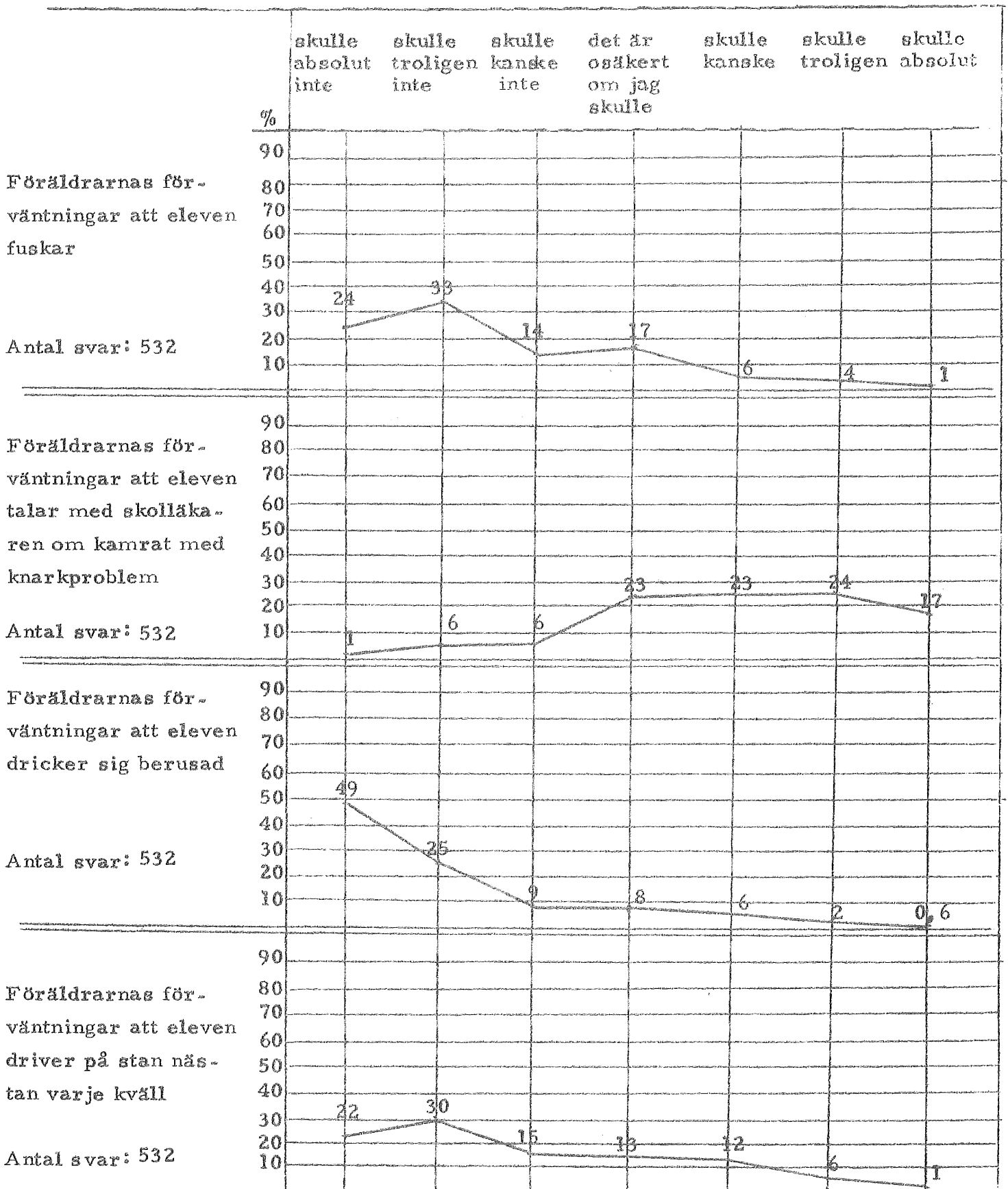
Årskurs 8

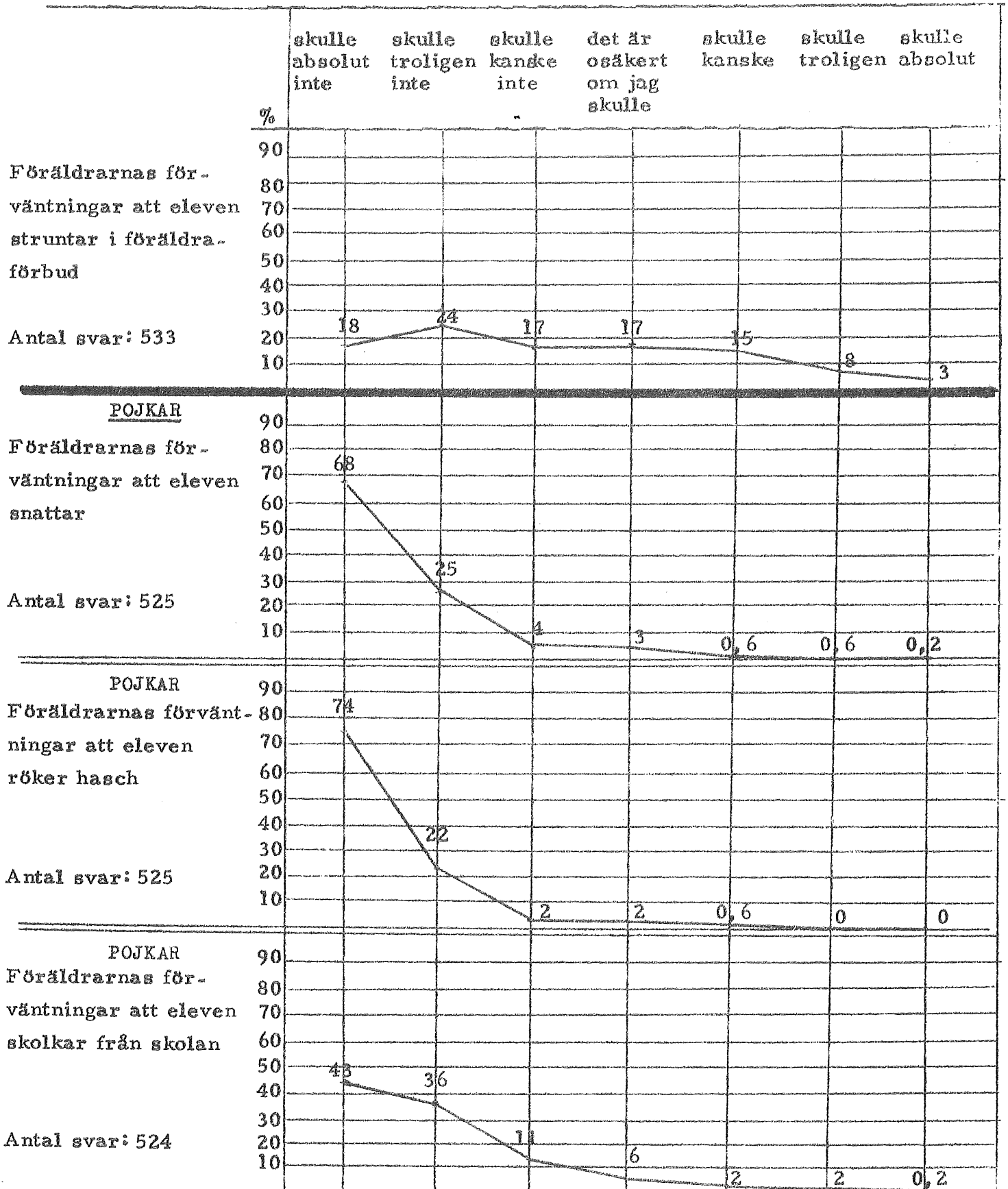
Bilaga 11 a. Tonåringarnas perception av föräldrarnas beteendeförväntningar

Kön: Flickor

Årskurs 8

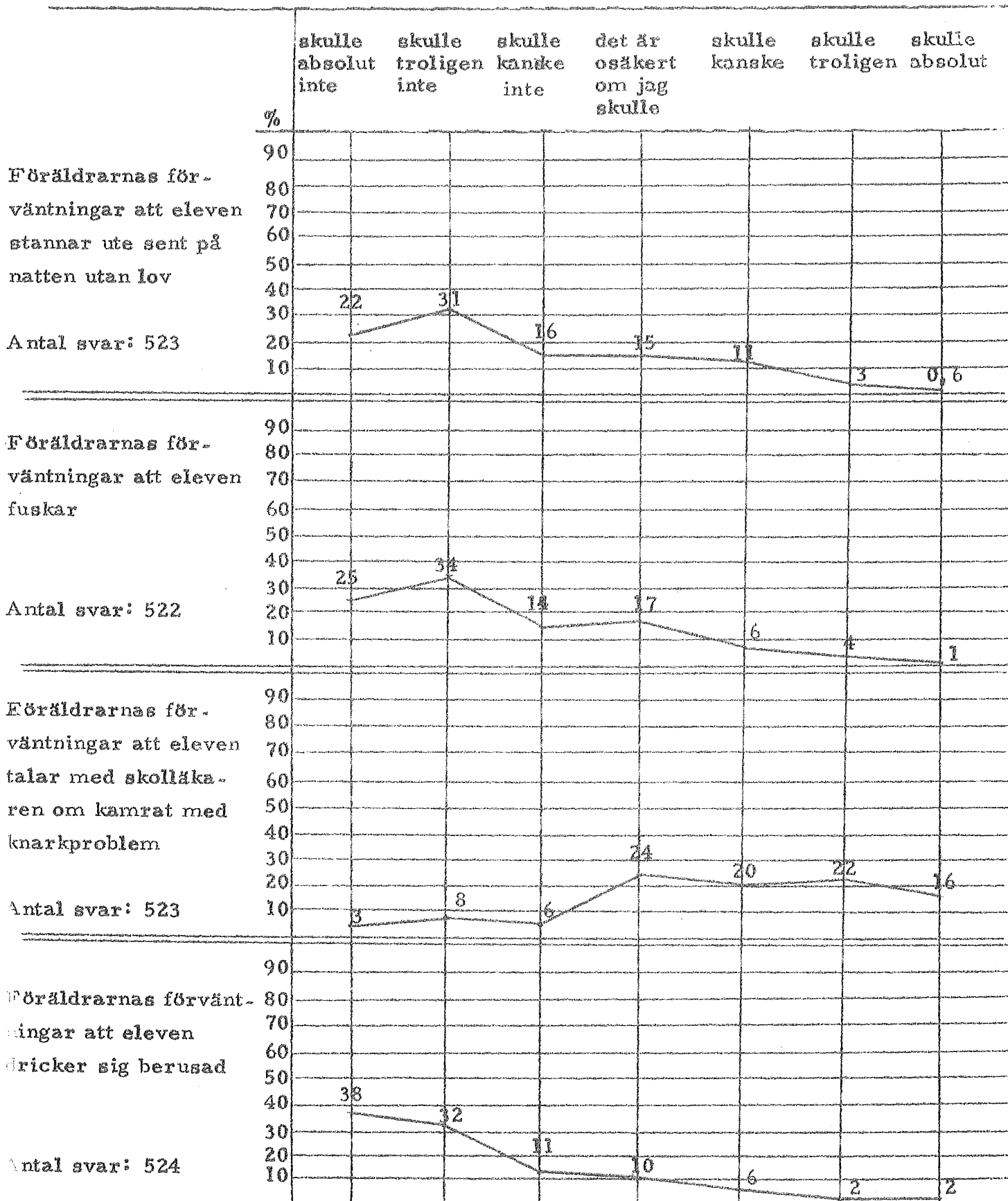
Bilaga 11 a-b. Tonåringarnas perception av föräldrarnas beteendeförväntningar
 Kön: Flickor Arskurs 8

Bilaga 11 b. Tonåringarnas perception av föräldrarnas beteendeförväntningar

Kön: Pojkar

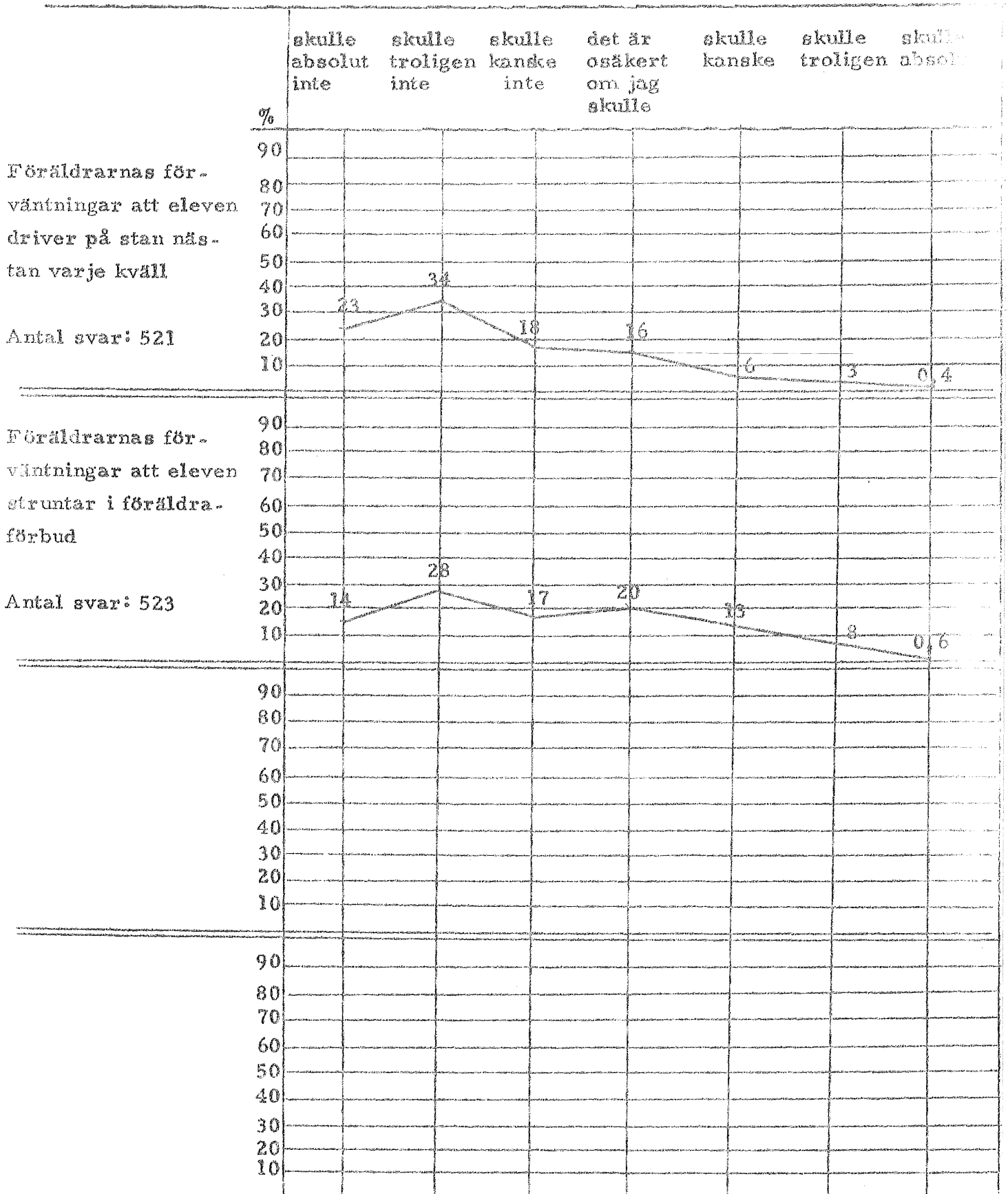
Årskurs 8

Bilaga 11 b. Tonåringarnas perception av föräldrarnas beteendeförväntningar

Kön: Pojkar

Årskurs 8

Bilaga 12, A. Perceptionen av föräldrarnas sanktionsmönster för olika beteenden i Åk 7 - 9.

Pojkar och flickor.

Föräldrarnas sanktionsmönster	Pojkar						Flickor					
	Åk 7		Åk 8		Åk 9		Åk 7		Åk 8		Åk 9	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
1. Snatteri	4,57	0,64	4,60	0,66	4,53	0,81	4,62	0,72	4,63	0,64	4,59	0,61
2. Haschrökning	4,83	0,44	4,83	0,50	4,69	0,74	4,78	0,57	4,77	0,56	4,66	0,73
3. Skolk	3,76	0,82	3,83	0,81	3,68	0,94	3,66	0,95	3,63	0,90	3,39	1,05
4. Stanna ute sent utan lov	3,62	0,91	3,59	0,93	3,43	1,03	4,05	0,88	3,89	0,85	3,77	0,99
5. Fusk	3,54	0,96	3,58	0,90	3,56	1,06	3,47	1,06	3,43	0,94	3,51	1,10
6. Tala med skol- läkaren om kamrat med knarkproblem	3,00	1,23	2,92	1,24	2,75	1,32	2,95	1,18	2,80	1,07	2,95	1,17
7. Dricka sig berusad	4,22	0,97	4,38	0,76	4,21	0,95	4,52	0,74	4,45	0,74	4,31	0,96
8. Driva på stan nästan varje kväll	3,40	0,96	3,48	0,96	3,28	1,13	3,67	1,10	3,45	1,06	3,50	1,14
9. Strunta i föräldraförbud	3,74	0,87	3,71	0,81	3,65	0,96	3,99	0,91	3,86	0,89	3,81	1,00
Genomsnittlig sanktionsstränghet (Obs. Item 6 ingår ej. Motsatt riktning)	\bar{M} 3,96		\bar{M} 4,00		\bar{M} 3,88		\bar{M} 4,10		\bar{M} 4,01		\bar{M} 3,94	

Bilaga 12, B. Perceptionen av kamraternas sanktionsmönster för olika beteenden i Åk 7 - 9.

Pojkar och flickor.

Kamraternas sanktionsmönster	Pojkar						Flickor					
	Åk 7		Åk 8		Åk 9		Åk 7		Åk 8		Åk 9	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
1. Snatteri	2,59	1,03	2,74	1,03	2,73	1,12	3,06	1,05	3,17	1,02	3,32	1,09
2. Haschrökning	3,52	0,97	3,51	1,04	3,34	1,18	3,38	1,00	3,48	1,06	3,28	1,21
3. Skolk	2,06	1,00	2,08	0,94	1,88	0,88	2,09	0,98	2,06	0,97	1,73	0,90
4. Stanna ute sent utan lov	1,73	0,89	1,64	0,79	1,50	0,70	1,79	0,74	1,90	0,86	1,68	0,85
5. Fusk	2,74	1,33	2,86	1,26	2,79	1,37	2,57	1,22	2,91	1,27	3,01	1,40
6. Tala med skolläkaren om kamrat med knarkproblem	3,03	1,06	3,02	0,97	2,97	1,06	3,05	1,04	3,00	0,92	2,86	0,85
7. Dricka sig berusad	2,43	1,04	2,21	0,96	1,98	1,09	2,49	1,07	2,34	1,09	2,00	1,09
8. Driva på stan nästan varje kväll	1,99	0,95	1,97	0,94	1,96	1,02	2,06	0,94	2,12	1,01	2,26	1,18
9. Strunja i föräldraförbud	1,91	0,94	1,77	0,81	1,65	0,76	1,92	0,84	1,97	0,92	1,82	0,98
Genomsnittlig sanktionsstränghet. (Nr 6 ingår ej. Detta item motsatt)	\bar{M} 2,38		\bar{M} 2,35		\bar{M} 2,23		\bar{M} 2,42		\bar{M} 2,50		\bar{M} 2,39	

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR I

Del III

- Bilaga 1. Se allmänna delen
- Bilaga 2. Diskriminabilitetskoefficienter för varje variabel i de 4 sista profillösningarna.
- Tabell I Profilgrupper - flickor, baserade på värderingar
- Tabell II Profilgrupper - pojkar, baserade på värderingar
- Tabell III Profilgrupper- flickor, baserade på handlingsintentioner
- Tabell IV. Profilgrupper- pojkar, baserade på handlingsintentioner
- Bilaga 3. Medelvärden och spridning i profilgrupper baserade på värderingar.
- A. flickor
- Tabell I Egna värderingar
- Tabell II Perc. kamratvärderingar
- Tabell III Perc. föräldravärderingar
- Tabell IV. Perc. av kamraternas handlingsintentioner
- Tabell V. Egna handlingsintentioner
- Tabell VI. Föräldrarnas beteendeförväntningar
- Tabell VII. Föräldrarnas sanktionsstyrka vid normbrott
- Tabell VIII. Kamraternas sanktionsstyrka vid normbrott
- Tabell IX. Rapporterat eget beteende
- B. pojkar
- Tabell I-IX. Se under A. ovan.
- C. Slutfrågor
- Tabell XII. M, s för frågor om elevernas kamratrelationer
- a) flickor b) pojkar
- Tabell XIII. M, s för frågor rörande elevernas relativa kamrat- föräldraorientering.
- Tabell XIV. M, s för frågor runt elevernas föräldrarelationer.
- a) flickor b) pojkar
- Bilaga 4. Medelvärden och spridning i profilgrupper baserade på handlingsintentionerna.
- A. flickor
- Tabell I-IX. Se under punkt 3:A ovan
- B. pojkar
- Tabell I-IX. Se under punkt 3:B ovan
- C, Slutfrågor
- Tabell XII-XIV. Se under punkt 3:C ovan.

Tabell I. Diskriminabilitetskoefficienten för varje variabel i de 4 sista profillösningarna. Latent och observerade profilvärden för flickornas värderingar (Åk 8).

a) Observerade profiler

Profillösn. Var.	6+(1)	5+(3)	5+(4)	4+(6)
D ₁	0,27	0,27	0,26	0,26
D ₂	0,44	0,45	0,45	0,42
D ₃	0,42	0,42	0,42	0,41
D ₄	0,37	0,38	0,37	0,36
D ₅	0,46	0,46	0,44	0,44
D ₆	0,32	0,29	0,44	0,43
D ₇	0,45	0,45	0,47	0,45
D ₈	0,36	0,36	0,36	0,36
D ₉	0,22	0,22	0,23	0,22

b) Latenta profiler

Profillösn. Var.	6+(1)	5+(3)	5+(4)	4+(6)
DL ₁	0,95	0,61	0,53	0,49
DL ₂	0,99	0,38	0,36	0,36
DL ₃	0,76	0,73	0,72	0,68
DL ₄	0,59	0,81	0,87	0,48
DL ₅	0,72	0,65	0,60	0,59
DL ₆	0,87	0,84	0,93	0,93
DL ₇	0,92	0,81	0,84	0,83
DL ₈	0,79	0,69	0,58	0,57
DL ₉	0,43	0,41	0,39	0,33

Tabell II. Diskriminabilitetskoefficienten för varje variabel i de 4 sista profillösningarna. Latenta och observerade profilvärden för pojkarnas värderingar (åk 8).

a) Observerade profiler

Profillösn. Var.	6+(1)	6+(2)	6+(3)	6+(4)
D ₁	0,35	0,32	0,33	0,32
D ₂	0,64	0,63	0,58	0,63
D ₃	0,43	0,43	0,43	0,43
D ₄	0,41	0,41	0,42	0,44
D ₅	0,41	0,41	0,39	0,39
D ₆	0,18	0,34	0,39	0,38
D ₇	0,46	0,45	0,46	0,48
D ₈	0,36	0,36	0,36	0,37
D ₉	0,29	0,27	0,27	0,28

b) Latenta profiler

Profillösn. Var.	6+(1)	6+(2)	6+(3)	6+(4)
DL ₁	0,83	0,90	0,74	0,73
DL ₂	0,95	0,95	0,98	0,98
DL ₃	0,72	0,74	0,73	0,66
DL ₄	0,70	0,66	0,63	0,63
DL ₅	0,78	0,57	0,58	0,57
DL ₆	0,90	0,93	0,94	0,92
DL ₇	0,91	0,96	0,98	0,98
DL ₈	0,66	0,55	0,54	0,58
DL ₉	0,67	0,70	0,63	0,64

Tabell III. Diskriminabilitetskoefficienten för varje variabel i de 4 sista profillösningarna. Latenta och observerade profilvärden för flickornas handlingsintentioner (Åk 8).

a) Observerade profiler

Profillösn. Var.	5+(1)	5+(2)	6+(2)	5+(4)
D ₁	0,64	0,66	0,66	0,69
D ₂	0,60	0,61	0,57	0,60
D ₃	0,47	0,48	0,48	0,48
D ₄	0,41	0,43	0,43	0,43
D ₅	0,36	0,36	0,35	0,35
D ₆	0,51	0,56	0,55	0,52
D ₇	0,30	0,34	0,30	0,30
D ₈	0,42	0,49	0,47	0,47

b) Latenta profiler

Profillösn. Var.	5+(1)	5+(2)	6+(2)	5+(4)
DL ₁	0,95	0,95	0,99	0,99
DL ₂	0,97	0,98	0,99	0,99
DL ₃	0,61	0,65	0,69	0,66
DL ₄	0,68	0,67	0,64	0,62
DL ₅	0,82	0,51	0,73	0,48
DL ₆	0,66	0,74	0,86	0,67
DL ₇	0,53	0,49	0,47	0,44
DL ₈	0,77	0,89	0,97	0,93

Tabell IV. Diskriminabilitetskoefficienter för varje variabel i de sista 4 profillösningarna. Latenta och observerade profilvärden för pojkarnas handlingsintentioner (Åk 8).

a) Observerade profiler

Profillösn. Var.	5+(1)	6+(1)	6+(2)	6+(3)
D ₁	0,47	0,47	0,54	0,53
D ₂	0,58	0,59	0,60	0,60
D ₃	0,43	0,45	0,40	0,45
D ₄	0,42	0,47	0,47	0,45
D ₅	0,32	0,33	0,33	0,32
D ₆	0,46	0,44	0,43	0,45
D ₇	0,32	0,36	0,37	0,39
D ₈	0,39	0,36	0,37	0,35

b) Latenta profiler

Profillösn. Var.	5+(1)	6+(1)	6+(2)	6+(3)
DL ₁	0,77	0,85	0,99	0,99
DL ₂	0,98	0,99	0,99	0,99
DL ₃	0,76	0,83	0,91	0,99
DL ₄	0,57	0,79	0,68	0,72
DL ₅	0,80	0,68	0,66	0,67
DL ₆	0,65	0,79	0,66	0,66
DL ₇	0,84	0,95	0,94	0,75
DL ₈	0,64	0,61	0,61	0,61

Tabell I. Medeltal och spridning i tonåringarnas egna värderingar för profilgrupp I - IV.
Flickor Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I (N=69)		Grupp II (N=282)		Grupp III (N=112)		Grupp IV (N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	3,81	1,44	1,93	1,01	2,99	1,27	1,92	0,98
Pröva hasch	2,39	1,22	1,11	0,36	1,13	0,41	1,12	0,43
Stanna ute sent på natten utan lov	3,88	0,99	2,29	0,89	3,96	1,03	2,15	0,83
Skolka från skolan	4,04	0,96	1,99	0,97	3,28	1,18	1,88	0,99
Dricka sig berusad	4,59	1,26	1,98	1,14	4,26	1,41	2,77	1,61
Samlag med pojk-/flickvän	5,29	1,39	2,97	1,57	5,21	1,61	6,92	0,27
Snatta i butik/varuhus	2,80	0,92	1,23	0,47	1,16	0,37	1,12	0,43
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	5,64	1,40	5,84	1,26	5,78	1,33	6,42	0,86
Strunta i föräldraförb.	4,07	1,13	2,54	1,13	4,35	1,25	2,54	0,99
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	4,68	1,46	2,75	1,40	4,45	1,71	4,08	2,12

Tabell II. Perception av kamraternas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I (N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Skolka från skolan	4,16	0,95	2,50	1,20	3,52	1,22	2,42	1,17
Stanna ute sent på natten utan lov	4,09	1,04	3,01	1,27	4,08	1,22	2,92	1,47
Dricka sig berusad	4,96	1,25	2,84	1,67	4,68	1,49	3,23	1,73
Fuska på skrivn./förhör	4,00	1,59	2,59	1,32	3,38	1,60	2,46	1,45
Samlag m. pojk-/flickvän	5,28	1,21	3,16	1,63	4,90	1,60	6,46	0,86
Pröva hasch	2,61	1,34	1,35	0,69	1,47	0,80	1,35	0,56
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	5,00	1,34	3,60	1,56	4,81	1,55	4,00	1,72
Strunta i föräldraförbud	4,48	1,16	3,24	1,34	4,50	1,46	3,00	1,36
Tala m. skolläk. om k. med knarkproblem	5,41	1,52	5,50	1,44	5,61	1,46	6,16	1,55
Snatta i butik/varuhus	2,83	1,33	1,52	0,88	1,69	1,03	1,15	0,46

Tabell III. Perception av föräldrarnas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,93	1,09	1,92	0,92	2,46	1,18	2,38	1,33
Snatta i butik/varuhus	1,30	0,58	1,06	0,26	1,07	0,29	1,00	0,0
Fuska på skrivn./förhör	2,26	0,92	1,66	0,74	2,00	0,98	1,69	0,68
Pröva hasch	2,77	1,51	0,89	1,16	2,79	1,64	4,92	1,67
Skolka från skolan	1,35	0,74	1,05	0,31	1,02	0,13	1,08	0,39
Samlag m. pojk-/flickvän	2,64	1,15	1,60	0,72	2,08	1,09	1,42	0,64
Strunta i föräldraförbud	2,14	0,97	1,65	0,71	2,04	1,06	1,81	1,06
Stanna ute sent på natten utan lov	2,09	0,94	1,62	0,75	1,93	0,93	1,81	1,02
Dricka sig berusad	1,94	0,98	1,26	0,51	1,71	0,97	1,54	1,03
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkp.	6,19	0,90	6,05	1,11	6,28	1,09	6,50	1,10

Tabell IV. Kamraternas handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Handlings- intention	Grupp I(N=69)		Grupp II (N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3,66	1,62	2,15	1,17	2,73	1,57	1,88	1,11
Pröva hasch	3,09	1,49	1,96	1,19	2,18	1,27	1,54	0,86
Skolka från skolan	4,62	1,37	3,32	1,53	4,23	1,43	3,12	1,45
Stanna ute sent på natten utan lov	4,51	1,31	3,48	1,50	4,54	1,39	3,42	1,36
Fuska på skrivn./förhör	4,86	1,40	3,72	1,56	4,54	1,57	3,88	1,24
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,35	1,60	4,85	1,36	4,47	1,69	5,42	1,24
Dricka sig berusad	5,13	1,35	3,76	1,79	5,16	1,33	3,46	1,82
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,48	1,68	3,78	1,63	4,37	1,63	3,38	1,70
Strunta i föräldraförbud	5,36	1,22	4,24	1,54	5,39	1,40	4,62	1,68

Tabell V. Tonåringarnas egna handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Handlings- intention	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,68	1,58	1,24	0,61	1,62	0,93	1,08	0,27
Pröva hasch	2,68	1,75	1,28	0,75	1,81	1,33	1,27	0,87
Skolka från skolan	4,33	1,70	2,14	1,27	3,69	1,59	2,31	1,38
Stanna ute sent på natten utan lov	4,26	1,43	2,58	1,41	4,13	1,73	2,77	1,56
Fuska på skrivn./förhör	4,77	1,55	2,88	1,49	4,37	1,59	3,16	1,52
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,70	1,55	5,11	1,39	4,68	1,76	6,04	1,08
Dricka sig berusad	4,96	1,61	2,49	1,55	4,93	1,46	2,77	1,66
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,25	1,79	2,83	1,57	4,08	1,79	3,00	1,85
Strunta i föräldraförbud	5,42	1,23	3,66	1,67	5,42	1,45	4,15	1,80

Tabell VI. Perception av föräldrarnas förväntningar om tonåringarnas beteende.
Medeltal och spridning för profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Handling	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1,65	0,80	1,22	0,75	1,22	0,56	1,08	0,27
Pröva hasch	1,64	1,07	1,26	0,66	1,42	0,85	1,31	0,74
Skolka från skolan	2,91	1,55	1,84	1,08	2,52	1,18	1,54	0,86
Stanna ute sent på natten utan lov	3,17	1,45	2,22	1,34	3,46	1,77	2,62	1,58
Fuska på skrivn./förhör	3,39	1,46	2,23	1,23	3,04	1,53	2,46	1,50
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,77	1,51	4,98	1,41	5,17	1,59	5,58	1,30
Dricka sig berusad	2,38	1,44	1,60	0,94	2,73	1,61	1,62	1,20
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,49	1,53	2,39	1,34	3,41	1,76	2,69	1,59
Strunta i föräldraförbud	3,78	1,39	2,67	1,43	3,90	1,71	3,04	1,82

Tabell VII. Perception av föräldrarnas sanktionsstyrka vid normbrott. Medeltal och spridning för profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Handling	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,36	0,69	4,72	0,56	4,60	0,66	4,81	0,49
Pröva hasch	4,42	0,81	4,85	0,44	4,83	0,48	4,81	0,49
Skolka från skolan	3,06	0,89	3,80	0,87	3,54	0,79	3,92	0,93
Stanna ute sent på natten utan lov	3,61	0,79	3,99	0,83	3,73	0,89	4,19	0,69
Fuska på skrivn./förhör	3,04	0,83	3,66	0,86	3,28	0,92	3,48	1,01
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	2,71	0,94	2,84	1,02	2,77	1,21	3,04	1,27
Dricka sig berusad	4,07	0,83	4,61	0,62	4,37	0,82	4,46	0,76
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,83	1,06	3,70	0,92	3,32	1,12	3,54	1,03
Strunta i föräldraförbud	3,54	0,99	4,01	0,80	3,74	0,93	4,12	0,82

Tabell VIII. Perception av kamraternas santionsstyrka vid normbrott. Medeltal och spridning i profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Handling	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,61	0,88	3,41	0,99	2,95	0,93	3,46	1,03
Pröva hasch	2,96	0,96	3,74	1,01	3,22	1,07	3,85	1,01
Skolka från skolan	1,63	0,78	2,37	0,99	1,65	0,76	2,16	1,11
Stanna ute sent på natten utan lov	1,68	0,81	2,12	0,89	1,50	0,63	2,00	0,80
Fuska på skrivn./förhör	2,30	1,20	3,23	1,19	2,56	1,23	2,88	1,42
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	2,93	0,85	3,04	0,84	3,05	0,98	2,72	1,14
Dricka sig berusad	1,80	0,70	2,71	1,10	1,83	0,87	2,38	1,17
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	1,78	0,86	2,33	1,05	1,83	0,87	2,25	1,11
Strunta i föräldraförbud	1,73	0,81	2,21	0,93	1,59	0,78	2,00	0,87

Tabell IX. Medeltal och spridning för självrapporterat beteende (normbrott) i profilgrupp I - IV. Flickor Åk 8.

Beteende	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=26)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,40	1,22	1,30	0,64	1,86	1,04	1,77	1,11
Pröva hasch	1,13	0,48	1,01	0,10	1,08	0,30	1,00	0,0
Skolka från skolan	2,77	1,26	1,51	0,83	2,59	1,26	1,96	1,31
Stanna ute sent på natten utan lov	2,61	1,03	1,61	0,71	2,57	1,14	2,19	1,02
Fuska på skrivn./förhör	2,86	1,07	1,76	0,78	2,50	0,97	1,96	0,96
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	1,06	0,48	1,00	0,06	1,00	0,0	1,04	0,20
Dricka sig berusad	2,94	1,38	1,35	0,70	2,58	1,42	1,96	1,25
Driva på stan varje kväll/ stå v.ngn kiosk o hänga	2,48	1,12	1,65	0,90	2,33	1,24	2,04	1,18
Strunta i föräldraförbud	2,68	1,09	1,60	0,74	2,43	1,01	1,85	0,73

Tabell I. Medeltal och spridning i tonåringarnas egna värderingar för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I (N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V (N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	3,38	1,24	3,54	1,02	1,85	0,94	2,80	1,24	1,93	1,03
Pröva hasch	3,00	0,80	1,17	0,37	1,04	0,19	1,24	0,48	1,17	0,38
Stanna ute sent på natten utan lov	4,88	1,07	3,99	1,03	2,58	1,02	4,44	1,18	2,38	0,86
Skolka från skolan	3,96	1,00	3,60	1,09	1,90	0,92	3,04	0,88	2,31	1,07
Dricka sig berusad	5,04	1,51	4,19	1,45	2,02	1,16	4,07	1,64	3,45	1,96
Samlag m. pojk-/flickvän	5,12	1,63	5,13	1,46	3,49	1,72	5,89	1,11	7,30	0,0
Snatta i butik/varuhus	2,65	0,75	2,84	0,95	1,39	0,63	1,11	0,32	1,28	0,45
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,88	1,73	5,48	1,49	5,68	1,46	5,60	1,64	6,52	1,21
Strunta i föräldraförbud	4,65	1,06	4,08	1,18	2,58	1,02	3,87	1,18	2,28	0,88
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	4,35	1,44	4,10	1,32	2,66	1,22	4,78	1,41	2,83	1,26

Tabell II. Perception av kamraternas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I (N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V (N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Skolka från skolan	3,85	1,16	3,69	1,23	2,44	1,14	3,13	1,16	2,69	1,34
Stanna ute sent på natten utan lov	5,12	1,11	4,40	1,14	3,24	1,25	4,53	1,27	3,48	1,18
Dricka sig berusad	5,27	1,04	4,47	1,39	2,84	1,42	4,11	1,77	3,97	1,76
Fuska på skrivn./förhör	3,77	1,18	3,76	1,27	2,58	1,30	3,14	1,46	2,45	1,76
Samlag m. pojk-/flickvän	5,12	1,42	5,21	1,42	3,82	1,64	5,40	1,42	6,69	1,17
Pröva hasch	3,00	1,10	1,62	0,86	1,24	0,61	1,16	0,42	1,45	1,18
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,69	1,29	4,56	1,28	3,37	1,40	5,07	1,19	3,34	1,12
Strunta i föräldraförbud	4,96	1,15	4,23	1,23	3,13	1,30	3,93	1,40	3,10	1,11
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,76	1,74	5,37	1,50	5,35	1,66	5,50	1,76	6,10	1,59
Snatta i butik/varuhus	3,23	1,24	3,20	1,35	1,86	0,96	2,05	1,56	1,83	1,44

Tabell III. Perception av föräldrarnas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I (N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V (N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,12	1,40	2,55	1,08	1,85	0,83	2,60	1,07	1,83	0,93
Snatta i butik/varuhus	1,42	0,64	1,38	0,62	1,09	0,28	1,09	0,29	1,03	0,19
Fuska på skrivn./förhör	2,12	1,03	2,12	0,93	1,57	0,71	1,76	0,71	1,45	0,78
Pröva hasch	3,16	1,80	2,90	1,55	2,41	1,49	3,47	1,53	4,76	2,13
Skolka från skolan	1,35	0,80	1,06	0,28	1,03	0,17	1,09	0,36	1,03	0,19
Samlag m. pojk-/flickvän	2,00	0,89	2,03	0,88	1,54	0,73	1,64	0,43	1,48	0,37
Strunta i föräldraförbud	2,38	0,94	2,01	0,88	1,66	0,73	1,82	0,86	1,48	0,78
Stanna ute sent på natten utan lov	2,73	0,96	2,21	1,00	1,77	0,83	2,29	1,01	1,76	0,79
Dricka sig berusad	2,15	1,26	1,65	0,86	1,26	0,59	1,38	0,75	1,34	0,67
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	6,00	1,26	5,87	1,18	5,98	1,27	6,18	1,15	6,64	0,68

Tabell IV. Perception av kamraternas handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I(N=26)		Grupp II(N=108)		Grupp III(N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V(N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3,85	1,49	3,77	1,38	2,56	1,25	3,07	1,37	2,86	1,77
Pröva hasch	2,58	0,99	2,15	1,07	1,78	0,99	2,04	1,00	2,17	1,41
Skolka från skolan	3,81	1,60	4,06	1,40	3,10	1,37	3,89	1,40	3,34	1,40
Stanna ute sent på natten utan lov	4,46	1,27	4,37	1,22	3,53	1,41	4,53	1,52	3,41	1,80
Fuska på skrivn./förhör	5,04	1,25	4,60	1,37	3,96	1,40	4,36	1,40	3,93	1,78
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	3,73	1,43	4,04	1,35	4,21	1,53	4,64	1,54	4,48	1,62
Dricka sig berusad	5,23	1,37	5,01	1,49	3,66	1,57	4,98	1,42	4,72	1,69
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,27	1,46	4,25	1,35	3,37	1,39	4,53	1,29	3,38	1,29
Strunta i föräldraförbud	5,27	1,34	5,21	1,17	4,22	1,53	5,22	1,28	4,24	1,62

Tabell V. Medeltal och spridning för tonåringarnas egna handlingsintentioner för profil-
grupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I (N=26)		Grupp II(N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V (N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3,08	1,72	2,77	1,41	1,51	0,87	1,98	1,14	1,62	1,21
Pröva hasch	2,73	1,56	1,53	0,89	1,22	0,65	1,53	0,94	1,52	1,09
Skolka från skolan	3,58	1,39	3,37	1,42	2,08	1,12	2,96	1,36	2,66	1,49
Stanna ute sent på natten utan lov	4,92	1,26	3,90	1,44	2,69	1,30	4,33	1,51	2,97	1,64
Fuska på skrivn./förhör	4,77	1,53	4,49	1,48	3,08	1,56	4,16	1,57	3,71	1,98
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,08	1,57	4,36	1,51	4,54	1,65	4,73	1,57	5,48	1,50
Dricka sig berusad	5,38	1,36	4,71	1,64	2,75	1,63	4,67	1,65	4,24	2,10
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,15	1,52	3,57	1,49	2,41	1,32	3,96	1,55	2,66	1,23
Strunta i föräldraförbud	5,62	1,20	5,19	1,38	3,71	1,67	5,33	1,57	4,10	1,93

Tabell VI. Perception av föräldrarnas förväntningar om tonåringarnas beteende. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I (N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V (N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1,88	0,77	1,69	0,88	1,31	0,70	1,62	1,09	1,59	1,35
Pröva hasch	1,81	0,85	1,36	0,62	1,21	0,47	1,53	0,84	1,10	0,41
Skolka från skolan	2,46	1,39	2,32	1,16	1,73	0,97	1,84	0,90	1,83	1,20
Stanna ute sent på natten utan lov	4,00	1,26	3,07	1,47	2,24	1,18	3,20	1,49	2,45	1,50
Fuska på skrivn./förhör	3,32	1,57	2,82	1,41	2,28	1,23	2,65	1,37	2,50	1,60
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,19	1,50	4,81	1,49	4,71	1,59	5,11	1,43	5,55	1,59
Dricka sig berusad	3,23	1,61	2,50	1,40	1,86	1,15	2,96	1,66	2,31	1,54
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,48	1,48	2,94	1,21	2,17	1,13	3,20	1,49	1,97	0,87
Strunta i föräldraförbud	4,08	1,50	3,58	1,45	2,76	1,38	3,64	1,43	2,66	1,72

Tabell VII. Perception av föräldrarnas sanktionsstyrka. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I (N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III(N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V(N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,27	0,67	4,51	0,66	4,68	0,64	4,78	0,47	4,52	0,83
Pröva hasch	4,50	0,71	4,81	0,41	4,87	0,48	4,89	0,39	4,86	0,44
Skolka från skolan	3,50	0,71	3,63	0,76	3,97	0,78	3,87	0,81	3,76	0,95
Stanna ute sent på natten utan lov	2,96	0,96	3,45	0,94	3,76	0,88	3,31	1,08	3,86	0,83
Fuska på skrivn./förhör	3,35	0,80	3,33	0,83	3,82	0,83	3,59	0,90	3,14	1,01
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	3,08	1,44	2,85	1,04	3,02	1,23	2,71	1,26	3,10	1,52
Dricka sig berusad	3,92	0,89	4,31	0,66	4,52	0,67	4,30	0,82	4,38	0,82
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,00	0,98	3,21	0,98	3,71	0,86	3,34	0,91	3,76	0,69
Strunta i föräldraförbud	3,15	0,83	3,55	0,76	3,87	0,74	3,68	0,67	3,93	0,92

Tabell VIII. Perception av kamraternas sanktionsstyrka. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I (N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV (N=45)		Grupp V (N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,58	0,76	2,32	0,88	3,00	1,00	2,73	0,95	3,21	1,29
Pröva hasch	2,92	0,93	3,34	1,08	3,71	0,98	3,50	0,85	3,79	0,93
Skolka från skolan	2,00	0,94	1,75	0,73	2,31	0,93	1,91	0,72	2,10	1,26
Stanna ute sent på natten utan lov	1,58	0,70	1,48	0,69	1,75	0,80	1,64	0,75	1,66	1,17
Fuska på skrivn./förhör	2,96	1,15	2,47	1,10	3,10	1,21	2,81	1,24	2,82	1,47
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	3,00	1,23	2,95	0,82	3,10	0,92	3,05	1,11	3,00	1,04
Dricka sig berusad	1,88	0,82	1,83	0,80	2,53	0,89	1,88	0,89	2,10	1,32
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	1,69	0,68	1,66	0,74	2,21	0,99	1,68	0,79	2,28	1,07
Strunta i föräldraförbud	1,73	0,78	1,53	0,90	1,91	0,84	1,67	0,72	1,92	1,00

Tabell IX. Medeltal och spridning för självrapporterat beteende (normbrott) i profil-
grupp I - V. Pojkar Åk 8.

Beteende	Grupp I(N=26)		Grupp II (N=108)		Grupp III (N=263)		Grupp IV(N=45)		Grupp V(N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,58	1,33	2,87	1,39	1,84	1,05	2,24	1,13	2,24	1,33
Pröva hasch	1,15	0,46	1,02	0,14	1,00	0,0	1,07	0,45	1,00	0,0
Skolka från skolan	2,69	1,26	2,56	1,26	1,64	0,93	2,61	1,26	2,28	1,31
Stanna ute sent på natten utan lov	3,27	1,15	2,72	1,12	2,02	0,91	3,07	1,18	2,45	0,78
Fuska på skrivn./förhör	2,73	0,83	2,63	1,04	1,98	0,90	2,20	0,99	2,11	0,96
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	1,00	0,0	1,00	0,0	1,00	0,0	1,00	0,0	1,03	0,19
Dricka sig berusad	3,04	1,51	2,73	1,44	1,54	0,90	2,73	1,42	2,72	1,46
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,19	1,17	2,22	0,95	1,39	0,63	2,38	1,13	1,62	0,73
Strunta i föräldraförbud	2,62	0,70	2,62	0,90	1,84	0,75	2,40	0,94	2,31	0,76

Tabell XII. Medeltal och spridning inom olika profilgrupper (Värd) för frågor runt kamratrelationer.

Flickor Åk 8

Fråga	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=25)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?	2,71	0,96	2,97	0,94	2,78	0,93	2,80	1,22
6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?	2,35	0,70	2,46	0,72	2,45	0,63	2,56	0,58
10. Har det hänt att du har varit med om att göra saker som du egentligen inte ville bara för att få vara med vissa kamrater?	4,14	0,90	4,32	0,84	4,27	0,75	4,24	0,88
16. Har du någon bästa vän/vänner?	1,18	0,49	1,20	0,50	1,16	0,48	1,21	0,72
22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?	4,16	1,07	4,11	1,07	4,41	0,95	4,32	1,11
25. Känner du dig populär bland kamrater?	2,99	0,70	3,12	0,65	2,96	0,58	2,88	0,67
28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?	1,86	0,91	2,18	1,00	2,00	1,08	2,12	1,17

Tabell XII. Medeltal och spridning inom olika profilgrupper(Värd.) för frågor runt kamratrelationer.

b. Pojkar Åk 8

Fråga	Grupp I(N=26)		Grupp II(N=107)		Grupp III(N=261)		Grupp IV(N=44)		Grupp V(N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?	2,81	0,85	2,89	0,93	3,11	0,92	2,89	0,92	2,86	0,95
6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?	2,54	0,58	2,44	0,66	2,43	0,66	2,48	0,79	2,28	0,65
10. Har det hänt att du varit med om att göra saker som du egentligen inte ville bara för att få vara med vissa kamrater?	4,15	0,83	4,05	0,86	4,10	0,87	4,07	0,86	4,03	0,82
16. Har du någon bästa vän/vänner?	1,46	0,65	1,25	0,48	1,32	0,59	1,34	0,68	1,25	0,44
22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?	3,73	1,12	4,07	0,87	3,96	1,07	3,75	1,33	4,21	1,03
25. Känner du dig populär bland kamrater?	3,00	0,40	2,95	0,64	3,14	0,60	3,16	0,71	2,89	0,79
28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?	4,92	0,98	2,05	0,98	2,13	1,00	1,84	1,08	1,71	0,71

Tabell XIII.

Medeltal och spridning inom olika profilgrupper (Värd.) för frågor runt elevernas relativa kamrat- och föräldraorientering.

a. Flickor Åk 8

Fråga	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=25)	
	M	s	M	s	M	s	M	s
18. Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak medan dina kamrater föreslår något helt annat - hur brukar det i allmänhet gå då?	3,25	0,66	2,70	0,74	3,22	0,68	2,63	0,82
23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler och förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?	3,64	0,82	3,86	0,90	3,67	0,87	3,83	0,76
26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst? - Kamrater eller föräldrar...	2,13	1,01	2,84	1,17	2,32	1,12	3,08	1,15

b. Pojkar Åk 8

Fråga	Grupp I(N=26)		Grupp II(N=107)		Grupp III(N=261)		Grupp IV(N=44)		Grupp V(N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
18. Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak medan dina kamrater föreslår något helt annat - hur brukar det i allmänhet gå då?	3,50	0,76	2,94	0,70	2,54	0,77	2,75	0,81	2,79	0,96
23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler eller förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?	3,65	1,02	3,52	0,79	3,83	0,89	3,50	0,95	3,74	1,06
26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst? - Kamrater eller föräldrar...	2,48	0,87	2,75	1,05	3,38	1,06	2,64	1,20	3,18	1,16

Tabell XIV. Medeltal och spridning inom olika profilgrupper (Värd.) för frågor runt elevernas föräldrarelationer.

a. Flickor Åk 8

	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=282)		Grupp III(N=112)		Grupp IV(N=25)		
	M	s	M	s	M	s	M	s	
12. Tycker du att dina föräldrar är stränga?									
	Mamma	3,27	0,98	3,38	0,93	3,37	0,85	3,70	0,82
	Pappa	3,05	1,07	3,33	0,97	3,07	1,00	3,29	0,91
27. Är du ofta arg på dina föräldrar?									
	Mamma	2,87	1,10	3,44	1,04	3,17	1,08	3,65	1,11
	Pappa	3,05	1,14	3,48	1,00	3,14	1,14	3,67	1,13
21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?									
		2,70	0,99	2,07	0,97	2,59	1,08	2,00	1,04
17. Gör du ofta tvärtemot vad dina föräldrar vill att du ska göra?									
		3,26	0,80	3,89	0,83	3,29	0,76	3,83	0,82
20. Vad är orsaken till att du i allmänhet inte bryter mot regler?									
c) Att inte göra föräldrarna ledsna		1,75	0,59	1,54	0,60	1,66	0,60	1,48	0,59

Tabell XIV. Medeltal och spridning inom olika profilgrupper (Värd.) för frågor runt elevernas föräldrarelationer.

b. Pojkar Åk 8

Fråga	Grupp I(N=26)		Grupp II(N=107)		Grupp III(N=261)		Grupp IV(N=44)		Grupp V(N=29)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
12. Tycker du att dina föräldrar är stränga?										
Mamma	3,25	1,07	3,42	0,82	3,47	0,86	3,45	0,89	3,33	1,07
Pappa	3,08	1,02	3,35	0,85	3,37	0,88	3,35	0,95	3,37	0,84
27. Är du ofta arg på dina föräldrar?										
Mamma	3,24	1,01	3,33	0,74	3,81	0,82	3,30	1,10	3,65	0,94
Pappa	3,04	0,92	3,56	0,79	3,85	0,88	3,15	1,09	3,46	0,90
21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?	2,62	0,85	2,20	0,79	1,98	0,79	2,57	1,13	2,07	0,90
17. Gör du ofta tvärtemot vad dina föräldrar vill att du ska göra?	3,31	0,68	3,30	0,65	3,85	0,81	3,32	0,91	3,75	0,75
20. Vad är orsaken till att du i allmänhet inte bryter mot regler? c) Att inte göra föräldrarna ledsna...	2,00	0,66	1,87	0,65	1,61	0,62	1,71	0,60	1,62	0,70

Tabell I. Medeltal och spridning i tonåringarnas egna värderingar för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	3,76	1,62	2,36	1,05	2,00	1,06	2,90	1,43	2,21	1,47
Pröva hasch	2,05	1,42	3,50	1,65	1,10	0,34	1,32	0,69	1,13	0,31
Stanna ute sent på natten utan lov	4,03	1,25	3,82	1,14	2,25	0,92	3,46	1,18	3,13	1,17
Skolka från skolan	4,08	1,11	3,36	1,68	2,02	1,05	2,93	1,31	2,84	1,17
Dricka sig berusad	5,02	1,34	4,77	1,31	1,92	1,13	3,46	1,60	3,92	1,48
Samlag m. pojk-/flickvän	5,52	1,52	5,95	1,50	3,20	1,87	4,49	1,77	4,82	1,83
Snatta i butik/varuhus	2,64	1,41	1,50	0,67	1,27	0,59	1,34	0,63	1,47	0,86
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	5,60	1,61	5,50	1,68	5,83	1,31	5,89	1,16	6,00	1,27
Strunta i föräldraförbud	4,32	1,42	4,27	1,24	2,46	1,11	3,76	1,36	3,95	1,41
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,50	1,80	5,05	1,50	2,84	1,53	4,27	1,63	3,03	1,63

Tabell II. Perception av kamraternas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Skölka från skolan	3,94	1,24	3,55	1,50	2,54	1,23	3,31	1,39	3,37	1,30
Stanna ute sent på natten utan lov	4,15	1,24	4,00	1,07	2,95	1,33	3,82	1,24	3,63	1,24
Dricka sig berusad	5,06	1,24	5,00	1,60	2,68	1,65	4,05	1,70	4,68	1,38
Fuska på skrivn./förhör	3,77	1,59	2,82	1,26	2,63	1,36	3,42	1,69	2,82	1,54
Samlag m. pojk-/flickvän	5,21	1,33	5,50	1,79	3,35	1,83	4,43	1,67	4,53	2,02
Pröva hasch	2,32	1,41	3,27	1,49	1,36	0,67	1,60	0,89	1,29	0,73
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,88	1,50	5,55	1,22	3,62	1,59	4,70	1,52	3,61	1,73
Strunta i föräldraförbud	4,35	1,38	4,68	1,43	3,16	1,30	4,24	1,48	4,05	1,58
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	5,42	1,45	5,09	2,07	5,46	1,47	5,63	1,44	6,03	1,05
Snatta i butik/varuhus	3,02	1,56	2,14	1,08	1,53	0,91	1,72	1,02	1,51	1,12

Tabell III. Perception av föräldrarnas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,61	1,11	2,59	1,47	1,96	0,99	2,52	1,18	2,05	0,98
Snatta i butik/varuhus	1,27	0,66	1,00	0,0	1,07	0,25	1,11	0,35	1,05	0,23
Fuska på skrivn./förhör	2,32	0,97	1,64	0,85	1,72	0,77	1,92	0,90	1,79	0,84
Pröva hasch	2,90	1,58	3,45	1,34	2,09	1,44	2,45	1,56	3,11	1,91
Skolka från skolan	1,29	0,73	1,27	0,63	1,04	0,20	1,07	0,39	1,03	0,16
Samlag m. pojk-/flickvän	2,52	1,16	1,77	0,97	1,59	0,74	2,00	1,07	2,08	1,22
Strunta i föräldraförbud	2,07	0,90	1,91	0,92	1,68	0,78	1,86	0,93	2,32	1,32
Stanna ute sent på natten utan lov	1,95	0,95	2,32	1,04	1,63	0,77	1,83	0,84	1,95	1,04
Dricka sig berusad	1,90	0,92	1,68	0,84	1,24	0,49	1,63	0,96	1,63	1,00
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	6,12	1,11	6,50	0,96	6,02	1,15	6,30	0,98	6,39	1,03

Tabell IV. Kamraternas handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Handlings- intention	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,45	1,39	3,32	1,55	2,02	1,16	2,45	1,26	2,32	1,25
Pröva hasch	2,97	1,50	4,68	1,32	1,77	0,99	2,18	1,15	1,95	1,14
Skolka från skolan	5,08	1,26	4,41	1,50	2,99	1,43	4,25	1,33	4,00	1,41
Stanna ute sent på natten utan lov	4,63	1,32	5,18	1,14	3,25	1,40	4,49	1,38	4,16	1,42
Fuska på skrivn./förhör	5,10	1,29	4,55	1,41	3,52	1,54	4,75	1,32	3,74	1,67
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	4,42	1,72	4,23	1,82	4,85	1,38	4,67	1,52	4,58	1,64
Dricka sig berusad	5,44	1,14	5,73	0,98	3,34	1,74	4,88	1,47	5,37	0,94
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,48	1,60	4,50	1,60	3,56	1,62	4,71	1,50	3,11	1,50
Strunta i föräldraförbud	5,27	1,38	5,95	1,09	3,93	1,50	5,37	1,21	5,82	1,14

Tabell V. Tonåringarnas egna handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Handlings- intention	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3,77	1,32	1,50	0,51	1,12	0,35	1,36	0,51	1,47	0,51
Pröva hasch	2,92	1,61	5,45	0,74	1,16	0,47	1,48	0,75	1,24	0,43
Skolka från skolan	5,05	1,35	3,59	1,53	1,79	0,95	3,71	1,51	3,00	1,56
Stanna ute sent på natten utan lov	4,63	1,55	4,86	1,49	2,19	1,12	4,35	1,36	2,76	1,40
Fuska på skrivn./förhör	5,26	1,43	4,27	1,67	2,58	1,34	4,67	1,35	2,89	1,52
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	4,76	1,77	5,18	1,22	5,04	1,50	4,99	1,48	5,39	1,28
Dricka sig berusad	5,65	0,93	5,86	0,83	2,03	1,24	4,32	1,60	5,03	1,17
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,53	1,58	4,41	1,79	2,45	1,34	4,58	1,53	2,32	1,38
Strunta i föräldraförbud	5,77	1,12	5,77	1,34	3,13	1,43	5,44	1,16	5,95	0,77

Tabell VI. Perception av föräldrarnas förväntningar om tonåringarnas beteende. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Handlings- intention	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1,84	0,96	1,64	1,18	1,12	0,40	1,34	0,89	1,26	0,72
Pröva hasch	1,98	1,30	2,14	1,32	1,15	0,39	1,43	0,91	1,26	0,83
Skolka från skolan	3,05	1,45	2,82	1,40	1,55	0,73	2,67	1,36	2,32	1,42
Stanna ute sent på natten utan lov	3,65	1,64	4,27	1,86	1,94	1,13	3,47	1,56	2,68	1,60
Fuska på skrivn./förhör	3,45	1,46	3,09	1,54	2,05	1,17	3,32	1,49	2,45	1,35
Tala m. skol läkaren om kamr. m. knarkp.	5,08	1,33	5,27	1,28	4,95	1,43	5,10	1,51	5,11	1,54
Dricka sig berusad	2,98	1,52	2,95	1,96	1,42	0,79	2,48	1,50	2,37	1,40
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,75	1,59	3,41	1,59	2,17	1,22	3,65	1,60	2,55	1,45
Strunta i föräldraförbud	3,74	1,62	4,45	1,71	2,38	1,31	3,97	1,51	3,97	1,67

Tabell VII. Perception av föräldrarnas sanktionsstyrka vid normbrott. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Handling	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,23	0,69	4,52	0,81	4,72	0,55	4,62	0,69	4,68	0,57
Pröva hasch	4,53	0,78	4,55	0,74	4,91	0,34	4,72	0,60	4,76	0,55
Skolka från skolan	3,18	0,88	3,68	0,78	3,89	0,82	3,37	0,95	3,49	0,80
Stanna ute sent på natten utan lov	3,63	0,89	3,77	0,81	4,06	0,80	3,73	0,86	3,92	0,91
Fuska på skrivn./förhör	3,06	0,94	3,14	0,99	3,72	0,85	3,13	0,94	3,47	1,01
Tala med skolläk. om kamr. m. knarkp.	2,81	0,90	2,38	1,20	2,87	1,04	2,73	1,15	2,68	1,12
Dricka sig berusad	4,05	0,76	4,23	1,02	4,64	0,61	4,39	0,75	4,37	0,82
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,00	1,15	2,86	1,25	3,80	0,92	3,15	1,03	3,58	0,95
Strunta i föräldraförbud	3,68	0,92	3,50	0,91	4,08	0,80	3,69	0,91	3,76	0,94

Tabell VIII. Perception av kamraternas sanktionsstyrka vid normbrott. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Handling	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,42	0,84	2,76	0,94	3,50	0,99	2,98	0,95	3,18	0,93
Pröva hasch	2,84	0,96	2,41	1,01	3,89	0,94	3,24	1,04	3,50	0,86
Skolka från skolan	1,42	0,59	1,45	0,51	2,51	0,96	1,80	0,86	1,57	0,69
Stanna ute sent på natten utan lov	1,64	0,82	1,50	0,60	2,28	0,85	1,54	0,69	1,55	0,69
Fuska på skrivn./förhör	2,28	1,28	2,71	1,23	3,27	1,20	2,70	1,25	2,63	1,22
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	3,02	0,85	2,71	1,23	3,04	0,89	2,99	0,92	2,82	0,98
Dricka sig berusad	1,66	0,68	1,52	0,81	2,85	1,06	2,06	0,97	1,78	0,82
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	1,85	0,89	1,67	0,91	2,48	1,04	1,73	0,77	2,00	1,11
Strunta i föräldraförbud	1,65	0,79	1,65	0,75	2,38	0,92	1,55	0,67	1,51	0,67

Tabell IX. Medeltal och spridning för självrapporterat beteende (normbrott) i profilgrupp I - V. Flickor Åk 8.

Handling	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=255)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,94	1,28	2,36	1,14	1,31	0,65	1,64	0,93	1,71	1,01
Pröva hasch	1,10	0,43	1,41	1,01	1,00	0,06	1,04	0,19	1,08	0,27
Skolka från skolan	3,29	1,23	3,14	1,25	1,44	0,79	2,27	1,20	2,18	1,14
Stanna ute sent på natten utan lov	2,90	1,17	3,36	1,09	1,51	0,66	2,41	1,06	2,08	0,82
Fuska på skrivn./förhör	3,03	0,97	2,45	0,96	1,73	0,81	2,41	0,95	2,03	1,10
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	1,06	0,51	1,00	0,0	1,01	0,09	1,00	0,0	1,00	0,0
Dricka sig berusad	3,47	1,30	3,59	1,33	1,25	0,63	2,11	1,26	2,50	1,16
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,60	1,21	3,05	1,29	1,53	0,81	2,39	1,08	1,63	0,91
Strunta i föräldraförbud	2,82	1,19	2,76	1,26	1,47	0,66	2,37	0,91	2,11	0,73

Tabell I. Medeltal och spridning i tonåringarnas egna värderingar för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	3,26	1,40	3,04	1,32	2,04	1,09	2,63	1,28	2,92	1,25
Pröva hasch	1,98	1,14	1,28	0,76	1,10	0,36	1,22	0,50	1,15	0,33
Stanna ute sent på natten utan lov	4,22	1,32	3,88	1,23	2,77	1,19	4,17	1,26	3,08	0,86
Skolka från skolan	3,80	1,28	3,54	1,16	2,12	1,04	2,63	1,22	2,31	0,95
Dricka sig berusad	4,31	1,57	4,40	1,67	2,24	1,38	3,63	1,86	3,46	1,27
Samlag m. pojk-/flickvän	5,23	1,42	5,10	1,77	3,88	1,93	5,17	1,49	4,38	1,85
Snatta i butik/varuhus	2,43	1,29	2,39	1,29	1,55	0,82	1,67	0,79	1,69	0,75
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	5,43	1,61	5,59	1,63	5,62	1,46	5,79	1,60	6,23	0,83
Strunta i föräldraförbud	4,13	1,35	3,73	1,41	2,74	1,17	3,85	1,16	3,15	0,99
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk i hänga	4,37	1,55	3,72	1,57	2,95	1,38	4,25	1,52	3,23	1,24

Tabell II. Perception av kamraternas värderingar. Medeltal och spridning för profil-
grupp I - V. Pojkar Åk 8.

Värderat beteende	HH		H		L		M		LM	
	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Skolka från skolan	3,68	1,35	3,35	1,19	2,66	1,28	2,95	1,34	2,31	1,11
Stanna ute sent på natten utan lov	4,68	1,40	4,13	1,29	3,42	1,38	4,44	1,32	3,69	1,33
Dricka sig berusad	4,83	1,27	4,60	1,49	2,99	1,55	3,96	1,72	4,15	1,07
Fuska på skrivn./förhör	3,80	1,36	3,32	1,42	2,73	1,43	3,11	1,40	3,23	1,59
Samlag m. pojk-/flickvän	5,29	1,54	5,17	1,55	4,09	1,78	4,98	1,49	4,62	1,80
Pröva hasch	2,37	1,21	1,44	0,87	1,32	0,71	1,29	0,74	1,00	0,0
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,79	1,37	4,26	1,48	3,61	1,49	4,65	1,48	3,77	1,24
Strunta i föräldraförbud	4,44	1,25	3,99	1,43	3,25	1,36	3,98	1,48	3,15	0,90
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	5,19	1,55	5,42	1,61	5,31	1,67	5,73	1,66	6,15	0,90
Snatta i butik/varuhus	3,06	1,42	2,89	1,36	1,92	1,03	2,14	1,37	2,38	1,12

Tabell III. Perception av föräldrarnas värderingar. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Värderat beteende	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,68	1,17	2,32	1,08	1,98	0,91	2,64	1,30	2,00	0,41
Snatta i butik/varuhus	1,43	0,64	1,13	0,44	1,13	0,35	1,20	0,45	1,08	0,28
Fuska på skrivn./förhör	2,08	0,87	1,86	0,88	1,61	0,74	1,76	0,94	2,23	1,17
Pröva hasch	3,19	1,57	2,96	1,77	2,62	1,64	3,06	1,65	2,92	1,71
Skolka från skolan	1,20	0,62	1,06	0,30	1,04	0,19	1,04	0,19	1,08	0,28
Samlag m. pojk-/flickvän	2,12	1,04	1,78	1,00	1,61	0,74	1,60	0,83	1,69	0,75
Strunta i föräldraförbud	2,27	0,99	1,85	0,89	1,69	0,77	1,83	0,89	1,92	0,64
Stanna ute sent på natten utan lov	2,31	1,05	2,08	0,95	1,83	0,87	2,21	0,95	2,00	0,22
Dricka sig berusad	1,71	0,83	1,53	1,02	1,33	0,64	1,45	0,80	1,46	0,73
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	6,10	0,91	5,99	1,22	6,00	1,29	6,11	1,38	6,00	1,15

Tabell IV. Kamraternas handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profil-
grupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handlings- intention	HH		H		L		M		LM	
	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3,86	1,34	4,22	1,35	2,50	1,20	2,80	1,22	3,54	1,51
Pröva hasch	2,97	1,15	2,04	1,21	1,81	1,00	1,80	0,83	1,77	1,01
Skolka från skolan	4,48	1,32	4,45	1,46	2,94	1,28	3,64	1,32	3,46	1,61
Stanna ute sent på natten utan lov	4,88	1,13	4,36	1,21	3,39	1,35	5,00	1,11	3,23	1,17
Fuska på skrivn./förhör	4,92	1,27	4,69	1,40	3,78	1,38	4,49	1,62	5,38	0,65
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	3,97	1,48	4,34	1,47	4,17	1,51	4,55	1,58	4,38	1,26
Dricka sig berusad	5,17	1,23	5,34	1,24	3,55	1,54	5,16	1,45	5,46	0,88
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,66	1,22	4,21	1,34	3,33	1,38	4,80	1,13	3,62	1,33
Strunta i föräldraförbud	5,40	1,16	5,25	1,27	4,04	1,43	5,58	1,23	5,46	0,78

Tabell V. Tonåringarnas egna handlingsintentioner. Medeltal och spridning för profil-
grupp I-V. Pojkar åk 8.

Handlings- intention	HH		H		L		M		LM	
	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3,23	1,32	3,47	1,34	1,37	0,60	1,40	0,56	2,31	1,11
Pröva hasch	3,15	1,21	1,10	0,31	1,18	0,43	1,24	0,47	1,08	0,28
Skolka från skolan	3,92	1,34	4,32	1,19	1,92	0,89	2,47	1,09	1,85	0,55
Stanna ute sent på natten utan lov	4,83	1,18	4,13	1,26	2,50	1,10	5,04	1,07	2,15	0,55
Fuska på skrivn./förhör	4,98	1,18	4,77	1,37	2,91	1,41	3,91	1,78	5,69	0,48
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	4,22	1,48	4,49	1,59	4,53	1,68	4,78	1,54	5,08	1,38
Dricka sig berusad	5,11	1,21	5,32	1,29	2,56	1,50	4,95	1,60	5,54	0,78
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,29	1,33	3,71	1,58	2,34	1,17	4,62	1,35	2,15	0,80
Strunta i föräldraförbud	5,62	1,17	5,48	1,30	3,48	1,53	5,67	1,22	5,23	1,17

Tabell VI. Perception av föräldrarnas förväntningar om tonåringarnas beteende. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handlings- intention	HH		H		L		M		LM	
	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1,88	1,17	2,01	1,20	1,23	0,53	1,35	0,70	1,85	1,07
Pröva hasch	1,92	1,00	1,35	0,68	1,17	0,37	1,40	0,81	1,15	0,38
Skolka från skolan	2,58	1,03	2,45	1,31	1,66	0,92	1,76	0,82	1,54	0,52
Stanna ute sent på natten utan lov	3,73	1,30	3,35	1,48	2,14	1,12	3,67	1,38	1,92	0,64
Fuska på skrivn./förhör	3,28	1,35	2,99	1,46	2,12	1,11	2,98	1,59	3,31	1,25
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	4,95	1,44	4,84	1,38	4,74	1,62	4,95	1,75	4,85	1,28
Dricka sig berusad	3,00	1,48	2,88	1,57	1,75	1,05	3,00	1,63	3,23	1,64
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,39	1,20	3,10	1,38	2,06	1,03	3,55	1,27	2,38	1,45
Strunta i föräldraförbud	3,91	1,38	3,92	1,55	2,54	1,25	3,87	1,43	3,92	1,66

Tabell VII. Perception av föräldrarnas sanktionsstyrka vid normbrott. Medeltal och spridning för profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I(N= 65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,37	0,70	4,42	0,80	4,69	0,61	4,78	0,50	4,54	0,65
Pröva hasch	4,68	0,64	4,71	0,69	4,88	0,41	4,96	0,19	4,69	0,63
Skolka från skolan	3,48	0,79	3,64	0,92	3,95	0,78	3,80	0,74	3,85	0,69
Stanna ute sent på natten utan lov	3,37	0,78	3,47	0,85	3,68	0,96	3,43	0,92	3,92	0,76
Fuska på skrivn./förhör	3,38	0,80	3,29	0,98	3,74	0,84	3,54	0,86	3,62	0,96
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	2,89	1,26	2,70	1,03	2,99	1,23	2,96	1,48	2,92	1,12
Dricka sig berusad	4,09	0,82	4,21	0,75	4,49	0,70	4,54	0,66	4,23	0,73
Driva på stan varje kväll stå v. ngn kiosk o hänga	2,95	1,04	3,08	0,95	3,74	0,84	3,25	0,97	3,77	0,83
Strunta i föräldraförbud	3,46	0,79	3,45	0,77	3,88	0,77	3,62	0,71	3,67	0,73

Tabell VIII. Perception av kamraternas sanktionsstyrka vid normbrott. Medeltal och spridning av profilgrupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,43	0,92	2,16	0,83	2,98	1,04	2,81	1,05	2,85	0,79
Pröva hasch	2,86	0,88	3,37	0,93	3,71	1,03	3,56	1,07	3,69	0,75
Skolka från skolan	1,80	0,78	1,72	0,81	2,29	0,96	2,00	0,96	2,15	0,59
Stanna ute sent på natten utan lov	1,51	0,69	1,55	0,68	1,74	0,83	1,49	0,70	1,85	0,69
Fuska på skrivn./förhör	2,38	1,15	2,67	1,30	3,01	1,22	2,76	1,26	2,92	1,12
Tala m. skolläkaren om kamr. m. knarkp.	3,11	0,86	2,86	1,08	3,03	0,91	3,20	1,11	3,08	0,49
Dricka sig berusad	1,91	0,84	1,76	0,78	2,50	0,92	1,85	0,98	2,00	0,82
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kösk o hänga	1,60	0,77	1,59	0,72	2,21	0,96	1,64	0,81	2,15	0,69
Strunta i föräldraförbud	1,68	0,69	1,59	0,70	1,94	0,84	1,49	0,74	1,69	0,75

Tabell IX. Medeltal och spridning för självrapporterat beteende (normbrott) i profil-
grupp I - V. Pojkar Åk 8.

Handling	Grupp I(N=65)		Grupp II(N=77)		Grupp III(N=281)		Grupp IV(N=55)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,91	1,31	3,33	1,21	1,70	0,99	2,19	1,07	2,92	1,38
Pröva hasch	1,15	0,48	1,01	0,11	1,01	0,18	1,02	0,13	1,00	0,0
Skolka från skolan	2,75	1,30	2,99	1,26	1,63	0,92	2,20	1,18	2,23	1,30
Stanna ute sent på natten utan lov	3,03	1,19	2,88	1,11	2,01	0,87	3,24	1,10	2,46	0,97
Fuska på skrivn./förhör	2,65	1,08	2,64	0,93	1,99	0,90	2,29	1,08	3,08	1,04
Tala m. skolläkaren om kamr. m. kuarkp.	1,00	0,0	1,00	0,0	1,00	0,0	1,00	0,0	1,00	0,0
Dricka sig berusad	2,95	1,43	2,97	1,42	1,56	0,95	2,76	1,47	2,54	1,05
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2,34	1,06	2,36	1,04	1,43	0,67	2,49	1,10	1,62	0,87
Strunta i föräldraförbud	2,72	1,01	2,71	0,78	1,80	0,71	2,69	0,90	2,15	0,69

Tabell XII. Medeltal och spridning inom olika profilgrupper(BT) för frågor runt kamrat-
relationer.

a. Flickor Åk 8

Fråga	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=254)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?	2,76	1,10	2,36	1,05	2,94	0,93	2,91	0,96	2,76	0,97
6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?	2,48	0,74	2,50	0,80	2,48	0,70	2,46	0,65	2,29	0,77
10. Har det hänt att du har varit med om att göra saker som du egentligen inte ville bara för att få vara med vissa kamrater?	4,19	0,76	4,27	0,88	4,37	0,81	4,06	0,89	4,37	0,94
16. Har du någon bästa vän/vänner?	1,18	0,50	1,09	0,43	1,23	0,54	1,21	0,56	1,03	0,16
22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?	4,29	0,96	4,68	0,48	4,04	1,10	4,24	1,10	4,55	0,80
25. Känner du dig populär bland kamrater?	2,89	0,63	2,73	0,55	3,14	0,68	3,08	0,60	2,87	0,66
28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?	1,79	0,87	1,82	0,85	2,23	0,98	2,07	1,14	1,66	0,99

Tabell XII.

Medeltal ochspridning inom olika profilgrupper (BT) för frågor runt kamrat-
relationer.

b. Pojkar Åk 8

Fråga	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=76)		Grupp III(N=278)		Grupp IV(N=54)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
4. Är det viktigt för dig att vara populär bland kamrater?	2,77	0,73	2,82	0,97	3,13	0,92	2,81	1,07	3,08	0,86
6. Brukar du ha samma åsikter som dina kamrater om det mesta?	2,50	0,71	2,47	0,66	2,42	0,66	2,35	0,70	2,38	0,65
10. Har det hänt att du har varit med om att göra saker som du egentligen inte ville bara för att få vara med vissa kamrater?	3,81	0,92	3,90	0,93	4,14	0,86	4,02	0,80	4,15	0,80
16. Har du någon bästa vän/vänner?	1,38	0,66	1,23	0,45	1,31	0,57	1,17	0,43	1,46	0,52
22. Händer det ofta att du inte har någon att vara med?	3,88	1,09	4,09	0,98	3,96	1,05	4,11	1,17	4,00	0,71
25. Känner du dig populär bland kamrater?	2,97	0,69	3,03	0,65	3,14	0,63	3,08	0,58	2,92	0,76
28. Känner du dig ofta blyg och osäker bland jämnåriga?	1,89	0,94	1,99	0,98	2,11	0,99	1,77	0,93	2,08	0,86

Tabell XIII.

Medeltal och spridning inom olika profilgrupper (BT) för frågor runt elevernas relativa kamrat- och föräldraorientering.

a. Flickor åk 8

Fråga	Grupp I (N=62)		Grupp II (N=22)		Grupp III (N=254)		Grupp IV (N=142)		Grupp V (N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
18. Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak medan dina kamrater föreslår något helt annat - hur brukar det i allmänhet gå då?	3,31	0,74	3,18	0,50	2,64	0,73	3,13	0,72	3,16	0,64
23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler och förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?	3,69	0,86	3,73	0,88	3,96	0,90	3,61	0,82	3,74	0,79
26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst? - Kamrater eller föräldrar?	2,19	1,05	2,05	0,79	2,99	1,12	2,37	1,21	2,16	1,00

b. Pojkar Åk 8

Fråga	Grupp I (N=69)		Grupp II (N=76)		Grupp III (N=278)		Grupp IV (N=54)		Grupp V (N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
18. Om dina föräldrar vill att du ska göra en sak medan dina kamrater föreslår något helt annat - hur brukar det i allmänhet gå då?	3,10	0,73	3,00	0,75	2,58	0,78	3,02	0,81	2,54	0,78
23. Händer det ofta att du inte vet om du ska rätta dig efter dina föräldrars regler och förhållningsorder eller göra som kamraterna tycker?	3,52	0,87	3,49	0,85	3,83	0,89	3,68	0,83	3,69	0,95
26. Vem tycker du i allmänhet förstår dig bäst? Kamrater eller föräldrar?	2,73	1,12	2,87	1,10	3,31	1,09	2,85	1,03	2,62	1,26

Tabell XIV.

Medeltal och spridning inom olika profilgrupper(BT) för frågor runt elevernas föräldrarelationer.

a. Flickor Åk 8

Fråga	Grupp I(N=62)		Grupp II(N=22)		Grupp III(N=254)		Grupp IV(N=142)		Grupp V(N=38)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
2. Tycker du att dina föräldrar är stränga?										
Mamma	3,23	1,03	3,23	0,92	3,44	0,93	3,39	0,89	3,24	0,98
Pappa	3,05	1,11	2,94	1,00	3,38	0,95	3,22	1,01	3,06	1,06
27. Är du ofta arg på dina föräldrar?										
Mamma	2,83	1,12	3,05	1,17	3,54	1,00	3,16	1,12	3,03	1,13
Pappa	2,91	1,13	3,29	1,10	3,58	0,97	3,24	1,12	3,20	1,32
21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?	2,79	1,20	2,64	0,58	2,00	0,94	2,48	1,02	2,45	1,31
17. Gör du ofta tvärtemot vad dina föräldrar vill att du ska göra?	3,20	0,68	3,09	0,87	4,02	0,80	3,35	0,71	3,42	0,89
20. Vad är orsaken till att du i allmänhet inte bryter mot regler? c) Att inte göra föräldrarna ledsna:	1,82	0,62	1,77	0,61	1,53	0,59	1,63	0,62	1,47	0,51

Tabell XIV.

Medeltal och spridning inom olika profilgrupper (BT) för frågor runt elevernas föräldrarelationer.

b. Pojkar Åk 8

Fråga	Grupp I(N=69)		Grupp II(N=76)		Grupp III(N=278)		Grupp IV(N=54)		Grupp V(N=13)	
	M	s	M	s	M	s	M	s	M	s
12. Tycker du att dina föräldrar är stränga?										
Mamma	3,32	0,95	3,41	0,93	3,51	0,82	3,46	1,02	3,54	1,05
Pappa	3,17	0,96	3,29	0,94	3,38	0,87	3,50	1,02	3,23	0,73
27. Är du ofta arg på dina föräldrar?										
Mamma	3,39	0,94	3,40	0,80	3,79	0,85	3,30	1,03	3,46	0,78
Pappa	3,20	0,99	3,37	0,94	3,79	0,90	3,49	1,01	3,62	0,65
21. Tycker du att du och dina föräldrar förstår varandra?	2,44	0,85	2,29	0,79	1,98	0,79	2,45	1,07	2,38	0,96
17. Gör du ofta tvärtemot vad dina föräldrar vill att du ska göra?	3,13	0,73	3,31	0,80	3,83	0,79	3,33	0,83	3,85	0,80
20. Vad är orsaken till att du i allmänhet inte bryter mot regler? c) Att inte göra föräldrarna ledsna.	1,97	0,64	1,74	0,63	1,62	0,61	1,88	0,66	1,85	0,80

Tabell 1. Sammanställning av resultat av envägs variansanalys för profilgrupper (baserade dels på värderingar och dels på handlingsintentioner) i olika normvariabler.

(Tala med skolläkaren ingår ej). (Variablerna anges med "stickord").

	Profilgrupper baserade på egna värderingar		Profilgrupper baserade på handlingsintentioner	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
	F. p.	F. p.	F. p.	F. p.
<u>Egna värderingar</u>				
1. Fuska	F=63,09 ^x p < 0,000000	F=62,81 p < 0,000000	F=29,14 ^x p < 0,000000	F=21,22 p < 0,000000
2. Pröva hasch	F=97,96 ^x p < 0,000000	F=193,28 p < 0,000000	F=68,14 ^x p < 0,000000	F=28,21 ^x p < 0,000000
3. Stanna ute sent på natten	F=119,13 p < 0,000000	F=78,14 p < 0,000000	F=55,27 ^x p < 0,000000	F=33,95 p < 0,000000
4. Skolka	F=98,92 p < 0,000000	F=77,94 p < 0,000000	F=45,92 ^x p < 0,000000	F=45,69 p < 0,000000
5. Dricka sig berusad	F=137,14 ^x p < 0,000000	F=77,40 ^x p < 0,000000	F=96,15 ^x p < 0,000000	F=48,76 p < 0,000000
6. Samlag	F=115,75 ^x p < 0,000000	F=48,53 ^x p < 0,000000	F=35,06 p < 0,000000	F=14,44 p < 0,000000
7. Snatta	F=176,71 ^x p < 0,000000	F=109,51 ^x p < 0,000000	F=40,30 ^x p < 0,000000	F=18,54 p < 0,000000
8. Strunta i föräldraförbud	F=84,16 p < 0,000000	F=62,08 p < 0,000000	F=48,32 p < 0,000000	F=25,57 p < 0,000000
9. Driva på stan	F=52,15 ^x p < 0,000000	F=47,58 p < 0,000000	F=30,69 p < 0,000000	F=19,09 p < 0,000000
<u>Kamratvärderingar</u>				
1. Skolka	F=49,00 p < 0,000000	F=27,12 p < 0,000000	F=19,79 p < 0,000000	F=11,57 p < 0,000003
2. Stanna ute sent på natten	F=28,53 p < 0,000000	F=32,65 p < 0,000000	F=18,24 p < 0,000000	F=16,36 p < 0,000000
3. Dricka sig berusad	F=56,30 p < 0,000000	F=37,00 p < 0,000000	F=45,24 p < 0,000000	F=31,60 p < 0,000000
4. Fuska	F=22,78 p < 0,000000	F=18,77 p < 0,000000	F=11,18 p < 0,000003	F=8,72 p < 0,000023
5. Samlag	F=78,62 ^x p < 0,000000	F=38,17 p < 0,000000	F=23,25 p < 0,000000	F=11,75 p < 0,000002
6. Pröva hasch	F=43,35 ^x p < 0,000000	F=36,69 ^x p < 0,000000	F=34,54 ^x p < 0,000000	F=29,95 ^x p < 0,000000
7. Driva på stan	F=25,57 p < 0,000000	F=28,06 p < 0,000000	F=20,40 p < 0,000000	F=12,94 p < 0,000002
8. Strunta i föräldraförbud	F=33,98 p < 0,000000	F=24,14 p < 0,000000	F=21,42 p < 0,000000	F=13,39 p < 0,000001
9. Snatta	F=36,37 p < 0,000000	F=30,49 p < 0,000000	F=25,13 ^x p < 0,000000	F=18,53 ^x p < 0,000000

x Anger att Bartletts test visat skilda varianser

Då resultaten över lag visar denna höga signifikansnivå har vidare tabeller uteslutits.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR I

Del IV

- Bilaga I-IX. Medelvärden och spridning i olika socialgrupper med avseende på
- I. Egna värderingar
 - II. Perc. kamratvärderingar osv. Jmf. III:3 A
- Bilaga X. Medelvärde och spridning i egna värderingar, perc. kamrat- och föräldravärderingar för elever med frireligiös hemmiljö.
- Bilaga XI. Medelvärde och spridning i egna och percipierade handlingsintentioner samt för föräldrarnas beteendeförväntningar för elever med frireligiös hemmiljö.
- Bilaga XII. Medeltal och spridning i percipierad sanktionsstyrka från kamrater och föräldrar samt rapporterade egna ~~arm-~~ brott för elever från en frireligiös hemmiljö.

Bilaga I. Medeltal och spridningar i egna värderingar för elever med olika social bakgrund.

a) Pojkar

Värderat beteende	Soc.gr.I(N=39)		Soc.gr.II(N=160)		Soc.gr.III(N=212)	
	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	2.18	1.27	2.45	1.23	2.56	1.35
Pröva hasch	1.15	0.49	1.31	0.84	1.28	0.71
Stanna ute sent på natten utan lov	3.18	1.19	3.33	1.41	3.37	1.51
Skolka från skolan	2.36	1.11	2.55	1.42	2.79	1.36
Dricka sig berusad	2.95	1.82	3.16	1.88	3.20	1.83
Samlag m. pojk-/flickvän	4.28	1.95	4.58	1.95	4.57	1.76
Snatta i butik/varuhus	1.71	0.87	1.80	1.13	1.94	1.13
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	5.71	1.23	5.48	1.72	5.64	1.51
Strunta i fldraförbud	3.26	1.22	3.32	1.38	3.26	1.42
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.21	1.42	3.32	1.63	3.50	1.54

b) Flickor

Värderat beteende	Soc.gr.I(N=49)		Soc.gr.II(N=167)		Soc.gr.III(N=209)	
	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	2.43	1.41	2.50	1.46	2.59	1.45
Pröva hasch	1.43	1.04	1.41	0.97	1.33	0.80
Stanna ute sent på natten utan lov	3.04	1.27	2.96	1.25	2.98	1.36
Skolka från skolan	2.59	1.19	2.62	1.42	2.63	1.38
Dricka sig berusad	2.61	1.53	2.81	1.66	3.32	1.86
Samlag m. pojk-/flickvän	3.90	2.04	4.04	2.08	4.28	2.00
Snatta i butik/varuhus	1.33	0.72	1.53	0.91	1.47	0.92
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkproblem.	5.85	1.37	5.87	1.29	5.83	1.31
Strunta i fldraförbud	3.29	1.32	3.30	1.51	3.36	1.60
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.31	1.69	3.51	1.71	3.74	1.93

Bilaga II. Medeltal och spridning i perception av kamratvärderingarna för elever med olika social bakgrund.

a) Pojkar

Värderat beteende	Soc.gr.I(N=39)		Soc.gr.II(N=160)		Soc.gr.III(N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Skolka från skolan	2.77	1.20	2.87	1.30	3.10	1.44
Stanna ute sent på natten utan lov	3.82	1.23	3.71	1.39	3.94	1.51
Dricka sig berusad	3.69	1.67	3.74	1.76	3.71	1.73
Fuska på skrivn./förhör	3.21	1.47	2.96	1.49	3.09	1.51
Samlag m. pojk-/flickvän	4.54	1.77	4.64	1.83	4.66	1.66
Pröva hasch	1.45	0.80	1.48	1.00	1.49	0.92
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	4.13	1.44	4.16	1.60	3.88	1.49
Strunta i fldraförbud	3.76	1.22	3.86	1.41	3.62	1.42
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	5.08	1.50	5.36	1.80	5.41	1.62
Snattat i butik/varuhus	2.61	1.22	2.22	1.29	2.30	1.31

b) Flickor

Värderat beteende	Soc.gr.I(N=49)		Soc.gr.II(N=167)		Soc.gr.III(N=209)	
	M	s	M	s	M	s
Skolka från skolan	2.98	1.33	3.00	1.35	3.04	1.44
Stanna ute sent på natten utan lov	3.53	1.24	3.41	1.37	3.51	1.48
Dricka sig berusad	3.59	1.85	3.40	1.82	3.92	1.92
Fuska på skrivn./förhör	3.14	1.70	3.00	1.61	3.09	1.57
Samlag m. pojk-/flickvän	3.90	1.96	4.10	1.91	4.24	1.96
Pröva hasch	1.63	0.97	1.65	1.08	1.59	0.97
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.98	1.74	4.15	1.59	4.23	1.71
Strunta i fldraförbud	3.50	1.57	3.72	1.43	3.91	1.58
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	5.44	1.43	5.58	1.53	5.52	1.45
Snattat i butik/varuhus	1.63	1.00	1.77	1.10	1.80	1.23

Bilaga III. Medeltal och spridning i perciperad föräldravärdering för tonåringar med olika social bakgrund (Åk 8).

a) Pojkar

Värderat beteende	Soc. gr. I (N=39)		Soc. gr. II (N=160)		Soc. gr. III (N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2.38	0.85	2.15	1.04	2.22	1.19
Snatta i butik/varuhus	1.18	0.45	1.13	0.38	1.22	0.51
Fuska på skrivn./förhör	1.79	0.86	1.64	0.86	1.83	0.86
Samlag m. pojk-flickvän	2.79	1.69	2.97	1.81	2.81	1.57
Pröva hasch	1.08	0.35	1.05	0.29	1.09	0.35
Skolka från skolan	1.67	0.66	1.64	0.88	1.74	0.86
Strunta i föräldraförbud	1.76	0.71	1.81	0.88	1.81	0.88
Stanna ute sent på natten utan lov	1.95	0.98	1.97	0.96	2.02	0.92
Dricka sig berusad	1.31	0.57	1.48	0.84	1.45	0.78
Tala m. skolläkare om kamr. m. knarkp.	6.11	1.06	6.13	1.13	5.89	1.34

b) Flickor

Värderat beteende	Soc. gr. I (N=49)		Soc. gr. II (N=167)		Soc. gr. III (N=208)	
	M	s	M	s	M	s
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	2.18	1.18	2.20	1.11	2.26	1.19
Snatta i butik/varuhus	1.06	0.24	1.16	0.42	1.05	0.27
Fuska på skrivn./förhör	1.80	0.89	1.83	0.84	1.87	0.86
Samlag m. pojk-/flickvän	2.35	1.60	2.33	1.59	2.54	1.56
Pröva hasch	1.04	0.20	1.11	0.47	1.07	0.29
Skolka från skolan	1.76	0.85	1.96	1.11	1.81	0.95
Strunta i föräldraförbud	1.69	0.92	1.91	0.88	1.82	0.95
Stanna ute sent på natten utan lov	1.69	0.75	1.87	0.91	1.74	0.86
Dricka sig berusad	1.44	0.74	1.42	0.69	1.50	0.83
Tala m. skolläkare om kamr. m. knarkp.	6.33	1.00	6.24	1.00	6.16	1.12

Bilaga IV. Egna handlingsintentioner hos tonåringar med olika social bakgrund. (Åk 8). (Medeltal och spridning).

a) Pojkar

Värderat beteende	Soc.gr.I (N=37)		Soc.gr.II (N=160)		Soc.gr.III (N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1.67	0.77	1.91	1.35	2.28	1.48
Pröva hasch	1.36	0.93	1.56	1.09	1.49	1.00
Skolka från skolan	2.10	1.10	2.49	1.38	2.86	1.58
Stanna ute sent på natten utan lov	3.10	1.45	3.33	1.61	3.54	1.59
Fuska på skrivn./förhör	3.45	1.65	3.72	1.76	3.85	1.61
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkproblem.	4.28	1.61	4.45	1.77	4.54	1.53
Dricka sig berusad	3.56	1.76	3.81	1.97	3.83	1.97
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	2.85	1.35	2.99	1.62	3.15	1.62
Strunta i fldraförbud	4.33	1.69	4.64	1.71	4.44	1.69

b) Flickor

Värderat beteende	Soc.gr.I (N=49)		Soc.gr.II (N=167)		Soc.gr.III (N=209)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1.52	1.10	1.64	1.16	1.60	1.16
Pröva hasch	1.67	1.49	1.60	1.20	1.72	1.35
Skolka från skolan	2.85	1.64	2.76	1.72	3.02	1.79
Stanna ute sent på natten utan lov	2.98	1.58	3.27	1.66	3.32	1.80
Fuska på skrivn./förhör	3.37	1.72	3.41	1.82	3.66	1.79
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	4.88	1.76	5.07	1.53	5.06	1.45
Dricka sig berusad	3.06	1.85	3.33	1.94	3.73	2.04
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.24	1.76	3.25	1.72	3.52	1.94
Strunta i fldraförbud	4.41	1.90	4.47	1.85	4.53	1.86

Bilaga V. Perception av kamraternas handlingsintentioner hos tonåringar med olika social bakgrund (Åk 8). (Medeltal och spridning).

a) Pojkar

Beteende	Soc.gr.I(N=39)		Soc.gr.II(N=160)		Soc.gr.III(N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3.08	1.36	2.92	1.42	3.19	1.55
Pröva hasch	1.95	0.86	2.06	1.15	2.06	1.25
Skolka från skolan	2.97	1.42	3.40	1.46	3.53	1.54
Stanna ute sent på natten utan lov	3.74	1.55	3.98	1.54	3.88	1.41
Fuska på skrivn./förhör	4.21	1.59	4.20	1.48	4.27	1.47
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	4.10	1.29	4.16	1.56	4.25	1.54
Dricka sig berusad	4.18	1.68	4.48	1.70	4.31	1.64
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.67	1.32	3.79	1.47	3.87	1.46
Strunta i fildraförbud	4.77	1.40	4.83	1.51	4.62	1.42

b) Flickor

Beteende	Soc.gr.I(N=49)		Soc.gr.II(N=167)		Soc.gr.III(N=208)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2.41	1.51	2.47	1.55	2.65	1.53
Pröva hasch	2.31	1.45	2.06	1.24	2.23	1.46
Skolka från skolan	3.71	1.73	3.57	1.58	3.82	1.59
Stanna ute sent på natten utan lov	3.84	1.49	3.82	1.47	4.02	1.64
Fuska på skrivn./förhör	4.22	1.60	4.05	1.53	4.11	1.68
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	4.69	1.56	4.76	1.58	4.72	1.43
Dricka sig berusad	4.45	1.78	4.07	1.75	4.53	1.82
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	4.20	1.68	3.95	1.59	3.93	1.80
Strunta i föräldr. förb.	4.84	1.59	4.78	1.58	4.83	1.69

Bilaga VI. Perception av föräldrarnas förväntningar på tonåringarnas beteende. Medeltal och spridning för elever med olika social bakgrund. (Åk 8).

a) Pojkar

Beteende	Soc.gr.I(N=39)		Soc.gr.II(N=160)		Soc.gr.III(N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1.38	0.91	1.47	0.80	1.51	0.88
Pröva hasch	1.26	0.44	1.31	0.60	1.33	0.71
Skolka från skolan	1.74	1.04	1.81	0.95	2.06	1.16
Stanna ute sent på natten utan lov	2.41	1.23	2.70	1.47	2.85	1.49
Fuska på skrivn./förhör	2.23	0.93	2.55	1.42	2.70	1.36
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	4.79	1.49	4.69	1.65	4.79	1.51
Dricka sig berusad	1.97	1.20	2.41	1.44	2.35	1.42
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	2.31	1.13	2.59	1.35	2.67	1.36
Strunta i föräldr.förbud	2.79	1.34	3.18	1.50	3.30	1.50

b) Flickor

Beteende	Soc.gr.I(N=49)		Soc.gr.II(N=167)		Soc.gr.III(N=203)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1.31	0.94	1.28	0.70	1.33	0.71
Pröva hasch	1.45	1.10	1.45	0.94	1.30	0.78
Skolka från skolan	2.10	0.98	2.11	1.27	2.15	1.31
Stanna ute sent på natten utan lov	2.51	1.52	2.74	1.64	2.82	1.71
Fuska på skrivn./förhör	2.67	1.45	2.49	1.53	2.69	1.47
Tala m. skolläk. om kamr. med knarkprobl.	5.20	1.32	5.11	1.40	4.97	1.50
Dricka sig berusad	1.78	1.10	1.95	1.26	2.13	1.49
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	2.76	1.47	2.81	1.54	2.98	1.72
Strunta i föräldr.förbud	3.10	1.49	3.21	1.69	3.31	1.78

Bilaga VII. Medeltal och spridning i perception av föräldrarnas sanktionsstyrka bland tonåringar med olika social bakgrund (Åk 8).

a) Pojkar

Sanktionerat beteende	Soc. gr. I (N=39)		Soc. gr. II (N=160)		Soc. gr. III (N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4.56	0.60	4.65	0.57	4.51	0.77
Pröva hasch	4.79	0.47	4.84	0.44	4.82	0.57
Skolka från skolan	3.97	0.78	3.90	0.74	3.71	0.91
Stanna ute sent på natten utan lov	3.54	0.88	3.57	0.87	3.56	0.94
Fuska på skrivn./förhör	3.82	0.94	3.72	0.84	3.37	0.89
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkprobl.	2.38	1.09	2.75	1.20	3.04	1.21
Dricka sig berusad	4.41	0.68	4.39	0.72	4.33	0.78
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.56	0.94	3.54	0.92	3.31	1.03
Strunta i fildraförbud	3.79	0.80	3.68	0.83	3.63	0.78

b) Flickor

Sanktionerat beteende	Soc. gr. I (N=49)		Soc. gr. II (N=167)		Soc. gr. III (N=209)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4.58	0.71	4.63	0.54	4.64	0.69
Pröva hasch	4.80	0.49	4.74	0.60	4.80	0.53
Skolka från skolan	3.63	0.88	3.69	0.90	3.64	0.92
Stanna ute sent på natten utan lov	3.88	0.73	3.89	0.80	3.92	0.87
Fuska på skrivn./förhör	3.51	0.89	3.49	0.86	3.38	1.03
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkprobl.	2.61	1.27	2.72	1.00	2.90	1.10
Dricka sig berusad	4.45	0.68	4.52	0.70	4.44	0.73
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3.82	0.88	3.35	1.01	3.37	1.10
Strunta i fildraförbud	4.10	0.71	3.84	0.82	3.78	0.98

Bilaga VIII. Medeltal och spridning i perception av kamraternas sanktionsstyrka bland tonåringar med olika social bakgrund (Åk 8).

a) Pojkar

Sanktionerat beteende	Soc.gr.I(N=39)		Soc.gr.II(N=160)		Soc.gr.III(N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2.51	0.85	2.75	0.98	2.63	0.99
Pröva hasch	3.49	0.97	3.61	1.02	3.39	1.05
Skolka från skolan	2.30	0.85	2.11	0.95	2.01	0.92
Stanna ute sent på natten utan lov	1.56	0.68	1.64	0.80	1.63	0.74
Fuska på skrivn./förhör	3.08	1.18	2.97	1.25	2.71	1.27
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkprobl.	3.13	0.92	3.01	0.96	3.03	0.95
Dricka sig berusad	2.21	0.86	2.18	1.02	2.14	0.90
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	2.08	0.84	1.96	0.98	1.90	0.85
Strunta i fildraförbud	1.74	0.72	1.74	0.82	1.74	0.80

b) Flickor

Sanktionerat beteende	Soc.gr.I(N=49)		Soc.gr.II(N=167)		Soc.gr.III(N=209)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	3.23	0.88	3.13	1.01	3.13	1.04
Pröva hasch	3.41	0.98	3.48	1.09	3.51	1.09
Skolka från skolan	2.00	0.90	2.02	0.91	2.14	1.12
Stanna ute sent på natten utan lov	1.80	0.76	1.94	0.86	1.86	0.90
Fuska på skrivn./förhör	3.06	1.25	2.85	1.27	2.77	1.33
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkprobl.	2.98	1.07	2.92	0.91	2.95	0.91
Dricka sig berusad	2.31	1.00	2.44	1.08	2.20	1.10
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	2.06	1.07	2.16	0.99	2.03	1.02
Strunta i fildraförbud	1.94	0.93	2.02	0.91	1.86	0.94

Bilaga IX. Medeltal och spridning för rapporterat verkligt beteende. Tonåringar i Åk 8 med olika social bakgrund.

a) Pojkar

Beteende	Soc.gr.I(N=39)		Soc.gr.II(N=160)		Soc.gr.III(N=213)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2.11	1.13	2.28	1.32	2.34	1.28
Pröva hasch	1.00	0.0	1.03	0.22	1.04	0.20
Skolka från skolan	1.79	1.15	2.04	1.22	2.11	1.22
Stanna ute sent på natten utan lov	2.15	0.96	2.42	1.11	2.54	1.11
Fuska på skrivn./förhör	2.16	1.00	2.24	1.03	2.27	0.98
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkprobl.	1.00	0.0	1.04	0.40	1.01	0.14
Dricka sig berusad	1.92	1.16	2.19	1.40	2.22	1.39
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	1.51	0.85	1.78	0.92	1.85	1.02
Strunta i fildraförbud	2.00	0.76	2.24	0.90	2.23	1.00

b) Flickor

Beteende	Soc.gr.I(N=49)		Soc.gr.II(N=167)		Soc.gr.III(N=200)	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	1.47	0.82	1.72	1.07	1.76	1.08
Pröva hasch	1.04	0.20	1.06	0.38	1.06	0.30
Skolka från skolan	1.84	1.07	1.93	1.22	2.15	1.26
Stanna ute sent på natten utan lov	1.78	0.87	2.05	1.00	2.19	1.20
Fuska på skrivn./förhör	2.04	0.90	2.14	0.96	2.17	1.08
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkprobl.	1.02	0.14	1.01	0.08	1.00	0.0
Dricka sig berusad	1.78	1.10	1.87	1.27	2.16	1.44
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	1.69	0.88	1.94	1.10	2.18	1.16
Strunta i fildraförbud	1.80	0.79	1.96	0.96	2.13	1.12

Bilaga X. Medeltal och spridning i egna värderingar, percipierade kamrat- och föräldravärderingar för elever med frireligiös hemmiljö. (Pojkar N=26, flickor N=27).

a) Pojkar

Beteende	Egna värd.		Perc. kamratvärd.		Perc. föräldravärd.	
	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	2,15	1,05	3,50	1,36	1,58	0,90
Pröva hasch	1,38	0,90	1,85	1,29	1,04	0,20
Stanna ute sent på natten utan lov	3,50	1,53	4,19	1,55	1,92	1,00
Skolka från skolan	2,96	1,28	3,23	1,14	1,85	0,78
Dricka sig berusad	2,35	1,52	3,35	1,92	1,32	0,75
Samlag m. pojk-/flickvän	4,36	2,08	4,56	1,98	2,17	1,27
Snatta i butik/varuhus	1,85	0,83	2,64	1,19	1,23	0,51
Tala med skolläk. om kamr. m. knarkp.	5,69	1,41	5,00	1,44	6,25	0,90
Strunta i föräldraförbud	3,42	1,30	3,69	1,32	1,88	0,80
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,04	1,25	4,04	1,25	1,96	0,77

b) Flickor

Beteende	Egna värd.		Perc. kamr. värderingar		Perc. föräldr. värd.	
	M	s	M	s	M	s
Fuska på skrivn./förhör	2,52	1,22	3,07	1,62	1,96	0,98
Pröva hasch	1,33	0,55	1,89	0,93	1,11	0,32
Stanna ute sent på natten utan lov	3,11	1,28	3,81	1,47	2,12	0,99
Skolka från skolan	2,81	1,36	3,22	1,58	2,00	0,88
Dricka sig berusad	2,44	1,65	3,37	1,88	1,35	0,56
Samlag m. pojk-/flickvän	3,22	2,19	3,48	1,99	1,73	1,25
Snatta i butik/varuhus	1,65	0,98	2,08	1,38	1,22	0,42
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	6,15	0,97	5,23	1,84	6,31	0,84
Strunta i föräldraförbud	3,20	1,47	4,12	1,58	1,88	0,91
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,00	2,08	4,31	1,81	2,26	1,16

Bilaga XI. Medeltal och spridning i egna och percipierade kamrat-
intentioner samt för föräldrarnas beteendeförväntningar
för elever med frireligiös hemmiljö. (Pojkar N=26, flickor N=27).

a) Pojkar

Beteende	Perc. kam- ratintent.		Egna handl- intentioner		Perc. för- äldraförv.	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,96	1,28	1,81	0,94	1,31	0,55
Pröva hasch	2,35	1,35	1,65	1,29	1,38	0,64
Skolka från skolan	3,77	1,53	2,65	1,50	1,77	0,91
Stanna ute hela natten utan lov	3,58	1,27	3,27	1,40	2,73	1,46
Fuska på skrivn./förhör	4,23	1,34	3,54	1,39	2,38	1,42
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,23	1,42	4,73	1,48	5,12	1,61
Dricka sig berusad	4,23	1,84	3,04	1,99	1,73	1,19
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	3,77	1,31	2,58	1,30	2,42	1,21
Strunta i föräldraförbud	4,50	1,14	4,19	1,63	2,73	1,48

b), Flickor

Beteende	Perc. kam- ratintent.		Egna handl- intentioner		Perc. för- äldraförvänt.	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	2,30	1,51	1,48	1,05	1,22	0,51
Pröva hasch	2,19	1,18	1,37	0,69	1,19	0,48
Skolka från skolan	3,48	1,91	2,85	1,85	1,89	1,12
Stanna ute sent på natten utan lov	4,19	1,42	3,41	1,74	2,78	1,65
Fuska på skrivn./förhör	4,22	1,65	3,37	1,62	2,22	1,34
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	4,37	1,55	4,70	1,81	5,19	1,67
Dricka sig berusad	3,89	1,91	2,56	1,76	1,78	1,50
Driva på stan varje kväll/ stå v. ngn kiosk o hänga	4,44	1,85	3,26	1,93	2,78	1,72
Strunta i föräldraförbud	4,93	1,57	4,15	1,96	2,93	1,54

Bilaga XII. Medeltal och spridning i percipierade sanktionsstyrka från kamrater och föräldrar samt rapporterade egna "normbrott" för elever från frireligiös hemmiljö.
(Pojkar N=26, flickor N=27).

a) Pojkar

Beteende	Perc. sanktionsstyrka fr. föräld.		Perc. sanktionsstyrka fr. kamr.		Rapporterade "normbrott"	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,62	0,57	2,56	0,58	2,15	1,32
Pröva hasch	5,00	0,0	3,46	0,86	1,00	0,0
Skolka från skolan	3,92	0,80	2,00	0,75	1,92	1,20
Stanna ute sent på natten utan lov	3,73	0,87	1,38	0,64	2,38	0,70
Fuska på skrivn./förhör	3,62	0,94	2,96	1,28	2,36	1,00
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	2,77	1,24	3,12	0,77	1,00	0,0
Dricka sig berusad	4,62	0,70	2,23	0,95	1,54	0,99
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3,81	0,80	1,92	0,98	1,54	0,71
Strunta i föräldraförbud	3,85	0,78	1,81	0,75	2,12	0,71

b. Flickor

Beteende	Perc. sanktionsstyrka fr. föräldr.		Perc. sanktionsstyrka fr. kamr.		Rapporterade "normbrott"	
	M	s	M	s	M	s
Snatta i butik/varuhus	4,52	0,64	3,22	1,09	1,63	0,93
Pröva hasch	4,78	0,51	3,37	0,93	1,04	0,19
Skolka från skolan	3,48	0,85	2,16	0,85	1,93	1,14
Stanna ute sent på natten utan lov	3,78	0,64	1,85	0,72	2,11	1,05
Fuska på skrivn./förhör	3,48	0,89	3,00	1,49	2,08	0,89
Tala m. skolläk. om kamr. m. knarkp.	2,44	1,01	2,85	0,95	1,00	0,0
Dricka sig berusad	4,78	0,42	2,56	1,01	1,44	1,01
Driva på stan varje kväll/stå v. ngn kiosk o hänga	3,70	0,91	2,04	1,19	1,89	1,09
Strunta i föräldraförbud	3,85	0,66	2,00	0,85	2,04	0,85